

BIZONYSÁGTEVÉS

EGYHÁZI BESZÉDEK

ÍRTA:

KAPI BÉLA

WELLSCH BÉLA KÖNYVNYOMDÁJA SZENTGOTTHÁRD.

Eszteendő emlékeztető fordulóján hálaadással viszem Isten elé szívemet s ajánlom e könyvemet régi és új, de mindenképpen eleven lelki közösség bizonyságaként *négy szeretett gyülekezetemnek:*

a dunántúli egyházkerületnek, az én nagy gyülekezetemnek;

a szombathelyinek és körmendinek, az én mostani és régi gyülekezetemnek;

szeretett családomnak: feleségemnek, gyermekeimnek, az én kicsi imádkozó gyülekezetemnek,

kiknek életmécsem kihamvadása után is prédikál emlékezetem.

Advent nélküli Krisztusvárók.

Máté XXI. 1—9. „Mikor közeledtek Jeruzsálemhez, és Bethfagéba, az olajfák hegyéhez jutottak vala, akkor elkülde Jézus két tanítványt és monda nékik: Menjetek ebbe a faluba, amely előttetek van, és legott találtok egy megkötött szamarat és vele együtt az ő vemhét; oldjátok el és hozzátok ide nékem. És ha valaki valamit szól néktek, mondjátok, hogy az Úrnak van szüksége rájuk: és legott el fogja bocsátani őket. Mindez pedig azért lett, hogy beteljesedjék a próféta mondása, aki így szólott: Mondjátok meg Sión leányának: imhol jó néked a te királyod, alázatosan és számaron ülve, teherhordozó számarának vemhén. A tanítványok pedig elmenvén és úgy cselekedvén, amint Jézus parancsolta vala nékik, elhozák a szamarat és annak vemhét, és felső ruháikat rájuk teríték, és ráüle azokra. A sokaság legnagyobb része pedig felső ruháit az útra teríté; mások pedig a fákról gályákat vagdálnak és hintenek vala az útra. Az előtte és utána menő sokaság pedig kiált vala mondván: Hozsánna a Dávid fiának! Áldott, aki jó az Úrnak nevében! Hozsánna a magasságban!”

Advent első harangsendülésekor szorongó, nehéz érzés fogja el szívemet. Az advent nélküli Krisztus-várók tragédiáját szenvedni végig lelkem.

Megállok az új egyházi esztendő kapujában s akaratlanul is összehasonlítom azt a polgári esztendő első napjával: újév ünnepével. Újévkor fekete tömeg hullámszik a templomba vezető utakon. Szilveszter borongó árnya, újév reménykedése imádságos hangulatba ringatják a lelkeket. Az ember fájdalját, örömet, hitét és fogadalmát viszi az új-esztendő bölcsőjéhez. Jobbat váró reménykedés ül ki az arcokra. Üdvözlő szó csendül s barátságban összesimulnak a jobbkezek. A templomokban megtömött padok sorok húzódnak s reménykedve, ujjongva száll az ünnepi ének.

Az egyházi esztendő kezdetén mindebből alig látunk valamit. Csendes, szürke vasárnap ez a többiek sorában. Az ősz

ködtől csatakos utcákon csak kevesen sietnek a templom felé. Itt is legfeljebb az oltárterítő, meg a prédikáció újjmutatása emlékeztet a nap jelentőségére. A nagy tömeg köztudatából kiesett advent nagy jelentősége.

Szeretném megállítani az utcák járókelőit. Szeretném megfogni kezüket. Nem tudjátok-e, hogy ma új kegyelmi év kezdődik számotokra? Szeretném őket advent kapujához vezetni & feltárni előttük annak két szárnyát, hogy meglássák az isteni szeretet számunkra elkészített végtelen gazdagságát.

Adventkor tündérország aranykapui tárulnak fel előttünk. Az égi szeretet kifürkészhetlen misztikus ködfelhői között meglátjuk az isteni kegyelem örökkévaló kincseit. Karácsonyi gyertyák fénye hull egy kicsi bölcsőre. Szent tanítómester indul hivatása útjára. Városról városra megy, faluról falura, évszázadról évszázadra. Ezüstös ködfelhő takarja fehérpalástos alakját, de azért érezzük felénk közeledő lépteit s lelkünkbe szálló igéje zengését. A távol messzeségben, fekete, kopasz hegy kopáran fából ácsolt keresztfa körvonala sötétedik. Azután meghasadt sírokat, eltaposott földi hatalmasságokat lát szemünk. Isteni erők áramlását érzi lelkünk: életeszmények, nagyra kötelezések^ emberi gyarlóságok felett isteni lehetőségek fuvalma szálldos.

Mindez a tiéd, — mondja egy hang, — csak lépj be advent kapuján.

De ugyanekkor egy másik kép jelenik meg szemünk előtt. Kopár, kietlen és sötét. Kialudt karácsonyi gyertyák kormos füstbe temetkezett fénye nehezedik lelkünkre. Eltűnik az ezüstös ködfelhőben ringó bethlehemi bölcső. És mintha vele együtt eltűnne minden fény, világosság, minden szépség, jóság és erő, ami belőle szerte áradt. Sivárrá, üressé válik minden.

Megszólal ismét egy hang: ez a sorsod, ha nem lépsz be advent kapuján!

A történelemnek megvan a maga külön adventje, mellyel Isten a megváltó Krisztus eljövetelét előkészítette. De szükséges, hogy minden lélek készüljön Krisztus eljövetelére. Lelki advent nélkül hiába tolong karácsony ünnepén a templomok hajóiban a nagy ember-tömeg. Előkészülés, Krisztus utáni vágyódás. Krisztus-értékelés nélkül nincs igazi karácsony.

Lelkek légijának tragikuma rejlik abban, hogy a történet adventjével elintézettnek látják saját lelki problémájukat. Krisztust ittlevőnek tekintik. Felejtik, hogy ő most is, mindig, állan-

dóan jön. Csak az bírja őt igazán, aki jövetelére számít, őt várja, fogadására előkészül. Teremtsünk adventet a lélek számára, mert advent a Krisztus bölcsője. Az advent nélküli Krisztus-váróknak pedig mondjuk meg: advent nélkül nincs karácsony.

Az advent nélküli Krisztus-várók tragédiája ellen úgy védekezhetünk, 1. ha Krisztusban felismerjük az igazi Megváltót; 2. ha Krisztust, mint Megváltónkat, méltóképpen fogadjuk.

1. Kicsiny csapat vonul el a Jeruzsálem felé vezető úton. Elmarad mögöttük a bethániai pálmaliget. A két tanítvány bethfagei küldetése is befejezést nyert. Lábuk elhagyja a fügefakerteket és olajfa-ligeteket. Már az Olajfák középső *hegye és* a Gonosz tanács hegye közt kanyarog útjuk, mikor az árnyas út hirtelen északra fordul s a hegytaraj alatt feltárul a szent város ezer szépsége.

A templom párkányzat márványkövén ragyogva csillog a nap-sugár. A tető aranyos lemezein vakítóan villog a reggeli napfény. Heródes palotája büszkén emeli felékített fejét; olyan, mint egy arany-ékséggű király a szegény öltözékű porok között. A város-szélen komoran emelkednek a magasra épített városfalak. A kapuk előtt tétlenül őgyelegnek a lándzsás katonák.

Jézus megáll s tekintete megnyugszik a szent városon. Nézi, nézi, újra nézi. Aranyos fényben fürdik a szent templom, mintha drága arany ékszer csillogó drágaköve lenne. Oszlop-csarnokaiban sietve tolong a sokaság. Szinte felhallatszik Jézus-hoz a felzúgó ima mormolása. Tekintetével megint csak a szent templomot simogatja. Valahol ott állhat az oltár s a szentek szentjében, ég és föld örök ölelkezésében, mint szent ígéretek bölcsője, pihen a szövetségláda.

Jézus nézi mindezt, azután lassan mellére hajtja fejét. Evangélista nem beszéli el, hogy könnyeket sírt volna, de hisz vannak láthatatlan, befelé hullatott könnyek is!

Ez alatt odalent megmozdul a város. Benépesednek a szűk utcák s a kapukon, mint ezüst-folyó hullámszik az embertömeg. Futó alakok árnyéka suhan a pálmafák közt. A Kidron völgyén feketén tolong a sokaság, A mezőkön messze vidékről jött, ünnepre készülő zarándokok táboroznak. Ahogy megindul a nagy emberáradat, kimért léptekkel ők is az útszélre mennek, ott azután csendesesen megállnak. Öröm mámore, kíváncsiság és reménykedés fényessége ragyog az arcokon és minden szem feltekint a hegytaraj felé. Krisztust várja Jeruzsálem.

Mire Jézus a város kapujához érkezik, ünneplő tömeg fogadja. Ölelésre tárulnak a karok. Pálmalevelek erdeje integet feléje. Virágeső hull lába elé. Királyi köszöntés szárnyal hozzá: „Áldott legyen, aki jött az Urnák nevében! Légy segítségül Isten a Dávid fiának! Légy segítségül Isten, ki vagy a magaságban!”

Az üdvözlő sokaságban különböző embertípust ismer meg szemem.

Ott vannak a hirtelen lobbanású lelkek. Elragadja őket a lelkesedés. Lelkük felkap egy szót, egy futó híradást s nekik ez elég. Hallottak Jézusról valamit, egy csodatörténetet, egy példázatot, vagy egy gazdag tartalmú ígét. Lelkükre elnémított egy letörölt könny, szívükbe sodródott a Jézus által elnémított sóhajtás. És most ég a lelkük s könnyes szemekkel kiáltják a hozsannát. Hirtelen lobogása lelkek ezek. Néhány nap múlva megállnak a kereszt alatt s feszítsd meg-et kiált ajkuk.

Útszélre húzódnak az óvatos lelkek. Semmit sem akarnak kockáztatni. Kétfelé tekintgetnek: egyik szemük a közelgő Krisztust simogatja, másik pedig a hatalmasok, a farizeusok és Írástudók arcvonásait vizsgálgatja. Mialatt Jézust várják, jó előre elhatározzák, hogy semmiképpen sem hamarkodják el dolgukat. Nem fordulnak el eddigi hatalmas pártfogóiktól, nem helyezkednek szembe a hatalom birtokosaival, de azért Jézust sem idegenítik el maguktól.

A kicsinyeskedő lelkek is helyet kapnak a nagy tömegben. Kezükből az örökkévaló írás, de betűje számukra nem élet-elevenítő hatalom, hanem életsemmisítő átok. Hiába mondja a megvalósult isteni prófécia: „A te királyod jó tehozzád, nézd csak, mint üstökös után a fényes tűzcsóva, dicsőség úszik utána!” Ők kishitűen ingatják fejüket: „Ha Isten fia lenne, nem szemeztetett volna a kalászból!”

Egymáshoz húzódván sötét arccal állnak az ellenséges lelkek. Hatalmukat féltő farizeusok és írástudók. Ha ez a csodálatos tanítású és isteni erejű próféta befészkel magát Jeruzsálembe, szertefoszlik az ő népszerűségük, befolyásuk, hatalmuk és dicsőségük. János evangélista feljegyzése szerint azt súgják egymásnak: „Látjátok, hogy semmit sem értek? íme, mind e világ ő utána megy”. (Ján. 12,19.) Azután nem beszélnek többet. Ajkukat szorosan bezárják, de lelkük megtelik sötét gyűlölettel, s szemükben pusztító tűz lobog.

Ebbe az embercsoportba tartoznak, de azért szétszóródva állnak azok az ellenséges lelkek, kik Jézustól életgyönyöreiket féltik. Amint lassan, alázatosan közeledik feléjük, mintha csodálatos erkölcsi tisztaság sugározódnék lényéből. Fehérnek látják ruháját, mintha angyal lenne. Nem, ez az ember nem tűri el az érzékiség mámorát, a test szeretetét, a gyönyör örületét, az önzés tobzódását. Kinyújtott keze talán nem is áld, hanem erőszakosan belenyúl az életbe, oltárokat dönt le, bálványokat morzsol szét, régi életeteket semmisít meg. Tágra nyílt szemmel bámulnak eléje, de ajkuk némán csukódik össze s szemükben a gyűlölet tüze lobog.

Embertípusok ezek a Krisztust váró emberek tömegében. Krisztust várod te is. Vájjon te melyik csoportban állasz, melyikhez tartozol?

Lobog a lelked, mint a balga szüzek mécsese, de nincs olajod a kitartó várakozásra. Várod a Krisztust, lelkesedsz érte és nem veszed észre, hogy az élet Krisztusa jelszóvá üresedik életedben. Áthalad lelkeseden s eltűnik, mint a szennyes víz hullám felett szálló fehér báránnyelű tükörképe. Néha fogadkozol. Elhatározások, esküvések ébrednek lelkedben. Az igaz csak néhány pillanatig tart. Jézus ismét érintette életútadat, de benned nincs erő az igazi Krisztusfogadásra.

Várod a Krisztust és hajlandó vagy vele lelki közösségre lépni. De már előre elhatározod, hogy szokásaidból, elveidből, élvezeteidből semmit sem engedsz. Ám jöjjön Jézus, de te érintetlenül hagyod régi életedet. Nálad legfeljebb osztott életet, fél, vagy negyed szívet, töredékes lelket talál. Ami kellemes számodra, azt elfogadod tőle, ami azonban áldozatot, lemondást, életmegszorítást követelne, azt már előre elutasítod. Mennyi ilyen Krisztusváró ül az élet országútján: fél vagy negyedszívű látszat-keresztény.

Sokaknak a lelke jelentéktelen kicsinyességekbe botlik bele. Nem látják a Krisztus egyéniségének nagyságát. Életének, tanításának átfogó hatalma nem ejti rabul lelküket. Kishitű kérdőjelekbe botladoznak és semmis értékű, kicsinyes kételyekben elveszítik az életteremtő Krisztust.

Vájjon miben rejlik az emberlelkek eme mélységes tragikum?

Izrael népének tragikumában rejlik, hogy nem ismerte fel Jézus isteni hivatását, hanem az emberi önzés és emberi

érdek nézőpontjából nézte Jézust. Nem tudta függetleníteni magát a mulandó politikai és történelmi reményeségek alól. Diadalmas hőst látott benne, ki egyik kezében ellenség-győző, szabadságra vezérlő kardot hozott, a másikban pedig a békeség olajágát tartotta. A politika és történelm mulandó jelenségei között nem látta meg az emberi lélek örökkévaló történelmének ama lapjait, melyekre Isten keze a Krisztus nevével írta legragyogóbb ígéreteit.

Ez a tragikus vonás ma is behúzódik százszázalékos gondolatvilágába. A világháborúban sokat beszéltek a keresztyénség erkölcsi bukásáról s hajlandók voltak a világháború borzalmaiban a krisztusi vallás csődjét látni. Pedig Krisztus ma is a régi, az igazi, legfőbb követői gyarlók és erőtlének. Sokan ma is az örökéletű filozófust látják benne, ki csodálatos felépítésű, egyszerű rendszerével a legharmonikusabb emberi életet teremti meg. Vagy társadalmi reformátort keresnek benne, ki ma is többet nyújt az emberiségnek, mint a legtökéletesebb szociális reformmunka. Vagy ideál-embernek tartják, ki a gondolkodó, érző, cselekvő ember ideálját rajzolja elé.

Mélyszéges tragikumot jelent az, hogy az emberek százai odaállnak a felületes lelkesedők, a féllelkedők, a gyönyört féltők, a hatalomra vágyók, a filozófusok és moralizálók táborába s nem értik meg, hogy nekik a lelkek Megváltóját kell várniok, mert nekik elutasíthatatlanul egyre van szükségük: a Megváltó Krisztusra!

Azért azt mondom: ne állj ezekhez az embercsoportokhoz! Látok még egy embercsoportot, melyről eddig még nem szóltam. Egy részük ott tolong a pálmalevelet hajtogatok közt. Virágot szórnak, ujjongva integetnek és sírva kiáltják Jézus nevét. De ez csak a kisebbik rész. A nagyobbik rész meghúzódik a házfalak árnyékában s könnyben égő szemekkel, pihegő kebelrel némán nézi a közelgő Krisztust. A tömeg ujjongva szalad eléje, ők csendesesen állnak. Azok hozsannát kiáltanak, az ő ajkuk meg némán simul egymásra, mint két imádságra összekulcsolt kéz. Azok virágot szórnak eléje, az ő szemükből pedig egy forró könnycsepp gördül a poros útra, mint a lélek gyötrelmében megkövesedett bűnbánat igazgyöngye. Lelkük nem háborodik fel az alázatosságot jelképező egyszerűségen. Nem törődnek azzal, hogy a jövő király számáráton vonul végig Jeruzsálem utcáin. Lelkük szemével nézik a Krisztust. Előttük

megdicsőül a valóság: a fehérruhás Krisztus kezében meglátják a széttaposott fejű kígyót, homloka körül pedig a halát feletti győzelem égi glóriáját.

Ez a te csoportod. Itt van a te helyed. Két nagy életélmény vezet téged ide. Bűnösséged tudata, az, hogy egymagadban erőtlenséged vagy az igaz, szentséges életre, az, hogy nincs megtartó igazságod. És a másik nagy életélmény, hogy Jézus az egyetlen szabadító, ő a bűn és halál legyőzője, ő a lelkek örökkévaló királya.

Szeretném tudni: melyik csoporthoz tartoztál, mikor idejöttél a templomba? És azt is, hogy mialatt beszéltem, halk, csendes lépéssel nem léptél-e át egyik csoportból a másikba? Nem hagytad-e ott a könnyen lelkesülőket, az óvatos kétszínűeket, a közönyös lelkeket, a Krisztussal szembefordulókat? Nem csatlakoztál-e azokhoz, kik halkán letérdelnek a közelgő Krisztus előtt s csak egy halk sóhajtással mondják: Én Megváltó Krisztusom!

2. Tulajdonképpen megmaradunk az eddig tárgyalt gondolatkörben, mikor azt keressük, hogy az igazi Krisztust miképpen kell fogadnunk?

Az advent nélküli lelkek tragikus vonását szemléljük abban, hogy a Jeruzsálem kapujánál álló nagy embertömeg nem tudja megfelelően fogadni a Krisztust. Hozsánna, virág, pálmalevél, leterített ruha mutatják a lelkesedő tömeg mámoros örömét. De ez csak külső öröm-megnyilatkozás. Jézus pedig nem elégszik meg a külsőségekkel, hiszen belső lelki fogadtatást vár.

Jézus azért jött e földre, hogy a lélek örökkévaló királyi értékét biztosítsa. Kiemeli a lelket az összes földi értékek sorából és megmutatja, hogy a léleknek van örökkévaló élete. Szembeszáll a bűnnel, lebocsátkozik a halál sötét mélységébe, hogy az emberlelket átmentse a bűn tüzén és a halál éjszakáján. Ha ebben rejlik a Megváltó Krisztus hivatása, akkor nem is elégedhetik meg más fogadtatással, hanem csak olyannal, mely a lélek örökkévaló értékeit ajánlja fel néki adventi köszöntésül.

Azt követeli tehát tőlünk, hogy a lelket és a lélek üdvösségét állítsuk életünk és gondolkodásunk középpontjába. Eszerint formálódjék ki életfelfogásunk, így alakuljon át életirányunk. Kötelességünk, munkánk, életcélunk, életideálunk, örömünk, szenvedésünk, szóval minden életmegnyilatkozásunk kapcsa-

lódják bele abba a nagy, megmásíthatatlan életigazságba, hogy örökkévaló lelkünkön csak akkor ragyog fel az isteni hasonlóság, életünkben csak akkor kristályosodik ki megmaradó érték, ha Jézus lelkünk és eleiünk királya lesz.

A lélek üdvössége azonban csak fokozatosan emelkedhetik életünk központi gondolatává.

A kiindulás az, hogy Isten akaratát feltétlenül elismered és Istennek engedelmeskedsz.

A nagy embertömeg felett isteni szózat vesz erőt: a te királyod jön tehozzád! Évezredek ködén átvilágít a Krisztust váró prófécia s a nagy tömeg isteni kijelentést lát az ő eljövételében. Nem értik ugyan, de nem okoskodnak. Íme nézd, ez az első lépés. Hozzád is egy prófécia beteljesülése szól ezen a napon: a te királyod jó tehozzád! A hozzád vezető utat is egyengette az Isten. Lelkedről visel gondot. Téged keres, lelkedet várja, jövődöt menti. Ezért küldi földre az ő egyszerűlöttjét. Ne kételkedj, ne magyarázz és ne magyaráztass magadnak, hanem helyezd lelkedet Isten akaratá alá: „Uram, én hiszek!”

De még másként is bizonyosságot kell tenned arról, hogy Isten akaratát magadra nézve kötelezőnek ismered el. Jézus tanítványai közül kettőt, valószínűleg Pétert és Jánost, elküldi Bethfagéba azzal a paranccsal: hozzanak el neki egy szamarat. És ha a szamár gazdája valamit szólna, csak ezt mondják neki: az Úr szükölködik ezek nélkül és akkor az azonnal elbocsátja őket. Ez a tanítvány feltétlen engedelmissége. Nem kérdezzetik: Uram, hova küldesz? Nem okoskodnak: talán jobb volna Uram, másként! Mennek és engedelmeskednek.

Ez a második lépés: megyek és engedelmeskedem. Isteni akaratot érzek magam felett s ennek szolgálatába adom magamat. Ne panaszkodj, ha neked a szegénység falujában adott szállást az Isten. Azért se, ha életed romjai mellé állított, vagy kihalt temető ledölt fakeresztje mellé bilincselte sorsod. Te csak engedelmeskedj és élj Isten akaratára szerint. De engedelmisséged mindig Isten örökkévaló akaratából merítsen el nem múló erőt.

A harmadik lépés is előttünk áll. „Az Úr szükölködik ezek nélkül.” Lelked ajtaját zörgeti a krisztusi kéz: én szükölködöm ezek nélkül! Ez pedig azt jelenti, hogy mindened, amivel bírsz, testi-lelki erőd, anyagi és szellemi képességeid, munkád gyümölcse, tehetséged ígéretei, minden, minden az Uré. Te

csak a Krisztus bizományosa vagy ezen a földön. Jusson eszedbe ez, mikor az anyaszentegyház könyörögve emeli feléd kezét, mikor rád tekint nemzetünk s adományodat várja a szegény magyar haza.

De ez korántsem minden. Szíveden zörget egy örökkévaló kéz. Te rád mutat egy isteni újj: az Úr szűkölködik mindezek nélkül! Krisztusnak a te szívedre, lelkedre, életedre van szüksége. Ő téged akar. Nem értetted meg, ha azt hiszed, hogy kisebb értékkel is megelégszik. Nem, Ő mindent akar, mindent vár, mindent követel: téged magadat.

Tegyünk még egy lépést. Krisztus elé virágeső hullott s ruhát terítettek lábai elé. A virág a szeretet jele. Azt mondja a lábához hulló mandulavirág és kökörcsin: óh, milyen nehezen vártalak, óh milyen boldogan fogadlak. A levetett ruha pedig a bűnös élet levetkezését jelképezi. Azt mondja: megtagadom érted minden gonoszágomat, új ember akarok lenni a te fehér lelked fényében! Bűnbánatra int, mert bűnbánat nélkül nincs Krisztusvárás és nincs Krisztus-fogadás. Már magában véve az, hogy minden évben újra ünnepeljük Jézus Jeruzsálembé bevonulását, egy nagy bűnbánati vallástétel. Azt jelenti, hogy lelki fejlődésünk nincs befejezve. Nem mondhatjuk, hogy készek vagyunk, nekünk már nincs Krisztusra szükségünk. A mi hivatásunk örökös fejlődés, állandó lelki munka. A mi életünk egy folytonos Krisztusra utaltság. A régi egyházban az adventi időszak, bűnbánati időt jelentett. Őrizzük meg lelki adventünkben ezt a bűnbánati hangulatot s várjuk csendességgel a megváltásunkra eljövendő Krisztust.

A szent város, melybe Jézus egykor bevonult, nem a régi többé. A régi Jeruzsálem eltűnt. Tudósok szerint több láb mélységben fekszenek azok a romok, melyeken valamikor, mint az olajfa levelét hozó galamb a bárka ereszen, Krisztus tekintete megnyugodott. De egy helyen, — úgy mondják — kiemelkednek a régi alapépítmények. Néhány sima vonalú, hatalmas kőpillér, egy kettőtört kapu-ív. A legenda szerint pénteki szürkület szálltán, fehér halotti ruhában, tisztos arcú, öreg zsidók gyülekeznek össze ezen a helyen. Szemük bús könnyet sír s ajkuk gyászos temetési éneket sóhajt. Siratják a szent várost, siratják az advent nélküli lelkek elveszített karácsonyát.

Mi nem temetjük romok közé jövendő életünket. Számunkra a széttört kapu-ív nem halotti sírbolt kapuköve, hanem

egy új élet templom-kapuja. Ráírjuk Jézus nevét. Ő számunkra lélekmegtartás s életboldogság.

Megállunk advent kapujában s szent reménykedéssel várjuk az eljövendő királyt. Kezünkben ragyogó mécsként feléje nyújtjuk lelkünket s halk szavú imádsággal köszöntjük: Uram, téged várunk! Uram, neked ajánljuk fel a mi lelkünket!

Adjon néktek a szent isten gazdag áldásu advent után boldog karácsonyt! Ámen.

Az Isten báránya.

(Advent.)

János 1. 31—40. „És én nem ismertem őt; de hogy megjelentessék Izraelnek, azért jöttem én, aki vízzel keresztelek. És bizonyosságot tőn János, mondván: Láttam a lelket leszállni az égből, mint egy galambot; és megnyugovék ő rajta. És én nem ismertem őt; de aki elküldte engem, hogy vízzel kereszteljek, azt monda nekem: akire látod a lelket leszállni és rajta megnyugodni, az az, aki keresztel szentlélekkel. És én láttam, és bizonyosságot tettem, hogy ez az Isten fia. Másnap ismét ott állt vala János és kettő az ő tanítványai közül; és ránézvén Jézusra, a mint ott járt vala, monda: ime, az Istennek báránya! És hallá őt a két tanítvány, amint szól vala és követék Jézust. Jézus pedig hátrafordulván és látván, hogy követik azok, monda nékik: mit kerestek? Azok pedig mondának néki: Rabbi, (ami megmagyarázva azt teszi: Mester) hol lakol? Monda nékik: Jöjjetek és lássátok meg. Elmenének és megláták, hol lakik; és nála maradának azon a napon.”

Van valami elmélyedő gondolkodásra ösztönzés abban, hogy a világtörténelem nagy színjátékaiban határozott élességgel elválaszthatjuk az ókort az újkortól. Mintha nem az emberiség szellemi és erkölcsi életének egészen különböző irányú és tartalmú világáról, hanem csupán két egymás mellett fekvő földrajzi határnak megjeleléséről lenne szó, olyan pontosan belerajzolhatjuk az emberiség történetébe, az ókor és újkor határmezejét.

Egyik oldalon állnak az ókor nagy hőroszai. Homérosz lantján az emberiség egy csudálatos népének lelke zengi ezer melódiáját. Költők, írók, szónokok remekműveiben az óvilág szellemi, művészeti értékei csillognak. Szókratész, Arisztotelész, Plató és a többi nagy filozófus, még ma is az emberiség tanító-mestereinek kathedráin ülnek és ma is tanítanak.

A vallási élet mezején messze kiemelkedik népe nagytörvényalkotója, vezére és szervezője: Mózes. Hatalmas és kemény, mint minőnek Michelangelo vésője mintázta egykoron. Azután jön a próféták hosszú sora: Ézsaiás, Jeremiás, Ezékiél s megzendül a zsoltáros király Istent kereső éneke. Messze történelmi évszázadok képviselői, de mindannyi isteni küldetését hordozza lelkében s mind az újkor mesgyéje felé építi az utat.

A másik oldalon csak egyetlenegy fenséges alak áll: Jézus. Ajka világteremtő isteni kijelentést hirdet. Élete isteni küldetésének sírig hű bizonyágtétele. Halála a megváltó szeretet örökké zengő dicsőítő himnusza. Az emberiség újkor az Ő nevét hordozza homlokán. Ami csudálatos, tiszta és fenséges rejtőzködik az ember szellemi, tudományos, művészeti életében, ami emelkedés a vallási és erkölcsi életben elképzelhető, az mind belőle származik és belőle erősödik, mint ahogy a fény-sugár a kimeríthetlen nap gazdagságából nyeri megújulását.

A két világ között pedig teveszörűhás, szikár alakjával, kevészavú mozdulatlanságával áll Keresztelő János. Világtörténelmi korszakok mesgyéjén olyan, mint egy megkövesedett útmutató-tábla. Mögötte elmarad a történelem ókora. Keze előre mutat: Jézus felé.

Az emberi életnek szintén vannak korszakai, fejlődési fokai, emelkedési stációi. Minden embernek vizsgálnia kellene saját életét és meg kellene állapítania, hogy milyen annak tartalma, iránya, ideálja, ereje és boldogsága. Pogányos világnézet lüktet-e benne, avagy Krisztusból merít ideált tartalmat és erőt?

Minden ember életútján, mint egy megmerevedett és mégis élő próféta, magasan kiegyenesedik Keresztelő János szikár alakja. Kinyújtott kezével nyílegyenesen Jézusra mutat. Mintha örök prédikáció zendülne ajkán, mintha örök figyelmeztetést zúgna emberek, nemzedékek, nemzetek lelkiismeretébe: Nektek mindnyájatoknak Jézushoz kell jutnotok, mert Jézus az élet, az élet-nemesség, a lélek-megtartás!

Ez az ádventi kép két nagy igazságot hirdet: 1. Lássátok meg az Isten bárányát, ki elveszi a világ bűneit. 2. Menjetek Jézushoz és maradjatok nála!

1. A Jordán partján egy csodálatos férfi jár-ke. Testét durva teveször fedi, derekát kidolgozatlan bőrv övezi. Hiába hoznak neki eledelt a szomszédos falvakból. Kő-korsóba öntött

borral hiába akarják enyhíteni szomjúsága gyötrelmeit, mindent elutasít magától. Odvas erdei fából mézet gyűjt, zsombékos, ingoványos helyeken sáskát keres, ez az eledele. Aláereszkedik a mélységben csobogó víz sodrához, tenyeréből iszik. Arcát barnára égeti a perzselő nap s barázdásra szántja az önsanyarogás kemény csontkeze. Mély szemüregéből perzselően világít rajongásban izzó lelke. Ez Keresztelő János, az ádventi próféta.

Ami keveset tudunk róla, azt vagy rövidszavú evangéliumi feljegyzések, vagy Josefus történetíró beszélik el.

Megutálja a bűnös világot. Lelkét megrázza az emberek hitetlensége és erkölcstelensége. Megdöbben attól a lelkiismeretlenségtől és könnyelműségtől, mellyel az emberek a gyönyör karjai közé vetik magukat, a gazdagságot kergetik, emberi és isteni törvényt letaposnak, becsületet, erényt legázolnak. Elhagyja a várost s Júdea pusztaságába menekül. Ott azután egyedül él Istenével és saját lelkével. A bűnös világból nem hoz egyebet magával, csak a bűntől való irtózás borzalmát s a bűntől szabadulás égető vágyát. Istent kiáltja lelke, mikor vihartombolásban megáll a kopár mészhegyek tetején s égő homlokát nekifeszíti a magas hegyek havas csúcsáról alázóduló zivatarszélnek. Istent keresi, mikor a Holt tenger partján elgondolkodva nézi a tűzben égő napnak csendes hullámsírba temetkezését. Istenben megenyhül reménykedő lelke, mikor a víz-mosta, viharzabdalta, üreges sziklafalak mögött megnyugszik tekintete a termékeny szántóföldeken, hol széles, nagy rizstáblákat fodroz hullámosra a szellő.

Próféta hivatása keményre van ágyazva, mint a tátongó szakadékok mélyén zuhogó Jordán kettős medre: a komoly, égető büntudatban. Kegyetlenül sebző, mint a sziklafalak éle, szent haragjában tomboló, mint a sziklákat görgető, fákat csavaró orkán. De azután felemelkedik a kegyelmet váró hit magas bércmára, emberek, szenvedélyek, bűnök fölé s prófétai látással látja, amint halk léptekkel közeledik az üdvösséghez, áldott Messiás.

Prédikációjának alap gondolata az Istentől elszakadt ember kegyetlen ostromozása: Térjetez meg, mert elközelített a mennyeknek országa! Önvizsgálatot követel. Bűnbocsánatot ébresztget a lelkekben. Az eleven lelkiismeret égő prédikációjával elemekre szedi az ember életét, bevilágít a lélek mélyére, kérdez,

követel, számon kér, megráz, életre keltegeti az alvó lelkiismeretet, felemeli a veszendő emberi értékeket.

Ma is ez a Krisztus jövetelét előkészítő ádventi prédikátor!

Jönnek hozzá a szomjúhozó lelkek. A kielégítlően vágyban égő szívek megremegnek a próféta közelében, mint a tikkadt vándor felcserepezett ajka, mikor a forrásvíz fölé görnyesztí testét. Jönnek a kétségbeesettek, a reményvesztettek. Hamvadt tűzü szemük élettelenül néz, mint az ókút víztükör nélküli sötét szeme. Jönnek a kíváncsiak, az újságot kergetők s szemük mohón nézi a sáskaevő, teveszőrruhás különc embert.

Egy nap azután Keresztelő János elnéz az emberek feje felett. Nem veszi észre kíváncsi tekintetüket, nem hallja kérdéseiket, hanem egy csendes járású férfi halk mozgását nézi. Azután kinyújtja kezét s fennhangon mondja a mellette álló két tanítványnak: íme, az Istennek báránya, ki elveszi a világ bűneit!

Mi volt eddig a bűn következményének megoldása? Hogyan engesztelte ki a bűnös ember a haragvó Istent?

Kitárul a szent templom ajtaja s a bűnbánók serege benépesíti az áldozati oltár környékét. Galambok bugása, bárányok bégetése veri fel a csendet s megtelik a levegő a kiontott vér édeskés ízével. Jósias király húsvéti áldozatra 30.000 juhot és 3000 tulkot hajtat fel, az Isten házának fejedelmei pedig 2600 juhot és 300 tulkot áldoznak fel. (II. Krón. 35.7—8.) És felveszi a főpap gyolcsból készült szent köntösét, gyolcs lábravalót húz lábára, gyolcs övvel övezkedik, gyolcs süveget helyez fejére, azután az oltárról felemeli az eleven szénrel teli tömjénezőt. Megtölti markát fűszerszámmal s belép a szent függönyön belől. Mikor azután a füstőlőről gomolyogva száll a füst, akkor kezével vért hint napkelet felé meg az oltárra, engesztelésért az egész gyülekezetért. (III. Móz. XVI.4.)

Ez legyen, ez maradjon a szent Isten kiengesztelése? Ez legyen az isteni szentség és emberi gonoszság, az isteni igazság és isteni szeretet kiegyenlítése?

Jeremiás próféta megérzi az igazságot, mikor remegő ajakkal tovább adja az örökkévaló Isten szavát: minek nekem a Sébából való tömjén és a messze földről való jóillatú fahéj? Nincsenek kedvemre a ti égő áldozataitok! (Jer. VI. 20.)

A zsolnárköltő bűnbánata könnyek közt megsejti az igazságot: nem kívánsz te Uram véres áldozatot, az égő áldozatban

sem gyönyörködik szemed. Egy kedves áldozat van Isten előtt: a törödelmes lélek. „A törödelmes és bűnbánó szívet, óh Isten, nem veted meg.” (51. zsolt. 18-19.)

Mikor Isten lelke a nagy próféta előtt felfedi a messze jövendőt, akkor látó szeme meglátja a „fájdalmak férfiát”, ki az emberek betegségét viseli, a mi bűneinkért megsebesíttetik, az az ember vétkeiért megrontatik. A mi bűneinkért bűnhődik és saját sebeit adja a mi gyógyulásunkért. (Êzs. 53,4-7.) Oh milyen más ez a kép! Áldozati juhok százait nem hajtják az oltár felé, kézben tartott galambok nem reppennek szerte, mint egy sötét felhő földre hullott foszlányai. Csak egyetlenegy ártatlan bárány megy az oltár felé. Kínozzák, pedig alázatos, mészárszékre viszik, de ő nem nyitja panaszra száját.

Keresztelő János Jézusra mutat s így szól: íme, Istennek báránya, ki magára veszi a világ bűneit.

Ahogy elhangzik Keresztelő János ajkán az utolsó prófécia, megemésztí önmagát, mint az édes illattá vált drága balsam. Beteljesedik a nagy prófécia s immár feleslegessé válik maga a prófétaság. „Meggzégényülnek a próféták az eljövendő látás miatt s nem öltözködnek a szólás ruhájába.” (Zakar. XIII. 4.)

A próféciák beteljesedése pedig: a Megváltó Krisztus közeledik az emberiséghez. Még a várakozás sejtelmes ideje van, de azután látjuk közeledő lábainak nyomát az ádventi pusztaság homokján.

Íme, Istennek báránya, ki magára veszi a világ bűneit!

Jézus belép a szent Isten üdvösség munkájába. És belép az emberek vallási életébe. Nem ködös ígéret, nem a jövendő fátylát fellebbentő prófécia, nem száraz elméletekből álló élettelen dogma, hanem élő személy, élő világ. Mint egyedülvaló hatalom, mint nélkülözhetetlen erő belép az ember életébe, belép az Isten örökkévaló lélekmentő munkájába. Tőle függ az ember lelke. Ő tartja kezében az isteni kegyelmet, megtartást, örök életet.

Amint megérkezik, leomlanak a régi áldozati oltárok, földre-csapódik az áldozati tűz gomolygó füstje, értékük vesztetten semmivé zsugorodnak az ember által felajánlott és felajánlható áldozati ajándékok. Jézussal a vallási élet egy egészen új világa kezdődik. Ő az Isten báránya, ki magára veszi a világ bűneit.

Ez a bibliai kép egy komoly kérdést intéz hozzád. Találkoztál-e életúton Keresztelő Jánossal? Nehéz harccal küzdöttél

kenyérért, érvényesülésért. Oldalad mellett járt szerencse, gyönyör, boldogság, balsors, csapás és fájdalom. Melléd suhant a kísértő, lelked tisztaságáért aranyat, erkölcsödért gyönyört, válasos istenfélelmedért világokat ígért cserébe. Mondd csak, megláttad-e ilyenkor az adventi próféta sápadt arcát s meghallottad-e mindig zengő adventi prédikációját: Térjetek meg, mert elközelgetett az Istennek országa! Láttad-e és látod-e, hogy Keresztelő János most is ott áll a kétféle élet találkozó mesgyéjén s kinyújtott jobbajával most is Jézusra mutat?

Íme, Istennek báránya, ki elveszi a világ bűneit! Óh mit jelent ez a szó neked, nekem és mindnyájunknak! Közeleg tehát a mi szabadítónk. Isten kegyelme váltságot küld lelkünk számára. Bűn és halál hatalma összeroppan s a kárhozat birodalmának rémei riadtan megreszketnek. Közeleg a Krisztus. Az emberi lélek mélyén pedig, mint valami varázslatos bölcsőben, megszületnek az erkölcsi tisztaság, jóság, istenfélelem és szeretet. Egy új élet ígéretei. Mind ez pedig azért, mert tavaszi fuvalomként közeleg a Krisztus.

Szent öröm és nagy hálaadás ez. S mennél inkább megértjük az örömet, annál magasztosabbá tesszük hálaadásunkat.

2. Az adventi történet egy komoly intést intéz hozzád: menjetek Jézushoz és maradjatok nála!

Alig hangzott el Keresztelő János ajkáról a Krisztusról szóló bizonyágtétel, a két tanítvány megmozdul. Van valami Keresztelő János hangjában, ami megfogja lelküket. Megragadja őket az is, hogy előző nap ugyanezt a vallástételt hallották tőle. Boldogító sejtés, vágyakozó reménység ébred szívükben s visszazeng lelkükben a mennyei örökkévalóság hívása.

Elindulnak. Jézus előttük megy, ők pedig csendesen követik. Visszafordul, rájuk tekint. Ők csak mennek. Megáll egy pillanatra és szól hozzájuk: Mit kerestek? Ők pedig halkán felelik: Mester, hol lakozol? Jézus szava úgy szól hozzájuk, mint mikor az édesanya keze megsimítja kicsiny fia arcát: Jöjjetek és lássátok meg!

Fenséges kezdete egy meginduló mennyei életnek. Kérésekben, felelet-mérlegelésekben, elhatározásokban mennyi nélkülözhetetlen, nagy követelés.

El kell indulnod. Keresned, követned kell Jézust. Nem elégedhetsz meg azzal, hogy hallottad a róla szóló bizonyágtételt. Nem alapíthatod kialakuló új életedet Keresztelő János-

nak, vagy bárki másnak beszédére. Személyesen kell meggyőződnöd arról, hogy Jézus valóban Isten báránya. Neked látnod kell Jézust, hallanod kell beszédét. Mert nincsen nagyobb bizonyágtétel, mint amit ő tesz önmagáról.

De ez az elindulás nem könnyű. Az ember életét nemes eszmék helyett sokszor közönséges érdekek, vágyak és szenvedélyek irányítják. Tudod-e, hogy egy közönséges rossz szokás hatalma sokszor nagyobb, mint a legszebb erényé. A megszozott kényelem jobban lenyűgöz, semmint a legszebb erkölcsi törvény. A földi gyönyör csábító éneke kedvesebb, mint a lelkiismeret ezüst csengőjének szava. Láthatatlan szálak a régi élethez kapcsolnak. Lekötik gondolatodat, szívedéi, akaratodat. Elindulni csak akkor tudsz, ha erős elhatározással elszakítod ezeket a kötelékeket s ha fellángoló nagy bátorsággal rálépsz Jézus nyomdokaira. Csak akkor, ha az isteni igazság világosságában megismered bűneidet és erős akarattal képes vagy ezeket megtagadni. Csak akkor, ha kilépsz a régi világból és ezt mondod: Uram, követlek Téged!

Fenségesen szép a tanítványok kérdése: Mester, hol lakozol? Ha komolyan meg akarod Őt találni, akkor ott kell keresned, ahol lakozik. De ha azt kérdeznéd, hol lakozik Jézus, úgy nehezen tudnék helymegjelöléssel felelni. Gondolok a templomokra. Karcsú tornyokból csengve-bongva hull az imádkozásra hívó harangszó. A templomajtók kitárulnak, mintha Isten ölelésre váró karjai lennének. Szószékről áldóan hull az istenige, mint száraz mezőségre május reggelének harmata. Gondolok az iskolákra, melyekben ismerik a keresztyén oktatás ama első törvényét: minden bölcsesség kezdete az istenfélelem. Gondolok a családi otthonokra, melyekben jó erkölcs, szeretet, istenfélelem, vallásosság uralkodnak. Rágondolok az irgalmas ember-szeretet intézményeire. Lelkem csendesén végigszáll az árvaházakon s gondolatban megáldok mindenkit, aki szeretettel megsimítja a szegény árva könnytől harmatos arcát. Betekintek a kórházakba, a szegény világtalanokhoz, a testi-lelki nyomorékokhoz. Magamban csendesén elmondogatom: Mester, ugye itt lakozol?

De gondolkodás közben hirtelen megértem, hogy Krisztus csak ott lakozhatik, ahol az ő szent igéje a világosság, az ő életpéldája az életszépség és az Ő szentlelke az életerő. Roskadozó kicsiny falusi templomocskában épúgy ott van Jézus,

mint a márványkupolás, csodás gazdagságú, hatalmas domban. A vályogház füstös szobájában épúgy helyet talál, mint a művészi értékekben gazdag, puha szőnyegekkel fedett fényes otthonokban. A templomnál az a fontos, hogy a hirdetett ige istenigéje legyen s az imádkozók szívében Krisztus éljen, az otthonoknál pedig, hogy legdrágább kincsünk ez a szent jelszó legyen: Én és az én házam tiszteljük az Urat.

Jézus azok szívében lakozik, akik az Istent ismerik és félik. Akik bűnbánattal, törődelemtnel közelednek az örökkévalóhoz. Akik szeretik embertársaikat s erkölcsöt és jóságot visznek életükbe. A szíven fordul meg tehát minden. Az ember szívében kell Jézusnak laknia, akkor majd a családok, falvak, városok, társadalmi osztályok, végül az egész nemzet is Jézus szent otthonává lesz.

Tekints szívedbe és kérdezd meg: Jézus, nálam lakozol-e? Gondold végig családi életedet, élettársaidhoz, gyermekeidhez, rokonaidhoz való viszonyodat. Gondolj egymással való beszélgetésekre, cselekedeteidre és kérdezd meg: Uram, nálunk lakozol-e?

Keresztelő' János két tanítványa elment Jézushoz és nála maradtak azon a napon. Elbeszélhetlen boldogság tölti el lelküket. Megismerik Jézust. Láthatják arcát, érezhetik szeme tekintetének melegségét, hallgathatják csodálatos beszédét. És kérdegethetnek tőle. Hiszen lelkük telve van kérdésekkel és megfejtetlen nagy titkokkal.

El kell jutnunk Jézushoz, mert csak így léphetünk vele személyes viszonyba. Ennélkül a vallásos élet üres külsőséggé zsugorodik s elveszti életvalóságát. Az élő Krisztussal csak állandó lelkiközösség, csak igazi életkapcsolat köthet össze. De vájjon megvan-e ez? Ha azt mondanák: íme, itt a Megváltó, ülj lábaihoz, mondd el neki kételyeidet, vájjon nem állnának-e előtte néma ajakkal és üres szívvel? Mert az embereknek van mondani valójuk barátaik, ismerőseik, embertársaik számára, de nincsen mondani valójuk a Megváltó Krisztus számára. Ezért dolgozzuk ki vallásos gondolkodásunkat s tegyük azt Jézussal való életkapcsolattá. Lépünk Jézussal életközösségbe! Ismerjük meg tiszta emberi nemességét és örökkévaló isteni személyét. Tárjuk fel előtte lelkünket. Vigyük hozzá életünk nagy kérdéseit. Mint ahogy a kicsiny gyermek törött bábuját könnytől áztatott arccal az édesanyjához viszi, úgy vigyük mi

is a mi Megváltó Krisztusunk elé megtépett lelkünk nagy problémáit: élet, halál, szenvedés és kárhozat kérdéseit.

Boldog az, ki nála volt. Boldogabb, ki nála van. Senkise távozik tőle üresen. Lelkébe belerajzolódik Krisztus szentséges arca s úgy megy tovább élete útján, hogy benne él az örökkévaló Krisztus. Megy szakadékokon, virágos mezőkön, halotti földeken. De Örömben, kereszthordozásban, életben és halálban ugyanazon vallomást teszi ajka: Bizony ez Istennek ama báránya, ki elveszi a világ bűneit. Ámen.

Az eljövendő.

(Advent.)

Máté 11, 2-6. János pedig, mikor meghallotta a fogságban a Krisztus cselekedeteit, elküldvén kettőt az ő tanítványai közül, monda néki: Te vagy-e az, aki eljövendő, vagy mást várjunk? És felelvén Jézus monda nékik: Menjetek el és jelentsétek Jánosnak, amiket hallotok és láttok: A vakok látnak és a sánták járnak; a poklosok megtisztulnak és a siketek hallanak; a halottak feltámadnak és a szegényeknek evangéliom hirdettetik; és boldog, aki énbennem meg nem botránkozik.

Keresztelő János tömlöcben sínylődik. A tragikus élet sietve közeledik az utolsó felvonáshoz. Megelégtették nagy népszerűségét. Aggódva látják a népre gyakorolt nagy befolyását. Félve gondolnak arra, hogy a körülötte tolongó hatalmas embertömeg hangszerré válik prófétai kezében, melyből tetszésszerű melódiákat csal ki. Azt tesz a néppel, amit akar. Oda vezeti, ahova jól esik neki. Kénye-kedve szerint formálgatja, mint a szobrász-művész az élettelen agyagtömeget. Most vezeklő, önsanyargató aszkétákat formál belőlük, sápadt arcú, tört tekintetű, mellet-verő, erő, akarat, gondolat nélküli penitencia-tartókat. De ki tudja, hogy egy szép napon nem alakul-e át nemzeti hőssé, bűnbánati prédikáció helyett nem kiáltja-e bele Júdea pusztaságaiba a szabadság himnuszát? Ki tudja, nem formál-e a lélek nélküli embertömegeből izzó lelkű, halálra kész hadsereget s vak nemzeti fanatizmusával nem dönti-e meg a római császár hatalmát?

Azután beleütközik Heródes gyűlöletébe. A hatalmas király nem tudja megbocsátani, hogy a teveször-ruhába öltözött próféta az ő cselekedeteinek bírójává lett s rosszalása korbácsával megbélyegezte az ő hitvány erkölcstelenségét.

Keresztelő János tömlőciben sínylődik. Kinek hajléka a nagy pusztaság volt, fekvőhelye a hűs, édes anyaföld, pihenője a hegyoldal mohos sziklaköve, takarója a csillagos égboltozat, most négy szürke fal halálos ölelését érzi. Azelőtt a messze kékes szemhatárig repült vágyó tekintete, most már néhány lépésnyire tömlőce falába ütközik. Darvakkal izent távoli országoknak, gólyáktól kérdezősködött távoli országokról. Barátja volt a puszta forró homokja, bizalmasa az éjszaki szélben regéket zizegő nagy nádas. Most csak egy halotti szoba az övé, melynek magánya fojtogat, némasága megőrjít.

Pedig lelkében csodálatos álmok virágoztak. Olyanná tették lelkét, mint a rózsaszínű virágokkal telehintett tavaszi mandulafa. Hiába torzította keményre a szent harag aszketikus arcát, hiába font korbácsot bűnbánatot követelő, ostorozó prédikációiból, ha mindjárt mérges kigyó-fajzatoknak nevezte is a körülötte tolongó farizeusokat, azért lelke mélyén mégis a prófétaság isteni küldetéséből táplálkozó reménység csodafájának szép virágai nyíltak. Nem felejtí: Krisztust látta a Jordán homokos partján. Lelkében megszólal egy hang és azt mondja: Ez az Istennek ama báránya! . . .

De börtönében olyanná lett lelke, mint szűk cellája csupasz négy fala. Most a kétség viharai tombolnak benne s reménységei drága virágait halott-szirmokra tépdetik. Övé volt a férfi tettvágy, a prófétai szent lángolás, az igazságért küzdött harc. Most pedig övé a békóba vert erő, a megsemmisült prófétai reménység, a halálos kétségbeesés.

Lelkében megroppanik valami. Mintha vértanúság felé sodródó kegyetlen sorsa alapján megrázná hitét és meggyőződését.

Tanítványait hivatja, tanítványait küldi. Menjenek, siessenek Krisztushoz, vigyék hozzá kétségek közt vergődő szívét s hozzák el a Krisztus lelkét-csendesítő, életet gazdagító választát.

Ebből a történelmi és lelki háttérből bontakozik ki az a szent történet, melynek ádventi tanítását két uralkodó mozzanat állapítja meg: 1. Keresztelő János kérdése: Te vagy-e az, aki eljövendő, avagy pedig mást várjunk? 2. Krisztus felelete: Mondjátok el, amit láttok és hallotok.

1. Keresztelő János tömlőcéből ezt a kérdést küldi Jézus-hoz: Te vagy-e az, aki eljövendő, avagy pedig mást várjunk?

Az egyedüllétnek van egy vértelen arcú testvére: a kételkedés. Mikor megszűnik az érzékek megfigyelő, adatot gyűjtő, embereket és eseményeket megítélő kritikai munkája, mikor hiányzik a külvilággal összekötő tapasztalat s az emberekkel érintkezés lehetősége, akkor az asztal másik végére, pontosan szembe az egyedülvaló emberrel, leül a sápadt arcú testvér: a kétség. Tükröt tart az ember szeme elé. S a tükör hazug vonásokat mutat. Kitapogatja a lélek sebezhető pontjait, megkeresi a meggyőződés még kiépítetlen, gyenge oldalát, azután elkezd beszélni. Beszéde közben bizonytalanná válik a bizonyos, ingataggá az igazság, hazug képzeletté a meggyőződés és lehelletet el nem bíró kártyavárrá az, amit a tapasztalat, meggyőződés és igazság köveiből a lassú munka megfontoltságával épített meg magának az ember. A végén már csak a kételkedés beszél. Az egyedülvaló ember fejhorgasztva maga elé mered és hallgat. Szürke árnyak suhannak át a szobán, eleinte halkán lopódkodnak, azután lassanként össze sűrűsödnek s fekete halotti szemfödélként ráborulnak a magános ember lelkére. Most már hárman vannak: az egyedülvaló ember, a kételkedés és a kétségbeesés.

Keresztelő János a messiási hit teljesedésének reménységét hordozta szívében. Hívó szíve olyan volt, mint az Úr templomának oltárán meggyújtott arany gyertyatartóba helyezett világosság, mindig az isteni kegyelem fényét ragyogta vissza. Hiszen minden prédikációja az eljövendő Krisztus útját egyengette. Minden prófétálása az utána következő „erősről” beszélt, ki tűzzel és szentlélekkel fog keresztelni. És minden kézmozdítása az Örökkévaló felé mutatott: íme, az Istennek báránya!

De mióta a tömlőc magányában senyved, szemben ül vele a kételkedés s háta megett megáll a kétségbeesés.

Lelkét megrohanja a vesztébe rohanó bűnös világ száz és ezer képe. A gyönyör mámorában lelküket vesztik az élvezet-hajszolok. Kincseikben dúskálnak a gazdagok, de Istenben mindennap szegényebbek lesznek. Kifosztott özvegyek és árvák könnyeit gyöngyfüzérbe gyűjtik a vámszedők. Patvarkodnak s hitvány zsoldért gyilkolnak a vitézek. Cicomáskodnak az asszonyok s a hiúság rabságában eltemetik erkölcsüket.

Mit várhat ez a nép? Mit várhatnak a bűnben fetregő Ábrahám-fiai? Születési öröklött joggal kicsoda követelheti maga számára az üdvösséget? Balgatagok! Senki, senkise! Hiszen az Isten kövekből is támaszthat fiakat Ábrahámnak! (Luk. 3. 8.)

De vájjon nem nyújthat-e szabadítást a büszke római?

Nem és ezerszer nem!

Istentagadó bálvány-szolgálással istenné tette császárait, pedig vér, szenny és undokság a trónhoz vezető lépcső. Igazsággá teszik a hatalmat, joggá az erőszakot. Utak fejein, piacon, közéleti fórumokon hitvány erkölcstelenség fojtogatja a becületet, a férfi jellemet, a női erényt, a közéleti tisztességet.

Hol van a várt szabadítás?

Amerre a vigyázó emberi tekintet elér, bűn és bűn hullámzik mindenütt. Lassan csúszik, mint a medréből kilépett folyó vize, elárasztja az élet mezőségeit, szennyes hullámaiba merít férfiakat, asszonyokat, gyermekeket, Öregeket. Nincs menekvés: mindenki a halát rabszolgája, a kárhozat zsoldosa, a megörökődő jaj embere!

Csak egy segíthet: Jézus! Az az egy, kit évszázadok várnak és remélnek. Aki felé kitérül ezer és ezer ember lelke. Akit prófétai látásokban láttak az Isten emberei, kinek személyével egybekapcsolták egy történelmi arany-időszak szent boldogságát De vájjon Jézus-e az, ki áthaladt a Jordán partján? Vájjon valóban Jézus-e az, kit két tanítványa nyomon követett?...

A názáreti Mester előtt porosan, fáradtan megállnak Keresztelő János követői s izgalomtól elcsukló hangon kérdezik: Te vagy-e az, aki eljövendő, avagy pedig mást várjunk?...

Te vagy-e az, aki eljövendő?

Nekünk ez nem kérdés. Vérré lett bennünk az a megíngathatlan meggyőződés, hogy Jézus Isten egyszülött Fia. Benne bírjuk a világ megváltóját, minden isteni szent ígéret boldogító teljesedését. Nem kérdezzetünk, nem kételkedünk, hanem a tanítványokkal azt mondjuk: Uram, hová mennénk tetőled, örök életnek beszéde vagyon tenálad. És mi megismerjük, hogy te vagy a Krisztus, az Istennek ama Fia.

De ha az emberiség szellemi életét figyeljük, akkor észre kell vennünk, hogy némelyek nem Jézusban látják az ember és az emberiség élet-problémáinak megoldását. Életcélt keresnek, boldogságot követelnek. Életzéség után áhítoznak. Ki akarják egyenlíteni az élet ellentéteit. Biztosítani akarják a fejlődést, az ember és emberiség biztos előmenetelét.

A művészet váltja meg az emberiséget, kiáltják a rajongók s a modern zene legnagyobb művésze azt mondja, hogy a keresztyénség befejezését csak a művészet adhatja meg.

A tudomány adja meg az emberiség boldogságát, mondják mások. Tiszta boldogságot csak a tudás adhat s az emberiség fejlődését csak a tudomány biztosíthatja.

Nincsen egyébre szükség, mondják ismét mások, hanem csak tiszta szellemű, tudományos alapon felépülő életbölcseiségre. A tiszta erkölcs megadja az ember élet-értékét, megállapítja az emberek egymáshoz való viszonyát, irányítja az érzéseket, cselekedeteket. Elég tehát, ha tiszta erkölcsre tanítják az embereket.

És megszólalnak azok, kik politikai, gazdasági, vagy szociális rendszerekben sejtik meg az emberiség egészséges fejlődését biztosító orvosságot. Egészséges törvények, nemes lélektől áthatott intézmények, ezek biztosítják a jövőndőt.

Lehet mindebben érték, szépség és gazdaság, nyújthat gyönyörűséget, szellemi emelkedést és fejlődést. Mégis félreismerik az ember lényegét, kik az élet igazi nagy problémájának megoldását a művésztől, tudománytól, filozófiától, vagy politikai, gazdasági, szociális rendszerektől várják. Ezek az új megváltást várók helytelenül ítélik meg magát az embert, különösen pedig az ember örökkévaló részét; az isteni lelket. És nem látják meg az élet legnagyobb problémáját: a bűnt és a halált. Bármelyikkel szemben is mit használ akár a tudományos igazság, akár a művészi szépség? Hol van az a porzszemnyi bűn, melyet tudás vagy művészet le tud sodorni az ember lelkiismeretéről? Hol van az a filozófiai rendszer, politikai vagy gazdasági berendezkedés, mely lelkierőt, vigasztalást tud adni az élet kifosztottainak s fenn tudja tartani életkedvüket és életbátorságukat? Hol van a tudás világot beragyogó, vakító fénnel lobogó fáklyája, mely képes megállítani útjában a halált, mely csak egy gondolatnyira is fel tudja lebbentem annak titokzatos fátyolát?

Azokra a magánosan álló, egyedülvaló emberekre gondolok, kik nem éreznek maguk felett Istent s keblükben nem hallják az örökkévalóság üzenetét. Egyedül ülnek, szemben velük a kétség, hátuk mögött a kétségbeesés. Kérdezem tőlük: meddig maradtok így? Azoktól is ezt kérdezem, kiket nem a hitelenség, hanem az élet nehéz csapásai fosztottak meg hitüktől. Azt mondom nekik: Küldjetez követeket a Jézushoz és kérdezzétez meg tőle: Te vagy-e az, aki eljövendő?

Sokan talán nincsenek is egyedül. Élvezet, életvidámság,

gyönyör közt teljesen megfélelkeznek a lélek kérdéseiről. Számot vetnek mindenfélével, de a szent Istent sohasem vonják bele számadásaikba. Élet, halál, ítélet problémája pillanatnyi megállásra sem kényszeríti őket. Egy alacsonyabb, öntudat nélküli életet élnek, melynek tartalmat csak mulandó értékek adnak. Pedig lesznek még ők is egyedül. Mert ezt az egyedül létet senki el nem kerülheti. Jön egy nap, egy óra, vagy talán egy pillanat századrésze, jön életöröm, gond, vagy roskasztó fájdalom közepette, talán épen mikor a halál keze rányugszik, a kihunyó szemekre és az ember egyedül marad önmagával, egészen egyedül. Ajkán dideregve szólal meg a reszketős kérdés: Uram Jézus, te vagy-e az, aki eljövendő?

Azt kérem ezek számára az Istentől: minél előbb jöjjön el az a pillanat, midőn lelkükben felébred a Krisztus után való vágyódás. Mikor nem tudják elnémitani az örökkévalóság gondolatát, hanem elindulnak hitetlenségén, kételyen, kétségbeesésen keresztül a Krisztus felé.

2. Keresztelő János küldöttei végighallgatják Jézus választ: „Menjete el és jelentsétek Jánosnak, amiket hallottatok és láttatok: a vakok látnak és a sánták járnak, a poklosok megtisztulnak és a siketek hallanak; a halottak feltámadnak és a szegényeknek az evangéliom hirdettetik”.

Mikor a tanítványok elmondják Krisztus izenetét, Keresztelő János cellájában nagy változás történik. Kétség és kétségbeesés riadtan menekülnek, mint napkeltekor az éjszaka sötét árnyai. Az egyedülvaló ember mellé új társként leül a hit s lelkét megfogja a bizonyosság. Fogsága sötét éjszakájában felragyog egy tündöklő csillag. Mikor azután hóhér elé hurcolják, arcáról egy láthatatlan kéz letörli az iszonyat vonásait. A halál tőkéjére hajtja nyakát s megvillan feje felett a hóhérbárd. Ajka akkor is csendesen mondogatja: Ő az, aki eljövendő és senki mást nem várunk!

Jézus ma is válaszol mindazoknak, kik lelkük kétségeit elviszik hozzá. Ma is a látható és hallható bizonyosságokra hivatkozik. Nem beszél személyéről, nem veszi sorba az ószövetségi próféták jóslatait. Nem magyarázgatja a messiási helyeket, hanem egyszerűen rámutat munkáira, melyek isteni küldetéséről és isteni erejéről tesznek bizonyosságot. Lehetséges, hogy a magát felvilágosodottnak tartó modern ember nem értékeli Krisztus eme bizonyágtételét. Inkább hinne Jézusban,

ha ma is megújulnának az akkori jelek s az ember szemelátára gyógyulnának meg a vakok és hirtelen elhangzó krisztusi szóra kelnének ki koporsójukból a halottak. Mi azonban tudjuk, hogy Jézus isteni munkáját a lelkek világában végzi s mindennapi bizonyásgtétélei a lelkivilágban vesznek körül bennünket.

Szólhatnék a krisztusi szeretet áldott munkájáról. Elvezethetnék az árvaházak, kórházak, jótékony intézetek küszöbére. Mindezt Krisztus teremtette. Az adakozó, építgető ember csak törékeny hitvány munka-eszköz. Az alkotás munkáját maga a Krisztus végzi el. Megmutathatnám a templomok beláthatatlan tömegét, avagy az iskolák elszámálhatatlan seregét. Szólhatnék emberekről, kik szent eszme szolgálására áldozzák magukat. Boldogságuk az önmegtágadás, dicsőségük az Isten szolgálása.

De nem szólok a Krisztus eme bizonyásgtétéleiről, mert talán közbevetnéd, hogy Krisztus nélkül is van emberszeretet s az emberi jóság egymagában is csodálatos világot tud teremteni.

Hanem igenis rámutatok arra, hogy Krisztus bizonyásgtétéleiről kiapadhatatlan gazdagsággal beszél az emberek élele, a lelkek ébredése, az isteni munkások sorakozása, az Isten országának csendes épülése.

Látókká lesznek ma is a vakok. Ma is a Krisztus érinti meg a lelki világtalanok szemét s meggyógyítja őket. Az ember előtt feltárja igazi hivatását. Új világításba helyezi kötelességeit, emberi rendeltetését. Megmutatja a világkormányzó Isten fenéséges nagyságát s bepillantást enged a mennyei Atya szívének csodálatos mélységeibe. Felvezet az élet eget érintő magas hegycsúcsaira s megmutatja az Istenben való élet tiszta gyönyörűségeit.

Megnyitja az emberek fülét. Eddig talán csak a világ vásári lármáját hallották. Talán csak a gyönyör kacagását, vagy a fájdalom kétségbeesett sikoltását vették észre. Talán csak emberi szókat hallottak: hideg szó-simogatásokat, olcsó emberi igazságokat. Most megnyitja Krisztus a füleket s halljuk Isten örökkévaló beszédét. Tiszta mennyei életbölcseesség, isteni szeretet és jóság melódiái zendülnek felénk, mintha angyalok serege hárfazengés mellett mondana éneket. Hát nem krisztusi csuda ez? Krisztusi csuda a megtelt templom. A kicsiny szobájában bibliája fölé hajló ráncos képű öregasszony. Az élet komolyságában élet-vidáman élő, verejtékező ember. Krisztusi

csuda az a nagy végeláthatatlan sereg, mely égfelé fordítja arcát és csendesen mondja: Uram, a mi lábainknak szövétéke a Te Igéd!

Krisztusi bizonyágtétel az, hogy a sánták járnak, a bél-poklosok megtisztulnak. Elvetik maguktól a bűn átkos terhét s a keresztfáról alácsurgó vér lemossa lelkükről az emberi méltóságot megsemmisítő' vétek rettenetes fekélyeit. Krisztusi csuda, hogy egykor a koporsók zára lepattanik. Átlépik a halottak az enyészet küszöbét s belépnek az Isten ama csudálatos hajlékába, hol örök világosság tüzeben ég minden.

A bűn eltaposása, a halál hatalmának megtörése a legnagyobb krisztusi bizonyágtétel. Mert a léleknek, szemnek, fülnek adhat szellemi kincseiből ez a világ szépet, magasztosát, ha nem adja is meg azt, amire a léleknek örökkévaló hivatásánál fogva okvetlenül szüksége van, de bűnbocsánatot, a bűnből kiemelő kegyelmet, a halál feletti dicsőségesebb életet egyedül csak a Krisztus adhat.

Krisztusi bizonyágtétel, hogy a szegényeknek az evangélium prédikáltatik. Az éhező és szomjúhozó lélek megtalálja örökkévaló italát és élet-kenyerét Jézusnál. Bármilyen szegény, akármilyen elhagyatott, bármilyen tudatlan, avagy egyszerű, Jézus szent igéjét hullatja lelkére s ezzel az igével új életre megerősíti.

Eddig csak egyszerű közlő alakban beszéltem Jézus bizonyágtételeiről. De most külön-külön megnyugtatom rajtatok tekintetemet s mindegyiktől külön megkérdzem: Láttad-e, halottad-e ezeket a bizonyágtételeket saját életedben?

Világtalanok közt tévelyegsz, vagy már megnyitotta az Úr szemeidet? Látsz-e? Hallod-e az örökkévalóság hozzád küldött bizonyágait? Béna tétlengésben vesztegelsz, avagy pedig jársz? Bűn szennyezi lelkedet, avagy már megismerted az örökkévaló Isten kegyelmét? Kétkedsz, habozol a Krisztus személyét illetőleg, avagy már megingathatlan lelkedben az a bizonyosság, hogy Ő valóban a te megváltód?

Rövid kérdések, de mindegyik az önvizsgálás hosszú sorát tárja elénk. Azért ülj ma este a te csendes imádkozó kamrádba. Mint egykor Keresztelő János, légy egyedül önmagaddal s felelj a csendes adventi kérdésekre. Legyen válaszod egy biztos, bátor, meggyőződéses vallomás: Te vagy az, aki eljövendő és én senki mást nem várok!

Ugyanezen lelki eredményre kell jutnia az emberi közösségeknek. A nemzet és társadalom száz és ezer sebből vérzik. Könnyelmű, felületesség fogja rabul az embereket. Behálózza lelküket, elaltatja lelkiismeretüket s megöli erkölcsi érzésüket. Természetessé válik a bűn, úton-útfélen orgiázik az érzékiség és a világ mammon-szolgálat. Becsület és tisztesség, erény és erkölcsi tisztaság olyanná lettek, mint a régi aranypéncz, értékük megvan ugyan, de az életben való érvényesüléshez nem okvetlenül szükségesek. A közéletben is meginog a lelkiismeret és felelősség tudata. Meglazul a közéleti morál, elhalványodik a közösségi életek szellemi, szociális megnyilatkozásaiban az erkölcsi vonás.

Nem segíthet itt semmisen! Tudomány, művészet gyönyörűséges alkotásai, a modern technika szédítő eredményei nem nyújthatnak jobbulást. A sokat emlegetett kultúra erőt, orvosságot nem tud adni. Politikusok, államférfiak sem adhatnak többet, mint amit politikai és állami vezetés egyáltalában lehetővé tesz.

De romok, Örvények és szakadékok felett ma is ott áll a megváltó Krisztus. Jézus nem a múlté, hanem a jelené. és a messze jövőendőé. Megtartásra, életre, fejlődésre van szükségünk? Szabadulni akarunk az érzékiség szolgálatából? Ki akarunk bontakozni a bűn szolgálatából? Könnyel áztatott vetésünk boldog aratását akarjuk megérni? Emelkedni akarunk tisztább, boldogabb fejlődési fokokra?

Ha mindezt komolyan akarjuk, akkor nézzünk Jézusra: Ő az, aki eljövőendő, senki mást nem várhatunk!

Senki mást nem várunk! Ámen.

Az ajtó előtt álló Krisztus.

(Advent.)

Jan. jel. 3, 20-21. íme, az ajtó előtt állok és zörgetek; ha valaki meghallja az én szómat és megnyitja az ajtót, bemegyek ahhoz és vele vacsorálok és ő én velem. Aki győz, megadom annak, hogy az én királyi székembe üljön velem, amint én is győztem és ültem az én Atyámmal az Ő királyi székében.

Könnyekre indító s ugyanekkor lelket rázó ádventi kép: Jézus a ház küszöbén áll s a becsukott ajtón zörget. Ki tudja, mióta áll itt? Mióta tekint szelíd fájdalommal a mozdulatlan ajtóra? Mióta vár panasztalan ajakkal, türelmesen nappal és éjszaka? Mióta? Olyan, mint a végeláthatlan isteni szeretet földre küldött mása. Mint a pásztori hűség és türelem megtestesült példája. Csendesen áll, vár s keze halkán, majd erősebben kopogtat, aztán hangosan zörget.

Utolsó ádventi vasárnap!

Csudálatosan beszédes időszak az ádventi időszak. Az egész vasárnap-sorozat olyan, mint az első napsugaras tavaszi hónap, mikor megduzzad a fák zöldelő rügye és halvány burkából áttör a tavasz szépségének minden pompája. Még csak bimbóznak a fák, még csak a felengedett rögök közt emelgeti fejét a kökörcsin, de azért a fa bimbózásában, a zöldelő mező zsendülésében már meglátjuk az egész tavaszt. Az ígéletben benne rejtőzik a valóság. Advent édes sejtelmében benne szendereg a karácsonyi boldogság.

Mindig úgy érzem, mintha karácsony hegytetőre épített templom lenne. Kitért ajtaján kitédul a karácsonyfagyertyák ragyogó fénye, azután a nagy karácsonyi ragyogás aláhömpölyög a hegyet körülölelő völgyre. Az ádventi időszakról pedig

mindig azt gondolom, hogy az a hegytetőre vezető lépcsőzet. Minden nap egy-egy lépcsőfok, minden vasárnap egy-egy szélesebb pihentetőhely hat lépcső fáradalma után.

A történelem adventjének lépcsőfokai az emberiség történelmének hatalmas sziklahegyébe vannak bevésve. Elvonulnak szemünk előtt a világhatalmú Istennek az emberiséget nevelő tényei, melyekkel Jézus földre jövetelét előkészítette. Az élet misztikus fátyolán keresztül nem látjuk, de megsejtjük, hogy hogyan lépeget az emberiség az idők teljessége felé, hogy erkölcsi és lelki körülmények miképpen érlelik meg a Krisztus eljövetele idejét s hogyan készítik elő az ő elfogadására az emberlelket. Lépcsőfokról-lépcsőfokra emelkedik az emberiség. Minden lépése magasabbra visz és mindegyiken erősödik a sötétséget átható világosság, mindig több fény hull alá a karácsonyi templom égi világosságából. Mennyi világhatalmú tölcseszés és mennyi isteni szeretet! A történelem nagy adventje élethű színekkel, határozott, erős vonásokkal megrajzolja Jézus földre jövetelének történelmi hátterét. A nyomorúság posványából, az életerők és fejlődési lehetőség csödjéből, a bűnből szabadulás és élettisztaság vágyából lép eléink Jézus, szentsége hófehér ruhájában. Évszázadok, évezredek kódán át csendes léptekkel jön, körülragyogva isteni küldetése fenségétől. Magával hozza mindazt, amivel az emberiség fejlődését gátló okokat meg lehet szüntetni s mindazt, amivel egy új, gazdag fejlődést biztosítani lehet. Belelép a világtörténelem sodrába, mint a világtörténelem hatalmas új életelve. Egy örökkévaló, eleven személyiség. A világtörténelem programja, az új élet ereje, az emberiség élő lelkiismerete.

Ádventi elgondolkodásunkban érezzük azt is, hogy az ádventi lépcsőzeten nemcsak az emberiség, hanem az egyes ember is a Krisztus bölcsője felé halad. Te, én és mindnyájan. Csak az a kérdés: meggyünk-e, avagy állunk, s ha meggyünk, milyen magasra jutottunk el?

Ezzel a kérdéssel kell számot vetnünk. Hiszen Jézus nemcsak az emberiség történetébe, hanem egyszersmind az emberek szívébe akar belépni. Sőt az emberiség életében is az ember szívéen keresztül érvényesíti tisztá, nemes lelkét.

Hozzád is jön, feléd is közeledik. Lelked^ adventjébe hoz csendes isteni üzeneteket. Azt az üzenetet, hogy a szent Isten vár téged. Figyelmeztet komoly szóval, hogy nem elmúlásra,

nem veszendőségre, hanem örökkévalóságra küldött el. Izem”: ne veszítsd el magadat az élet útvesztőiben, ne szórd szét lelked erényeit a bűn szennyes iszapjában, hanem őrizd meg isteni származásod bizonyosságát s úgy vidd végig a földön Isten-ajándékozta lelkedet, hogy általa fényben ragyogjon életútid s kilobbanása után is világítson életmécsed. Hogy pedig azt tehesd, amit ő kíván, hogy az lehess, aminek ő akar látni, «küldi szent Fiát váltságul, erőül, megtartásul. De ezt a királyi kincset nem adja követelés nélkül. Azt kívánja, hogy méltóképpen fogadd. Készülj jövetelére, azután hittel és komoly elhatározással tedd őt új életed alapjává.

Ez a lélek Krisztushoz vezető adventje.

Milyen csudálatos ez az adventi időszak! örömpresve tártam feléje karjaimat s ime, gondolkodás közben mind lassúbbá vált lelkem repülése. Ujjongó örömeinkre akartam zendíteni s helyette nyugalmat űző, nehéz kérdések tódulnak ajkamra. Volt-e és van-e az én lelkemnek is adventje? Lépcsőfokról-lépcsőfokra közeledem-e Krisztushoz? Ég-e szívemben annak az olthatatlan bizonyágnak tüze, hogy Jézus az ember és emberiség szabadító Krisztusa? Érzem-e azt is, hogy ő nekem is mindenem: megtartóm, életem, fejlődésem, boldogságom? És érzem-e, hogy nem mehetek eléje üres kézzel, vinnem kell valamit? El kell vinnem bűnbánatban remegő szívemet s szabadítás után kiáltó lelkemet.

A léleknek ezen adventje többet jelent határozatlan hangulatnál. Állandó komoly előkészületnek kell lennie. Időtaratama csak a naptárban rövid négy hét, a lélek életét állandóan átszővi, mint a komoly Krisztus-várás és Krisztus-fogadás követelésének és boldogságának öröme.

Ez az adventi követelés és adventi boldogság lép elénk a csudaszép adventi képben: Jézus a ház küszöbén áll s a becsukott ajtón zörget.

A két versből álló bibliai szakasz végtelenül sokat mond. Isteni és emberi cselekvések, végzetes tragédiák, avagy elmondatlan boldogságok vannak benne megsejtve. Becsüld azért meg minden szavát, hozzád szól az adventi történet: 1. Jézus ajtód előtt áll és zörget; 2. halld meg szavát és nyiss neki ajtót; 3. veled vacsorál és te vele, azután maga mellé ültet királyi székébe.

1. Ha jól megértem a szavak jelentőségét, szinte a sírás

fojtogatja torkomat. Jézus megáll házam, lelkem küszöbén és így szól: „íme, ajtód előtt állok és zörgetek!”

Jézus az ajtó előtt áll és zörget.

Milyen kicsiny és jelentéktelen résznek látszik egy házban az ajtó. Egy egyszerű, sarkaiban forduló deszkalap, melyet akarunk szerint kinyithatunk, avagy becsukhatunk. És mégis milyen nagy jelentősége van.

Lezárja az egész házat. Elválasztja a házban lefolyó életet a házon kívül lefolyó éleittől. Ennek a külső és belső életnek egymáshoz való viszonyát az ajtó szabályozza. Ha bezárul, megszűnik az ajtón kívüli személyek és dolgok befelé hatása, ha kitarul, lehetővé teszi, hogy a házban élők érintkezzenek a külső élettel, hatásokat, erőket, indításokat adjanak és kapjanak.

Az ajtó az emberi élet néma tanúja. Egy csendes, lezárt ajkú filozófus, ki feltárulása, becsukódása közben sok csudálatosát tapasztal és gazdag életbölcsest gyűjt. Tudja, hogy mit jelent, mikor a küszöböt átlépi valaki s gyűlöletet és gonosz-ságot hoz lelkében. Vagy mit jelent, mikor szőkefürtű gyermek tipegése hallszik s a kitarult ajtón vele együtt besurran a kéklő ég békességes tiszta darabja. Nyílik az ajtó és rögtön becsukódik s aki után becsukódott, az előtt nem nyílik meg többé sohasem. Nyílik az ajtó s nehéz dobogó léptekkel lezárt koporsót visznek ki. Feltárul, pedig csukva kellene maradnia, mert betegség miazmáival teli porfelhőket, szennyet és mérget sodor be rajta a vihar. Vagy kinyílik, mint édes boldogságban széttáruló ölelő kar, hogy bebocsássa a harmatban megfürdött tiszta levegőt, az élet áldott napsugarát.

Jézus szól: íme, az ajtó előtt állok és zörgetek.

Jézus be akar lépni a te életedbe. Az élet ajtaja pedig a lélek. A lélek választja el egymástól a külső és belső világot. Lelkeden keresztül lépnek életedbe az emberek és az események. Jönnek nyílt arcú, meleg szemű jóbarátok, kegyetlen vonású, eltorzult arcú ellenségek, avagy embert ámitók, kik álarc mögé rejtik igazi lényüket. Tőled függ, ki előtt nyitod meg lelked ajtaját és ki előtt zárod azt be. Besuhan az élet gyönyöre és keserősége, a vidám öröm, a keserű fájdalom. De figyeld csak meg: az élet változó történéseinek is csak annyi jelentőségük van, amennyit a lélek kölcsönöz nekik. Úgyhogy valóban a lélek az élet ajtaja. Rajta áramlik ki az élet hullámmozgása és rajta áramlik be a külső világ és az érzékfeletti világ különböző hatása.

Sok áldással járna, ha néhány pillanatra elmélyednél abban a gondolatban, hogy lelked mennyiben volt élted ajtaja. Kik léptek be ezen az ajtón életedbe? Micsoda hatások, befolyások és irányok surrantak be lelkedben át életedbe? És micsoda lelki hatások törtek össze a küszöbön, mivelhogy lelked ajtaját nem nyitottad ki előttük.

Legyen ez egy csendes esti óra számadása.

Most azonban Jézus áll a küszöbön. Tudnod kell, hogy mit jelent ez! Jézus az igazi élet, az életcél, élettartalom, az igazság, a szeretet, a megtartás, a boldogság, az üdvösség. Ez a Jézus áll lelked küszöbén és zörget.

Ki tudja: mióta áll ott? Hiszen a keze halk kopogtatás helyett már erőteljesen zörget. Először biztosan kopogtatott, egyszer-kétszer csendesen, majd erősebben. Mikor azután nem nyitottál előtte ajtót, akkor hangosan kopogtatott és csak azután zörgetett hosszan és erősen.

Hányszor kopogtat lelkedben Jézus keze? Egy csendes, tiszta élet-öröm, egy megvalósult, boldogító reménység. Ártatlan gyermeked kezének puha simogatása. Az élet-öröm meleg szívé, napsugaras mosolygása. Gondold végig, a szürke felejtés törmelékei közül keresd elő. Mindez nem egyéb: Jézus életed küszöbén áll s mintha csak virágos ággal simogatna végig, megkopogtatja lelked ajtaját.

Nyitottál-e ajtót neki?

Életed azon eseményeit is felismerheted, melyekkel Isten újra és újra Jézus bebocsátására int. Röpke múlásu öröm helyett Isten kegyelmének állandó jeleit láthatod. Tiszta életboldogságot, Isten mindennap megújuló jóságát. Az emberi munka eredményeit, az erőt, az egészséget. A családi élet tiszta, élet-boldogító és élet-növelő áldásait. Állandó csendes kopogtatások ezek lelked ajtaján. Egymást követő állandó figyelmeztetések: az ajtó előtt állok!

A zárva maradó ajtón Jézus sokszor kemény kézzel zörget. Jönnek a nehéz csapások. Betegség, gond, lelki bánat. Csalódás az embereken, csalódás önmagadban. Jön a munka haszontalansága. Verejtékezel, de eredménytelenül, igyekezel, erőfeszítéssel dolgozol, egybeteszed képességeidet, de törekvésed mind semmivé válik. Jönnek a belső lelki összeroppanások. Fájdalmas lelki válságok, mikor meginog az ember lelkében az önbizalom, hiúsággá válik az eddig látott életcél s üressé a sokra tartott

élettartalom. Sokszor az ilyen lelki megpróbáltatás sokkal súlyosabb, mint a testi élet különféle nyomorúsága.

Azután még egy nagy megpróbáltatás van. Mikor az ember nem önmaga, hanem szerettei szenvedését szenvedí végig. Nem részletezem, csak annyit mondok, hogy a másért szenvedés és a más mellett szenvedés magasabb fokot jelent a szenvedés skálájában. Ez a szenvedés is egy örökkévaló kéz zörgetése lelkünk ajtaján.

Íme, az ajtó előtt állok és zörgetek!

Igen, minden életjelenség Krisztus kezének zörgetése a lélek ajtaján. Ha csak ember-szemmel nézem az életjelenségeket, eltűnő mulandóság csupán, bárányfelhő suhanása, avagy vihar-szél tombolása az élettő tűkre felett. De az örökkévalóság világánál megismered bennük Isten nevelő eszközeit. Csendes járású isten-követek ezek, kik az örökkévalóság üzenetét hozzák számokra. Az Isten kevés beszédű prédikátorai: általuk hív magához, lelket keresi, jellemedet neveli. Értsd meg, hogy életed kicsiny és nagy eseménye örökkévaló hivatást szolgál: Krisztus odalép lelked ajtajához s az öröm és fájdalom, a boldogság és megpróbáltatás ujjával halkán, majd erősen kopogtat, azután hangosan zörget: íme, az ajtó előtt állok és zörgetek.

2. Krisztus folytatja az ádventi üzenetét: „Ha valaki meghallja az én szómat és megnyitja az ajtót . . .”

Külön isteni kegyelem rejtőzik abban, hogy nemcsak az élet különböző eseményei zörgetnek a lélek ajtaján, hanem ezenkívül, emellett Krisztus szava is állandóan zeng. Isten igéje kíséri az emberi életet.

Isten igéjét kegyelmi eszköznek nevezi anyaszentegyházunk. Ez pedig azt jelenti, hogy általa segít bennünket Isten életünk betöltésében, életcélunk megközelítésében. Isten igéje nélkül nincs igaz emberi élet és nincs emberi hivatás-betöltés. Isten ebben közli veled parancsait. Isten igéjében ismered fel kötelességeidet. Isten igéjének kincsesházából telik meg szíved arany, ezüst drágaságnál többet érő kincsekkel. Isten igéjéből árad feléd az életető, megtisztító lélek, mely új virágzást biztosít lelked és életed számára.

A templomi istentisztelet ezt az ígét helyezi lelked küszöbére. Életed ajtaján ez az állandó ádventi zörgetés. Valahányszor csendes imádságos lélekkel belépsz a templomba, mindig az örökkévaló Isten elé lépsz. És akármiről szóljon a szent

tanítás, végeredményben ezt a nagy ádventi hívást szólaltatja meg: halld meg, szómat és nyiss előttem ajtót! Isten saját kezébe adta az Ő szentkönyvét. Hibátlanul csiszolt tükörré tette azt, hogy mindennap megvizsgálhasd életed belső arcát. Az igazság kenyerét és az élet vizét rejtette el az Ő igéjébe. Szól hozzád, hogy megértsd az Ő hívását: gyermekem légy! És feléd száll biztatása: Atyád leszek!

Ezekben a mondatokban három elmondatlan kérdés lép eléd:

Hallod-e a Krisztus szavát?

Meghallgatod-e a Krisztus szavát?

Lelki fejlődésedben jutottál-e már annyira, hogy függetlenül a hallott és olvasott igétől, lelkiismeretedben állandóan érzed a Krisztus szavát?

Meg kell tanulnod, hogy az emberi élet és a Krisztus beszéde mindig egymás mellett haladnak. Krisztus beszéde kíséri az élet változásait, belevilágít az események mélyébe és az örökkévalóság értelmezésével megmagyarázza annak jelentőségét. Az emberi élet és Krisztus beszédének kapcsolata mindig oly hatással van rám, mint egy hatalmas drámai költemény, melyet melodramai zene kísér. Szöveg és zene egymásba szövődnek s a zene a költői gondolatsorozatok magyarázója lesz. Ugyanígy minden életesemény Krisztus beszédében találja meg a maga igazi magyarázóját. Magyarázat nélkül értelmetlen, sokszor üres, sokszor félreértett marad az élet. Az öröm boldogsága magában véve bizony csak tűnő boldogság. Ha Krisztus igéjével magyarázod, úgy meghallod intését: örüljete az Úrban (Fil. 4.). Fájdalom és megpróbáltatás magában véve csak rombadöntött élet. Istenigéje szerint: „csak a világ szerint való szomorúság szerez halált, az Isten szerint való szomorúság megtérésre vezet” (II. Kor. 7. 10.). Ismeretlen idegenek könnye magában véve csak az emberi részvét forrása. Krisztus igéje a kötelesség forrásává teszi: vigasztaljátok egymást és építse egyitek a másikat! (1. Thess. 5. i.)

Istenigéje átszövi az egész emberi életet. Az igazi életbölcse ség az isteni ige szerint való élet. Aki meghallja Krisztus szavát, az feltárja előtte lelke ajtaját.

A lélek ajtajának megnyitása azt jelenti, hogy Jézust bebocsátod lelkedbe. Engeded, hogy Ő belépjen életedbe s érvényesítse abban krisztusi lelkét. Lelked ajtajának felnyitása

folytán beáramlik életedbe Isten örökkévaló kegyelme, egy megtisztító, megerősítő szent folyam, habjával elárasztja és körülöleli, megtisztítja és átjárja egész életedet. Lelked a Krisztus igéjének meghallása után feltárul és mint egy sarkig kitárt ajtó, bebocsátja az áldott, életet teremtő tavaszi verőfényt.

De neked kell az ajtót megnyitanod!

Jézus a küszöbön áll, zörget, szól, de nem nyitja ki az ajtót. Az isteni kegyelem előkészítő munkája az új élet küszöbén befejeződik. Emberi akarat, lelki elhatározás kell a lélek ajtajának feltárásához. Ezt neked magadnak kell elvégezned. Senki más helyetted el nem végezheti. Tedd meg tehát az ajtóig elvezető utat! Rossz szokások, szenvedélyek elnémitásával, a bűn megtörésével, önmehtagadással és lemondással küzdj magadat a Krisztus mellé. Siettetlek, hogy mielőbb elindulj! Biztatgatlak, hogy igyekezzél mielőbb megérkezni. Íme, saját kezvedben tartod boldogságod kulcsát. Siess, hiszen csak egy vékony ajtó választ el Krisztustól. Talán csak egy vak szenvedély, egy rút önzés, vagy egy rossz szokás emel közöttetek válaszfalat. Tagadd meg, törd össze és sietve tárd ki lelked ajtaját Krisztus előtt.

Mi lesz azokkal, kik nem hallgatnak a Krisztus szavára és nem nyitják meg előtte lelkük ajtaját? Krisztus beszédéből tudjuk, hogy eljön az óra, amikor ők is meghallják a Krisztus szavát, de akkor már a koporsóban fekszenek. Kijönnek majd koporsóágyukból, akik jót cselekedtek, az élet feltámadására és a gonoszságot cselekvők a kárhozat feltámadására. Ezt a krisztusi szót minden ember meghallja s előle senkisé is zárkozhatik el.

Aki pedig még életében meghallja a Krisztus szavát s megnyitja előtte lelke ajtaját, arról azt mondja a Krisztus: „vele vacsorálok és Ő velem s magam mellé ültetem királyi székembe.”

3. Itt emelkedik az ádventi történet a legmagasabb csúcspontra. Most tudom meg, hogy miért áll ajtóm előtt a Krisztus és miért zörget. Be akar lépni» életembe. Egy asztalhoz akar velem ülni. Állandó életközösségben akar velem élni. Azt akarja, hogy beleszólhasson életem irányításába, befolyásolhasson, megajándékozhatson erővel, kitartással, adhasson célt, élet szempontokat.

Milyen csudálatos változást jelent Jézus a te életedben! Nem abban áll ez a változás, hogy egy eddig nem ismert érték behúzódik az ember életébe, hanem abban, hogy az életbe

belépő Krisztus gyökeresen megváltoztatja az élet jellemét, annak lényegét, színét, ízét és hangját. Más lesz az élet értelmezése, az életmód, az életrendszer Jézussal, mint volt Jézus nélkül.

Jézus odaáll életed közepébe és te egészen más ember leszel. Összeomlik benned a régi önző, az önmagát szerető, «sak önmagáért verejtékező ember. Krisztus keze felemeli benned az örökkévaló célokért élő, Istenért küzdő embert. Jézusban látod meg életesményedet. Mint ahogy aransugár-kévével lövel szertesét a felkelő nap, úgy lelked a Krisztus napjának egy kiszakított darabja lesz és elborítja egész életedet tündöklő fényével. Hozzáigazodik minden. Minden Tőle nyer értéket és jelentőséget. Megérted a verejtékes munkát. A mindennap egyszerű szórakozásait, az örömet, a fájdalmat, a gyűlöletet és az emberszeretetet. Régi életgyönyöreid elvesznek, mint ködbe borult, kihunyó csillagok. Új világosságok gyúlnak számodra, tiszta erkölcsi szépségek, Krisztus lelkében megtalált csodálatos életjogok. Ennek a Krisztussal való életnek még a fegyvertára is más: a lélek tiszta fegyverzete. Más az élet ellenségeit győző hatalma: a Krisztus bűnt megtörő, megváltó ereje.

Ezt a káprázatos életgazdagságot akarja feltárni előtted a Krisztus. Ezért zörget advent napjain lelked ajtaján. Azt akarja, hogy ne semmisülj meg a bűnnel való harcban, hanem inkább győzedelmeskedjél. Ne légy az erkölcsi világ mankón bicegő nyomorékja, szennyeslelkű bélpoklosa, értékvesztett, esett embere, hanem légy nehéz küzdelmek babérkoszorús hőse, ki nehéz harcok után boldogan lép a Krisztus királyi széke elé. A Krisztus pedig kinyújtja kezét és hívó szóval mondja: állj mellém!

De ez már az élet végső diadala.

Most még az advent félhomályában állunk s lélegzet-visszafojtva várjuk az isteni kegyelem alászállását. A várakozó néma csendben hirtelen felfigyelünk. Meghalljuk, hogy valaki jön. Halk léptekkel valaki közeledik. Megáll a küszöbön és mi egész tisztán halljuk áthatoló szavát: íme, az ajtó előtt állok és zörgetek!

Válaszolj csendesen: lépj be hozzám, Isten áldott küldötte!
Amen.

A világosság hőse.

(Karácsony.)

János 1, 9—12. Az igazi világosság eljött volt már a világba, amely megvilágosít minden embert. A világban volt és a világ általa lett, de a világ nem ismerte meg őt. Az övéi közé jöve és az övéi nem fogadák be őt. Valakik pedig befogadák őt, hatalmat ada azoknak, hogy Isten fiaivá legyenek azoknak, akik az ő nevében hisznek.

Lelkünkben megelevenedik a jól ismert karácsony-éjszakai kép. A csillagfényes ég védelmező szeretettel ráborul a földre, mintha az isteni kegyelem őriző sátora lenne. Angyalsereg éneke zendül s a szeretet és békesség melódiái áldó harmatként hullnak a földre. A levegőben megvalósult próféciák igazságai áramlanak, erősebbek a világmindenség természeti törvényeinél. Isteni ígéretek életvalóságba formálódnak. Új erő, új eszmény, új igazság illeszkedik az emberiség életébe. Régi világok pusztulásra ítélt kőpalotái megrendülnek s az összeomló bolthajtások szétdőlt köveiből új világ emelkedik. Szédítő, soha nem látott lehetőségek villamosárama sugárzik szerteszt: a fejlődés, új világépítés, új emberi élet ezer csodáival.

És mindez össze van foglalva az egyszciű karácsonyi képben: isteni gyermek fekszik a jászolban és felette karácsonyi szent ének zendül: Dicsőség a magasságos mennyekben Istennek, a földön békesség és az emberekhez jóakarát!

Az egyszerű karácsonyi történet helyett János evangélista prológusának néhány versét állítom szemünk elé. Nehéz tömörségű, súlyos szavak, melyek a világteremtés és üdvösségmunka misztikus problémáihoz vezetnek. Bevilágítanak az új, világteremtés ama mélységeibe, ahol az örökkévalóság alapjait rakja le a világteremtő Isten keze. Hirtelen villámfény világítja meg a szent Isten világkormányzó tervét. Szédítő szakadékokat

lát szemünk. Nehéz gomolygó sötétség tódul a mélységből, majd vele szemben elindul egy parányi világosság. A fenyegető sötéttséggel szemben egy parányi világos folt. A sötéttséggel szembekerül a világosság. Ez a világ fundáltatása óta elhatározott sorsa minden időknek, hogy a világosság harcba kerül a sötéttséggel. Hadsereg-légiók vonulnak ellene. Földalatti hatalmasságok, fűriák, démonok és belzebub-fiak seregei. Felkészülnek, ellene támadnak, hogy az elinduló világosságot megfojtsák és beletemessék a sötétség hullámhegyébe. A másik oldalon pedig tündöklő ruhájú angyalsereg élén egy kised gyermek közeleg. Testét fehér ruha fedi, az ártatlan lelkek és győztes hősök fehér ruhája. Arca napfényes, gyermekhomloka körül glóriát von a mennyei fényesség. De a glória alatt, mint jövőendő hivatásának átütő stigmái, véres tövisnyomok s korbácsütés véraláfutásos szalagjai sötétednek át. Jézus elindult isteni küldetése útján. Benne és vele a világosság felveszi a harcot a sötétség fejedelmével. Küzd az ember lelkéért, harcol az örökkévaló isteni értékekért, az igaz emberéletért, az üdvösségért.

Karácsony ünnepe a legfenségesebb isteni kinyilatkoztatás. Ezen az ünnepen Isten újból kinyilatkoztatja isteni lényét. Bepillantást enged szerető, örökkön-örökké gondviselő atyai lelkébe. Ezen az ünnepen minden szónál ékebben és minden magyarázatnál világosabban megmondja, hogy miképpen gondolkodik az emberről és hogy mit akar az emberrel.

A karácsonyi ünnep hármat hirdet embernek és emberiségnek: 1. Örvendetes bejelentést: eljött az igazi világosság! 2. Egy megrázó tragédiát: a világ nem fogadja be őt! 3. Egy boldogító ígéretet: akik befogadják, azok Isten gyermekei lesznek.

1. Karácsony egy nagy isteni kinyilatkoztatás: eljött az igazi világosság.

Ez pedig azt jelenti, hogy Isten újból belép a sötétség és világosság harcába. Újból kihirdeti királyi uralmát s újból rámutat arra, hogy a világmindenség egyetlen és legnagyobb középpontja: a lélek örökkévalósága. Minden a lélek örökkévalóságáért történik! Ezért teremtette a nagy világmindenséget. Az eget érintő büszke hegyláncokat, a szelíden lankás, árnyas erdővel borított dombokat. A horhó mélyén felbuggyanó forrásokat s a végeleáthatatlan nagy óceánokat. Az önmagukat kergető, halált és pusztulást hozó rettenetes ciklonok éppen úgy

fenséges akaratát hordozzák, mint a szitakötő szárnyának zizegő rezgése. A lélek örökkévalóságáért van minden! A világtörténelem nagy korszakai csak előkészítő iskolák az üdvösség nagy munkájára. Kelet tündéri fénye és pompája, nemzetek magasra ívelő, büszke tündöklése, meteor tűzlobbanású szétrobbanása, avagy csendes elhalása, a világtörténelmi küzdelmek, erőfeszítések, történelmi alkotások és történelmi elbukások mind csak arra valók, hogy keretet és előkészítést adjanak annak a fenséges történelmi ténynek, mely a lélekért való küzdelmet viseli homlokán.

Karácsony ünnepén a szent Isten ismét belép a sötétség harcába. Elküldi az ő egyszülött szent Fiát e világra. Elküldi, mint karácsony ártatlan, gögicsélő gyermekét. Az örökkévaló szeretet megjelenik a gyűlölet világa felett. Egy gyermekszív a tűzben égő pokol felett. A tiszta isteni szentség a bűn zúgó tengere felett. A szeretet napjából kiszakadt tűzcsóva a bosszúálló harag éjszakája felett. „Eljött az igazi világosság a világba.” Az igazi világosság. A teljes világosság. Maga a világosság. Tehát Jézus nem a világosság több, avagy kevesebb tartalmát képviseli, hanem magát a teljes világosságot. Jelenti a sötétség felett diadalmaskodó világosságot.

Ha azután az örök világteremtő Isten munkájának fensége alól felszabadítottad lelkedet s kibontakoztál János evangélista megrázó, fenséges gondolatainak hatásából, akkor egyszerű emberszívvvel mérd le a karácsony szent ünnepében felajánlott isteni boldogságot.

Hát nem csudálatos boldogság az, hogy a szent Isten elindul a te lelked keresésére? Nem nézi törpe voltodat, nem méri le érdemtelenségedet. Nem mondja, hogy a bűn karjaiban fetrengesz és hogy az örök halál bélyege ég homlokodon. Nem nézi, nem mondja mindezt, hanem jön és keresi a lelkedet. Sőt éppen azt látja, hogy a bűn súlya alatt görnyedő testedben az ő lelke lobog. Éppen azt látja, hogy körülvesz a bűn « hatalmába kerít a kísértés. Meglátja, hogy élet-útid két oldalán a sötétség vitézei leleskelnek rád. Tépdesik lelked tiszta ruháját, szagatják becsületedet, tapossák hitedet, megtörik erődet, elszakítanak Istentől, embertől, martalékukká tesznek. És látja, hogy élet-útid végén komor fenséggel emelkedik a halál sötét kapuja. De éppen azért, mert mindezt látja, tudja, nem hagy magadra, hanem keresi a lelkedet.

Krisztus is ezért jött a földre. Jött, hogy lelkedben felébressze a szunnyadó örökkévalóságot. Jött, hogy az embert élet számára megmentsen lelkedet s a lélek által életedet. Jött, hogy szabadulást hozzon bűntől és haláltól és erőt adjon egy igazi isteni élethez.

Az igazi világosság eljött! Más világosság nincsen. Egyetlen világosság, egyetlen megtartó. Más megtartó nincsen!

A karácsonyi történet eme egyszerű mondata végtelen sokat mond: „Ma született nektek a Megtartó”. Csak Jézus tarthat meg. Bűntől, haláltól szabadulást csak Ő adhat. Önmagadat meg nem válthatod, önmagad erejével sem a bűnt, sem a halált le nem győzheted. És ha van is életedben érték, jóság, igazság és szeretet, mindez elégtelen ahhoz, hogy általa megtartassál. Vess hát ki lelkedből minden hamis világosságot. Jézus a te Megtartód!

Lelkünk megtelik szent örömmel. Megértjük, hogy karácsony az isteni szeretet fenséges megnyilatkozása. Csendes imádsággal elmondjuk mi is az angyalok magasztalását: Dicsőség a magasságos mennyekben az Istennek!

Az ember azt hinné, hogy a karácsonyi öröm minden ember lelkét megérinti, hogy e napon minden lélek feltárul az isteni kegyelem előtt s minden szív áhítozva várja a karácsonyi élet beáradását. Fájdalom, nincs így.

2. Karácsony egy megrázó tragédiát hirdet: a világ nem fogadja be őt!

„Az igazi világosság eljött a világba, mely minden embert megvilágosított. A világban volt, a világ általa lett, de a világ nem ismerte meg Őt. Az övéi közé jöve és az övéi nem fogadták be őt.”

Ezekben a szavakban minden tragédiák legmélyebb tragikumuma van elrejtve. Megrázza lelkünket, ha ezt a tragikumot az isteni szeretet szempontjából szemléljük. Isten örökkévaló szeretetből odaadja a legdrágábbat: egyszülött Fiát. A boldogság országából elküldi a szenvedés földjére. Az isteni erény és igazság birodalmából az emberi bűn és gyűlölet világába. A mennyország fényességéből elküldi a nyomorúság és hálátlanság sötétségébe. Emberi formát öltet vele és elküldi a gyűlölködők, a háládatlanok, a Krisztus-tagadók és Krisztust megfeszítők közé. Szívébe megváltó szeretetet ad, jóllehet tudja, hogy az emberek feszítsemeg-gel fizetnek. Szentséges kezébe adja a szabadulás

útját, pedig érte golgotai kereszttel fizetnek. Engedi, hogy véres verejték gyöngyözzön halásápadt homlokán, pedig tudja, hogy még utolsó pillanatát is gúnyolódok káromlása kíséri. Mérd le hát, milyen tragikus az isteni szeretet szempontjából, hogy a világ nem ismeri meg Őt, hogy Jézus eljött övéihez, de azok nem fogadják be őt.

De éppen így mélyen tragikus ez az *ember* szempontjából. Hiszen legdrágább kincséről, az élet örökkévaló értékéről van szó: lelkéről, üdvösségéről.

Azért küldötte el Isten az igazi világosságot, hogy minden embert megvilágítson. Világító tűz-fáklyává tette, hogy bera-gyogja az örökkévalóság felé vezető életutat. Állandó lobogású tűzlánggá tette, hogy a lélek templom-oltárán ragyogó fényvel égjen. Jézus az ember világossága. Megvilágítja az ember élet-célját, emberi rendeltetését, mennyei küldetését. És mégis mit látunk? Sokan hitetlenséggel és közönyösséggel elfedik az igazi világosság fényét s az emberi ész alkotásaiban új világosságot kínálnak az embereknek. A világosság után szomjúhozó lelkeket a tudomány, filozófia, művészet, kultúra forrásaihoz utasítják, ezek fényével akarják megvilágítani az élet mélységeit. Meg-rázóan tragikus, hogy a világ nem ismeri a Krisztust. Hatalmát biztosító hadvezérré teszik, avagy egy csendes filozófus lelki arcát szemlélik benne, ki semmi egyebet nem akar, hanem, hogy szeretetre és igazságra tanítsa az emberiséget.

Az a kérdés, hogy te mit látsz a Megváltó Krisztusban? Az a kérdés, hogy az igazi világosság, amely eljött a világba és megvilágított minden embert, megvilágított-e téged is? Hiába mondd, hogy Ő a názáreti király, ha királyi hatalmában nem hiszel és törvényét nem keresed. Dicséreted balzsamával hiába balzsamozod be, mint az emberiség legnagyobb tanítóját, ha tanítását nem példázod saját életedben. Csak akkor jelent karácsony ünnepe új életgazdagodást számodra, ha meglátod Jézusban lelked megtartóját. Ha megismered benne az örökkévaló isteni szeretet földreszállott megtestesülését és megismered, hogy azért jött a bűnös emberek közé, azért fejlődött, élt, szenvedett, azért küzdött és tanított, azért verejtékezett és járt golgotai utat, hogy bűnön, kárhazaton és halálon átmentse az ember lelkét. A homályosság és a bűn sötétségével azért vette fel a harcot, hogy annak megsemmisítő hatalmából kiszabadítsa az embert. Szagatja a bűn kötelékeit, tapossa a kígyó fejét, hogy

a szabadulás útján tiszta életre vezesse és az örökkévalóságba átvigye az ember-lelket.

Ez a legszentebb és legnagyobb karácsonyi ajándék. Maga a Krisztus. Ha millió karácsonyfa százmillió gyertyalángját egy nagy tüzmáglyává egyesítenéd, melynek lángnyelvei a magas egek felhőit nyaldosnák s a világító tűzoszlop észak, kelet, dél és nyugat határait tüzfényességbe borítaná, ez a világosság akkor is pislogó mécsláng lenne a Krisztusban megjelent világosság mellett. Ettől függ a lelked sorsa, az életed iránya, jövődöd boldogsága. Ha megtalárod Krisztusban a megtartót, minden áldás a tied. Tied az élet és a lélek megtartása is. De ha nem talárod meg Krisztusban az igaz megtartót, akkor életsorsodra te magad ütöd a halál fekete pecsétjét. Mert a lélek mély tragikuma abban áll, hogy az emberi lélek nem ismeri meg a Krisztust.

A Krisztus meg nem ismerése mélyen tragikus az *emberiség* szempontjából is.

A nemzet és a társadalom életében fájdalmas jelenségeket látunk. Meglazul az emberek millióit átölelő egység. Emberbecsülés helyett féltékenység szaggatja az egymásba kapcsoló kötéleket. Erőket egyesítő közösség helyett osztályharc, elszigetelődés ékelődik az emberek közé. Hol van a nemzet újjászülő ereje? Honnan indul el az a lélek, mely a társadalom gazdasági, kulturális, szociális különbségei fölé emeli az embereket s megtanít egy szívvel érezni, egy lélekkel gondolkodni, egy szeretettel cselekedni?

Nemzetén, társadalmon, emberiségen csak egy segíthet: a Megváltó Krisztus. Minden emberi közösségre nézve Ő és pedig egyedül Ő a megtartó. Krisztus bölcsőjében van elrejtve az a tiszta krisztusi lélek, amely örökkévaló isteni szeretet erejével táplálja az emberi szeretetet s megtanít arra, hogy az élet legnagyobb értéke az igaz szeretet. Ha a nemzet életéből kivész a nemzet minden gyermekét egy szent szolgálatba egyesítő szeretet, akkor ez egy panaszos kiáltássá lesz: a világ nem ismerte meg Őt! Ha a társadalom különböző osztályai nem testvérként állanak egymás mellett, hanem izzó gyűlölettel emelik egymás ellen kezüket, akkor nehéz átokként függ a társadalom felett az isteni ítélet: eljött az övéhez, de azok nem fogadták be! Ha az örökké élő Isten különböző templomaiban imádkozó gyermekeit nem fűzi össze a mennyei Atya iránt való

szeretet, hanem inkább elválasztja egymástól a templomok különbözősége, ha a szív rejtett redőiben imádságos érzés helyett vak gyűlölet rejtőzködik s a testvéri békesség és együtt-dolgozás kötelességének sirtás a féltékenység, a kislelkűség és gyűlölködés, akkor újra hangzik Isten ajkáról az ítélező szó: a világ nem ismerte Őt!

Az élet tragédiájának minden tragikuma egyesül abban, hogy az emberek nem értik meg Isten szeretetének végtelenségét, amellyel az ember-lelkek megváltására, az emberiség életének megmentésére elküldötte az ő egyszülött Fiát.

Komoly önvizsgálásra s komoly bűnbánatra int bennünket karácsony ünnepe. E napon vizsgálja meg mindegyikünk saját életét. Azután vizsgálja meg minden társadalmi osztály, vizsgálja meg az egész nemzet is különféle irányban jelentkező életnyilvánulásait. Vizsgálja meg a Krisztus minden egyháza templomi szent munkáját s templomon kívüli életét. Tegye érzéseit, cselekedeteit és szándékait nyitott könyvvé s ítélje meg a szentírás fényénél, vájjon megismertük-e Jézusban az igazi világosságot, aki azért jött, hogy minden embert megvilágítson.

3. „Valakik befogadják Őt, hatalmat ad azoknak, hogy Isten fiaivá legyenek, azoknak, akik az Ő nevében hisznek!”

Ez a Jézusban megadott drága karácsonyi ajándék: az ember legnagyobb erkölcsi méltósága. Nem az előkelő származás, nem a társadalmi állás, vagyon, tudás, avagy a hatalom adják meg emberi értékedet. Ezek csak az emberekhez való viszonyban jelentenek értéket és pedig sokszor túlbecsült értéket. Az ember igazi méltósága abban áll, hogy ő az Isten gyermeke. Érték-mutatója pedig az, hogy mily mértékben tud Isten gyermeke lenni.

A szeretet apostola ujjongva kiáltja: „Lássátok, milyen nagy szeretetet adott nekünk az Atya, hogy Isten fiainak neveztetünk.” (I. Ján. 3.1.)

Ez a te legnagyobb emberi méltóságod: Isten gyermeke vagy. Jézust is azért küldötte el a szent Isten, hogy a szolgaságból felemeljen az Isten gyermekeinek magasságára, hogy szent Fia személyében közeledjék feléd, hogy benne, vele, általa felajánlja neked a Krisztusban elrejtett életértékeket.

De Isten gyermeke csak Jézus által lehetsz. Isten gyermekének méltóságát csak Jézussal való életközösségben dol-

gozthatod ki. Tehát be kell Őt fogadnod, lelkedbe kell zárnod, életelvé kell tenned.

Egy pillanatra állj meg s gondold végig mégegyszer az elmondott igazságot. Egy magasabbrendű, tiszta eszményektől, isteni szeretettől áthatott életről van szó. De ezt csak Jézussal valósíthatod meg. Ne felejtsd: semmi más módon nem emelheted fel önmagadat a tiszta életmagasság hegycsúcsára, hanem csak Jézussal. Újra mondom: csak Jézussal!

Ha Jézust befogadod, akkor általa a világosság válik uralkodóvá életedben. Az apostol mondja: „Ti mindnyájan a világosság fiai vagytok és a nappal fiai; nem vagyunk az éjszakáé, sem a sötétségé.” (II. Thess. 5.5.)

Jézussal szívedben egészen másnak látod önmagadat s a világon való elhelyezkedésedet. Karácsony fényében megtisztul életcélod. Nem azért élsz, hogy önmagadnak a dicsőség emlékoszlopát emeld, hogy önző életed céljaira aranyat halmozz, avagy hogy az élet gyönyör-mámorát élvezd. Életcélod az, hogy a krisztusi világosságot átvedd Jézustól és tovább add a világnak. Életedet, munkádat, egyéniségedet, jellemedet világitó fátylává tedd s hordozd körül, mint egy égből aláhullott tűzoszlopot. Amint minden földi világosság az egyetlen nap vissz sugárzó fény-áramlása, úgy a világosság gyermekének is mindig az égi világosságot kell visszasugároznia. Szolgálj életteddel Isten munkáját s légy az ő dicsőségének szemléltetője.

Isten iránti szeretetedet a Megváltó a gyermek szívének melegségével tölti meg. Istennel szemben való engedelmisségedet pedig felemeli a szolgálai félelem alacsonyságából az önkéntes meghajlás, az isteni akaratba való szeretetteljes beolvadás magaslatára. Ez az érzelmváltozás kifejezhetetlen emelkedést jelent vallási életünkben. Lásd meg ezt és becsüld meg!

Azután lásd meg azt is, hogy Jézusnak a mi életünkbe való bevonulása az emberekhez való viszonyban, csudálatos érzelmekkel gazdagítja életünket.

A bethlehemi angyalok szeretet-himnuszának két vezető melódiája van: az isteni szeretet és az emberi szeretet. Ez a két hatalmas melódia egymásból születik, egymást táplálja és együtt alkot egy teljes isteni művet. Isten a szeretet atyja, ti pedig a szeretet tanítványai vagytok. Nem álltok idegenként egymással szemben, testvérek vagytok!

Karácsony az isteni szeretet ünnepe. Ezen a napon közelebb húzódnak egymáshoz az egymásra utalt ember-lelkek. A karácsonyi boldogság csókjára leválik a fásult lélekről a félreértés és hideg közöny unottsága. Az isteni szeretet tűzében fellángol az emberi szív szeretete is. Jézus bölcsőjénél újra megtalálják egymást az emberek. Áldott karácsony, mely ezt a lelkeket összeolvasztó munkát elvégzi.

De Krisztus életünkbe való bevonulása az emberekkel összekötő testvéri szeretet kihirdetése. Testvérek vagytok! Nincs köztetek megmaradó különbség. Minden elválasztásnál nagyobb a Messiásban megjelent ugyanazon emberi hivatás és ugyanazon emberi méltóság. Ismerjétek meg Krisztusban az igazi testvéri szeretet hordozóját, azután szeressétek egymást!

Ebből a tiszta isteni forrásból táplálkozik az igazi ember-szeretet. Mindenkivel szemben testvéri kötelességeid vannak. Ne gyűlölj, ne torzítsd el életed arcát a harag rút vonásaival. Ne irigykedj és ne sötétítsd el lelked képét a bosszú felhőjével. Nézz a bethlehemi bölcsőben szunnyadó Krisztusra: teljes, igazi testvéri szeretetet hozott a földre! Tanuld meg tőle, hogyan kell szeretni!

Sápadt arcú asszonnyal találkozol. Szeméből kiált az éhség, a szája szélén húzódó redőben fonnyadt virággént meghalt a boldog mosolygás. Rongyokba burkolt árvagyermek didereg ajtód előtt s kezét megállítja a kilincs felett a szeretetlenségtől való félelem. Állástalan éhező néma tekintete könyörög. Fájdalom keresztje alatt roskadozó elsiratlan könnye égeti lelkedet.

Ne mondd, hogy idegenek: mi közöm hozzájuk! Ne rázd fejedet: nem ismerem őket! Krisztus által testvéred mindegyik és te csak annyira vagy Isten gyermeke, amennyire a szeretetben testvére tudsz lenni embertársadnak. Sok-sok áldott tiszta jézusi szeretetet vigyetek szívetekbe, onnan pedig élte-tekbe. Vegyetek le a karácsonyfáról egy lobogó karácsonyfa-gyertyát, emeljétek magasra s így közeledjétek a sötét éjszakában ülőkhöz: a nyomorgó, gyűlölködő, ellenségeskedő emberekhez. Bizonyítsátok be meleg szívvel, szeretetet sugárzó étellel, hogy a názáreti Krisztus bölcsőjében a világ Megtartójával együtt megszületett a boldog, tiszta ember-szeretet.

Leborulok a bethlehemi bölcsőhöz s beletekintek a gyermek-Jézus arcába. Vájjon az én számomra mit tart gyenge

gyermek-kezeben: széttört élet-vesszőmet, vagy lelkem megmentett élet-virágát?

Ártatlan gyermek-arca szunnyadó vonásaiból szeretném kiolvasni életrsorsomat: élet vagy halál, üdvösség avagy kárhozat?

Felettem megzendül az égboltozat s ezer hárfá zengésével angyal-ének édes melódiája hull alá lelkemre. Hallgatom, hallgatom, felujjongó boldogsággal megértem Isten karácsonyi izenetét, azután könnyes szemekkel elismételgetem: Ma született nékem a Megtartó!

Lehajtom fejemet s csendesen elimádkozom ezt a vallomástételt: én hiszek az ő nevében!

Megváltó Krisztusom, én hinni akarok a te nevedben!
Ámen.

A három Krisztus arc.

(Karácsony.)

Ézsaiás IX. 2—7. A nép, mely sötétségben jár vala, lát nagy világosságot, akik lakoznak a halál árnyékának földében, fény ragyog fel fölöttük! Te megsokasítod e népet, nagy örömet szeresz néki és örvendeznek előtted az aratók örömevel és vigadoznak, mint mikoron zsákmányt osztanak. Mert terhes igáját, háta vesszejét, az őt nyomorgatónak botját összetöröd, mint a Midián napján. Mert a vitézek harci saruja és a vérbe fertőztetett öltözet megég és tűznek eledele léssen; mert egy gyermek születik nekünk, fiu adatik nekünk és az uralom az ő vállán léssen és hívják nevét: csodálatosnak, tanácsosnak, erős Istennek, örökkévalóság Atyjának, békesség fejedelmének! Uralma növekedésének és békéjének nem lesz vége a Dávid trónján és királysága felett, hogy felemelje és megerősítse azt jogoság és igazság által mostantól mindörökké. A seregek Urának buzgó szerelme mívelendi ezt!

Karácsony szombatján kigyulladnak a karácsonyagyertyák és ezüstben csillogó utat rajzolnak a családi olthonból az Isten szent hajlékába. Család és egyház karácsonya elválaszthatatlan egymástól. Hiába álljuk körül a gazdagon meg-
rakott karácsonyfát, hiába nyújt egyik kéz a másiknak kedves, értékes ajándékot, hiába kívánunk egymásnak meleg szeretettel boldog ünnepeket, mindez csak akkor nyer igazi tartalmat és értéket, ha egy csendes hálaadással Isten hajlékába sietünk és Isten kegyelmével erősítjük meg lelkünket.

Karácsony estéjén gondolatokba elmerülve sokáig mozdu-
latlanul álltam a gyertyafényben ragyogó karácsonyfa alatt. Elgondoltam, hogy ma milyen különböző emberarcok tekintenek fel a csillogó gyertyákra. Az egyik arcon visszazugárik néhány tágranyílt gyermekszem bámuló csodálkozása, vagy szerető szívek boldog egymásba simulása. A másikon a gond mély szántásu redői húzódnak. A hideg, sivár szoba ajtaját kemény

kézzeel rázza a fagyos szél s a sötét kályhalyuk alszik, mint a lelkekben elfáradt reménység. Kicsiny, fonnyadó fenyőgalyról vékonyka gyertya veti alá sápadt fényét és a szegényes asztalon hiába tapogat a karácsonyt váró gyermek vágyakozó szeme. Egy másik arcon a fájdalom könnye váj medret. Acélkarmok szagatják a szívet, keserű veszteség terhe alatt nyög a lélek. Talán eggyel kevesebben állnak a karácsonyfa alatt, mint egy esztendővel ezelőtt. Hiányzik a karácsonyi énekből egy hang, üresen marad a karácsonyi asztalnál egy hely. Talán megváltoztak az életkörülmények: jólét helyébe szegénység, gondiálanság helyébe sötét gond költözködött és mint valami nehéz árnyék előreveti sötét boruját a nehéz embersors. És hányan állnak a karácsonyfa alatt hideg, unott arccal! Nékik Isten kegyelme, emberek szeretete nem mond semmit sem.

Egy pislogó karácsonygyertyával szeretném megvilágítani a különböző emberarcot és szeretném elmondani nekik a lobogó gyertyafény karácsonyi tanítását. Azt mondom az örvendezőnek: Ma született meg a te örököd forrása. Karácsonyi boldogságod annyit ér, amennyit a karácsonyi kegyelemből merítesz. Azt mondom a gond robotos rabjának: Jézus átveszi fájdalmad egy részét s helyette erőt és bátorságot ad. És mondom a közönyösöknek: azért sivár a lelketek, mert nem született meg benne az örökkévaló Krisztus.

A karácsonyfa alatt újra megtanulom, hogy az igazi karácsonyi békességet nem a kedvező életkörülmények, nem a családi ünnepek jelentős, vagy kevésbé jelentős alkotó elemei biztosítják, hanem Isten örökkévaló kegyelme. Szegényen, kifosztott lélekkel, szétdőntött romok között, ravatalos ágyra gondolva is ünnepelhetsz áldott karácsonyt. Fojtott zokogással **is** énekelheted a régi éneket: Boldog örömnapp derült ránk! Csak ünnepelj, énekelj! Töltsd meg családi ünneplésedet templomi lélekkel. Emberkéz gyújtotta gyertyák mellé tűzd karácsonyfádra az isteni kéz által meggyújtott hit templomi oltár-gyertyáját. Ne csak emberarcot láss, hanem a karácsonyfa zöldelő ágai között lásd meg **a** Krisztus feléd világító arcát.

Három Krisztus arc ragyog felénk a karácsonyfa ágai közül: 1. ártatlanságban mosolygó gyermek-arc; 2. töviskoronát hordozó messiási arc; 3. győztes uralmat hirdető királyi arc.

1. Az Isten lelkével látó próféták olyan eleven erővel látják a később bekövetkező eseményeket, hogy látomásuk egy-

egy halhatatlan művészi alkotással egyenértékű. Ézsaiás próféta Krisztus születéséről prófétál. Látó szeme gazdag tartalmú képet lát.

Sötétség fedi a földet. Nem gomolygó felhő sűrűsödése okozza a nagy sötétséget, hanem állandó, egyforma éjszaka. De a próféta szeme a nagy sötétségben életet és mozgást lát. Emberek járnak-kelnek, népek mozognak, dolgoznak, szeretnek,, verejtékeznek, vágyakoznak, de minden törekvésük belevész a nagy sötétségbe. Eletükből hiányzik a határozott irány: bolyonganak és ide-oda botladoznak. Azt gondolják, hogy a sötétségben rejtőzködik végzetük. Tüzeket gyűjtanak, csillogó mécseket, világító fáklyákat. De ezeknek lángja is belevész az éjszakába. Azt gondolják, hogy a céltalanság a baj. Jelszavakat keresnek az élet zászlójára, de a jelszó megemészti a zászló selymét. Végül ráeszmélnek arra, hogy akárhol járnak, akármit cselekesznek, mindig a halál földjén mennek. Minden életnyilvánulásuk a halál végzetét hordozza magában.

Az ő világuk kulturális, tudományos és művészeti fejlettségük ellenére megoldatlanul hagyta az ember problémáját. Filozófusok, költők és művészek az emberi lélek számára adtak ugyan lelki tartalmat, de csak a rövid, arasznyi lét számára. Tanácstalanul bocsátották el azokat az éhezöket, akik önmagukat keresték és akik az örökkévaló lélek sorsát kérdezték. Az örökkévalóság fuvalma alatt megreszkető lélek megtorpadt a bűn, bűnösség, felelősség és kiegyenlítés gondolatánál. Elegendő-e az, amit az ember saját lelkéért tehet? Nem kell-e valami magasabb, valami isteni beavatkozás?

A próféta elmerengve nézi a sötétségben gomolygó ember-tömeg botorkáló rohanását s egyszerre csudálatos látomány tárul szeme elé. A nagy sötétségben hirtelen világosság támad. Az emberkéz gyújtotta tüzek pislogó lángokká hamvadnak. Égi magasságból kifürkészhetlen erejű fénykéve sugárzik s nagy-hirtelen megvilágítja a kanyargó utakat, a hegyek kapaszkodó meredélyeit, az úttalan sűrű erdők veszedelmeit és megvilágítja az utakon nyüzsgő hangyányi embereket, úgyhogy a nagy fényözönben minden ember megnövekszik és önmagában is értéket képviselő, különálló világgá lesz. Azután nagy hirtelenséggel az égi fényforrás áthelyeződik a földre. Ettől fogva egy bölcsőből árad szerteszt a sötétséget oszlató világosság. A bölcsőben pedig karácsony gyermeke fekszik, arca világítóbb

a tündöklő napnál. Olyan, mint minden világosság egyetlen és végtelen forrása.

„Egy gyermek születik, fiú adatik nekünk!”

Jézus a világosság. Az ő világosságában, tehát őbenne ismerjük meg és értjük meg a világmindenséget, a nagy természet titkait, a szédítő makrokosmosban a parányi kicsiny ember-mikrokosmost és a kettő elválaszthatatlan hivatását. Krisztusban értjük meg, hogy minden ember-mikrokosmos egy végtelenül szédületes makrokosmost rejt magában: az örökkévaló lelket, Isten lelkének egy darabját, az örökkévalóság alkotórészét. Csak Jézusban értjük meg önmagunkat és hivatásunkat. Benne megvilágosodik az élet értelme s az élet minden járuléka, a bűn, szenvedés, halál és ítélet. Benne megoldást nyer minden ellentét: bűn és erény, igazság és igazságtalanság, boldogság és szenvedés, élet és halál. Benne a sötétség hatalmas ellenfele: a világosság ereje, belép az emberiség életébe. Hadat izén a bűnnek, harcba száll a kárhozattal és mint győzhetetlen hős kiszabadítja az embert a bűn, kárhozat, halál hatalmából és megnyitja előtte a világosság tündérbirodalmának; kapuját.

Mindez a mérhetetlen életlehetőség megindul azzal, hogy egy gyermek születik, egy fiú adatik nekünk.

De milyen csudálatos isteni kegyelem nyilatkozik meg abban, hogy Isten egy gyermeket küld a világ megszabadítására. A bethlehemi bölcsőben fekvő kis gyermek olyan, mint az Isten szeretetének földre hullott eleven darabja. A mennyei Atya szívének egy része, amely itt a földön örök szeretetben tovább lángol. Egy tökéletes karácsonyi prédikáció, amely minden angyal-éneknél és ember-beszédnél jobban zengi: Úgy szerette Isten e világot, hogy az ő egyszülött fiát adta érette.

Mikor Isten látta a bűnbe merült emberiséget, nem szabította fel a föld, levegő és tengervizek hatalmaságait. Nem parancsolta a sisteregve cikázó villámoknak, hogy borítsák tűztengerbe az egész földet. Nem küldött hadak élén járó kegyetlen hadvezért, ki mezítelen kardjával a büntetés véres rózsáit rajzolja a bűnös ember testére. Nem küldött rögtönítélő bírót sem, ki egyik kezében az Ítélet mérlegével, a másikban a büntetés pallosával beveszi az embereken a bűn kegyetlen bűnhődését. Nem! Ő egy gyermeket küld. Egy gyermek, egy fiú adatik nekünk! Szemében az ég derűje, arca hamván az Isten

kegyelmének csudálatos békessége. Arcvonása csupa lágyság, szeretet, megértés. Mikor nézem a prófétai képet, lelkemről lassanként legördülnek a gond nehéz sziklái s karom csendes ölelésre tárul. Nem roskadozom, nem vergődöm erőtlenül. Bizom, hiszek és örömtől boldogan térdelek a bethlehemi jászol elé: Ó áldott, áldott légy örök isteni szeretet, hogy egy gyermeket küldöttéi a világ megváltására!

A Krisztus gyermek-arca tekint ma rád. Most még csak gyermek. De növekszik, férfiúvá erősödik, hogy vállára vehesse a világ bűneit. Így kell lelkedben is fejlődnie a Krisztusnak. Most még csak ártatlan, mosolygó gyermekfej, de megváltaddá kell lennie.

2. A prófétai látásban hirtelen változás áll be. A gyermek nyugodtan pihen anyja ölén, de arca hirtelen érett vonásokat ölt, szemében mélytűző lángok gyulladnak, szája szögletéhez kemény fájdalomredők húzódnak, homlokára véres tövisnyomok helyeződnek. Még az édesanya ölén csendesen pihen az ártatlan gyermek s a próféta ugyanakkor meglátja a fájdalmak emberét messiási hivatása útján, amint a bűnök összerótt keresztjét hordozza vállán. A próféta ajka csendes imádkozással rebegi: Hívják őt békesség fejedelmének!

Jézus a békesség fejedelme. A bűn miatt haragvó Istent Jézus engeszteli ki és a bűnös embert Ő vezeti vissza a ténylegi Atyához. Jézus ajándékozza meg az embert a lelki nyugalom drága ajándékával. Visszaadja neki Isten elveszített szeretetét. Megtanítja arra a nagy bölcseségre, hogy a békesség egyetlen forrása a hit (Róm. 5. 1.) és hogy csak azoknak lehet békességük, kik Isten törvényét cselekszik (119. Zsolt. 165). Ezt a békességet Jézus az ő keresztjének vére által szerzi meg. (Kol. 1. 20). Eggyé teszi az elválasztottakat, lerontja a közbevetett választófalakat, hogy a Lélek által Isten hajlékává építtessünk (Ef. 2, 14).

Jézus a te számodra is a békesség fejedelme akar lenni. Gyermek-kezelével megérinti karácsonyt ünneplő lelkedet és azt mondja: nem elég, ha a gyermek Jézus földre jövetelének örvendezsz! Észre kell venned lelkedben a békesség töviskoronás fejedelmét, aki éppen a te lelkedet keresi és éppen téged akar megajándékozni a békesség ajándékaival.

Éppen ezért karácsony az első ünnepi akkordok elhangzása után azonnal az Istenhez való viszonyodat keresi. A jászol-

ban mosolygó isteni gyermek világosan megmondja, hogy Istennek tehozzád való viszonyát a végtelen szeretet jellemzi. De vájjon mi jellemzi a te viszonyodat Istenhez? Elmondhatod-e, hogy ezt a viszonyt az engedelmesség, a hálás gyermeki szeretet jellemzi? Ne áltasd magadat! Csak akkor ünnepepsz igazán, ha a békesség fejedelmének bölcsője előtt büntudattal állsz meg. Azért töltsön el fájdalommal az a gondolat, hogy a te bűneid miatt kell annak a boldog gyermek-arcnak átalakulnia kemény vonású, véres verejtéssel áztatott messiási arccá. Azután teljék meg lelked komoly intelmekkel. Békességed csak Jézus által lehet. Nem juthatsz el Istenhez, hanem csak vele. Senki sem rombolhatja le a szent Isten és a közötted meredező választófalat, hanem csak Jézus szegektől átluggatott, vérpecsétetes keze. Senki sem fordíthatja feléd Isten haragvó atyai szívét, hanem csak az az egyetlen, aki magára vállalta az egész világ minden bűnét. Vigyázz, meg ne csald magadat a Jézushoz vezető utat illetőleg! Jézushoz csak hit által juthatsz el. Lelki nyugodalmad, boldogságod, békességed, Isten kegyelmében megnyugvásod csak akkor lesz, ha megérted, hogy mindez a hit gyümölcse.

Észreveheted, hogy a Krisztus megváltó arca sokkal többet követel, mint a Krisztus gyermek-arca. Vájjon mit is kívánhatna egy gyenge gyermek az embertől? Megsimogatod arcát, szívedre szorítod, ajándékokat teszel kicsiny kezébe, ennyi az egész. Sok ember ma is elegendőnek gondolja, ha karácsony ünnepén lelkének egy aranyfüstös érzését viszi a gyermek-Jézus bölcsőjéhez. Megelégszik egy kis érzelmi felmelegedéssel, a templomi istentiszteleten való részvétellel, néhány imádságos szó elmormolásával. A Krisztus megváltó-arca ennél sokkal többet követel. Azt követeli: eszmélj bűnösségedre és eszmélj arra, hogy csak Jézus mentheti meg lelkedet, csak Jézus ajánlkozhat meg egy tisztább élet kincseivel!

Ezt megállapítani és elgondolni könnyű, de megvalósítani nehéz. A lelki emelkedésnek és a fejlettebb vallási életnek hosszú, nehéz útját kell megtenned, míg elérkezel ahhoz a boldog vallomástételhez: most már én is tudom, hogy Ő a békesség fejedelme! Az én békességem virágait is Ő tartja kezében! És ma tőlem is megkérdezi: elfogadod-e az én békességemet?

A békesség fejedelme békességet teremt az emberek között. Ez a békesség is a hitből születik meg és a hit által erő-

sődik. Csak az képes a békességért szenvedni, tűrni, hallgatni,, áldozatot hozni, aki ismeri az Istenben való békesség kimondhatatlan áldásait.

Ma angyalok éneke simogatja lágy akkordokkal szívedet: a földön békesség! Értsétek meg ezeknek a szavaknak a követelését! Csendesítsétek el lelketekben a haragot, oltsátok el a bosszúállás emésztő tűzét. Legyetek a békesség gyermekei. Idegenné vált házastársak lelke találkozzék ma újra a Krisztus bölcsője mellett. Gyűlölködő testvérek, ellenséggé vált barátok jobbkeze keresse meg ma egymást. Parancsolatok ellen vétkező, háládatlan gyermekek álljanak csendes bocsánatkéréssel szüleik elé. Csengő szó helyett élet tegyen ma bizonyosságot a Krisztusról: te vagy a békesség fejedelme!

Jézus a társadalmi osztályok fölé emelkedik. Gazdasági, szociális, kulturális különbségek külön társadalmi osztályokat formálnak s a különböző életérdekek sokszor szembehelyezik egymással ezeket a társadalmi osztályokat. Kemény ököllel, vagy láthatatlan erők érvényesítésével folyik a társadalmi osztályharc. Sebeket kapnak, sebeket adnak. A lelkekben ki- aluszik a tisztafényű égi láng s helyette a gyűlölet pokoltüze pusztít. Elfogult egyoldalúság, harag, hatalmi vágy elhomályo- sítják a tiszta látást. Az alkotó munkára rendelt erőket pedig leköti a támadás, vagy a védelem. De nemcsak gazdasági és politikai erők szállnak harcba, hanem ellentétes világnézetek, különböző erkölcsi eszmények, különböző életideálok is.

Jézus, a békesség fejedelme, két drága kincset ajándéko- z a társadalmi osztályoknak: az egyetemes emberiség és az egyes ember gondolatát. Egy hatalmas családnak vagytok tagjai. Szédítő isteni program végrehajtására rendelt munkás-tömeg vagytok. Álljatok hát szeretettel egymás mellett: legyen békes- ség köztetek. De azután így folytatja: minden ember egy külön' világ, telve isteni szépséggel és csudálatos gazdagsággal. Minden ember a teremtő Isten egy külön gondolata s lelkében mindenki egy külön isteni birodalmat hordoz. Mindegyitek annyit ér az emberi közösség számára, amennyire kidolgozza saját emberi értékeit és amilyen fontos értékekkel gazdagítja a társadalmi osztályt és az emberi közösséget. Ne harcoljatok hát egymás ellen, hanem dolgozzatok együtt. Legyen köztetek szeretet,, békesség, egymásbecsülés és egy m ás megértés!

Jézus szellemének a társadalmi osztályok közötti érvénye-

sítése nem maradhat egyszerű papiros-elmélet, hanem annak a mindennapi életben is meg kell valósulnia. Megvalósítása olyan egyszerű, mint maga a krisztusi szeretet. Téged is egy társadalmi osztályba sorozott be az élet. Habár ehhez a társadalmi osztályhoz kapcsol téged anyagi helyzeted, munkád, életirányod, azért ismerj ezen a társadalmi osztályon kívül is életet, jogos érdekeket és embereket. Szeresd minden embertársadat: a Krisztusban mindannyian testvéreid. Becsüld őket szívük, jellemük, lelkük és munkájuk szerint: ők is hivatást nyertek Istentől az ő nagy világprogramjának végrehajtására. Ne élezd ki az elválasztó osztálykülönbségeket, sem pedig az elidegenítő érzéskülönbségeket. A gyűlölet pusztító fekete vízával megtöltött, mély szakadékok felett építs összekötő hidakat. Isten iránti szereteted legyen a hid tartó oszlopa, erre helyezd az emberbecsülés bolthajtását, míg jóságod, mint a hídfőről aláragyogó szelid lámpafény világoljon. Legyen jó szíved s szívedet hordozd ajkadon és tenyereden. Tudj és merj jó lenni! Egy őszinte szembenézés, egy becsületes kézszorítás, egy közvetlen meleg érzés sokkal többet ér, mint a társadalmi osztálybékéről elmondott hatásos szónoklat.

Ma különösképpen érezzük, hogy a társadalmi osztályok felett megjelenik Jézus töviskoronás megváltó arca. Ma százszorosán halljuk a prófétai szót: íme, a békesség fejedelme! Tegyük ezt a napot az emberi jóság ünnepévé. Legyetek ma jobbak, mint máskor. Lépjetek ki házatok falai közül. Keressétek fel a szűk sikátorokat. Menjetek el a penésztől dohos, levegőtlen, szűk odúkba és vigyetek magatokkal karácsonyi szeretetet. Drágaságok alatt roskadozó nagy karácsonyfának csak akkor örülhetsz igazán; ha legalább egy kicsiny zöld galyacskát beállítottál egy sápadt, szegény gyermek asztalára. Villanyfényben felragyogó karácsonyfák tündöklésében csak akkor ismered fel az égi tüzek villanását, ha legalább egy vékonyka gyertyát meggyújtottál valamelyik elhagyatott, szegény ember sötét szobájában. A gazdagoknak mondom: arany foglalatú drága ékszer-nél drágább a szenvedő szeméről letörölt fájdalom-könnycsepp. Kis gyermekednek több az eggyel kevesebb ajándék, ha egy koravén, szegény gyermek arcára a boldogság mosolygását varázsoltad a karjára adott játékbábuval. A szegényeknek mondom: nem kell a jósághoz kincs, sem pedig nagy vagyon! Szív kell hozzá! Isten kegyelmében megfürdött, szeretni tudó,

segíteni akaró emberszív kell hozzá! Foszlós kalácsnak érzed a barna kenyeret, puha bársonynak a mereven zörgő, olcsó szövetet, ha lemondásod árán jót tettél a nálad is szegényekkel. Siess, még nem késő! Akkor lesz igazi karácsonyod, ha Isten szeretetéről nemcsak hallasz, hanem azt megérted és tovább adod!

Vigyázz, karácsonyi örömet ne tedd mások számára fájdalom forrásává. Ezen a napon százszorosan fáj a szegénység. Fáj a megszerезhetlen öröm s a koldus-szegénység mérgezett törszúrás az ember lelkén. Gondolj a földhöz ragadt, szegény édesanyák lehervadt reménységeire, a kirakatok előtt bámuló szemmel álldogáló, álomvesztett gyermekek kifosztott lelkére. A gazdagokat kérem: karácsonyfá gyújtás előtt húzzátok le ablaktok redőnyét és mondjátok meg a dúsan megajándékozott gyermekeknek: csendesen örüljete! Azután izenem a szegényeknek: mielőtt meggyújtanátok kicsiny karácsonyfátok két-három gyertyáját, tártátok szét ablaktok függönyét. Szent örömben ragyogó arccal zendítsetek boldog karácsonyi éneket, hadd tanulják meg általatok is az emberek, hogy Isten előtt nincs különbség, koldus-szegénynek is a teljes, az igazi, a legszebb karácsonyi ajándékot adja: magát a Megváltó Krisztust!

Amikor a békesség fejedelmének töviskoronás arca reánk tekint a bethlehemi bölcsőből, akkor meglátjuk álmaink álmát: a világ békességének fejedelmét.

A föld még dübörög a világháború rettenetességétől. A kifosztott lélek még gyászruhát hord. A szemekben még izzón parázslík a fájdalom kínban kiégett forrása. A próféta a jövőmondás teljesezésének idejét kérdezi. Mikor jön el az a boldogság, hogy a vitézek harci saruja és vérbe fertőztetett öltö-zete megég és a tűznek eledele lészen? Mikor legel békességben együtt a farkas a báránnyal, a párduc a kecskefival, a borjú az oroszlánkölyökkel, és egy kisgyermek őrzí azokat (Ezs. 11. 6.)? Mikor jut el az emberiség a fejlődés ama boldog fokához, hogy nemzet nemzettel békességben tud élni, hogy jogot, igazságot, életfeltételt, fejlődést, szeretetet, isteni törvényt nem dönt erőszakosan sírba az iszonyú háború?

Ha nem látjuk is közelfekvőnek a világbéke megvalósulását, mégis hinnünk kell annak lehetőségében. De hinnünk kell abban is, hogy a világbékét csak egy adhatja meg az emberiségnek: Jézus, a békesség fejedelme. Hinnünk kell abban,

hogy Jézus istenadta nevei nem üresen csengő szavak, hanem az ő isteni lényének és Isten örökkévaló világprogramjának kifejezői. A világbéke álma a bethlehemi bölcsőben szunnyad és azt a békesség fejedelme tartja kezében. De egy a szűkséges dolog. Az, hogy a nemzetek is üljenek Jézus lábaihoz. Különálló, egymásmelletti és egymásközötti életükben, gazdasági, politikai, kulturális törekvéseikben Jézus ne legyen üres jelszó, hanem élet, valóság, követelés, elkötelezés, tilalom és parancsolat. Szóval: a nemzeti és a nemzetközi életnek Jézus legyen a törvénye, tartalma és célja.

3. A messiási fej lassanként átváltozik. Liliomfehér, vértelen arcán megkeményednek a vonások. Ajka és szeme köré kemény vonások húzódnak. A lágyság határozottságnak ad helyet és messzenéző tekintetében kigyullad a biztos célért küzdők bátorsága. Homloka körül a dicsőség fénye aranyozza a a töviskoronát s a gúnyképpen adott királyi pálcá hirtelen uralkodópálcává változik kezében. A próféta jövőt-látó lelke áhítattal mondogatja: „Hívják Őt Csodálatosnak, Tanácsosnak, erős Istennek, örökkévalóság Atyjának. Uralma növekedésének és békéjének nem lesz vége a Dávid trónján, hogy felemelje és megerősítse azt igazságban és igazság által mostantól fogva mindörökké.”

Megjelenik előttünk Jézus királyi arca. Fensége nem merül ki abban, hogy az Atya Isten jobbjára ül és onnan létszen eljövendő ítélni eleveneket és holtakat. Hanem éppen ma abban is szemlélni akarjuk királyi fenségét, hogy itt e földön állandóan gyakorolja királyi hatalmát. Királyi parancsolatok zendülnek ajkán, királyi erőkről tesz bizonyosságot. Jézus tanítása ma is egy állandó királyi akarat-nyilvánítás. Parancsol, szándékait közli, életedet irányítja, magatartásodat előírja. Nem lehet olyan viszonylata, vagy alakulása életednek, hogy Jézus szava biztos és tökéletes irányítást ne adna. Királyi erejét is minden nap érezheted. Ma is megelégti őt kenyérrel az éhezők táborát. Szomjúságban epedő lelkek előtt megnyitja az élet Örökkévaló vizének forrását. A bélpoklosok betegség-marta arcáról ma is letörli a kárhozat bélyegét s homlokukon újra felragyogtatja az Istennel való eljegyzettség betűit. Ma is jár városról-városra, faluról-falura, meg-megáll, kezét kinyújtja és szól: Kelj fel és járj! Menj el, de többé ne vétkezzél! Effata, nyilatkozzál meg! Ajtót nyit a kételkedő Nikodémusra, a bűnös

Zakeusra, embert sirató Mártákra és Máriákra. Elgördíti a sziklakövet sírok szájáról és ráteszi kezét a halál bilincsére: Aki énbennem hiszen, ha meghal is, él! Ma is Ő az a király, aki végigmegegy a vendégekkel megtelt termen, szól az egyiknek: Mi módon jöttél ide? Szól a másiknak: Úlj feljebb! Királyi szavára ajtók nyílnak, ajtók csukódnak, örökkévalóság boldogságai tündérfényben felragyognak, kárhozat rémképei rettenetes valóssággá elevenednek.

Karácsony ünnepén ragyogjon feléd a Krisztus királyi arca. Egy élő, örök királyi dicsőség fényében ragyogó arc. Ezzel a királlyal szemben nem lehetsz tétlen ember-báb. Nem várhatsz mindent készen, nem gondolhatod, hogy rád a kegyelem boldogságának egyszerű, kényelmes elfogadása marad csupán. A tényleg uralkodó királlyal szemben alattvalóvá kell lenned. Országga polgárává kell lenned. Engedelmeskedned kell, bele kell illeszkedned királyi országépítő programjába. Ezt követeli tőled a Krisztus, ki munkatársává fogadott a szent keresztiségben s harcostársává fegyverez szent igéjével. Ma is figyelmeztet nagy harcaidra, amelyeket vér és test ellen, de egyszersmind fejedelemségek, hatalmasságok, az élet sötéttségének világbírói, a gonoszság lelkei ellen meg kell harcolnod.

Kérdések suhannak lelked felett. Látod-e, hogy Krisztust csak akkor érted meg igazán, ha karácsony fényében felismered az ő királyi méltóságát? Érzed-e, hogy karácsony nemcsak az Isten kegyelme gazdagságait adja, hanem egyszersmind az életkövetelések hatalmas skáláját is? Tudod e, hogy a kegyelem ajándéka csak akkor a tied, ha az életkövetelések skáláját megvalósítottad? Védelmező, megtartó királyod csak akkor lesz, ha az ő országában ő alatta élsz, neki engedelmeskedsz s ha tudsz engedelmeskedve dolgozni, Isten igazságáért szenvedni. Tedd Őt királyoddá, hogy Megváltód lehessen.

Karácsony ünnepén a karácsonyfa zöld ágai közül egy Krisztus-fej tekint ránk. De a szemek nézése, az arcvonások játéka, az egész arc összhangja lassan megváltozik. Szemünk előtt feltűnik és eltűnik a három Krisztus-arc: a gyermekarc, a messiási arc és a királyi arc. A három arc együtt egy egész. Csak az ülhet egykoron a király trónusa mellé, aki olvasott a gyermek-Jézus arcából, beletekintett a Messiás könnyező szemébe és megértette a királyi arc néma beszédét.

Az arcok elmúlnak. Eltűnik a Krisztus gyermekarca, mint a zivataros égen tovaszálló mesefehér bárányszerű. Kőbevész a száz ígértű királyi arc is, elmondott és elmondatlan követeléseiével. Mindegyik megdicsőül a messiási arcban, amely ránk hajol szenvedések éjjelén, mellénk áll kísértések harcán és átvilágít koporsónk fedelén.

Áldott legyen Isten kegyelme, hogy ma ismét felénk ragyog a Megváltó Krisztus kiengesztelődött szelid arca. Ámen.

Élet a halál tükrében.

(Szilveszter.)

Ézsaiás 38, 17-20. „Áldásul volt nékem a nagy keserűség és te szeretettel kivontad lelkemet a pusztulás verméből, mert hátad mögé vetted minden bűneimet! Mert nem a sir dicsőít téged és nem a halál magasztal Téged, hűségedre nem a sírverembe szállók várnak! Aki él, aki él, az dicsőít Téged, mint ma én! Az atya a fiaknak hirdeti hűségedet! Az Úr szabadított meg engemet; azért énekeljük énekeimet éltünk minden napjaiban az Úrnak házában.”

Fáradtan, elbágyadva, mintha az ős avarjára saját lombjából hullatna halotti takarót, szürke, ólmos téli ködben, mintha fehér paripákon csendes halotti lovascsapat kísérné, megérkezik az esztendő megásott sírjához. Egy évvel ezelőtt fátyolozott orcával indult útjára. Fehér homlokán a reménykedés és aggodás felhői suhantak. Szemeiben vágynak és álmok tüzei lobogtak. Ahogy múltak a hónapok, fejlődve, izmosodva ment-mendegélt virágos mezőkön, sivár kopárokon, napsugaras tájakra, vak-sötét éjszakákra keresztül. Sok minden elmaradt mögötte. De lelke rejtekén, mint gerle az erdő mélyén, meghúzódott a kacagó életöröm, fájdalma meg olyanná lett, mint a gördülő harmatcseppfűzér a rét virágain. Mire fáradtan, öregesen megérkezett útja végéhez, arcáról leszakadt a sejtelmek fátyola, szemeinek tüze hulló csillagként kialudt s ő meggörnyedve hajlik sирgödre fölé. Az ó-esztendő!

Nem nézhetjük hidegen, hiszen életünk egy elmúlt része. Álmainkat, erőfeszítéseinket, könnyeinket és örömeinket jelenti. Róla beszélve, életünk egy részéről beszélünk. Emlékező szavunkban benne rezeg a sírhalmok felett elsuhanó szelíd melancholia, a kegyelet, hála és szeretet.

Mégis nagyon szeretném, ha ebből az elszakíthatatlan összekapcsoltságból néhány órára kiszabadíthatnánk lelkünket. Világnézetünkre, jövőendő életalakulásunkra rendkívül fontos, hogy az ilyen határt jelző napokon elfogulatlanul szemléljük életünk lezárt részét s nyugodt mérlegeléssel megállapítsuk azt, hogy mit jelentett nekünk a letűnt esztendő s mit jelent számunkra az esztendő koporsója?

Az emberek különböző tükörben keresik szilveszter értelmét és jelentőségét.

Sokan sivár lelkük tükrébe tekintenek s felületes könnyelműséggel megállapítják: ez az esztendő sem ért semmit sem! Küzdelem, csalódás, fájdalom sorozat volt és hiábavalóság, ez is hiábavalóság! Nem tulajdonítanak értéket az elmúlt esztendőnek, mert hiányzik az érték saját lelkükből. Az élet sok értéket nyújthat a léleknek, de sohasem annyit, mint a lélek az életnek. Ezért szárad üressé a sivárlelkűek élete.

Mások a fájdalom tükrébe tekintenek. Sírva mondják: semmit sem hozott, csak rabolt, folyton rabolt tőlünk. A fájdalom tükrében koporsót, romokat, veszteséget, keresztet látnak. Nem gondolnak arra, hogy az életjelenségek összességéből kiszakított fájdalom homorú tükröt képez, meghamisítja az életet és hazug képet rajzol arról.

Mások az egyoldalúan eltorzított élet tükrébe tekintenek. Harc, küzdelmes munka, gonddal terhelt napok, átdolgozott és átvergődött éjszakák jelennek meg előttük. Szilveszter napján komor arccal megrázzák fejüket: kötelességek emberőrlo malma, érdekek tülekedő vására volt csupán, keserű robot, semmi egyéb.

Van még egy könnyűvérű embercsoport, mely az élet gyönyör-tükrében keresi az elmúlt esztendő értékeit. Néki csak az bir jelentőséggel, mennyi örömet, boldogságot, gondtalan kacagást hozott magával az elmúlt esztendő.

Egyik tükör sem adja az elmúlt év igazi jelentőségét. Akármelyikbe tekintünk belé, hiába keressük benne szilveszter tanítását.

Más tükröt tartok elétek. Kiindulok abból, hogy az élet legnemesebb vonásait a halál mutatja meg. Az életet a halál tükréből ismerjük meg igazán. Belenézünk a halál arcába s kiolvassuk az élet nemességét biztosító vonásokat. A halálban lesz világossá az élet értelme. Az elmúlás teszi értékké a napokat, hónapokat és esztendőket. A halálban megvilágosodnak

az élet örömei és fájdalmai, eltörpülnek a nagyak hitt dolgok és jelentőséget nyernek a kicsinyek. Belenézünk a halál arcába és meglátjuk: bölcsen éltünk-e? Szilveszter tanítása pedig ez:

Élet a halál tükrében.

1. A letűnt esztendő isteni ajándék;
2. Könnyes keserősége gazdagító áldás;
3. Utolsó napja ítéletre készülés.

1. A próféta könyvéből kiszakított szakasz igazi szilveszter-napi fohászkodás.

„Áldásul volt nékem a nagy keserőség és Te szeretettel kivontad lelkemet a pusztulás verméből, mert hátad mögé vetted minden bűneimet. Nem a sír dicsőít Téged és nem a halál magasztal Téged, hűségedre nem a sírverembe szállók várnak! Aki él, aki él, csak az dicsőít Téged, mint ma én! Atya a fiaknak hirdeti hűségedet. Az Úr szabadított meg engemet; azért énekeljük énekeimet életünk minden napjaiban az Urnák házában!”

Igazi szilveszter-napi fohászkodás, örömjújongó hálaadás. Isten jóságára való visszaemlékezés, az Istenbe vetett szent bizodalom tiszta szárnyalása.

De még sokkal inkább szilveszter-napi fohászkodássá válik a bibliai szakasz, ha elmondom történelmi előzményeit.

Ezékiásnak, Juda királyának lelkét megzörgeti a próféta keze. Az Úr izeni neki: „Rendeld el házadat, mert meghalsz!” Ezékiás könyörög, sírva vergődik, kezét tördeli, imádsága az eget ostromolja. Lelke sietve összehordja, mit mentségére és érdemére elmondhat. Két keze imádságra kulcsolva nyújtja Isten felé összegyűjtött jócselekedeteit: „Uram, emlékezzél meg arról, hogy én előtted jártam, igazságban és egész szívvel, hogy a mi jó előtted, azt műveltem!”

És ime, csuda történik. Lenyúl az égből Isten keze s Akház napóráján tíz fokkal visszaigazítja az árnyékot vető mutatót. És ugyanakkor újból ott áll a király előtt az Úr prófétája: „Izeni néked az Úr: Láttam könnyeidet, hallottam imádságodat, ime, napjaidhoz még tizenöt esztendőt adok.” A halál küszöbén álló még tizenöt esztendőt kapott ajándéku, kegyelemből. Ezékiás igazán a halál arcába tekint és abból olvassa ki életének értékét. Mikor az Úr kegyelme új esztendőket biztosít számára, nem szól, hanem lelki életlémményé lesz az ő felujjongó öröme:

Te kivontad lelkemet a pusztulás verméből, mert hátad mögé vetted minden bűneimet. Nem a sír dicsóít Téged és nem a halál magasztal Téged, hűségedre nem a sírverembe szállók várnak! Aki él, aki él, csak az dicsóít Téged, mint ma én. Az atya a fiaknak hirdeti hűségedet! Az Úr szabadított ki engemet; azért énekeljük énekeimet életünk minden napjaiban az Úrnak házában!”

Nézz a halál tükrebe és lásd meg életed képét.

Az elmúlt esztendő tényleg Isten adta. Sokan elmaradtak tőlünk a vándorúton. Élők sorából holtak közé tértek. Te élsz és élnek szeretteid. Köszönd meg Istennek az életet, a letűnt esztendőt, az egészséget, a lelki békességet.

Adj hálát elvégzett munkádért, a néked nyújtott drága ajándékokért. Isten kegyelme az, hogy családot fenntartását munka által biztosíthattad; az is, hogy dolgozni tudtál; az is, hogy munkaerőd számára munkaalkalmakat nyertél. Isten kegyelme az is, ha életed érdekköréből kibontakozhattál és erkölcsi magasságokba emelkedve, másokért munkálkodhattál. Isten kegyelme, hogy embertársaid boldogítását szolgálhattad.

Köszönd meg a jó Istennek munkád eredményeit. Ha pedig élet-munkád eredményei nem elégténének ki, akkor gondold meg, hogy nem Isten kegyelme volt fogyatékos, hanem a te akaratod, hűséged, tudásod volt gyenge. Önvizsgálódásod szigorúsága biztosítsa Isten iránti hálád teljességét.

Légy hálás az elmúlt esztendő örömeiért. A családi élet áldásaira gondolok. Mennyi hálaadásra ösztönző isteni kegyelem szól hozzánk. Ringó bölcsőbe kicsi gyermeket helyezett Isten keze. Micsoda boldogság, mikor az édesanya arca ráhajol kicsi gyermekére és az édesapa keze megnyugszik a kis újszülött homlokán. Mikor először indul el a gyermek az iskolába. Tarsolyába édesanyja keze belehelyezi a palatáblát, könyvet és irkát, de Isten keze sokkal többet helyez bele: erőt, egészséget, tehetséget, fejlődést, életet. Milyen boldogság, ha az elmúlt esztendőben először lépett a gyermek az Úr oltára elé, hogy elmondja konfirmációi hűségfogadalmát. Micsoda könnyes boldogság, ha innen az oltártól kéz a kézben, szív a szívvel, élet az élettel egyggyé válva elindul a közös élet útján, a házasságot megszentelő Isten áldásával.

Gondolj mindenre és adj hálát. Sok örömet nyújtott az elmúlt esztendő: keresd meg, azután köszönd meg. Hálaadásodat

könyörgéssel elegyítsd. Az eddigi boldogsághoz új boldogságot, az elmúlt esztendőhöz új esztendőt kérsz. De vájjon, mikor kérésedet megindokolod Isten előtt, elmondhatod-e Ezekiás szavait: „Emlékezzél meg Uram arról, hogy én előtted jártam igazsággal és egész szívvel, és a mi jó előtted, azt míveltem!” így nézd az elmúlt esztendőt a halál tükrében: isteni ajándék az, légy érte háládatos!

2. Ezekiás király szeméből lassan peregnek az örömkönyvek. Lélekből fakadt tiszta forrásvíz, mely új életet fakaszt. Ajkáról boldogan buzog az imádság: „Áldásul volt nékem a nagy keserűség! Kivontad lelkemet a pusztulás verméből, mert hátad mögé vetted minden bűneimet!”

Milyen gazdag tartalmú kijelentés ez: „Áldásul volt nékem a nagy keserűség!” Felújul előtte tengersok szenvedése. A betegség nehéz órái, az átvirrasztott éjszakák. A lelki gyötrelmek, a halál borzalmaitól való rettegés. Mindig nehéz a halállal való komoly számvetés, de százszor nehezebb, mikor szemtől-szemben állunk vele és napok, órák alatt kell vele leszámolnunk. Látjuk közeledését, érezzük felénk nyújtott kezét és tudjuk, hogy hatalmába ejt, magával visz az ismeretlen birodalomba és akkor mindent-mindent elveszítünk, mit a földön értékesnek és boldognak tartottunk. Ezekiás király átszenvedi mindezt, ő valóság-gal beletekint a halál arcába és mégis, sőt éppen ezért mondja: „Áldásul volt a nagy keserűség!”

Nézd te is az elmúlás világánál a temetkező esztendő szenvedéseit. Csalódás, hiábavaló küzködés, testi és lelki szenvedés is osztályrészed volt ebben az évben. Ha az életet magában nézed, zúgolódhatsz ”miatta. Ha azonban az örökkévalóság fényébe helyezed mindezt, ha eszközzé teszed az örökkévaló Isten kezében, akkor áldásnak tartod a könnyes keserűséget is. A szenvedéssel is lelkedet formálgatta az Isten. Jellemed fogyatékoságait csiszolgatta, tanított a lélekért szenvedni, örökkévaló célokat szolgáljni, önzésed fölé emelkedve túrni és lemondani.

Számba veszek mindent. Lelkem emlékezése, mint fehér galamb, beszállja egy esztendő emlékeit, elröppen reménységek romjai, szétfoslott álmok csalódásai felett s fáradtan megpihen lelkem temetőjének korhadtt fakesztjén. Lehajtom fejemet s a jó Istennek megköszönöm könnyeimet s gondolatban megcsókolom azt az atyai kezet, mely ostorozva is áldott.

De gondolnunk kell arra is, hogy lelki fájdalmaink között

ebben az esztendőben is legnagyobb a bűn volt. Milyen sokszor és milyen sokféleképpen vétkeztünk. Elfelejtkeztünk Istenről s eltapostuk az Ő törvényének útját. Nem olvastuk kijelentett akaratát, sőt lelkünkbe rejtett szavát is elnémítottuk. Idegenekként jártunk egymás mellett, megtagadtuk a szeretetet, igazságot, őszinteséget, jóakaratot és oly sokszor meghalt bennünk a testvér. Elmondott szavak zsongnak fülünkben, szeretnénk el nem mondottakká tenni. Megtörtént elhatározások előtt torpad meg lábunk, szeretnénk helyettük új elhatározásokra jutni. Cselekedetek emelgetik felénk fejüket s a cselekedetek következményei kemény ökölként fenyegetődznek szemünk előtt. Szeretnénk ezeket a cselekedeteket kitorölni életünkéből, mert gyűlölet, igazságtalanság, önzés és szeretetlenség szülte őket s következményeik: könnytenger és pusztulás.

Gondolj embertársaidra. Az esztendő koporsójánál tanulj megbocsátani és bocsánatot kérni. Gondolj örökkévaló Istenedre. Tanulj bűnbánattal megalázkodni s bűnbocsánatért könyörögni.

Ha komolyan a halál tükreben keresed életed arcát, akkor nem találhatsz nagyobb boldogságot annál, minthogy Isten az elmúlt esztendő bűneit háta mögé veti s kivezet téged a pusztulás verméből.

3. Attólfogva, hogy Ezékiás király beletekint a halál arcába, soha többet el nem felejtí azt. Maga előtt látja szüntelen s mindig úgy él, hogy lelkében hordozza az örök ítélet gondolatát. A halál tükreben új életköteleességeket ismer fel. Eszébe jutnak mulasztások, bűnök és gyarlóságok. Az Istentől adott kegyelmi éveket felhasználja, hogy élete szebb és jobb legyen, hogy előkészület legyen az örök ítéletre. Templommá lesz a háza s szent oltárrá a lelke. Élete olyan, mint egy elfogyhatatlan imádság: „Nem a sír dicsőít Téged, nem a halál magasztal Téged! Aki él, aki él, az dicsőít Téged, mint ma én. Atya a fiaknak hirdeti hűségedet. Az Úr szabadított meg engemet; ezért énekeljük énekeimet éltünk minden napjaiban az Úrnak házában.”

Nézz ma te is a halál tükrebe s lásd meg, hogy az esztendő utolsó napja az örök ítéletre készít elő. Felelősséggel tartozol mulasztásaidért és cselekedeteidért. Az örökkévaló Isten minden szavadat, érzésedet, cselekedetedet leméri. Számbaveszi munkádat, tehetségeidet, munkaalkalmaidat s megnézi, ember voltál-e és az ő gyermekévé lettél-e. Megtekinti, hogyan

éltél, miért lelkesedtél és mit szerettél. Leméri, mennyi volt életedben a testé és mulandóságé, mennyi a léleké és az örökkévalóságé.

Az ó-esztendő sírjánál új esztendőt kérsz Istentől. De el ne feledd: minden nap és minden év kegyelmi ajándék és arra szolgál, hogy előkészülj az örökkévalóságra. Nem tudod, mit hoz az új esztendő. Boldogságot, sírhalmot, csalódást? De azt tudod, hogy minden életűnek elkövetkezik a vége. Minden, te' st a föld mélyére és minden lélek az örökkévalóság kapujához érkezik. És egykor ítélet lesz.

Ebben a kínzó bizonytalanságban mi jelképezi számodra a szilveszteri éjszakából kibontakozó új esztendőt? Virágba boruló gyümölcsfa, telve sejtelmek, ígéretek, álmok és vágyak virág-bimbóival? Sziklahegyen álló hideg kőkereszt, megkövesült fájdalomokkal és lemondásokkal? Mindent lezáró koporsó, mely magába temet erőfeszítést, vágyat, álmat, boldogságot és életet?

Ragyogó kép rajzolódik elém: életórám mellett örködve % áll a szent Isten s életórám mutatója mellett felemelve tartja atyai szent kezét, Ő vigyázza, ő igazgatja jövődő sorsomat. Ha életórám tovább jár, kegyelemből van az, ha életórám megáll, azt is ő cselekszi. Boldogság és bátorság az Úrban bízni. Ámen.

Az üvegtenger partján.

(Szilveszter.)

Jel. XV 2—3. „Láték üvegtengert tüzzel el-egyítve. És láttam az üvegtenger mellett állani azokat, akik diadalmasok a fenevaden és az ő képén és bélyegén és az ő nevének számán, akiknek kezében valának az Istennek hárfái. És éneklük vala Mózesnek az Isten szolgájának énekét és a Bárány-nak énekét, ezt mondván: Nagyok és csudálatosak a te dolgaid, mindenható Úr Isten; igazságosak és igazak a te utaid, óh szentek Királya!”

Az esztendő megásott sírja felett önmagát emésztő lobogással világít az utolsó nap mécslángja. Kicsiny lángocska, fénye mégis túlterjed szűk körén s megvilágítja egy esztendő eseményeit, mélységeit, magasságait. Utolsó lángocska, mely az „utolsó” jellemző sajátsága szerint nemcsak az elmúlással, hanem az örökkévalósággal is rokonságot tart s elhamvadva belép az örökkévalóság fénykörébe.

Körülöttünk megszólal az utolsó alkonyat ezerbeszédű ajka. A lopózkodó sötétségben emlékeink árnyai suhannak: húsból-vérből való alakok, ködtünésű álmoképek, villanó reménységek, meghalt, eltemetett halotti árnyak. A csupaszon álló lombtalan fa olyan, mint a fájdalom lantja, melynek ághurjaiból láthatatlan csontkéz szedi ki a panaszos melódiákat. Szélkergette szakadozott felhők úsznak az égboltozaton: megtépett gyászfátyol az esztendőt sirató természet kalapján. Az éjszaka mindig alább ereszkedik, sötét kárpítja mint a kriptaboltozat. A sír felett pedig önmagát emésztő lobogással világít az utolsó nap halovány mécslángja. Szilveszter! Az esztendő utolsó napja!

Hová mégy ezen a napon? Mit keresel? Mit hallasz meg szilveszter beszédéből és mit mondasz el neki saját gondolataidból?

Ne állj a könnyen élő könnyelműsködők közé! Könnyeid patakját ne csurgasd a gyönyör habzó serlegébe. Az élvezet mámore csak önámítás, de nem felejtés. Ne némítsd el gyönyörhajszolással lelkiismereted komoly szavát, mert eljön az idő, mikor pohárcsengést, mámoros kacagást ezerszeres erővel túlharsog a szent Isten egyetlenegy, lelkedbe hullatott halk igéje.

A sírások közé se ülj! Követésre hív a Krisztus, nem pedig reményvesztett temetésre. Fájdalmas és szegényes emberi sors, ha valaki ezen a napon az élő Isten helyett csak a holtakkal találkozik s pillanatonként élete romjaiba botlik belé. Az élet felemelő ereje; a lélek Istent látó hite. Ne legyen lelked éjszakai halálmadár saját élted aszú fáján, hanem legyen acél-szárny, emeljen magasra, önmagad, embertársaid, szenvedés és elmúlás fölé, Isten közelségébe.

A közönséges emberek csoportjában se keress magadnak helyet. Fölényes lelkek vagy önmagukat elvesztett napszámosai az életnek ezt a napot, — mintha csak egy közönséges, munkás hétköznapról lenne szó, — lelkük szürke, kopott ruhájában élik végig. Nekik minden nap ugyanaz s a naptár pirosbetűs jelzése, a megszokott külső életrendváltáson kívül, egyebet nem jelent. Nem látják, hogy szilveszter fekete birói talárban közeledik feléjük, parázsló szemében égi láng lobog s ajkáról örökkévaló isteni szózat zendül.

Újból kérdezem: hova mégy? Mit keresel? Mit hallasz meg szilveszter beszédéből s mit mondasz el néki saját gondolataidból?

János apostol, a krisztusi kor ihletett látója, csudálatos látomást rajzol szemeink elé. Lábai előtt tűzzel elegyített üveg-tenger hömpölygeti ezerfényű hullámait. Vakítón szikrázik a mérhetetlen üvegtömeg, mintha milliárd igazgyöngyöt és drágakövet fodrozna a szél. A magasba dobott hullámhegyek a szín-skála kimeríthetetlen gazdagságában sziporkáznak. Szikrázó tűz-oszlopok tornyosulnak a magasba, azután ragyogó csillagesőben hullnak vissza. A mélységben tűzmáglyák gyúlnak ki s az égfelé nyaldosó tűznyelvek fénye ezerszeres ragyogásban megtörik az üvegcspek prizmaín.

Ugyanekkor az üveghullámok közt megszólal egy csudálatos zenekar. Különböző hangra hangolt millió ezüst harangocska elkezd csilingelni; mintha tündérek zenekara most ébredne varázsálmából, lágyan megcsendül egy elrejtett ezüst-

húrú hárfaedő, azután bűvös melódiákkal belebeszél ebbe a csudálatos szimfóniába az ezüst fuvolákon átszálló halk sóhajtás. Lenn a tenger mélyén, üvegtemplom üvegorgonáján láthatatlan kézujjak zúgatják a diadalmas éneket. Sóhajtás, könyörgés, puhult kétségbeesés és kemény akarat-énekek mind-mind belevesznek ebbe a hatalmas orgonazúgásba. Az egymásba ütköző üvegcsseppek azután tovább adják, megsokszorozzák a zengő muzsikát. Minden vízcsepp zeng-cseng, minden hullám énekel, muzsikál és a nagy üvegtenger olyan lesz, mint egy csudálatos, szédítő dimenziójú, zengő orkeszter.

De az apostol még többet lát. Feketéllő embersereg húzódik a tengerpart felé. Olyan, mint egy végeláthatatlan fekete ármádia. Sokan elmaradnak, elvonja őket a bűn, a rossz szokás, emberi gyarlóság és fegyelmeztelenség. Lehullanak az útszélre, vagy széles kényelmes útra kanyarodnak. Csak kevesen győzik le az igazi út nehézségeit és csak kevesen érkeznek az üvegtenger partjára. De akik megállnak a tűzben égő, muzsikában zengő tenger mellett, azok elfelejtenek fáradalmat, törődést, csalódást, keresztet, kezükbe veszik Isten hárfáját s égfelé fordított orcával elkezdnek halkán énekelni.

Csudálatos prófétai kép: egy zengő üvegtenger s partján hárfát pengető embertömeg.

Ez az apokalipszis írójának látomása.

Nekem ez a látomás egy nagy lelki élményt jelent. Eleven szemléletté, magyarázó művészi festménnyé teszi azt a gondolatot, hogy szilvesztert csak akkor ünneplünk lélek szerint, ha eljutunk az isteni kegyelem üvegtengeréhez s kezünkbe véve Isten hárfáit, elénekeljük ezen a napon lelkünk szent énekeit.

1. Megállunk az üvegtenger mellett s megkeressük benne az elmúlt esztendő képét.

A legtöbb ember életéből hiányzik az átfogó, egységes életszemlélet. Látja élete egyes eseményeit, a csendes örömeit, a gyermek-kacagásokat, a reménység-megvalósulásokat, az érvényesülés és tettvágy boldogságait, a tiszta családi élet szent örömeit; látja az élet megpróbáltatásait, a betegség, nyomorúság, életgond fájdalmait, titkon hullatott könnyek keserűségeit, hasztalan küzködés, megaláztatás pirulásait, de mindez a legtöbbnél csak különálló, összefüggéstelen, egyes életjelenség. Hiányzik ebből az életszemléletből a magasabb egység, mely az emberi

élet történéseit magasabb nézőpontból vizsgálja. Hiányzik továbbá a magasabb nézőpontban rejlő kiegyenlítés, mely az ellentétes, egymással összeütköző és egymásnak ellentmondó életjelenségeket csendes, nyugodt harmóniába olvasztja. Hiányzik az ellentmondások zűrzavarának halkszavú elcsendesedése, az, hogy a fájdalom sikoltása és az öröm kacagása, az életsiker büszke önérzete s a kifosztott lélek földön vergődő kétségbeesése együtt képezzenek isteni összhangot.

Ha az elmúlt esztendőben lefolyt életedet csak magában tekinted, nem látsz egyebet, hanem csak életjelenségek és életesemények szétszórt tömegét. Olyan az esztendő, mint egy sötétén gomolygó rejtelmes chaosz, melynek felhői mindent eltakarnak.

Isten kegyelmének üvegtengerébe kell belenézned, ha életedet meg akarod érteni. Ez az isteni kegyelem tökéletes tisztaságú, gyarlóság árnya nem rajzol rá sötét foltot. Áttetsző, mint a metszett kristályüveg: elbeszéli minden titkát, megmutatja mélységbe rejtett gazdagságait, elregéli cselekedeteit, bizonygatóteleteit, örökkévaló szándékait. Az Isten kegyelmének üvegtengere átöleli az egész emberi életet: benne nyugosznak fájdalmak és örömek, emelkedések és zuhanások, bölcsők és koporsók, örömhimnuszok és sirató elégiák.

Elmúlt esztendei életedet tekintsd meg Isten kegyelmének üvegtengerében.

Voltak örömeid. Verejtékes munkádnak láttad eredményét. Talán volt előmeneteled és sikered. Ha netalán csalódás ért, életedet mégis megőrizte az Isten. Sok aggodalmaid szertefoszlott, mint napsugár csókjára a sötét reggeli felhőkárpit. Sokféle áldást nyertél családi körödben. Talán különösképpen is érezted a családi élet örömét: kis gyermeked ártatlan szeméből feléd mosolygott a boldogság: konfirmandus gyermeked homlokára tehetted áldó kezedet; lányodat, fiadat kísérted esküvői oltárhoz, vagy valamelyik gyermeked nemcsak szeretettel és hálával, hanem előmenetellel és eredménnyel is megjutalmazta szülői munkádat. És ha nem ajándékozott is meg az esztendő ilyen különös, rendkívüli örömeikkel, nem érezted-e egész esztendőn át a családi élet tiszta boldogságát? Nem érezted-e az életváltozások közt egyformán megmaradó hűség és szeretet felemelő erejét? Kinn az életben vihar tombolt, kicsiny családi fészkekben a szeretet sátort vont föléd. Megdobáltak szennyes sárral,

sebezték lelkedet mérgezett nyíl hegyével, kigúnyoltak, megalázták, véresre korbácsoltak. Otthon hű lelkek vártak, átöleltek védve-félteve, lecsókolták szemed könnyét s lelkük szeretetével betakargattak.

Nem kell sokat magyarázni, hogy a letúnt esztendő sok öröme Isten kegyelmének üvegtengerében van elhelyezve. Az örökkévaló isteni szeretet hullámai körülveszik, emelik, nemesítik, csiszolják örömeidet.

De as üvegtengerben meglátod életed sötét oldalait is. Tornyosuló üveghullámok közt a szenvedés keresztjét, vizek mélységeiben úszó koporsót. Ahogy újra átéled megpróbáltatásaidat, régi sebek vérezőre szakadnak lelkedben. Föléd hajol a gond sápadt arca s szenveded a fukar élet mindennapi nyomorúságait. Újra látod, amint hajlékodbá halk léptekkel belopózkodik a betegség, léleketvisszafojtva virrasztasz, küzdesz, harcolsz kedvesed életéért a betegséggel, a halállal. Talán meggyógyult, de lelleden akkor is megmarad a testi-lelki szenvedések nyoma. Talán nem gyógyult meg s az üvegtenger hulláma fekete, nehéz koporsót úsztat. O jaj, mennyi belefér egy koporsóba! Drágánk halotti teste, lelkének szétomlott temploma, beszédes ajka, lelket sugárzó, drága két szeme, munkás keze. Veletemetkezik életünk egy darabja, álmaink leomlott csillagos boltozata s halotti szemfedélül csendesen rásimul sirató szeretetünk selymes takarója.

Bármennyire sajogjon is szíved, lásd meg, hogy kereszt és koporsó is Isten kegyelmének üvegtengerében úszik. Isten keze hordozza. Szenvedés és halál örökkévaló eszköz a folytonosan építő, lelket védelmező Isten kezében.

Ne nézd a szenvedést és halált mint külön életjelenséget, hanem hagyd meg az életjelenségek kapcsolatában, az isteni kegyelem egészében. Isten szeme előtt nem az emberi értelemben vett földi boldogság lebeg, hanem mindig a lélek üdvössége. Lelked üdvösségét munkálta az elmúlt esztendőben is. Mikor az öröm virágával megérintett, mikor a fájdalom korbácsával véresre sebzett, mikor virágba boruló fa, vagy szétdőntött oltár mellé állított, mindig lelked üdvösségét munkálta.

Éppen azért az esztendő sírjánál külön is gondold arra, hogy Isten kegyelme milyen gazdagon gondoskodott lelkedről. Temploma ajtaját feltárta, szent oltárán meggyújtotta irgalmas-sága tüzeit, szolgálai ajkán megszólaltatta örökkévaló tanítását

szenvedésben vigasztalt, csüggedésben bátorított, erőtlenségében megfogta kezedet s azt mondta: Ne félj, én veled vagyok!

Mikor ezekről gondolkodom, új kép csudája tárul elém. Az üvegtenger mélyén, hatalmas üvegtömbökből épített, csillogó fényben felragyogó szent templomot látok. Oszlop-erdejének arany díszítésű fején szemképráztató tündökléssel szökkennek magasba a büszke kupolák. Ezer üvegsípon és ezüst trombitán rettenetes erővel maga a zivatar orgonál. Azután hirtelen elcsöndesedés után, mintha angyalok lehellete illetné a lány hangú aeolhárfa- és fuvola-változatokat, ezer hegedű ezüst húrja rezdülésével és kicsiny üvegcsengetyűk érciszta csillogásával telik meg a csudálatos templom. És ekkor meglátom a ragyogó fényben sugárzó templom oltáránál a szent Isten felhőbe burkolt alakját. Szentsége fényében égő arca felénk világít, mint egy beszédes életté változó fényes nap. Felemelt két karja csendesen megmozdul, hívogatólag int felém, azután jobbával magasba mutat. És én meglátom az üvegtenger oltárán a golgothai keresztfát, meglátom a megfeszített Krisztust. És látom a sötéten hullámzó embertömeget, férfiakat, nőket, fiatalokat, öregeket és látom közöttük magamat is, amint valamenynyien halk léptekkel megyünk a nagy templomhajón át az örök oltár felé. Az isteni kéz pedig egyre hív és folyton a Krisztus keresztiére mutat. Egyszerre csak valami mélyből fakadó, vagy magasból aláhulló igazság viharként megrázza lelkemet. Igen, az elmúlt esztendőben is ez volt a legnagyobb kegyelem: Isten lelke mindig hívott, szent keze mindig Krisztus keresztiére mutatott. Ez a legnagyobb isteni szeretet: az Úr ebben az évben is felajánlotta a Krisztusban megjelent kegyelmet. Bűnbánatra hívott, megtérésre ösztönzött, erőt adott egy új élet kiépítésére s mikor büntudatod összezúzta önbizalmadat, megtanított a legnagyobb isteni vigasztalásra: a bűnnél nagyobb a kegyelem (Róm. V. 20-21)!

Így szemléljük az isteni kegyelem nagy üvegtengerében esztendei életünket. Életünk minden mozzanatában felismerjük egy örök isteni lélek mindent egységbe kapcsoló uralmát s az elmúlt év örömeiben, fájalmában, eredményeiben, vagy eredménytelenségeiben meglátjuk egy örökkévaló isteni akarat sugárzását.

2. Az apokalipszis írójának látomása nem merül ki az üvegtenger látásában. Emberek hullámzó tömegét látja, kik a

tengerparton tolongva járnak, azután csendesen megállnak,, kezükbe veszik Isten hárfáit s égfelé fordított arccal magasztaló éneket mondanak. Lefoszlik róluk minden különbség, elvész beszédük sírása s elhalkul boldogságuk nevetése. Egy hatalmas, istenes érzés közös szent kórusba gyűjti őket s minden ajkon ugyanazon ének zendül: „Nagyok és csudálatosak a te dolgaid, mindenható Úr Isten; igazságosak és igazak a te útaid, óh szentek Királya!”

Ugyanígy kell nekünk érzésben, éneken egyesülnünk, midőn az üvegtengerbe alámerülő esztendőt temetjük. De hol-vagyunk ettől az érzés- és ének-közösségtől!

Hiszen az emberi szív maga is olyan, mint egy melódiákat rejtegető, csendes hárfá. Húrjai közt alszik a szenvedés halk elégiája, egy temetési ének elhalt akkordja, vagy a nyugodt életöröm vidám szavú melódiája s a biztos életbátorság erőteljes himnusza. Fokozottan érezzük ezt az évforduló alkalmával. A hanyatló esztendő búcsúzáskor megérinti a szívek hárfáját s a visszaemlékezés a legkülönbözőbb melódiákat csalja ki a zengő húrok közül. Nincsen egység, nincs megértés, nincs érzés-összhang, nincs énekharmónia, minden ember saját éne két éneklő, amint annak melódiáit egy esztendő szívébe belélopta. A kétségbeesés sikoltása kiált az egyik ajkon, a másikon pedig a fájdalom mélabús elégiája. Az első: Istent tagad, sorsot átkoz, sötét hitetlenségbe temet bizodalmat és reménységet, a második: életbátorságot sorvaszt, folytonos temetkezésre kényszerít. A gyönyör lüktető boldogsága vibrál a szerencsések szívében, a könnyelmű elbizakodottság önmagasztalása a dölőfősekben, sötét kétségbeesés a szerencsétlenekben.

Ezeknek az énekeknek el kell csendesedniök. A szent Isten ráteszi kezét a zúgó emberszívekre és azt mondja: ma hallgasson el bennetek a saját énekek, ti zengő ember-hárfák, új éneket kell tanulnotok! Isten keze rásimul a közönyösség hálátlanságában hallgató emberszívekre: ma nektek is meg kell szólalnotok, tanuljatok ma ti is új éneket!

Legalább néhány mondattal rávilágítok arra, hogy hogyan várhatjuk ennek az új énekek megszületését. Egységessé kell tennünk érzelmeinket. Egész életünk iránya és tartalma szempontjából rendkívül nagy jelentősége van érzésvilágunknak. Ezt az érzésvilágot azonban úgy kell kiépítenünk, hogy annak legyen határozott, egységes és egészséges érzelmi középpontja.

Azért roppan össze sok ember élete, azért dől romba sokak boldogsága, becsülete, hite és tisztessége, azért úszik fekete fátyolként a sötét tragédiák átka a szegényre fosztott emberéletek nyomán, mert hiányzik az érzésvilág azon központi alapérzése, mely az összes érzéseket kormányozza, önmagával szemben függési viszonyba hozza és tartalommal megtölti. Ez a központi alapérzés: az Istenbe vetett bizodalom.

Minden érzésed Istenhez való viszonyodtól függ, tehát attól, hogy milyen alapérzéssel kapcsolódsz az örökkévaló Istenhez. Fájdalom, öröm, kétségbeesés, reménykedés, szeretet, gyűlölet, megbocsátás és harag aszerint alakulnak ki benned, hogy szereted-e az Istent és van-e szívedben Isten iránti bizodalom. Mert csak egy teheti erőssé, egészségessé, egységessé egész érzésvilágodat: az Istenbe vetett rendületlen bizalom.

Az esztendő koporsójánál lásd meg, hogy az esztendő minden eseményét örökkévaló isteni szeretet hozta létre. Bizzál az Istenben, Ő mindeneket jól cselekszik. Légy hálás mindenért. Életedért, egészségédért, csaláodért, kedveseidért, légy háládatos. A csendes öröméért, a szótlán, halk békességért, az Isten lelkéből aláhullott szeretet-sugarakért, légy háládatos. Isten iránti bizodalmaidat ne zavarja a sötét árnyékú fájdalom-kereszt, sem pedig a koporsót elfedő sírhalom. Könnyek között, könnyekért tanulj hálát adni. Légy háládatos a reménység szét-döntött köveiért, — új építőkövek lehetnek belőlük, az a fájdalom nehéz keresztfájáért, — csudásan virágzó ágakat hajthat valamikor, — a drága halottra boruló sírhalomért, — a léleknek magasba segítő lépcsőfoka lehet az még egykoron. Ha sirás fojtogatja is torkodat, csak erősítgesd szívedet s tanítgasd új énekekre reszkető ajkadat. Eleinte zokogásba fullad, azután sírva, szaggatottan bűg, több benne a könny, mint a szó; abbahagyod, újra kezded; de ahogy napsugár csókjára eloszlik a felhő sötétje s vihártépte, tarolt mező felett újra csattog a pacsirta éneke, úgy a szent Isten apai csókjára pirkadni kezd lelked éjszakája s gyötrelmek, kínzások, nyomorúságok, megaláztatások után Isten szeretetéből dereng számodra új hajnal. Törd hát össze a fájdalom fájából készült hangszeredet, melynek húrjai csak zúgolódó panaszénekeket sírnak! Vedd kezébe Isten hárfáját s szíved hitével tanítsd ajkadat magasztaló szilveszteri éneke: Nagyok és csudálatosak a te dolgaid, mindenható Úr Isten!

De valahogy meg ne felejtkezzél a bűnbánat melódiájáról. Gondold végig életedet. Milyen volt Istenhez való viszonyod? Szeretted-e Őt teljes szívedből, lelkedből, életté tetted-e szent törvényeit? Törődtél-e a lelkeddel, felhasználtad-e a lelki gazdagodás és életjavulás istenadta alkalmait? Gondolj ember társaidra, volt-e szívedben irántuk szeretet, megbocsátás, emberi jóság és irgalmasság? Nem ég-e szégyenpírban orcád, egy-egy szavad, cselekedeted miatt? Nem vádol-e elmulasztott kötelesség, kihasználatlan jó alkalom?

Mélyebbre hanyatlik fejünk s csendesen mondogatjuk az új ének szavát: Igazságosak és igazak a te útaid, óh szentek Királya! És minél jobban megerősítjük bűnbánatunkat, annál gazdagabbá válik hálaadásunk. Bűnös, tékozló gyermekek állnak az ó-esztendő sírjához és érdemtelenségük nagyságával növekszik az örökkévaló Isten jóságának végtelensége.

Istenbe vetett bizodalommal lépj át az újesztendőbe. Ne félemlítsen a jövő bizonytalansága, az ismeretlen küzdelem, a súlyos életgond, a sápasztó betegség, vagy a kegyetlen halál. Hallgasson el kishitúséged. Tanulj új éneket: mulandó porszemek vagyunk csupán, de Isten örökkévaló kezében nyugszunk; törékeny hiábavalóság életünk és munkánk, de nagyok és csudálatosak a te dolgaid, mindenható Úr Isten!

Odakinn lassan leszáll a csendes est. Az éjszaka fekete szárnya halotti szemfedélként ráborul az esztendő sírjára. Világtalan sötétség ravatalos feketesége borong mindenütt. Csak egy világít olthatatlan örök fényben: Isten szeretete.

Állj meg az üvegtenger partján. Az isteni kegyelem tűzragyogásában tekintsd még egyszer végig a búcsúzó esztendő veszteségeit és gazdagodásait. Azután fordítsd lassan ég felé arcodat s vedd kezedbe a szent Isten hárfáját. Szótlan imádsággal áldd meg az elmúlt esztendőt, az új esztendőre pedig mindenekfelett egyet kérj: isteni kegyelmet! Ámen.

Illés vándorútján.

(Újév.)

1. Kir. 19, 4–8. Illés elméne a pusztába egy napi járőföldre és elmenvén, leüle egy fenyőfa alatt és kívánja vala magában, hogy meghalna és monda: Elég immár az én életem, most ó Uram vedd el az én lelkemet, mert nem vagyok jobb az én Atyá-
imnál. És lefeküvék és elaluvék a fenyőfa alatt. És imé, ugyanakkor egy angyal illeté őtet és monda neki: Kelj fel, egyél. És amikor ide s tova tekintett volna, imé, a fejénél vala egy szén között sült pogácsa és egy pohár viz. Evék azért és ivék és ismét lefeküvék. Eljőve pedig az Urnak angyala másodszer is és megilleté őt és monda: Kelj fel, egyél, mert erőd felett való utad van. Felkelvén azért evék és ivék. És méné annak az ételnek erejével negyven nappal és negyven éjjel, mind az Isten hegyéig, a Hóreb-
ig.

Újesztendő kapujában zöldellő fenyőfát látok, tövében térdre borulva zokog, temet és imádkozik egy ember. Az újévet kereső emberlélek.

Köszöntlek mindnyájatokat az apostol békességet kívánó üdvözlétével és hozzáfűzöm a mai ünnep kívánságát: Boldog új esztendőt!

Ezzel a szóval üdvözlük ma egymást az emberek. Hozzá-
tartozóink szeméből ez a jókívánság mosolyog felénk. Az utcán ezzel köszöntik egymást az ismerősök. Újévi jókívánságot visz szerteszét a posta. Mintha az emberek ajkukon vinnék szívüket s szeretet, jókívánság, bizalom csengne szavukból: Boldog új esztendőt!

De a templomban egészen másképp hangzik az újesztendei üdvözlés. Az emberi szereteten kívül megrezdül benne a szív imádságos érzése. Megsejtjük, hogy a békesség nemcsak a földi jók összegéből áll, hanem az isteni kegyelem is szükséges hozzá. Csendesen mondjuk: Boldog újesztendőt! és míg mondjuk, lel-
künk halkán imádkozik.

Hatalmas vallási igazság nyilvánul meg abban, hogy újév kapujára ez a rövid bibliai mondat van jegyezve: nevezek nevét Jézusnak. Mintha karácsony fénye átlobogna hét nap távolságán: Jézus neve adja meg az újesztendő jellegét. Jézus nevével indulunk, Jézusban ismerjük fel az erőt, boldogságot és Jézus nevében ismerjük fel az újév munkaprogramját.

Én pedig fenyőfát látok újesztendő kapujában és alatta sírva zokog, temet és imádkozik illés próféta. Ebben a képben is kedves kapcsolat szövődik karácsony és újév között. Gyertyafényben égő fenyőfa alatt ring a megtartó Krisztus bölcsője, előtte hódol a pásztornép és dicsőítő éneket mond az angyalok serege. Ebben az újévi történetben pedig sudaras fenyőfa áll a kép középpontjában, mohos tövében dült arcú ember vergődik, mígnem fehér szárnyú angyal szeme sugarán földre száll hozzá az égi békesség. Mintha ez a véletlen kapcsolódás azt mondaná: újév ünnepe Krisztustól nyer fényt és csak az találja meg, ki Krisztusban egy új élet boldogságát keresi. Újév ünnepe olyan, mint az élet keresztútjára kiültetett karácsonyfa. Beletorkolnak régi esztendők és mohossá váló életutak, belőle erednek ígéretes újesztendők és új életutak. A kiültetett karácsonyfa ágai sátort terítenek a földi vándor feje fölé, csudabalzamsot csepegtetnek sebére és a túlevelek közül sugárzó fénnel bevilágítják éjszakai útját.

Illés próféta történetére gondolok és az újév bölcsőjénél megálló embertől hármat kérdezek: 1. mi van mögötted? 2. mi van előtted? 3. mi van feletted?

1. Illés próféta kérdezés nélkül is tudta, hogy mi van mögötte.

Huszonnégy órája fut a messze pusztaságban. Perzselő nap barnára égeti arcát, szélkavarta apró homokszemecskék véresre gyújtják szeme fehérjét és nehézzé teszik lélegzetét. Sebesre tört lába már csak lassan vonszolja fáradt testét, végre is ziháló kebellet leroskad egy fenyőfa tövére.

Rettenetes képek kergetik. Látja királya és népe bűnét s látja a borzalmas büntetést. A megmerevedett égboltozaton láthatatlan kezek szétszagatják a sűrűsödő felhőket. Nem hull eső, harmat nem díszíti gyöngyfüzérrel a haldokló pázsit bársonyát. Kiszáradt patakok hosszan nyúló ágya olyan, mint százak számára elkészített koporsó. A kiszáradt bokrok tövében tágranyílt szemekkel ül a nyomorúság és a halál s mohón lesik tá-

molyogva botorkáló áldozataik légióját. A próféta iszonyodva elfedi szemét: csonttá száradt emberek vánszorgó menete közledek feléje, éhségben kimerült, átkozódó férfiak, őrgönggő aszszonyok, kiknek ajkán kacagássá vált az imádság, édesanyák nevét kiáltó koravén arcú gyermekek, görcsös kezüket földbe vájó és szótlanul hallgató, örökre elhallgató öregek. Rettenetes az, ha ártatlanok szenvedésével bünteti Isten a bűnösöket és ártatlanok könnyével tanítja istenszolgáásra az Istentől elfordúttakat.

A rettenetes képek nem érnek véget. Látja a Karmel hegyén felállított oltárok körül táncoló pogány papokat. Késekkel hasogatják testüket s megrészegevedve csurgó vérüktől, őrgönggve kiáltják: Baál, Baál hallgass meg minket! Riadva nézi a Kison véres habot hömpölygató vizét és a folyó partján 450 Baál papnak és 400 Asera papnak halálra torzult merev tekintete néz szeme közé.

Rohanva rohan vele végzete. Látszólagos diadala, Isten kijelölte életmunkája, nagy zuhanással rombadól előtte. A pogány bálványok papnője, Jezábel királynő, megküldi néki a halálos ítéletet: pusztulnia kell Illésnek és pusztulnia kell Jehova minden papjának!

És most visszahull fejére a kiontott embervér. Torkát fojtotgatja a sok áloműző emlék. Ruháját hasogatja, homlokával a kemény fagyökeret veri és sírva kiáltja: Elég Uram, vedd el az én lelkemet.

Újév mindenekelőtt azt kérdezi: mit látsz ma^ad mögött? Sötét képeket sodor lelked küszöbére az emlékezés. Eszedbe jut egy esztendei küzdésed, a megélhetés gondja, az élet szűkös mostohasága. Mennyit dolgoztál, mennyit verejtékeztél! Remény-séged gazdagvízű patakban indult el, de az esztendő végére kiszáradt, mint a Kerít patak ágya. Munkálkodásod után ölré való virágot reméltél s a szilveszteri számbavételkor néhány fűszálat is alighogy szedtél a kiszáradt patakágy csontkemény kavicsfészekéből. Rágondolsz sokféle szenvedésedre, testi, lelki fájdalmadra, koporsókra. Munkakedved szárnyaszegetten vergődik a porban és ezer sebtől vérző lelked keserűn kérdezi, hogy van-e célja az életnek? Nincsen-e a próféta könyörgésében igazi életbölcesség: Elég Uram, vedd el az én lelkemet! Nincsen-e igazuk azoknak, akik tagadják az embernek az életre való kötelezettségét s a csalódás, céltalanság következtetését hideg ésszel levonják: Jöjj halál és szüntess meg mindent!

Ha újév reggelén visszafelé tekintünk és azt nézzük, hogy mi van mögöttünk, ne regisztráljunk, hanem filozofáljunk. Ne soroljuk fel a letűnt év különböző eseményeit, hanem igyekezzünk tanításait levonni. Az öntudatos élet azt követeli, hogy ha elfelejtjük is fájdalmainkat és örömeinket, ne felejtjük el azok tanítását. Minden mosolygásban és könnycseppben egy darabka életbölcesség van, keressük ezt meg és mentsük át az új esztendőbe. Küzdelmeink haszontalansága felett is ne keseregjünk, hanem keressük meg azok magyarázatát. Ne panaszkodjunk az emberek hálátlansága miatt, hanem mindenekelőtt önmagunkban keressük ennek indokait. Készítsünk erőszámvetést. Keressük meg, hogy micsoda erővel éltük át a letűnt-esztendőt, micsoda erőket nélkülöztünk és micsoda erőket hagytunk felhasználatlanul. Miben voltunk okosak, avagy balgák, mit cselekedtünk helyesen, avagy mit hibáztunk el oktanul. Bölcseledjünk saját életünk felett és a letűnt esztendő tanúságait vigyük magunkkal az újesztendőbe.

Különböző eredménnyel zárhatjuk le évi mérlegünket. De bármennyire kifosztott is az élet, bármennyi fájdalommal sújtott is az elmúlt tizenkét hónap, azért mégsem vették el az élet értelmét és nem szüntethették meg az élethez kapcsoló kötelességünket. Minden keserűség és csalódás között is megmarad az élet Istentől adott nagy értéke. Mert Istenben van elrejtve a mi nagy életcélunk. Megváltozhatunk mi magunk, megváltozhatnak embertársaink, életviszonyaink, Istenben elrejtett célunk akkor is változatlanul megmarad. Ez az életcél azt jelenti, hogy nekünk kötelességünk az élethez ragaszkodni. Isten és önmagunk ellen való bűn az, amikor önmagunk hívjuk, avagy óhajtjuk a halált. Írd ezt mélyen lelked könyvébe és nehéz lelki válságok idején ismételd el újra és újra. Csillogó tűzként rejtse a szemedbe, vidd magaddal letört lelkek sötét kétségbeesésébe, hirdesd a kötelességet, prédikáld az életbátorságot: az élet kötelesség, az élet boldogság! Minden életnek van értéke és értelme, ha az ember Istenben megtalálja az élet legfőbb célját.

2. Isten megmutatja Illés prófétának, hogy mi van előtte. Kétszer egymásután ugyanazon üzenetet küldi néki: Kelj fel, mert erőd felett való utad van!

A próféta lelkéről lassan lepereg a fáradt kétségbeesés. Isten rendelkező-parancsolatából megérti, hogy ő nem önmagáé,

hanem az Istené és az Isten szabadon rendelkezik vele. Erő felett való út áll előtte. De az út irányát és célját egyedül Isten tudja. Elvándorol a Hóreb hegyéig, ez a szó pedig azt jelenti, hogy Isten akarátának hegye. Ez marad mindig a végső cél: az Isten akarata.

Ha a próféta életének további menetét nézzük, az Isten rendelkezésének egész sorozatát láthatjuk. Isten elküldi Damaszkuszba, majd Béthelbe. Azután szól hozzá: Menj Jerikóba! Majd elküldi a Jordán mellé. Illés próféta pedig engedelmeskedik. Nem törődik a gonoszlelkű királyné bosszújával. Jól tudja, hogy halkan lépeget mellette a vértanu-halál. Amerre vándorol, feltárult sötét börtönnek látja házak nyíló ajtaját, barlangok nyitott száját. De megy, prófétál, erkölcstelenséget ostoroz, bálványokat döntöget, igaz oltárokat épít, mert ez életének istenadta nagy parancsolata: ez az ereje felett való út.

Ha a jövőbe merítjük tekintetünket, mindent kifejez ez az isteni izenet: Erőd felett való út áll előtted!

Folytatnunk kell hivatásbeli munkánkat. Dolgoznunk kell a mindennapi kenyérért, gyermekeink nyugodt álmáért. Meg akarjuk valósítani régi terveinket. Minden léleknek van a reménység ezüst szálaival szőtt selymes takarója: a lélek rejtett álma. Szót sem ejtünk róla. Barátainknak nem mutogatjuk, idegenek tekintete ha érhetné, gondosan becsukjuk lelkünk ajtaját. De magánosságunk csendes óráin elő-elővesszük és mintha imádkoznánk, úgy szövögetjük tovább. Legyen is mindenkinék külön álomterve erre az esztendőre. Senkise induljon el terv és cél nélkül, mert az csak életszegényedésre vezet. Álljunk meg ennél a pontnál egy pillanatra. Gondolja el mind-egyikünk külön a maga álmát. A tudós, a kereskedő, az iparos, a munkás ember. Gondolja el a családapá, az édesanya, a kicsi és nagy gyermek. Gondolja el mindenki, mit szeretne ebben az évben elérni. És ne rettenjen meg senkise, ha az angyal szavát hallja: Erőd felett való út van előtted!

Szükséges azonban az is, hogy életünk ne legyen csupán az egymásutáni események külsőséges sorozata. Több legyen, semmint az elénk dobott életalakulások egyszerű elfogadása. Keressük meg újesztendei életünk összefogó gondolatait, azt a hatalmas vallási igazságot, amely egész életünket egyetlen követelés alá helyezi. Ezt a vallási igazságot így fejezzük ki: Isten minket a magáénak vall, a maga számára követel. Azt

akarja, hogy életünkkel Őt szolgáljuk és az ő országát építsük.

A kétségbeesés magaelhagyásában Illés próféta is másként tervezte életét. Pusztaság homokmezőjébe elrejtette menekülő lába nyomát, hallgató erdők bokraival eltakartatta meggörnyedt testét, nesztelen sóhajával is a halált hívta. De azután Isten izenetében megtanulta, hogy Ő nem önmagáé, hanem az Istené, élete az Isten tulajdona, földi eszköz az örökkévaló világteremtő kezében. Kelj fel, kelj fel! parancsolja az Úr és ő felkel. Menj Damaskuszba! és ő elmegy. Állj Jerikó kapujába! és ő odaáll.

Az erőnk felett való út Isten akaratához való alkalmazkodást jelent. Azí jelenti, hogy minden kötelességedet úgy teljesítsed, minden munkádat úgy végezd, mint az Ő kezéből vett megbízatást. Vigyél lelket mindennapi életedbe. Tedd munkádat hivatássá a Lélek által. Az lenne az újévben egy kialakuló új isteni élet, ha hivatását mindenki mosolygó lélekkel töltené be. Ha a hivatalnok egész erejét, tudását és lelkiismeretét belevinné kötelessége teljesítésébe. Ha az orvos tudása erejéhez hozzáadná szíve egész melegét. Ha a tanító a nagy Mestertől tanulná meg, hogy milyen szívvvel és lélekkel lehet igazi tanító. Ha a gyári munkás elégedetten állna a zakatoló gépek között és érezné, hogy ő is egy kicsi csavar a végtelen világmindenségben. Ha a foltozó varga nem kicsinyelné munkáját, hanem felismerné abban is az istenszolgálat fenségét.

Fogadjátok az újesztendő életváltozásait úgy, mint Isten akaratának megnyilvánulásait. Felétek mosolyog az öröm, boldogság, békesség. Valóra válik reménységetek egy része. Talán nem verejtékeztek hiába, lesz munkátoknak jutalma és boldogító eredménye. Isten kezéből aláhulló virágok ezek, gyűjtsétek össze hálás szívvvel és köszönjétek meg az Istennek. De azután majd rátok sötétedik a fájdalom is. Veszteség, csalódás az emberekben. Betegség, családi gondok, talán sötét festésű, sokat elrejtő koporsó. Ezeket is fogadjátok hittel. Isten parancsol néktek is, mint egykoron Illésnek: Kelj fel, menj a szenvedések földjére! Engedelmeskedj és menj. Ha szól: Kelj fel, menj virágtalan pusztaságokra! engedelmeskedj és menj. Ha szól: Fektesd koporsóba drága kedvesedet! engedelmeskedj és temess életet, álmot, boldogságot, reménységet. De minden engedelmességedben legyen hit, bizodalom és gyermeki odaadás. Mutasd meg, hogy Istent lehet néma kereszthordozással és halkán pergő könnyekkel is szolgálni.

Kelj fel és menj! Illés engedelmeskedett, pedig tudta, hogy az ereje felett való utat nem önmagáért, hanem nemzetéért és embertársaiért kell megtennie.

Gyászos időszak volt ez. A Föníciából jött királyné megromtotta Jehova tisztes kultuszát és Baálnak és Aserának emelt oltárokat. Megromlott a tiszta erkölcs, meglazult a fegyelem, a nemzet önönsírját ásta. Illés próféta a nemzeti-párt, mondjuk a Jehova-párt élén a kibontott lobogó. Izraelre szakadt sötét éjszakában a tűzben égő fáklya. A tévelygések pusztaságába belekiáltott ébresztő isteni szózat. Megy Damaszkusba, Béthelbe, siet a Jordán mellé, viszi vértanuságra felajánlott törékeny testét, rombolja a bálvány oltárokat, tűz martalékául veti pogány templomok selymét és aranyát, kemény kezekkel szaggatja a hűtlen lelkekről, életekről a céda erkölcstelenség szennyes leplét és tűzben emésztődő lélekkel prédikálja: a halál útján jársz, térj vissza nemzetem Istenedhez, önmagadhoz, mentsd meg életedet!

A prófétaság lelkéből az emberi lélekbe is hullatott Isten egy darabkát: egy, két, három cseppet. Ez a belénk hullott prófétai lélek megrázza lelkiismeretünket. Nem merülhet ki éltetek az önmagatokkal törődéssel. Lássátok meg nemzetünk siralmas helyzetét. Keressétek meg a nemzettel szemben kötelességeiteket és érezzétek át a nemzetért való felelősségeiteket!

Nem beszélek az ország vérző testéről. Hallgatok az elszakított testvérek szenvedéseiről, meg a ránk szakadt anyagi nyomorúságról. Én az erkölcsi élet tátongó sebeiről beszélek. Az ezer alakban jelentkező bűnről, Isten hűtlenül elhagyott oltáraitól, a modern Baál és Asera lelket fojtogató kultuszáról. Én a nemzet becsületének elhomályosodására mutatok rá. A köz-tisztesség megroppanására. És azt mondom nektek: nézzétek, mennyire kiszikkad az élet erkölce és az életfelfogás erkölcsi tartalma! Megbomlik a nemzet féltett egysége, mint üszkös csóva szárnyal házak, templomok, társadalmi osztályok és nemzetiségek felett a gyűlölet halálmadara. Azt mondom: nektek is van kötelességetek a nemzet megmentésénél. Illesszétek ez esztendő programjába a nemzetért való dolgozást és keresse meg mindegyitek, hogyan és mit tehet ezért a szerencsétlen nemzetért. Minden jó munka, minden tiszta, erkölcsös életnyilvánulás, a szeretet, békesség és emberbecsülés egy-egy nemzetmentés, egy-egy nemzetépítés.

Egyházunknak vagy gyermeke, gyülekezetünknek vagy alkotó tagja. Ma lelki édesanyád áll előtted, ki gyermekkorod óta karján hordoz, tanít, nevel, csókol és megáld. Ne kapcsolódj ki ebből az építő munkaprogramból sem. Érezd, hogy az anyaszentegyház és ez a gyülekezet a tied. Dolgoznod értük szent kötelesség. Érezd a felelősséget is. Haladásukért, vagy elmaradásukért, erősödésükért, vagy gyengülésükért a felelősség egy része a te lelkiismeretedre száll. Nézd meg, hogy az elmúlt esztendőben teljesítetted-e ezt a kötelességet? Ha elmulasztottad, pótdol. Amit pedig a jelenben tehetsz, tedd meg!

Azt mondja Illés prófétának az Úr: „Mehagyok Izraelben hétezer embert; minden térdet, amely meg nem hajolt a Baálnak és minden ajkat, amely meg nem csókolta azt!” (I. Kir. 19,18.)

Ez is kötelességeidre világít rá. Kelj fel és keresd meg azt a hétezer embert, kiknek térde nem hajlott meg a pogány istenek előtt, kiknek ajka csókkal nem tapadt a pogány bálványokra. Keresd meg azokat, kiknek szíve az igazi hazaszeretet tüzeiben ég, kik csengő szó helyett munkával, testvéri szeretettel ébresztgetik a nemzet lelkét, hogy lélek által meggyógyuljon a teste is. Keress hétezer, vagy hétszáz, vagy hetven, vagy hét emberlelket, akik igazi szerelemmel szeretik a mi lelki édesanyánkat, az anyaszentegyházat és ezt a gyülekezetet, akik nem hagyják oltár nélkül szívüket, életüket, hanem térdet hajtának az üdvösség királya, a Jézus előtt, benne élnek, hogy vele és általa élhessenek.

Milyen hatalmas, milyen szédítően gazdag életprogramot fejez ki ez a rövid mondat: erőd felett való út!

Illés próféta megriadva néz maga elé, azután csendesen kérdezi: van-e hozzá erőm?

3. A próféta égfelé fordítja fejét és a felhők felett messze magasságban meglátja a gondviselő Isten szeretetben ragyogó arcát.

Angyal szól hozzá: Kelj fel és egyél! És amikor körülnéz, fejénél egy szénen sült pogácsát és egy pohár vizet talál. A próféta eszik, iszik, álmra hajtja fejét. Újra szól hozzá az angyal: Kelj tel és egyél! És ő ismét egy szénen sült pogácsát és egy pohár vizet talál maga mellett. És azután „méné annak az ételnek erejével negyven nap és negyven éjjel egészen az Isten hegyéig, a Hóreb-ig.”

Ne aggódalmaskodjál, az Isten erőt ad az erőd felett való útra. Gondoskodik rólad, ad munkaalkalmat, a munkához ad erőt; megőrzi egészségedet, állít melléd meleg érzésű embereket, megértő lelkeket. A prófétai történet által szerény igénytelenségre tanít és arra figyelmeztet: ne légy követelődző az újesztendőben. Ne kösd boldogságodat az élet külső kedvezéseire. Ne gondold, hogy gazdagság, szerencse és kényelem nélkül nincsen élet és nincsen boldogság. Tanuld meg, hogy egy széken sült kicsi pogácsa és egy pohár víz elég az élethez, ha azokat az Isten adja. Köszönd meg a keveset és légy háládatos.

Lelkedről is hűségesen gondoskodik az Úr. Az élet kenyerevel táplál. Az élet italát nyújtja feléd. A kegyelem asztalát megteríti számodra. Bűnbocsánatával átölel, szent Fia testével, vérével erősíti lelkedet.

Végtelen az Isten kegyelme. Kitért ajtajú templom áll életútd szélén. Csudálatos isteni szeretete meg nem lankad, tanító, erősítő, megtartó beszéde soha el nem nemul, mint egy nagy, isteni hívás örökké zeng. Életcélodat újra és újra megvilágítja, szenvedésedben újra és újra megvigasztal, lelki válságok között megerősít, kétségek között megnyugtat. Szeges korbáccsal felkorbácsolja szíved bűnbánatát, de azután magához ölel s elcsendesíti gyötrelmeidet az áldott Megváltó keresztje tövében.

Nézz magad fölél, mit látsz?

Ne láss sötét éjszakát, ne láss bizonytalan, rejtett jövődöt! Lásd meg a felhők között Isten gondviselő arcát. Bizzál az Istenben! De hited igazi hit legyen. Ne gondold, hogy az Isten gondviselése minden csapás ellen védelmet jelent. Ne gondold, hogy a vallás, az önzés és az önérdék érvényesítését jelenti. Ha hiszel is Istenben, ez azért nem jelentheti a csalódás és a halál elleni biztosítást. Isten gondviselése azt jelenti, hogy ő mindig gondviselő szeretettel gondoskodik lelkedről. Átvezet az újesztendő Örömein, szenvedésein. Örömeivel áld, szenvedéseivel megjobbít és nehéz küzdelmek közt megtart. Gondviselő Atyád, míg élsz, gondviselőd, ha örök álomra hajtod fejedet. Bizzál Őbenne és ezen hitedet tedd kimeríthetlen életerővé.

Amint Illés próféta kétség és remény közt vergődve megáll a múlt és jövő találkozó mesgyéjén, egyszerre csak égi szózat szól hozzá: Illés, mit csinálsz?

Bizonyosság és bizonytalanság, kétség és remény között, de mindenképpen imádságos szívvel állj meg az újesztendő

küszöbén. Isten szava kopogtat lelked: vándoreMBER, mit csinálsz?

Mondd: elbúcsúztattam és eltemettem azt, ami mögöttem van; kutatva fürkésztem azt, ami előttem van: az erőm felett való utat; azután égfelé tekintek és keresem az Istent. Sírba vész, ami mögöttem volt, ködbe takarózik, ami előttem van. De bizonyos marad az az egy, ami felettem van: Uram Istenem, a te kegyelmed! Mint egykor a te prófétádhoz, szólj hozzám és én engedelmeskedem! Ámen.

A bethlehemi bölcsőtől a világuralom trónusáig.

(Vízkereszt vasárnapja.)

Ézsaiás 42, 1—8. ime, az én szolgám, a kit gyámolítok, az én választottam, a kit szívem kedvel, lelkemet adtam ő belé, törvényt beszél a népeknek. Nem kiált és nem lármáz és nem hallatja szavát az utcán. Megrepedt nádat nem tör el, a pislogó gyertyabelet nem oltja ki, a törvényt igazán jelenti meg. Nem pislog és meg nem reped, míg a földön törvényt tanít és a szigetek várnak tanítására. Így szól az Úr Isten, a ki az egeket teremte és kifeszíté, és kiterjeszté terméseivel a földet, a ki lelket ad a rajta lakó népeknek és lehelletet a rajta járóknak: Én, az Úr, hívtalak el igazságban és fogom kezedet és megőrizlek és népnek szövetségévé teszek, pogányoknak világosságává. Hogy megnyisd a vakoknak szemeit, hogy a foglyot a tömlőéből kihozzad és a fogságból a sötétségben ülőket. Én vagyok az Úr, ez a nevem, és dicsőségemet másnak nem adom, sem dicséretemet a bálványoknak.”

Szemünkben óriássá növekszik a próféta csudálatos alakja. Izrael földjén veti meg lábát, feje körül pedig az ég felhői gomolyognak. Az emberek közösségében él, látja a jóság és gonoszság örök harcát. Szeme előtt tusakodik az erény a bűnnel, de Isten lelke mondja lelkébe az örökkévaló parancsolatokat s magasba nyújtott keze a mennyekből kapja munkája örökkévaló köveit. Prófétai gondolkodása magán viseli a nemzeti korlátozottság bélyegét, mégis megérezzük hivatása egyetemességét. A hivatás eme egyetemessége a messiási felfogásban válik teljessé. A jövőbelátó próféta szeme úgy látja, mintha Izrael földje nagy mohósággal felfalná a pogány országokat s a körülötte levő pogány népekre csillagos égboltozatul ráborítaná Izrael felsőséges kultúráját. Máskor megint úgy látja, hogy Izrael a remegő szívvel várt Messiás vállán felemelkedik népek és nemzetek fölé és egészen új, eddig még soha nem látott világtörténelmi mesgyét épít az emberiség tengere felé. A megváltó Krisztus egyesíti egymással a népeket. Ő hozza magával az összeolvasztó egyetemes eszméket. Ő képviseli az emberiség

igazi eszményét. Jézus mutatja meg az emberiség örökkévaló-Istenét, kinek atyai szívében, mint védelmező szent sátorban, megpihen minden nemzet, ki minden ember felé kitarja üdvösséget kínáló, atyai kezét.

Ilyen nagy igazságmegérzéssel rajzolja Ézsaiás próféta az eljövendő Krisztus alakját. Látja Isten alázatos szolgáját, amint kilép Isten atyai szívéből s elindul a világtörténelem útján. Messze szakadékos út világít előtte: a bethlehemi bölcsőtől a világalom trónusáig. Isten fogja kezét. Jézus pedig átlépi az országhatárokat s nyílegyenesen, biztosan megy előre. Végig-megy a különböző nemzetek földjén. Hatalmába vesz egy-egy országot, feiírja a kereszt jegyét egy-egy nép homlokára. Isteni fényként suhan sötét, vadon őserdőn át. Megáll az eszkimók földbevált üregei előtt s az indiánusok állatbőrrel díszített sátrainál. A próféta megérzi Krisztus hivatását: Krisztusnak a pogányok világosságává kell lennie! Meg kell hódítania a népeket. Ki kell terjesztenie isteni hatalmát az egész földre! Meg kell valósítania az örökkévaló isteni parancsolatot: „Én vagyok az Úr, ez a nevem és dicsőségemet másnak nem adom, sem dicséretemet a bálványoknak.”

A próféta krisztuslátásában két igazságot ismerünk fel: Isten missziói világprogramját és az ember missziói kötelességét.

1. Isten világkormányzó munkája a maga befejezetlenségében áll előttünk. Ez azonban egyszerűen az isteni szeretet pihenéstelen állandóságát mutatja.

Megteremti az eget, kifeszíti, megtölti termésével a földet. Telehinti zúgó erdővel a hegyek oldalát. Tarka virágot szór rétek bársonyára. Beleönti hatalmát a tengerbe s lelkét visszatükrözteti a fűszálon ringó harmatcseppben. De ez csak a kezdet. Lelket ad a földön lakó népnek és lehelletet fiival a földönjárókra. Sárból formált emberteremtésben felragyogtatja az isteni hasonlatosságot. Ad neki érző szívet, tanulni vágyó, tanulni tudó, gondolkodó, ítéletmondó lelkét. De ez csak a folytatás. Sötétségben világosságot gyújt és trónust állít a Krisztusnak. De ínég ez sem a befejezés. A pogánynépek meghódítására indul. Új munkamezőket, új szíveket keres. Elindul a pogánynépek földjére, hiszen ő nemcsak a zsidóknak, hanem a pogányoknak is Istene, örökkévaló világkormányzó program injába bele van írva az is, hogy a pogányokat elvezeti Krisztus keresztjéhez és a megváltó Krisztus áldásaiban részesíti őket.

De vajjon szükség van-e erre? Nem boldogabb-e a természetimádó, vagy bálványimádó egyszerű ember, mint a keresztyénség finomodott kultúrájában élő modern ember?

Az emberi gondolkodás és emberi élet kialakulására döntő befolyást gyakorol a vallás. Az emberek lelki élete, erkölcse, egymáshoz való viszonya és szokásai jórészt attól függenek, hogy milyen istenkép él az emberek szívében. A vallásos meggyőződés és az élet elválaszthatatlan kapcsolata meg van a pogányoknál is. Gondolkodásuk és életük jellemző meghatározóját abban látjuk, hogy ők nem ismerik az élő, személyes Istent. Természeti erőket, kőben, fában rejtőzködő bosszúálló szellemeket imádnak. Vallásos életükben a félelem, bizalmatlanság és szolgálkúság uralkodik. Egymással szemben bizalmatlanok, bosszúállók és irigyek. Általános tapasztalás, hogy az ember ritkán emelkedik a maga elé tűzött eszménye fölé. A pogányember életén, jellemén, gondolkodásán is átsötétedik pogány istenhite. Erkölcsi törvényt nem ismer, az önzetlen életszolgálat idegen előtte. Semmivé zsugorodik a hitvesi és anyai méltóság. Sötét babonával átszőtt, pogány életének durva szikláin nyomorékká paskolódik ezer és ezer törékeny gyermektést. Lelkük pedig a tudatlanság sötét rengetegében bujdokol, mint úttalan vadonban űzött, átokkal vert teremtmény. Élnek, dolgoznak, szeretnek, gyűlölnék, de mindent, mindig anélkül, hogy lelkükben fellángolna az emberi öntudat, az örökkévalóság gondolata. El se tudják képzelni, mit jelent a keresztyénség szeretet-istene. A boldogság, de egyszersmind lelki gazdagság és életfejlődés micsoda végtelen távlatai tárulnak fel a világ előtt, amikor az ember térdrehullva, így imádkozik: Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben! Egy Isten, aki nem áll bosszút, hanem irgalmaságot cselekszik. Egy Isten, aki nem gyűlöl, hanem szeret. Nem semmisít meg bűneinkért, hanem megbocsátó szeretettel közeledik hozzánk. Egy Isten, aki annyira szeret minket, hogy még az ő egyszülött Fiát is földre küldi, keresztfára adja értünk!

A pogányoknak Krisztus jelenti az életet és megtartást. Mert nemcsak vallási, hanem egyszersmind történelmi igazság az, hogy Jézus személye és tanítása emeli az erkölcsöt és meg-nemesíti az életet. Egyedül „Jézus beszél oly törvényt a népeknek”, mely fejlődést és megtartást jelent. Hiszen Krisztus nemcsak üdvösségszerző hatalom, hanem erkölcsi életideál és erkölcsi élettörvény. Nem is jelent erkölcsi elszigeteltséget, hanem inkább

áthatja a teljes életet, testi, lelki gazdagodásra fejleszti és a szociális élet felé irányítja. Ezért Krisztus a pogányok számára életet és megtartást jelent. Fennmaradásuk, fejlődésük, egy magasabb emberi közösségbe való beilleszkedésük Jézushoz van kötve. Jézus nélkül a pogányság saját veszendősége végzetét hordozza homlokán, csak úgy, mint a megrepedt nádszál, vagy mint a halálra ítélt pislogó gyertyabél. Hiányzik belső tartalma, nincs vallásos életből táplálkozó, éltető olaja. Jön egy fõrgeteg és a törött nádszál földre bukik. Végigzúg rajta az orkán s a füstõlgõ gyertyabél fekete halotti ruhába temetkezik.

A pogánymisszió tehát nem akar mást, mint a pogány lelkeket Jézushoz vezetni s Jézus által megmenteni.

Sokan mégis bizalmatlanok a pogánymisszióval szemben. Az egész dolgot szertelenkedõ vallásos rajongásnak tartják, mely kevés értéket mutat és még kevesebb eredményt ígér. Számadatokra hivatkoznak s azt mondják, hogy a sok-sok millió pogány közül mindeddig alig néhány milliót sikerült a keresztyénség számára megnyerni. Hány esztendõ kell még ahhoz, hogy a pogánymisszió elfogadható eredményt mutasson fel? Azután felpanaszolják saját egyházunk hiányait és azt mondják, hogy amíg gyülekezeteink iskolák, templomok nélkül koldus-szegénységben küzdenek, amíg szõrványaink halotti csontokkal szétosztott mezõkhöz hasonlítanak, addig ne beszéljünk pogánymisszióról. Hogyan áldozhatnánk ily távoli célra, mikor saját szükségleteinket se tudjuk kielégíteni? A nagy tömeg pedig közönyösen vonogatja vállát: mi közünk a nagy pogány tengerekhez?

Szenteljünk néhány pillanatot ennek a kérdésnek.

Egy elvi megállapítással kezdem. Szégyen lenne, ha arról beszélnének, hogy jogosult-e és szükséges-e a pogánymisszió. Hiszen nem emberi gondolatról, nem is emberi tervet szolgáló szövetkezésrõl van szó, hanem egy isteni parancsolatról. Ezt a parancsolatot vagy meghallom, vagy nem hallom meg. Ha akarom és van lelkiismeretem hozzá, úgy megtagadhatom annak teljesítését, de a parancsolat isteni eredetét akkor sem vonhatom kétségbe. Isten parancsolta, hogy Krisztus szeretete oszlassa el a pogány sötétséget. Isten akarja, hogy a megrepedt nád ne törjék el és a pislogó gyertyabél ne aludjék ki. Ez Isten missziói programja, nem pedig az emberé. És éppen azért kell, hogy ez a program egyszersmind az egyház programja is legyen.

A pogánymisszióval az egyház belép az Isten világhatalmába. Nemcsak a lába elé vetett lelki munkát végzi el, nemcsak a közvetlen közelében hullámzó embertömeggel szemben teljesíti istenadta hivatását, hanem meglátja a távoli és nehezen teljesíthető feladatokat is. De azután a pogánymissziói munkával az egyház saját igazságaiba vetett hitét is irányítja. Annyira meg van győződve Krisztus megváltó életének és tanításának igazságairól, annyira tudja, hogy egyedül Krisztus adhat életet, fejlődést, megtartást, üdvösséget, hogy ezt a tanítást továbbviszi, hirdeti, terjeszti. Olyan erős saját igazságaiba vetett hite, hogy kötelességet lát azok hirdetésében, azok elmulasztását pedig bűnnek érzi. Ha beletekintünk a missziói munka lényegébe, akkor felismerjük azt is, hogy ebben a missziói munkában lüktet az egyház öntudata. Benne kivirág^ik az egyház hódító ereje. Megnyilatkozik benne az egyház világhistoriái rendeltetése: új munkamezőt hódít az Isten világhatalmáért lelke számára, új népeket nevel Isten országának.

Különben sincs igazuk azoknak, kik a pogánymisszió eredménytelenségéről beszélnek. Ennek ellentmond a misszió hatalmas története. Az az igazság, hogy a keresztyén egyházak már nagyon sok pogány lelket megnyertek a Krisztusnak. Sok keresztyén gyülekezetet megszerveztek, iskolákat, kórházakat állítottak fel. Vájjon nem kell-e hálás szívvel leborulnunk a jó Isten előtt? Es vájjon nem gondolunk-e arra, hogy a pogánymisszió fontos elvi kérdését nem dönthetik el az élettelen statisztikai számok? Álljunk csak meg egy pillanatra és ismételjük el szentleckénk sokatmondó prófétai szavát: az a Krisztus, akit Isten a pogánymisszió munkájára elküld „nem kiált, nem lármáz és nem hallatja szavát az utcán.” Jézus nem dolgozik az erőszak fegyverével. Nem használja a hangos feltűnés eszközeit. Krisztus az isteni szellem csendes hatalmával munkálkodik, úgy erősíti meg az élő Isten szolgálását s az igazi szeretetben kiformálódó életet.

Bízzuk tehát a szent Istenre az ő munkaprogramjának megállapítását. Ő bölcsen, helyesen és idejében véghez viszi azt. Megcselekszi, hogy mindig több világtalan meglássa a mennyei Atyát és a megváltó Krisztust. Mindig több lélek kiszabaduljon a bűn halálos tömlőcéből. Mindig több szomjúhozó szív meggazdagodjék a keresztfára üdvösséges tudományával. Bízzuk a jó Istenre, hogy közelebb hozza a prófétai látás bol-

dog megvalósulását, amikor jönnek a különböző nyelvű, különböző arcszínű népek, jönnek lovakon, szekereken, hintóban, öszvéreken és tevéken. Mindannyian Isten szentségének a hegyére igyekeznek. Reszkető kezük tiszta edénybe helyezett kedveskedő ajándékot hoz, drága ajándékot az Istennek: a Krisztust kereső emberszívet. Bízunk az Istenre, hogy egykor minden test eljön őt imádni és lesz új ég, új föld és megmarad mindnyájunknak neve örökké.

Ez a missziói munka végső diadalának hite és reménysége. Körülhordozom rajtatok tekintetemet s a kishitű, kételkedő, szegényszívű embereknek azt mondom: ne az akadályokat, hanem a végső célt nézzétek! Ne torpanjatok vissza az emberi munka nehézségei és akadályai előtt, hanem lássátok meg munka és emberek felett az élő Istent! Tanuljatok meg hinni és remélni.

2. Isten missziói világprogramul ja természetszerűleg magával hozza az ember missziói kötelességeit.

Ez egyetemes emberi kötelesség. Nemcsak egyesekhez szól, hanem minden emberhez. Az örökkévaló Isten missziói programját mindenkinek támogatnia kell, legfeljebb a kötelességteljesítés módjában van különbség. Mindenekelőtt a kötelesség egyetemességével kell tisztába jönnünk. Senkinek sincs joga Istenhez való viszonyát úgy értelmezni, hogy egyszerűen kiválasztja az Istennel való közösség kellemes részét, a többit pedig elejti. Ha az élő Isten közösségébe belépünk, ha elfogadjuk gondoskodásának ezerféle megnyilatkozását, akkor magunkra kell vállalnunk az Isten gyermekeire háruló összes kötelességeket. A missziói munka beletartozik Isten örökkévaló munka-programjába. Abból tehát minden embernek ki kell vennie a maga részét.

A keresztyén egyház egyik legnagyobb misszionáriusa, az emberi nagyságában is tündöklő *Livingstone*, feljegyezte életének egy prédikáló eseményét. Mikor egy afrikai néptörzsnek először beszélt a szeretet Istenéről, ki az emberi lelket a bűn, halál és kárhozat hatalmából az Ő egyszülött Fia vérével megváltotta, hosszas hallgatás után így szólt hozzá a pogány nép törzsfőnöke: — mióta tudjátok ezt? 1900 év óta! — felelt *Livingstone*. A törzsfőnök maga elé merülve hallgatott, majd a misszionárius szeméit keresve, halkán így szólt: — és ti tudtatok 1900 évig élni anélkül, hogy ezt közöltétek volna velünk? — *Livingstone* arcát elöntötte a pír és nem tudott felelni.

Ez tehát az első igazság, amit mindnyájunknak meg kell tanulnunk: a missziói kötelesség egyetemes emberi kötelesség. Neked is van missziói kötelességed!

De ez a kötelesség az emberek életében különböző formában jelentkezik.

Sokan kizárólag ennek a szent munkának szentelik életüket. Egykor Pál apostol lelkét is ez az isteni láng borította tűzbe. Krisztus szerelmében égő szívét elvitte Ázsia mezőire, Görögország földjére, bevilágította vele Róma utcáit, türté érté a gúnyt, korbácsot, börtönt s áldotta az isteni kegyelmet, mely őt a pogányok apostolává tette.

Isten lelke azóta is tüzet gyújt kiválasztott szolgálai lelkében. Erős-szívű misszionáriusok megtagadják családi boldogságukat s elhagyják otthonukat. Hitvesük, gyermekeik marasztaló szereteténél erősebb bennük a szent Isten hívása. Gyengeség és csüggedés között bátran imádkoznak: „Ki ne félne téged és ki ne dicsőítené a Te nevedet, mert csak egyedül vagy szent. Mert eljönnek mind a pogányok és meghajolnak előtted.” (Jelenés 15. 4.) Mennek Délafrika, Ázsia, vagy Ausztrália pogány népei közé. Szívükben halált megvető bátorság, lelkükben vértanuságra kész elhatározás. Mennek boldogan, magasztaló éneket zengő, ujjongó lélekkel, mert tudják, hogy Isten hívja őket s emberi erőtlenségüknél hatalmasabb az örökkévaló isteni kegyelem.

Pedig micsoda mérhetetlen nehézségek merednek előttük!

Ha évtizedes kemény ugarra mutatva, így szólna hozzád valaki: vess kenyérmagvakat! csüggedten ráznád fejedet. Mikor lesz ebből az ugarból tört rög, mikor fogadja ölébe a ráhulló magvakat, mikor lesz termés, mikor nyújt éhséget csillapító kenyeret az éhezőnek? Pedig nézd, a misszionáriusok évszázados, sőt évezredes ugarra mennek. Imádkozó, vigyázó lélekkel figyelik, vájjon mikor és hogyan lágyíthatják meg az ugaron heverő emberi szántóföldet? Hiszen minden nemzedékre apák és ősapák hagyományainak terhe nehezedik. A pogány vallási meggyőződés, a megöröködött életszokás, a világrendnek hitt babona, a szűklátókörűség, az érzelmi szegénység, a lelki sötétség. Elképzelni is nehéz, elmondani pedig lehetetlenség, hogy mennyi fizikai és lelki munka, mennyi akaratszívósság, tudás és ügyesség, mennyi emberszeretet és mindenek felett mennyi istenfélelem kell ahhoz, hogy valaki odaálljon a pogányok ugara mellé s előkészítse az isteni magvetés szent munkáját!

A pogány misszionáriusok a keresztyénség hősei. Erejüket sorvasztja az éghajlat, a mély szakadékok mérgezett vize, avagy az ingoványos erdő fojtó lehellete. Halált hoz számukra a nap perzselő sugara, vagy a bokor sötétjéből hirtelen pendüléssel elröppenő nyílveendő. Jönnek, mennek, tanítanak, gyógyítanak, gyomlálnak, irtanak, plántálnak, imádkoznak, pedig egy se tudja közülük, hogy nem az a kéz hozza-e közelebb halálukat, melybe szeretetük ajándékát éppen letenni készülnek. Állandó veszélyben élnek, örökös bizonytalanság sötétedik előttük. És mégis boldog önmegtagadással dolgoznak. Jutalmukat nem embertől, egyedül a szent Istentől várják. Erejük nem az emberszív és munkaképesség törekeny ereje, hanem egyedül az a szent Örökkévaló, ki megfogja kezüket s nekik is azt mondja a próféta szavával: „Szívem kedvel titeket!”

Ha azután elérkeznek életük végső határára, vájjon kicsoda, micsoda őrzi meg emléküket? A missziótörténet lapjain feljegyzett néhány emléksor? Megsemmisülésre ítélt szívük haldokló érzése, mely a sírjukra tűzött emlék szétkorhadó keresztyével együtt lassan megsemmisül? Nem! Emléküket elvégzett munkájuk őrzi. Az a névtelen, sokszor hosszú időn át láthatatlan munka, mely néha az unokák lelkéből virágoztatja ki a nagyapák lelkébe hintett szentigét.

Míndez a misszionáriusok kötelességét mutatja. De nekünk itthonieőknek is van missziói kötelességünk. Mikor erről a kérdéstről gondolkodom, látszólag egy távoleső kötelességre gondolok és mindenekelőtt arról szólok.

Közös kötelességünk, hogy kidolgozzuk saját keresztyén jellemünket s megtöltsük életünket krisztusi tartalommal. Csak akkor lehetünk a missziói gondolat munkásai, csak akkor válhatunk Isten világkormányzó munkaprogrammjának végrehajtó munkásaivá, ha keresztyén jellemekké leszünk. Péter apostol a pogányok közt élő keresztyéneket inti: „Magatokat a pogányok közt jól viselj étek, hogy jó cselekedetekben dicsőítsétek Istent a meglátogatás napján.” Ugyanez az intés hozzánk is szól. A misszió ügye iránt való érdeklődésünk, lelkiismeretességünk és áldozatkészségünk attól függ, törődünk-e Krisztussal. Mert a misszió-munkának egyetlenegy gazdag forrása van: a Krisztusba vetett élő hit. Ezt dolgozzátok ki mindenekelőtt!

De azután alkalmazzátok az apostol intését szószerint is önmagatokra. Éljetek keresztyén életet, melyben a Krisztus lel-

kének egy darabja lüktet, dobog és munkálkodik. Éljenek a keresztyén nemzetek is keresztyéni életet. Az államok saját állami életükben és egymásközi viszonyukban mutassák meg Isten dicsőségét. A keresztyéni szellemtől áthatott állami élet a keresztyénség leghatalmasabb apológiája. Minden nemzet számára biztosít a világtörténelem egy templomi katedrát, melyről jellemével, hagyományával, életével prédikálja saját történelmi értékét. Prédikációja annál értékesebb és messzehangzóbb, minél több krisztusi igazságot rejt magában. Az igazi keresztyén nemzetek élete a leghatalmasabb missziói prédikáció. Prédikációként zendül bele az emberiség történetébe. Élettel, jellemmel, a tiszta erkölcs megmaradó értékeivel tesznek bizonyosságot az egész világ «lőtt, hogy Krisztus egyet jelent az étellel, fejlődéssel, boldogsággal és megtartással. Fájdalom, ennek a missziói prédikációnak különösen a mi időnkben, nagy jelentősége van. Hiszen a világháború megingatta a nem keresztyén népek előtt a keresztyénség hitelét. El kell felejtetnünk a világháború lelki rombolásait, ki kell törölnünk a lelkekből azt a szörnyűséges képet, hogy a Krisztus gyermekei fegyverrel törtek egymás ellen, hegyekké halmozták a holttesteket, elpusztították a városokat, megsemmisítették évszázadok kulturális munkáját és megtagadták a krisztusi szeretet törvényét!

Komoly intés szólalt meg a Himalája tövében prófétáskodó Sundár Singh ajakán, mikor az 1923. évi, Hamburgban tartott missziói gyűlésen így szólott: „ízenem az európai keresztyénségnek, ha meg akarja tartani politikai és gazdasági vezetőuralmát, úgy tartsa meg mindenekelőtt Krisztusát!”

Ha a missziói munkát komoly kötelességgé tesszük, akkor legyünk lélekben és életben keresztyénekké. Es tegyük törvényben, életmódban és szokásokban keresztyénekké a nemzeteket. Hol kezdted ezt a munkát? Hogy akarod elérni a nemzet keresztyénné tevésének nagy feladatát? Csak magadnál kezdheted. Szíved a kiindulópont, lelked a folytatás, életed a magasba vezető vonal. Családodnál folytathatod a munkát, élettársadnál, gyermekeidnél, szívedhez közel álló rokonaidnál, azután következik a társadalom és a nemzet.

Azután ébressz szívedben érdeklődést a misszió ügye iránt. Ismerkedj meg a munkamezővel, munkásokkal, a nehézségekkel, a tervekkel és szükségletekkel. Szóval, lépj bele a missziói munkába s állandó érdeklődéssel tápláld lelkedet. Hogyan is

válthatnád munkaértékre a kötelességedet, ha nem tudnád, hogy micsoda hatalmas szervezetek dolgoznak a pogány misszió szent munkáján? Meg kell ismerned a misszionárius-képző intézeteket és azok működését. Meg kell figyelned a misszionáriusok lelkiismeretes, fárasztó készülődését a szent munkára. El kell kísérned őket vadon rengetegekbe, halálveszedelmek közé, csendes, fárasztó munkájukra. És akkor kötelességtudatod megtelik lélekkel, eleven vággyal s lelkiismereted állandóan az életvalóságokból táplálkozik.

Ennek a lelkiközösség-vállalásnak leggyönyörűsebb megnyilatkozása: az imádság. Fogadd szivedbe a misszió ügyét s tanulj meg érte imádkozni. Ha esténként elmondod a Miatyánk kérését: Jöjjön el a Te országod! állítsd meg egy pillanatra a gondolatodat. Ne csak a szeretet és békesség országára gondold, hanem jelenjék meg lelki szemeid előtt a pogányság végelethatatlan nagy ember-erdeje s lásd meg elszámálhatatlan sok testi és lelki nyomorúságukat. Ebből a zúgó erdősegből, mintha csak imádságod visszhangja lenne, kiáltson feléd az elvarázsolt lelkek öntudatra vágyódása, boldogság után való könyörgése, Istent kereső sóhajtása. S akkor mondd el újra az imádság kérését s könyörögj Istenhez, hogy hozzájuk is jöjjön el az Ő országa.

Minél őszintébb a missziói munka iránt való érdeklődésed és minél buzgóbb érte való imádkozásod, annál inkább átérzed az áldozathozatal kötelességét.

A missziói munkához sok-sok anyagi erő szükséges. A misszionáriusokat képző intézetek fenntartása, a misszionáriusok kiképzése, a pogányok közt felállított iskolák és missziói állások működésének biztosítása sok-sok pénzbe kerül. A nagy missziói egyesületek programját csak nagy anyagi erővel lehet fenntartani s a program szükséges kiszélesítéséhez állandóan fokozódó anyagi erő kell. Ebben az áldozathozatalban részt kell vennie minden nemzetnek és minden embernek. Ne nekem, de önmagadnak válaszolj: valamikor is, habár csak egy csekélyke adományt adtál-e a pogány misszióra? Elmondhatod-e, hogy egy misszionárius kiképzéséhez hozzájárultál egy félnap, vagy egy órai költség biztosításával? Elmondhatod-e, hogy adtál akkora összeget, melyből egy beteg pogány gyermek, vagy egy édesanya fájdalmát megnyíhíthetik? Elmondhatta-e valamelyik pogány misszionárius Afrika, vagy China valamelyik zugában:

aki más világrészből küldi nektek ezt az újszövetségi könyvet, nem ismer titeket, ti sem ismeritek őt, mégis gondol rátok, szeret titeket s imádságában átölelve visz titeket az örökkévaló Istenhez, mikor így imádkozik: Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben. Gondoltál-e arra, hogy az adománynak számjegyenél nagyobb értéke van, mert minden adomány felett két nagy érték nyugszik: szíved szeretete s a szent Isten áldása. Gondoltál-e arra, hogy a legkisebb adománnyal is belépsz Isten csendes munkatársai táborába s te is közreműkölsz abban, hogy az Ő örökkévaló missziói programját megvalósíthassa.

Egy missziói jelentésből olvasom, hogy a missziói intézetek nagy fedezetlen hiányokkal küzdenek. Szemem olvassa a szomorú számoszlopokat, de a szívem ellentmond. Nem, nincsenek, nem lehetnek fedezetlen hiányok! Minden anyagi erő megvan, minden szükségletre van pénz, de az szét van osztva a keresztyén emberek közt. Egy része nálatok van! Egy része nálad van! Ne csodálkozz tehát, hogy a templomajtóban adományt gyűjtünk a misszió céljaira. Ne mondd: jaj, megint gyűjtés! Inkább örülj, hogy beszélhetünk ilyen szent célról s köszönd meg Istennek, hogy adhatsz.

Egy híres angol szónok beszéde alatt egyik dúsgazdag hallgatója bosszankodva érzi, hogy a beszéd vége megint csak pénzkérés lesz. Ráncba szedi homlokát s magában kemény elhatározással mondja: semmit sem adok, egy fillért sem adok! De ahogy a lelkész tovább beszél, lassanként megenyhül haragja. Adok néhány rézpénzt, mondja magában. A lelkész tovább beszél. Szavai csendesen kopogtatnak a lélek rejtett ajtaján s halkán megérintik szívének az érzések húrjaival felajzott hár-fáját. A gazdag elgondolkodva hallgatja, titokban letöröl egy-egy könnycseppet s magában csendesen elhatározza: a nálam lévő ezüstpénzt odaadom! Mikor azután a lelkész szava a lelkiismeret vasajtáját döngeti s meggyőzi, hogy az áldozathozatal nemcsak önkéntes szeretet, hanem elutasíthatatlan kötelesség is, hogy Isten minden cselekedetet és mulasztást számon vesz egykoron, mikor kemény szavakkal meggyőzi, hogy a vagyon nem korlátlan tulajdon, hanem sáfárságra adott isteni kölcsön és minden darabka pénzről számadással tartozunk az örökkévalónak, akkor elhatározza, hogy odaadja az aranypénzét is s csendesen mondja: ami nálam van mindent odaadok! A beszéd végén azután meg- telik szeme könnyel, szíve szent szeretettel s míg imádságra

kulcsolt kezekkel csendesen lépeget a templomajtó felé, boldog elhatározással súgja maga elé: nemcsak a pénzemet adom oda, odaadom a szívemet és lelkemet is!

Nem tudom, hogy mit határozol, azt sem tudom, hogy mit határozhatsz. Csak arra kérlek, hogy határozathozatal előtt beszélj a lelkiismeretteddel és kezed ajándékához add oda szívedet is. Ámen.

A szentély küszöbén.

(Vízkereszt utáni vasárnap.)

1. Mózes 2, 18. Monda az Úr Isten: nem jó az embernek egyedül lenni, szerzek néki segítőtársat, hozzáillőt.

A teremtés hajnalán hangzott el ez az isteni szó: „Nem jó az embernek egyedül lenni, szerzek néki segítőtársat, hozzáillőt.” Isten a férfi mellé segítőtársul rendeli a nőt, egybekapcsolja sorsukat, eggyé teszi életüket. De a szent Isten ezt a természeti egymásrautaltságot lelki és erkölcsi közösséggé teszi azáltal, hogy a férfi és nő életét a szent házasságban egybefűzi.

A házasság óriási fejlődési utat futott be. A nőközösség zavaros idejéből lassanként kialakul az egynejűség. Kezdetben ugyan csak a gazdasági érdek az irányadó, később azután hozzájárulnak a vallási és kegyeleti vonások is. Lassanként az állam is felismeri az egynejűség erkölcsi jelentőségét s törvényekkel megerősíti azt. De a házasság igazi erkölcsi alapját legvilágosabban a keresztyénység adja meg.

Állítsuk csak szembe egymással a klasszikus népek és a keresztyén világ családi életét. A görög családi életben is van erkölcsi jellemvonás, kötelességtudás, szeretet, hűség és önfeláldozás. De hiányzik belőle az ember erkölcsi lényegének helyes felfogása s a házasságban adott életközösség teljessége. Jellemző, hogy mikor Aristoteles a családi életről, a családtagok egymáshoz való viszonyáról szól, először az úr és a rab-szolga viszonyáról beszél és csak azután szól a férj és a hitves, az atya és gyermekek viszonyáról. Jellemző az is, hogy a két utóbbira nem talált szót a görög nyelvben, annyira idegen volt a szülői és hitvesi szeretet fogalma.

A keresztyénységben alakul ki a házasság igazi lényege. Erkölcsi alapra helyezkedik, erkölcsi feladatokat nyer, erkölcsi eszközökkel dolgozik. Úgyhogy az igazi házasság elválasztha-

atlan Jézustól s az igazi házasságban jogosan látjuk Jézus dicsőségének megjelenését. Isteni fundamentumra helyezkedik: nem jó az embernek egyedül lenni! Hivatásának betöltését lehetővé teszi, hogy Jézus megadja az ember igazi méltóságát, megadja a férfi és a nő erkölcsi egyenjogúságát, örökkévaló életcél tüz eléjük s a házasságot ennek az örökkévaló emberi hivatásnak szolgálatába állítja.

1. Ha a házasságot a Krisztus tanításának fényében tekintjük, úgy azt mondhatjuk, hogy az két embernek az egész életre kiható teljes közössége. Testi közösség, mellyel Isten az emberiség fennmaradását biztosítja, de egyszersmind a legnemesebb lelki közösség is, mert különböző egyéniségű, különböző gondolkodású és színezetű lelkeket kapcsol állandó, teljes közösségbe. Azután teljes életközösség, mert az egész életet betöltő munkában és küzdelemben, az életet alkotó örömben és fájdalomban egyesíti a házastársak életét.

Végtelen isteni szeretet nyilatkozik meg abban, hogy a szent Isten a házasságot szerezte. Ez az Ígélet földje: telve van isteni lehetőségekkel és reménységekkel. A belőle áramló csudálatos erők kialakítják az ember egyéniségét, tartalmassá teszik lelkét, irányítják életnézetét s meggazdagítják erkölcsi világát. Azt mondhatjuk, hogy az egyes ember és emberi társadalom életében szükséges összes értékek szinte elválaszthatatlanok a házasság intézményétől.

Milyen nagy jelentősége van a házasságnak az emberi közösségek szempontjából! A helyes házasságtól függ mindennek-előtt a családi élet egészséges és tiszta szelleme. De azt is észrevesszük, hogy a család képezi a legkisebb emberi közösséget s minden nagyobb emberi közösség a családból keletkezik. Több család együtt alkotja a községet, több község együtt alkotja a nemzetet, úgyhogy a nemzet gondolkodását, jellemét, erkölcsét és életét is a családok közszeleme adja meg. Ha a családokban istenfélelem, szorgalom, szeretet, hűség uralkodik, akkor ugyanezen értékek jellemzik a község és nemzet életét. Ha azonban a családi élet békességét megbontja a gyűlölködés, erkölcsét megsemmisíti a tétlenség, az erkölcstelenség és könnyelműség, akkor mótely esik a község életébe, sőt megmérgeződik az egész nemzet élete. Minden család szent hivatást szolgál. Mindegyik istenadta áldott forrás, mely üdítő, életadó vizet csörgedeztet az emberi közösségbe. És ha nem teljesíti a

család ezt a hivatást, akkor áldás helyett átokká lesz, mérgezett vizet szivároztat az emberi társadalomba s megposhasztja még a tiszta forrásvizeket is.

Nézz körül és mondj ítéletet te magad. A legtöbb áldás a tiszta családi életből fakad. Paloták és kunyhók zárt ajtaján kiárad az istenfélelem és szeretet. A lefüggönyözött ablakon is kivilágít az erkölcsös életpélda és az Istenben erősödő békeség. A szorgalom, bölcsesség és józanság némaságukban is beszélnek és olyanokká válnak, mintha Isten az utcákon prédikálná életté vált szentigéjét. Ó, mennyit köszönhet egy-egy község a tiszta erkölcsű családoknak! Nemcsak a saját magukban levő értéket képviselik, hanem példájukkal nemesítik, javítják, követésre hívják a velük együtt élőket. Az ily családokból kerülnek ki az emberi közösség emelkedetlelkű, nemesszívű, áldozatkész tagjai és vezetői. A gyermekek az édes anyatejjel istenfélelmet szívnak magukba és becsületes jellemmé erősödnek a szülők életpéldáján. Ha azután az öregek kidőlnek, vállukra veszik az apáikról reájuk hagyott kötelesség-örökséget. Találkozunk velük a községházán, a gyülekezet tanácskozó testületeiben. Megismerjük őket megfontolt, nyugodt beszédükről és a közérdeket szolgáló önzetlenségükről. Találkozunk velük azok közt, kik a nemzetért dolgoznak s minden erejükkel annak javát munkálják. Mikor azután becsületes munkával előretör a nemzet, gazdagodik hírneve, öregbedik becsülete, mikor a szegény sorsban tengődő gyülekezet és anyaszentegyház mostoha viszonyok között is megél, sőt fejlődik, erősödik anyagiakban és lelkiekben, akkor csendes imádságban megáldjuk az anyákat és apákat, megáldjuk a családokat, kik istenfélő, vallásos szellemben fiaikat és leányokat neveltek az emberi közösségeknek. Mert bizonyos igaz, hogy a családtól függ minden emberi közösség sorsa.

De éppen így fontos a házasság az egyes ember szempontjából.

A házasság képezi az otthon alapját. Kimondhatlan jelentősége van annak, mikor az ember elindul az önállóság útján. Megveti lábát egy darabka földön s azt mondja: ez az én birodalmam. Az otthon egy külön birodalom, melynek a házastársak az uralkodói. Ők állapítják meg a birodalom törvényeit, szívükből sugárzik az éltető napsugár s lelkük a birodalom közszellemének egyedüli forrása. Az otthon az ő birodalmuk, azért dolgoznak, verejtékeznek, áldoznak. Nekik az otthon biztos

kenyér, nyugodt holnap, boldog jövődő. Átérezzük-e, hogy mit jelent mindez az egyes ember szempontjából?

De mind ennél többet jelent!

A házasságban épül ki az ember teljes egyénisége. Az emberi szív olyan, mint a lezárt ajtajú kincseskamra. Az emberi lélek pedig a föld mélyében húzódó ércbányához hasonlít. Magunk sem tudjuk, hogy micsoda értékek rejlenek bennünk. Telve lehetünk ígéretekkkel és boldogító lehetőségekkel. A házasságban bontakozik ki az emberi élet teljessége. A tavasszal rügyező' fa is nyári napcsókoláskor bontja ki teljes gazdagságát, így az ember összes életerői, rejtett, talán soha nem sejtett képességei, a házasságban virágoznak ki. Jellemtulajdonságai az együttes életben kicsiszolódnak, acélossá lesz kötelességtudása, éberré felelősségérzése, megtanul önmagát megtagadva, önzését elhallgattatva, másokért élni. Az egyéniség és jellemképzés örök iskolája az igazi házasság.

A házasság jelentősége a sejtettnél is nagyobb lesz, ha meggondoljuk, hogy a házasságban különböző nemű és egyéniségű emberek lépnek életszövetségre. A férfi és nő egyénisége különböző. Mindegyik egy külön darabját képezi az emberiségnek. Mindegyik más és mindegyik szükséges. Egymást kiegészítve alkotják a teljes, az igazi embert. Messze vezetne, ha erről a kérdésről részletesen szólnánk; elég, ha annyit tudunk, hogy a férfi és nő értelmi és érzelmi képessége különböző s akaratetenségük összetétele is más.

A házasság lehetővé teszi az egyéniségek teljes kialakulását és azok együttes összhangjának megóvását. Mert nem az a házasság célja, hogy az egyéniséget megsemmisítse, avagy annak eredetiségét eltörölje. Nem az a házasság célja, hogy a házastársak kénytelen kelletlen összeszokjanak, egymáshoz törődjenek, hanem hogy mindegyik kidolgozza saját egyéniségét s együtt alkossanak egy egészet. Férfi és nő együtt az egész ember, az igazi ember. Fejlődjék ki a férfi büszke, férfias jellemével, dolgozni, szenvedni, parancsolni tudó akaratával, mint az élet országútja szélén magánosan álló szilfa. Alakuljon ki a nő is női egyéniségével, szíve hűségével, lelke áldott melegével, mint a család kertjébe ültetett, árnyat tartó, ezüstlevelű olajfa. Egyik se semmisítse meg a másik egyéniségét, hanem inkább mindegyik tegye mélyebbé a másik életét, hogy mind-

egyik az legyen, aminek lennie kell: a férfi egész férfi, a nő egész nő, a kettő együtt egész ember.

Íme, így bontakozik ki előttünk a házasság nagy jelentősége: két emberlélek egymással kötött életszövetsége. De ez nemcsak testi és mindennapi életközösséget jelent, hanem a szív, lélek és élet teljes összhangját jelenti. A házasság s a vele egybekapcsolódó család képezi minden emberi közösség alapját. Vele emelkedik az állam, a nemzet, az egyház. Vele együtt dől pusztulásba az állam ereje, a nemzet erkölce, az egyház virágzása. Benne van elrejtve az ember egyéniségének teljessége» Az igazi házasság kidolgozza az egyéniséget és megérleli a jellemet. Erkölcsi személyiséggé avatja az embert. A boldogtalan házasság pedig sírjává lesz a legdrágább emberi értékeknek.

Az elmondottak sok isteni igazsággal gazdagíthatják lelkünket. Mindenekelőtt azt jegyezzük meg jól, hogy a házasság Isten rendelésén alapszik. Ez az isteni rendelés megszenteli a házasság alapját és megállapítja örök rendeltetését. A házasság Isten parancsolata. A házasság egyetemes emberi hivatás. Ez pedig azt jelenti, hogy Isten rendelése minden emberre vonatkozik. A házasság tehát kötelesség. Mindnyájunkhoz szól az Úr szava: „Nem jó az embernek egyedül lenni!” Az egyedülletnek az emberiség és az ember szempontjából sok a hátránya, sok a kísértése, sok a veszedelme és sok a vesztesége. Töltsd meg tartalommal ezeket a szavakat s meglátod azok igazságát. De lehetnek és vannak olyan esetek is, midőn a házasságtól való tartózkodás válik kötelességgé. Ha valaki gyógyíthatlan betegség miatt választja a családnélküliség egyedülvalóságát, azt mondjuk, helyesen cselekedett. Ha valaki lemond a családi élet boldogságáról, mert egy korán árván maradt család kenyéykereső fenntartójává kell lennie, akkor is azt mondjuk: nemesen cselekedett. De nem engedi meg Isten törvénye, hogy kényelemből, önzésből, önmagunk szeretéséből válasszuk a gondtalan, magános életet. Ezeknek újra és újra lelkiismeretébe kiáltjuk az Úr szavát: Nem jó az embernek egyedül lenni!

A házasságot azért rendelte az Isten, hogy áldása legyen embernek és emberi közösségnek!

2. Az igazi házasságot a szent Isten azzal kívánja biztosítani, hogy Ő jelöli ki az ember élettársát. Ne engedjük, hogy üres szólássá váljék az isteni szó: szerzek néki segítőtársat,, hozzáillőt!

Ábrahám történetének van egy bőbeszédű részletességgel elmondott szakasza, mely arról szól, hogy fiának, Izsáknak hogyan keresett élettársat. Mintha a sok mondat, a körülményes elbeszélés azt akarná éreztetni velünk, hogy nem kicsinyes, hanem életbevágó, fontos kérdésről van szó. Olvasd hát el, mert az Isten azért íratta meg, hogy elolvasd. Ábrahám magához hivatja öreg szolgáját és így szól hozzá: menj el az én házamba, apáim földére, ott majd Isten megmutatja neked, hogy kit válassz fiának feleségül. Az öreg szolga elindul. Szolgák serege kíséri, tíz gazdagon megrakott tevé megy nyomában. Hosszas vándorlás után megérkezik Mesopotamia földére és megáll egy városka tövében. Az olajfával szegett úton egymásután jönnek a városka leányai, vállukon viszik az üres kőkorsót. Az öreg szolga pedig égfelé fordítja arcát s csendesen fohászkodik: „Íme, a vizek forrása mellett állok, Uram, mutasd meg nekem azt, akit az én uram fiának rendeltél házastársul.” Az Úr meghallgatja imádságát és megmutatja Izsák jövőendő házastársát, kit szolgálatkészsége, szeretetretnéltsága, szíve erényei tesznek hozzá méltóvá.

Fájdalom, ma nem az élő vizek forrásához állnak a fiatalok f. Nem tekintenek ég felé, nem szólnak Istenhez: mutasd meg Uram azt, kit te rendeltél élettársul! Ma az élet csapongó élvezetei közt ismerkednek. Beszélnek a szívükkel, számot vetnek az érdekeikkel, de Isten akaratával, Isten rendelésével nem sokat törődnek. Ha a mostani fiatalok életét figyelem, sokszor oly szívesen megfognám egyiknek-másiknak a kezét és azt mondanám: avagy nem tudod-e, hogy téged is valaki számára rendelt az Isten? Valakinek egyéniségét te egészíted ki. Valakinek boldogsága terád van bízva. Nem azért mondom, hogy megtagadva büszkeséget, ízlést, önérzetet keresd azt, kit neked rendelt az Isten, hanem, hogy soha, egy pillanatra se felejtse el az Isten rendelését. Azért súgom a lelkedbe, hogy megbecsüld minden értéket, amivel egykor valakit boldogítani tartozol.

Lassanként kérdésekké válik ajkamon a prédikáló szó. Fiatal lányok és fiatal emberek, olyan életet, jellemet, lelket mutattok-e, hogy abból következtetni lehet a ti isteni küldetés-tekre? Magatokban hordozzátok-e és megőrzitek-e mindazt a sok drága kincset, amit Isten néktek lelki gazdagságul, élet-szépségül adott, amit mások boldogítására rátok bízott? Nem tesztek különbséget nők és férfiak között, mert lazaerkölcshű

társadalom beszélhet kétféle morálról, de a szent Isten csak egy lelki ízlést és csak egy életerkölcst ismer. Mindnyájatoktól azt kívánja a szent Isten: álljatok az élő vizek forrásához!

Sok szerencsétlenség elmaradna, ha az emberek mindenekelőtt Istentől kérnének tanácsot. Az egész életre kiható fontos elhatározásról van szó. Arról, hogy kire bízzák életüket, jövődjüket, boldogságukat. Ezerszeresen boldog, ki Istent hívja tanácskozássra. De százszoros jajjal bűnhődik, ki csak szemére, eszére, önzésére hallgat s nem kérdezi meg szívét, lelkiismeretét és magát a szent Istent.

Az igazi házasság első feltétele: a tiszta, önzetlen szeretet. A házasság szent dolog, önmagunk teljes odaadása. Ennek pedig egyetlenegy erkölcsi alapja van: az igazi, tiszta szeretet. Istennek tetsző, csodálatos dolog az, mikor két szív összedobban s megszólal bennük az angyalok legszebb éneke. Felséges isteni akarat, mikor két lélek egy egész élet küzdelmére egyesül s megérzi, hogy Isten lelke lebeg felettük.

De igazi szeretet legyen a szívek vonzódása, ne pedig csalóka önámítás és ember-tévesztés. A nagy angol költő azt mondja: „Ifjak szerelme szemük fényében van, nem pedig szívük gerjedelmében.” Nem a szemek szerelmére van szükség hanem a szív próbát-bíró, hűséges szeretetére. A szív mélyen átértett érzelme legyen ez a szeretet, ne pedig a külső szépségben való gyönyörködés, avagy az érzékek játéka.

Ennek a szerelemnek mélyre ereszkedő és elevenerejű gyökere abban a meggyőződésben van, hogy Isten rendeli az ember számára az ő élettársát s Isten helyezi annak szívébe az ember boldogságát. Ez a szerelem igazi, örök alapja. Lehervadnak az arc rózsái, kialszik a szemek tüze, csalódás és szenvedés közt elvész a szellem csapongó játéka, de az igazi szeretet el nem fogy, sőt inkább évek múlásával megtisztul, erősödik s a legnemesebb erkölcsi értékben tovább él. Azt mondja *Luther*, hogy aki feleségét Isten ajándékának tekinti, az, ha választottjánál szebb nőt lát is, boldogan gondolja magában: ha még olyan szép is, nem a legszebb, mert otthon az én kincsem a legszebb, kit maga az Isten adott nekem és én tudom, hogy a jó Istennek és az ő angyalainak tetszik az, hogy szeretettel és hűséggel ragaszkodom hozzá.

A nagy theologusról, *Schleiermacherről*, egy kedves történetet jegyeztek fel. Menyasszonya félve gondolt arra, hogy mi-

képpen lesz majd méltó felesége annak a kiváló férfiúnak, ki emelkedett lelkével, hatalmas tudásával és áldásos munkásságával olyan magasan föléje emelkedett az embereknek? *Schleiermacher* így válaszol az aggodalmaskodónak: „Ha egy nő arra kérne, hogy más asszonyokkal összehasonlítva, mondjam el neki, hogy milyen a menyasszonyom, ezt válaszolnám neki: az én menyasszonyom nem olyan szeretetreméltó, mint ön, asszonyom, nem olyan szellemes, mint egy másik, nem olyan értelmes, mint egy harmadik, nem olyan jóságos, mint egy negyedik, nem tanúit olyan sokat, mint egy ötödik és nem olyan szép, mint egy hatodik, de mindent összevéve, mégis csak ő az egyetlen, akit szeretek.” Ez az igazi szeretet, mely nemcsak egy-két kedvező külső jelenségért, vagy benső tulajdonságért szereti választottját, hanem szereti a maga egészében, szereti önmagáért, szereti, mert megtalálja benne azt, kit az Isten rendelt számára.

A házastársnál azonban nagyon természetesen elutasíthatlan követeléseket érvényesítünk. Ilyen követelés például az, hogy az illető erkölcsös és istenfélő legyen. Legyen érdemes a szeretetre. Az életmódban megmutatott erkölcs, a gondolkodás és érzés tisztasága, a makulátlan becsület és jellem mutatják az ember belső értékeit. Az erkölcsileg értéktelen ember nem érdemli meg a szeretetet. Ha mégis felébred iránta a szeretet, az csak az érzelem tévelygése lehet. Korhadó fára kicsoda támaszkodhatik? Kormány nélküli hajóra ki bízhatná sorsát? Futó homokra ki építene hajlékot? Ne az arcvonásokat, avagy a külső szépséget, ne a megjelenés tetszetősségét, avagy külső érdekeket keress. Szemeken keresztül nézz a lélekbe és vizsgál meg a szíveket. Csak erkölcsös, becsületes, jellemes embernek ajándékozd oda szívedet, mert csak az a szeretet lehet egészséges és boldogító, mely a becsüléssel alapszik.

A szent Isten segítő társat ígér és pedig hozzáillő segítő társat. Szükséges tehát, hogy a lelkek között összhang legyen. Lehetőleg ugyanazon társadalmi osztályhoz tartozzanak. Legyen azonos műveltségük és életirányuk. Szívük, kedélyük finomsága álljon egy fokon.

Itt jutunk azután a legfontosabb ponthoz, a vallás kérdéséhez. A vallás nekünk nemcsak a túlvilágot és nemcsak a lélek és élet földi határain kívül eső dolgokat jelenti. A vallás elválaszthatatlan a mindennapi élettől, mert a vallás az isteni

erő állandó megnyilatkozását és az Istent kereső lélek Istenben élését jelenti. Nem lehet tehát közönyös az, hogy akivel egész életünkben belső életközösségben akarunk élni, akivel meg akarjuk osztani örömünket, szenvedésünket, álmainkat és vágyainkat, mily viszonyban áll az örökkévaló Istennel. Nem lehet közönyös, hiszen a vallás állapítja meg világnézetünk nagy szempontjait, a vallás oldja meg életünk és lelkünk nagy problémáit. Szívünk érzései az istenimádás tüzeiben tisztulnak meg. Jellemünket isteni törvények csiszolják drágakővé, Istennel való közösségben tanuljuk meg, hogy az életben csak a szeretet, hűség, önfeláldozás, becsületesség és vallásosság képviselnek értéket. A vallás különben is annyira áthatja egész gondolkodásunkat s annyira fontos szerepet játszik a mindennapi élet kicsi avagy nagy jelentőségeinek megítélésénél, hogy már csak azért is nehezen képzelhetjük el egy vallásos és egy vallástalan ember életközösségét.

Egy szeretetteljes intéssel állok lelked elé. Ne add kezedet olyannak, kinek lelke elfordult az örök Istentől, ki Istennel szemben hálát, szeretetet, felelősséget nem ismer! Ne cserélj lelked olyannal, ki gúnyos mosollyal beszél a legszentebb dolgokról, megelégszik a tudás országával s messze elkerüli a hit csodálatos világát. Csak annak kezébe teheted nyugodtan sorsodat, ki téged Isten ajándékeként fogad, Isten által adott élettársnak tekint s úgy él veled, hogy rólad és magáról, a te és az ő életéről számadással tartozik az Örökkévalónak.

Nem közönyös a felekezeti kérdés sem. Sokszor előfordul, hogy mind a ketten hisznek az Istenben, de különböző templomban imádkoznak. A mi egyházunk nem tiltja ezeket az úgynevezett vegyes házasságokat. Megáldja ezeket a jegyeseket is s buzgó imádságban kéri rájuk Isten kegyelmes áldását. De a házasulandóknak mégis meg kell mondanunk, hogy a különböző egyházhoz tartozás sokszor a boldogság legbiztosabb alapját, a lelki egységet veszélyezteti. Megfosztja a házastársakat a lelki közösség, a gondolkodás, az érzelem-egyenlőség, a világnézet-azonosság legtisztább boldogságától. A szentírásban olvassuk, hogy egy Istenhez szólunk naponta: Mi Atyánk! Egy Megváltó vértett értünk a golgothai keresztfán. Egy isteni kegyelem nyitja meg előttünk az örökkévalóság ajtaját! Egy üdvösségért könyörög a Krisztus vérében megtisztult emberlélek! De azért jól tudjuk és ezt nyíltan meg kell mondanunk, hogy dacára

minden istenadta szent egységnek, dacára a keresztyén alapdogmák megegyezőségének, a különböző egyházak a vallásos élet irányát, szellemét, követeléseit egymástól eltérően állapítják meg. Meg kell mondanunk, hogy az egyházak egymáshoz való viszonyának kiélezettsége néha nagyon megnehezíti a különböző vallású házastársak békességes együttélését.

Egy kérést intézek hozzád: maradj meg egyházunk nagy családjában s add olyanak szívedet, kivel egy hiten nevelkedt a lelked s kivel úgy vándorolhatsz egy szívvel, egy úton, hogy ugyanazon egyház vallásos közösségében erősödtök és gazdagodtok. Valami csudálatos nagy boldogságot jelent, mikor két ember együtt megy Isten szent házába, együtt tárják tel szomjas lelküket az örökkévalóság előtt, együtt térdelnek a kegyelem oltárához s együtt hallják a büntől oldozás boldogító ígérését: menjetek el, a ti hitetek megtartott titeket! Életük változó eseményeibe ugyanazt az oltártűzet viszik: egy a hitük, egy a reménységük, egy az imádságuk. Tűnő pillanatra elsodorhatja őket egymás mellől a félreértés, közük ékelődhetik kemény szikla-élével az elhidegülés. De hitük sohasem épít közük választófalat, sőt inkább áthidalja az élet elválasztó különbségeit s boldogító egységbe újra egyesíti szívüket. Ez a hitbeli egység és az ugyanazon egyház vallásos életében való benneélés adja meg az egyéniségek kialakulásának legbiztosabb feltételeit.

Gondold meg mindezt, mielőtt szíved határozná.

Ha pedig intés és aggodalom dacára más egyház hívének adnád szívedet, úgy el ne felejtsd, hogy mivel tartozol anyaszentegyháznak. Add oda szívedet, de őrizd meg hitedet. Ajándékozd oda szerelmedet, de meg ne tagadd lelki édesanyádat. Légy hű vallásodhoz s tartsd meg egyházunk tanításait. El ne alkudd a még nem is élő gyermekek vallását! Ne bocsásd áruba egyházhűségedet, hanem tedd ezt a kérdést a lelkiismeret, egyházszeretet, önrzet és becsület kérdésévé.

Amit eddig mondtam, az mind arra vonatkozott, hogy a házastárs helyes megválasztásáért felelősséggel tartozol önmagadnak, mert ettől függ boldogságod, életfejlődésed, ez befolyásolja egyéniséged kialakulását, hivatásod betöltését. De van ennek a kérdésnek egy elrejtett része is, melyről sokan megfeledkeznek. A házasságot Isten gyermekekkel áldja meg. Éppen-azért az érzékeny lelkiismeret arra int, hogy már a választás

előtt felvesd a komoly kérdést: vállalhatod-e leendő gyermekeid előtt a felelősséget az édesapáért vagy édesanyáért? Úgy kell élettársat választanod, hogy nyugodt lelkiismerettel felelhess gyermekeid előtt a választott szülőért. Szennyes múlt, jellemet behomályosító folt, becsület megtépett foszlánya vádat ne emeljenek majdan saját gyermekeid előtt ellene és ellened. Mert sok gyötrő szenvedést sodor elénk az élet, de kevés fájdalom sebez annyira, mint midőn ítélő-bíróvá lesz a gyermek s szívében elhalványuló becsüléssel, néma ajakkal mond ítéletet szülője felett. Gondold meg mindezt, mielőtt a szentély kapuján belépnél.

Mindebből megértheted, hogy a házasság boldogságát már a házasság előtt kell biztosítani. A legfőbb biztosíték a megfelelő választás. Három igennek kell elhangzania: a szív szavának, a szülő áldásának és az Isten ámenjének. Nagy boldogság, ha ez a három összecsendül, de nagy keserűség, ha bármelyik is hiányzik.

A szív ámenje nélkül a házasság jelenthet kenyeret, ott-hont, kényelmes jólétet, de csak önérzeted és lelki boldogságod árán.

A szülők ámenje nélkül is beléphetsz a boldogság tündérpalotájába. De hasztalan csukod be annak rezeses kapuját, sötét felhőfoszlányként besurran a megtagadott szülői áldás. Elsötétíti boldogságodat, keserűvé teszi nevetésedet, ellopja szemedről a jótékony álmot. Mint a jóvátehetetlen bűn végzete megáll gyermeked betegágya mellett. Visszatér még a sír mélyéről is s örök váddá lesz lelkedben. Nem, ne lépj szülői áldás nélkül az oltár elé!

Isten áldása nélkül is elindulhatsz. Talán észre sem veszed, hogy hiányzik ez az ámen. Talán azt gondolod, hogy elég a templom oltára elé térdelned s a pap áldásában mindig benne-rejlik az Isten áldása. Talán észre se veszed, hogy hiányoznak a házasság erkölcsi feltételei, melyekhez Isten az ő áldását kapcsolja s vannak olyan érzelmek és életkörülmények, melyek kizárják a házasságból Isten ámenjét. Behunyhatod szemedet, bedughatod füleidet, elnémíthatod lelkiismeretedet, hogy ne láss, ne hallj, ne gondolkodj és ne ítélj saját életed felett. De meddig tarthat ez? Egyszer mégis csak megtudod, hogy nincs veled az Isten áldása. Pedig nincs sivárabb sors, mint az Isten nélküli élet.

Mielőtt választasz, mielőtt döntesz, három ámennek kell összhangba csendülnie. Egyik a szívedé, másik a szülédé, harmadik az Istené.

Hogy egyik se hiányozzék: állj az élővizek forrásához és imádkozz csendesen: íme, a vizek forrása mellett állok, Uram, mutasd meg azt, kit Te rendeltél élettársul!

Boldog vagy csalódott, reménykedő vagy kétségben vergődő szívünket vigyük mi is mindnyájan az élővizek forrásához. Tiszta tükrében nézzük meg, milyenek vagyunk és milyenek kellene lennünk, hogy ne azok legyünk, akik voltunk és vagyunk, hanem akiknek Isten szeretne látni bennünket. Amen.

Élettársak — örökösársak.

(Vízkereszt utáni vasárnap.)

/ Péter 3. 1—4. 7. Hasonlóképen az asszonyok engedelmeskedjenek az ő férjöknek, hogy ha némelyek nem engedelmeskednének is az igének, feleségük magaviselete által ige nélkül is megnyeressenek. Szemlélvén a ti félelemben való feddhetetlen életeteket. Akiknek ékessége ne legyen külső, hajuknak fonogatásából és aranynak felrakásából, vagy öltözékek felvevéséből való. Hanem a szívnek elrejtett embere, a szelíd és csendes lélek romolhatatlanságával, ami igen becses az Isten előtt. A férfiak hasonlóképen, együtt lakjanak értelmes módon feleségükkel, az asszonyi nemnek, mint gyengébb edénynek, tisztességet tévén, mint akik örökösársaik az élet kegyelmében; hogy a ti imádságaitok meg ne hiúsuljanak.

A családi élet csudálatos építésű templom. Isteni fundamentumon áll, örökkévaló és mulandó kövekből épül. Falai közt isteni lélek fuvalma és emberi szeretet sugárzása árad. Isteni és emberi elem elválaszthatlanul egyesül benne. Nemcsak az alapvetésnél, hanem az egész épület megépítésénél is. Az igazi családi élet hivatása és boldogsága olyan gazdag, hogy azt emberi szív kibeszélni nem tudja. A nagy dolgok igazi nagysága éppen abban rejlik, hogy velük szemben erőtlenné válik az emberi szó és nagyságuk a lelki élményben bizonyosodik meg. De aki önmaga számára élménnyé teszi a családi élet tiszta boldogságát, aki csendes áhítattal esztendőkön át megismeri ennek az isteni és emberi kövekből megépült szentélynek boldogító gazdagságát, az csak hálaadó imádságot vehet ajkára.

Ha a családi élet boldogító szépségét nem lehet is megrajzolni, legalább néhány halvány vonásban rámutatunk arra, hogy mily úton-módon lehet azt biztosítani. Hiszen ezt a boldogságot senkise kapja készen. Testi, lelki fáradalommal, önmaga nevelésével, a szív és lélek kiművelésével mindenkinek küzdenie kell saját boldogságáért.

Azt kérdezzük: mit követel Isten a házastársaktól? Feleltünk három pontból áll: legyetek egymásnak örökös társai; szeressétek egymást kölcsönös szeretettel; építsétek ki az ember megmaradó belső szépségét.

1. Mikor az apostol a házastársakat tanítgatja, ezzel az intéssel buzdítja őket a kötelesség hű teljesítésére: ne felejtsetek, hogy örökös társak vagytok!

Társak vagytok. Nem véletlenül társak. Nem kényszerűségből társak. Nem is érdektársak. Nem a véletlenség hozott össze és nem a kénytelenség kapcsol össze. Nem az élettől elharácsolandó konc reménysége fűz Össze. A ti társulástok nem rövid időre kötött alkalmi szövetség. Élettársak vagytok, akik egy életre szövetkeztek egymással Isten szent tanúsága mellett a házasság minden ígéretének és kötelességének megvalósítására.

Együtt mentek. A mosolygó tavaszi ég verőfényén és a nyári nap hévségén keresztül. A boldogság álmvilágán, a komoly munka és küzdelem útján végig. De együtt kell mennetek a pusztaság homokmezőjén is, mikor megvérez a csalódás görgöngye s a kétségbeesés örvényébe von az emberi gyengeség. Nem hagyhatjátok cserben egymást: élettársak vagytok. Továbbtűnnek évek, sirbahanyatlanak évtizedek. Lehervad az arc rózsája s a tűzben égő szemek kialudt oltárokká válnak. Meggöngnyed a sudár szálfatermet s a hódító férfiaság a múlt emlékezetébe foszlik. Mégis csak egymással kell vándorolnotok: ti élettársak vagytok. Jöhetnek megpróbáltatások, szenvedések. Válságba kerülhet szívetek érzése. Cselekedeteitek romlás és átok bilincseivé lehetnek. Egymással is szembe kerülhettek. De akkor is összeszoruló szívvel, könnyben fürdetett, eltorzult arccal mégis csak egynek kell maradnotok: ti élettársak vagytok. Egy szív, egy lélek, egy hivatás, egy élet.

Legyen közös teher az életgond. Férfi a kenyérszerző munka, asszonyé az Összetartás. Férfi a hivatásbeli kötelesség, az asszonyé az otthon és a háztartás százféle terhe. Csak látzólag kizárólagos férfikötelesség a családfenntartás, tényleg a jó feleség abban is osztályos s becsülettel hordozza a teher ráeső részét. Amit becsületes munkával a férfi egyszer megkeres, azt a gondos feleség kétszer is, százszor is megszerzi takarékos munkával.

A Louvre-ban van egy gyönyörű művészi festmény: a

vízözönt ábrázolja. Egymást kergető hullámtorlódással zúg a rettenetes víztömeg. Tajtékozó sírba merülnek a hatalmas szálfafa-erdők. Eltűnnek a völgyek, halmok. Örvényben forgatott állat- és embertestekkel játszik a dagadó víz szeszélye. Egy férfi küzd a nagy vízerővel. Hegyorom felé tör s a vágyakozás tüzeben imádkozó szeme a partról aláhajló csenevész bokorágon csüng. Parthoz érkezik. Egyik karjával feleségét menti, másikkal a bokorágba kapaszkodik. De világosan látjuk, hogy a csenevész ágacska nem bírhatja kettős terhét, csobbanva hull a földgöröngy a zúgó temetőbe s a gyenge galy nyöszörögve búcsúzik az anyaföldtől. Még egy pillanat s az utolsó reménység is belevész a nagy hullámsírba, önkénytelenül kinyújtjuk kezünket s szeretnénk az asszonynak hangosan kiáltani: ragadd meg a másik ágat, segíts te is, mert egynek az ereje kevés kettő megmentésére!

Ez a kiáltás hangzik minden feleséghez: segíts te is! Légy élettárs, légy az életgondokban, a kenyérszerzésben, a vagyonszertartásban igazi segítőtárs.

Szükséges, hogy az élettársak értékeljék egymás munkáját. A nő kísérje érdeklődéssel férje munkáját. A férj ne kicsinyelje^ hanem fáradsága és jelentősége szerint becsülje meg felesége munkáját.

Társak legyetek az élet változásaiban is. Osszátok meg az örömet, bánatot. Hordozzátok együtt az aggodalmat és reménységet. Közös könnyek egygé olvasztják a szíveket s az együtt átímadkozott boldogságok láthatatlan kapcsolatokkal fűzik egymáshoz a lelkeket.

Társak legyetek a lélek dolgában is. Lelketeket egymásnak adta és egymásra bízta az Isten. A férfi lelkét az asszony szívére helyezi: vigyázz rá! A nő lelkét a férfi lelkiismeretébe zárja, mint egy drága ékszertartóba: számon kérem tőled! Igazi társak legyetek, kik egymás lelkéért küzdőtök, egymást vezéritek az örökkévalóság felé.

Az apostol nemcsak azt mondja: társak vagytok, hanem azt is mondja: örököstársak vagytok. Az isteni alapítású házasság komoly erkölcsi fensége szól hozzátok ebből a két szóból: örököstársak legyetek! Könnyelmű játékot senkise üzzön a házassági esküvel. Senkise merészelje kigúnyolni Isten rendelkezését. A könnyelmű házasságkötés és a házasság erkölcsi feltételének könnyelmű elvesztése nehéz bűn. Maradjatok

örököstársak! Egymásra bízott titeket az Isten. Életet, lelket, szívet bízott mindegyitekre. Azt akarja, hogy küzdésen, csalódáson, szenvedésen, szerencsétlenségen át egy maradjon lelketek s az ítélet napján elmondhassa mindegyitek: Uram, Te adtad élettársul, örököstársul adtad. Örököstársam volt, örököstársá voltam, segítettem, vigasztaltam, vezettem!

De annak, hogy a házastársak egymásnak örököstársai lehessenek, egy nagy feltétele van és ez a kölcsönös, igazi szeretet.

2. A házastársak között a szeretet az élet törvénye. Belőle árad minden fény és melegség.

Az igazi házastársak a szeretet ezüsfátyolán át nézik egymást. Mindenkinek vannak jótulajdonságai, a szeretet megnöveli ezeket. Mindenkinek vannak kedvezőtlen tulajdonságai, rossz szokásai. Ezeket a szeretet megkisebbiti és elfedezi. A szeretet megtanít hallgatni a békességért s túrni a jobb napokért. Nektek is mondja az apostol: „szenvedjétek el egymást a szeretetben, alázatossággal, szelídséggel, hosszútűréssel igyekeztél megőrizni a lélek egységét a békesség kötelékében.” (Ef. IV. 2—3.)

Csak élettársunkat nézzük a szeretet ezüsfátyolán át, önmagunkat vizsgáljuk az igazság tükrében. Milyen a mi külső és belső életünk? Milyenek életszokásaink? Mi bennünk szeretetreméltó, mi visszataszító? Mi alkalmas a családi élet boldogságának biztosítására és mi veszélyezteti ezt a boldogságot? Vizsgáljuk meg bűneinket és életünket. Azután kezdjük meg az önfegyelmelés és önnevelés munkáját.

Pál apostol a házastársak viszonyát a Krisztus és egyház viszonyában szemlélteti. A férj feje feleségének, mint a Krisztus is feje az egyháznak. „Ti férfiak szeressétek a ti feleségeiteket, miképpen Krisztus szerette az egyházat és önmagát adta azért.” (Ef. V. 24—25.) A krisztusi szeretet példázása áldozatos szeretetet követel tőlünk. Minden szeretet az önmegtartózkodásra való készségben s az önfeláldozásra való képességben bírja mértékét. A házastársak között erre az áldozatos szeretetre van szükség. Ez a szeretet nem önző. Nem szereti mindegyik a másokban csak saját magát. Nem keresi saját kényelmét, önérdekét. Az élettárs lelkét és boldogságát keresi.

Ez az áldozatos szeretet természetes és csendes. A nap se dicsekszik azzal, hogy süt, a szív se dicsekedjék azzal, hogy szeret. A hitves állandó, néma életáldozása, az édesanya át-

virrasztott éjszakákon át elsírt, számlálatlan könnye, az édesapa mindennapi verejtékezése ne legyen trombitáló harsona, hanem halkszavú bizonyágtevés a szív égő, nagy szeretetéről. Mindenki élje saját szeretetét, de ne tegye azt szemrehányássá a másikkal szemben. Az áldozatos szeretet mértékét az adja meg, hogy mennyire felejtí saját áldozata nagyságát.

Ez a kölcsönös és állandó szeretet beragyogja az életjelenségeket s isteni világitásba helyezi őket. Az élet a szeretet prizmáján át napsugár-tündöklésbe öltözködik. Megszépül tőle a mindennapi verejtékhullás, megdicsőül a kenyérszerző munka, boldoggá válik a keserű törődés. Könnyebb lesz a fájdalom, gazdagabb az öröm. És ez nem önámítás, nem is képzelődés, hanem egy új életszemlélet, egy új értékemlélet, melyet a szeretet törvénye szerint állapít meg az emberi lélek.

Ez a szeretet alapvonásaiban ugyanaz, de megnyilatkozásaiban különböző. A férfi szeretete a jellemerőség, hűség, felelőség vonásait hordozza. Szeretetében is erős oszlop: vállán nyugszik Ővéi boldogsága. Szívében eltörölhetetlen élettörvények égnék: a család tisztasága, nemes hagyománya, erkölce. A nő szeretete: a gyengédség, odaadó gondoskodás, a szív állandó[^] őrizgető, simogató munkája. Akkor is érzed lényét, ha távol van. Akkor is megismered lelkét, ízlését, életirányát, ha nem találkozol vele, hanem csak végigmegy otthonán. A női szeretet napsugárként ragyog és mindennap megéreztetí szíve melegét, erejét és színét.

Nem közönyös, sőt inkább fontos, hogy férfi és nő szeretetében érvényesüljön azok különleges érzelmi színkálája. Ennek a két szeretetnek különböző a jellege és megnyilatkozása, de mindegyikre szükségé van a családnak. A kétféle szeretet összecsendüléséből alakul ki az otthon barátságos és mégis határozottságot sugárzó levegője. Hatása alatt fejlődnek a gyermeklelkek s szelleme szerint alakul a család közszelleme. Dolgozzátok ki ezt a kétféle színezetű szeretetet és ne engedjétek, hogy a nő szeretete férfias jellemvonások miatt elveszítse önmagát, vagy a férfi szeretete férfiatlan érzélgőségbe lágyuljon.

A kölcsönös szeretet megoldja a parancsolás és engedelmesség kérdését. A házastársak kötelességéről szóló bibliai részek kivétel nélkül azt mondják, hogy „az asszonyok engedelmeskedjenek az ő férjüknek.” Az efezusi levél ezt így fejezi ki: „a férj feje a feleségének.”

Kettőről van itt szó: parancsolásról és engedelmességről. A férfi a ház feje. Joga, sőt kötelessége, hogy a család életirányát megszabja s nagy kérdésekben határozzon. Övé az utolsó szó, övé a döntés.

Kérlek titeket, hogy ezt a felelősségteljes jogot nagy lelkiismerettel gyakoroljátok, mert a parancsolás jogával könnyű jögtalanságot cselekedni. A helyes parancsolásnak két biztosítéka van: a szeretet, melyet azokkal szemben érzünk, kiknek parancsolunk és az állandó lelki közösség azzal az Istennel, kitől a parancsolás jogát nyertük. Férjek, családapák, ha helyesen akartok élni a parancsolás jogával, úgy megtisztult szeretettel szeressétek családotokat. A család igaz érdekeit tekintsetek, szent hivatására, lelki és erkölcsi igényeire gondoljatok, úgy határozatok. Méltatlanná válik családfői méltóságára az, ki a család erkölcsi értékeit feláldozza anyagi előnyökért s övéi lelki fejlődését prédául dobja az élet hitvány bálványainak. Azért nagy megfontolással gyakoroljátok az elhatározás jogát. Előrelátással vizsgáljátok a döntést váró kérdést s mérlegeljétek elhatározástok következményeit is.

Azt se felejtse, hogy az igazi szeretet a parancsolás módját is meghatározza. Ne parancsolj, ha a kérés is elegendő, ne pattogtass kemény vezényszavakat, ha a csendes szó is eredményre vezet. A parancsolás határozottságot kíván és nem durvaságot. Az a fontos, hogy a család érdekében való helyes akaratod teljesüljön, nem pedig, hogy parancsolási jogodat percenként éreztesd. Parancsolásod ne sértse a jogos önérzetet, mert az önérzet drága kincse a kialakuló és kialakult jellemnek, különösen pedig ne sértsd meg annak önérzetét, ki néked élettársad és örökostársad. A békesség és a családi élet szelleme is kívánatos teszi, hogy tudjatok együtt tanácskozni és együtt határozni. De ez is meglesz és még sok minden egyéb is meglesz, ha a helyes parancsolás második feltételét megtartod: minden parancsolás előtt beszélj az Istennel! Légy Istennel állandó kapcsolatban. Imádkozzál, keresd szent igéjében az Ő parancsolatát. Mindennap tapasztalni fogod, hogy Isten bölcsességet, belátást, szeretetet ad az elhatározáshoz és parancsoláshoz.

A férfi parancsolásával egybekapcsolódik a nő engedelmessége. Ha a család lelki és anyagi érdekéről van szó, a belátás is megkönnyíti az engedelmisséget. Ha gyermekeitek jö-

vőjéről van szó, vajjon nem válik-e könnyűvé a nehéz? De reátok is vonatkozik, hogy az engedelmeskedni tudásnak két nagy segítője van: a család iránti szeretet és az Istennel való lelkiközösség. Ha szeretitek családotokat, ha hitvesi és anyai hivatástok kötelességeit lelkiismeretesen viselitek, akkor a család érdekét szolgáló helyes parancsolatok előtt könnyen fejet tudtok hajtani. Ha szeretitek az örökkévaló Istent és lelketek imádságában mindennap egyesül Vele, akkor az Örökkévalótól türelmet és erőt nyertek az engedelmességhez.

A türelmes, hallgatag asszonyi engedelmesség csudálatos hatalom. Lelkületet alakít, szívet mélyít, jellemet gazdagít. Az otthonában halkan járó hitves, ki néma önáldozással végzi munkáját, háztartást vezet, gyermekeiről gondoskodik, tiszta, türelmes lelkével melegít, mindig őriző angyala házának, ki hallgatagon hordozza az élet keresztjét, tűri a keserűséget s panasztalan ajakkal engedelmeskedik, lassan, de mind bizonyosabban csendes nevelője lesz házának. Átalakul mellette az érdes férfijellem és ismeretlen érzések hatalma alá kerülnek az emberi indulatok. Az apostol bölcsen felismeri az engedelmes női léleknek a férfira tett hatását. Ha a férfiak közül, — így szól, — némelyek nem engedelmeskednek az Igének, feleségük magaviselete által megnyeretnek az Istennek. így lesz a csendes női lélek Istenhez vezető kalauz. így tanítja a nő engedelmessége Istennel szemben engedelmességre a férfit.

Minél erősebb lesz bennetek a kölcsönös szeretet és minél inkább egyikek lesztek szeretetben és istenfélelemben, annál inkább elvész a parancsolás parancs jellege s eltűnik az engedelmesség kényszerűsége. Zúgolódó kelleltlenség helyett önkéntes hozzájárulás, öröm és belátás jellemzi, mert az engedelmességnél nagyobb a szeretet. A kölcsönös szeretet pedig akkor éri el igazi nagyságát, ha a parancsolást és engedelmességet megszünteti a szeretetből táplálkozó egy akarat, egy szándék és egy vágyódás.

A kölcsönös szeretet magában foglalja a megbocsátást. A családi életben elkerülhetetlen a felfogáskülönbözőség, az ebből származó ellentét, vagy félreértés. Néha a jószándék is botlik, akaratlanul is hibáz és sebez a kiejtett szó. Talán csak futó felhő a kéklő égboltozaton, tenyérynyi csupán, mégis elég nagy a boldogság napjának elfedéséhez. Ilyenkor hívd segítségül a megbocsátó szeretetet. Vigyázz, mert a felhő önmagát növeli s

fehér foszlányos ruhája csakhamar szürke, tömött felhővé sűrűsödik. A bárányfelhőn még játszva átragyog a nap mosolygása, de a viharfelhő eltemeti a legizzóbb napsugarakat. Azért oszlasd el a kicsiny félreértést egy kedves, mosolygó szó meleg lehelletével. Ne félj a közeledéstől. Nem az a fontos, hogy mélyitek indul a másik felé, hanem, hogy találkozzatok. Önérzetdből se csinálj bálványképei! Hiszen sokszor az önmegtagadás nem kisebbiti, hanem inkább megnöveli az önérzetet.

De a kérdés másik oldaláról is van mondanivalóm. Szeretted legyen erős a megbocsátásban. Ez a megbocsátás teljes legyen. Üres szó, gyenge szólás helyett legyen a szív «őszinte érzése, legyen a szeretet zavartalan fenntartása. Szívvel bocsáss meg, ne csak a száddal s vedd ki lelkedből a keserűség tövisét. Ez a nagy dolgokra vonatkozik. Kicsiny dolgokban pedig ne várd a bocsánatkérést, hanem legyen elég egy szótlan tekintet, egy puha kéz simítás. A kicsi dolgokban az igazi szeretetnek ez a bocsánatkérése és ez a megbocsátása.

A kölcsönös szeretet legyen átértett és éreztetett szeretet. Mutassátok szívetek szeretetét. Legyen ott szívetekben, a szemetekben, az ajkatokon, borítsa el egész lényeteket. Szükség van erre. Az a szeretet, melynek létezéséről tudunk, de nem érezzük, a nyugalom felséges érzését ébreszti szívünkben. De a velünk állandóan éreztetett szeretet a boldogság meghitt melegével ölel körül. Ne gondolj hízelgő áradozásra, sem pedig szavakban felhíguló, émelygős érzélgősségre. Szíved szeretetének csendes megéreztetésére gondolj, amihez elég néhány szó, hű szemek mosolygós simogatása. Ezt ne szegyeid, ne is sajnáld és ez is kölcsönös legyen. Add meg és várd el, szükség van erre is.

Mert a szeretetet állandóan táplálni és erősíteni kell. A szeretet nem oly takarékbetét, mely kamatával az egész életre gondtalanságot biztosít, hanem olyan érzelmi gazdagság, mely csak állandó gondozás mellett biztosítja az ember boldogságát. A szívet meghódítani lehet nehéz, de a szeretetet egy egész életre megtartani sokkal nehezebb. Sekélyesedő, elhidegülő házastársaknak azt tanácsolom: tápláljátok új erőkkkel a szeretetet, mert ez a boldogság egyetlen forrása. Törődjétek egymással! Foglalkozzatok egymással! Szenteljétek egymásnak időt, fáradságot! Keressétek egymás egyéniségét, kísérvétek érdeklődéssel egymás munkáját! Higgyétek el, hogy mindaz, amit a kölcsönös

szeretetről elmondottam, jórészt attól függ, hogy állandóan mélyül-e szívetekben a szeretet forrása.

És még egytől függ! Ez az apostol harmadik intése: építsetek ki az ember megmaradó szépségét.

3. Az apostol kétféle szépségről beszél: egy külső és egy belső szépségről. Valami csudálatos finomsággal szembehelyezi egymással a két szépséget s nagy bölcseséggel megállapítja azok lényegét. Mintha csak a mostani kor hiú, külsőségeket hajszoló embereihez beszélne.

Az egyik szépség külsőségekből áll és sokan ebben látják az élet kívánatos értékét. Ezeknek azt mondja az apostol: „Ne legyen ékességeitek külső, ne álljon az hajatok fonogatásából, aranyékszer felrakásából, öltözékek felvevéséből.”

Senkise kifogásolja a szép öltözéket, vagy az értékes arany ékszert, hanem igen is kifogásoljuk, hogy egyeseknél az élet-szépség kimerül ebben. Szegénységnek tartjuk, ha a nő minden vágya ezekre a csillogó külsőségekre irányul. Ez csak üres, felületes életre vezethet. Az ilyen nő nem az Isten által küldött segítőtárs, hanem ide-oda repdeső divatbáb, selyembe öltözött hiúság-bálvány, akin tényleg a ruha és az ékszer a legnagyobb érték. Szeretném megkérdezni tőlük: mennyivel maradsz adósa embernek és Istennek? De vájjon mit felelnek majd, ha nem emberszó, hanem Isten kérdése állítja meg őket a túlvilág pítvarában: örököstárs voltál-e?

De éppen így jogos kifogás alá esnek azok a férfiak, kik hasonló üres, külsőséges életei élnek és az élet szépségét nem otthon, nem is a belső értékben, hanem az élet külső gyönyörűségeiben keresik. Ők is megállnak egykor a nagy ítélőszék előtt. Adj számot a rád bízott lelkekről, — szól hozzájuk az Úr, — adj számot a magad és élettársad lelkéről, és adj számot gyermekeid lelkéről. A házasságot szerző Isten bizonyára házasság-ítélő Isten lesz az utolsó napon.

A második életszépség: a belső életszépség. Pál apostol olyan életre inti a házastársakat, hogy életük által kiépüljön „a szívnek elrejtett embere, a szelíd és csendes lélek romolhatatlansága, ami igen becses az Isten előtt.”

Mindenkinek a szíve mélyén egy elrejtett ember él. Egy tiszta lelkű, nemes arcvonású, gazdag szívű ember. Ez az elrejtett ember utálja a bűnt, imádja a jót; nem ismeri az önzést,, hanem a boldogításban keresi boldogságát. Van életideálja:

a tiszta élet. Van élettörvénye: Isten parancsolata. Van örökös királya: Jézus. Van tűzben égő oltára: az Isten imádása. Van testvérserege: minden ember. Hidd el, nem én, hanem az apostol ajka mondja: házaságodnak, családi életednek az adja meg Isten előtt örökkévaló értékét, ha megkeresed a szív rejtett emberét. Az adja meg családi éltetek megmaradó boldogságát, ha a lélek szelíd, csendes romolhatatlanságával kidolgozzátok önmagatokban és egymásban az Istennek tetsző új embert.

Együtt vándorló élettársak, örököstársak! Nem tudom: mikor indultatok, sem azt, hogy mióta vándoroltok. De kérdezem tőletek: mások vagytok-e, mint az elindulásnál voltatok? Jobbak lettetek-e egymás által? Adtatok-e egymás lelkének szárnyat, kibővítettétek-e szívetek érzéskörét az élet nagy messzeségébe?

A szív rejtett emberét csak a vallás segítségével találhatjátok meg. Csak egyedül az élő Istenben van meg a szeretet kiapadhatatlan forrása, melyre az egy úton vándorlóknak szükségük van. Csak Isten lelkéből virágoznak ki a házasélet igazi szépségei. Csak Isten kegyelme forrásából bugyognak fel az isteni ígéretek teljességei. Csak a vallásban világosodnak meg a családi életet veszélyeztető bűnök és veszedelmek. Csak a vallás adhat azok legyőzésére lelket és erőt.

Titeket, boldogságkereső emberek, küszöbön állók és útonlevők, tavaszt élők, avagy avart járók, mindnyájatokat a szent Istenhez utasítlak. Ő az életszépség, a jóság és boldogság örökös forrása. Menjetez Őhozzá. Szeressétek az Istent forróbb szívvel, hogy jobban szerethessétek egymást. Legyetek bűnbánók, hogy megbocsátok lehessetek. Keressétek a rejtett életszépséget, hogy ne fájjon az élet rútsága. Gazdagodjatok a szív kincseiben, hogy meg ne kísértsen az élet szegénysége. Vegyetek az örök lélekből lelket, hogy megtalálhassátok a mulandóság felett a múlhatatlant. Földön járva is mennyet keressetek. Vándoroljatok együtt, egymásért. Ne csak élettársak legyetek, hanem örököstársak. Amen.

A gyermek.

Vízkereszt utáni vasárnap.

Márk 10, 13—15. „Gyermekeket hozának hozzá, hogy illesse meg őket; a tanítványok pedig feddik vala azokat, akik hozzák. Jézus pedig ezt látván, haragra gerjede és monda nékik: engedjétek hozzám jönni a gyermekeket és ne tiltsátok el őket, mert ilyeneké az Istennek országa. Bizony mondom nékitek: aki nem úgy fogadja az Isten országát, mint gyermek, semmiképpen sem megy be abba.”

Valahányszor alvó gyermek fehérfüggönyös, kicsi ágya mellett állok, vagy maszatos arcú gyermekek porban játszadozását nézem, mindannyiszor a rekkenő nyári nap hajnalébredése, vagy az alvó tenger képe jut eszembe.

Nyári nap rekkenő éjjelén megállok a magas bérctetőn. Lábam alatt még alszik minden. A föld szelíd ölelő karjai között fehér ruhába öltözött, pirosfedelű házak, karesú templomtornyok szunnyadnak. A hegy oldalán álombamerülve hallgatnak az erdők. Még alszik az élet. Ember, állat pihen. Csak a föld piheg csendesen s a szomszéd hegyek párás messzeségében ébredez a kelő nap. Gyászfekete köntösét szürke ruhával cseréli fel a hajnal, azután lassanként aranyos napsugár-ruhát ölt magára. Fehérfoszlányos báránnyelű úszik a kéklő boltozaton, olyan, mint egy kacagó menyasszonyi fátyol. Amott az ég peremének alján fekete viharfelhő gomolyog, olyan, mint egy fekete színpolttá vált temetési ének.

Vájjon mit hoz a kelő nap? Milyen eseményeket lát a lábunk alatti völgy, a hegy tövébe épített falucska? Estig milyen képe lesz az égboltozatnak? A fehér báránnyelű diadalmaskodik-e, avagy a haragos viharfelhő? Lassú permeteg öntözi-e a kiszáradt föld kemény rögét, avagy cikázó villámokat küld alá a pusztító orkán? A kis hegyipatak, melynek habjai most enyhén csobognak alá, nem dagad-e pusztító folyóvá, ~zúgó habjaival nem semmisíti-e meg emberek munkáját, emberek életét?

Megállok a tengerparton s hosszan szemlélem az alvó óriást. Most csendesen fekszik, hatalmas teste alig mozdul. De valahol a tenger közepéről csendes szellő bontogatja szárnyát. Eleinte alig észrevehetőn fodroz, azután kicsiny hullámokat vet, majd önmagát korbácsolva hatalmas víztölcséreket dob az égfelé. Előbb még életet, vagyont, álmokat hordozott békésen a tenyerén, mintha édesanya vinné kezében gyermekei sorsát, most pedig bilincseit csörgetve tombol s üvöltve zúgja a halál énekét.

Valahányszor alvó gyermek fehérfüggönyös ágya mellett állok, mindannyiszor a nyári éjszaka hajnalébredése s az alvó tenger képe jut eszembe.

Nézem az álmában pihegő kicsi gyermeket. Arcára hamvat ír az ártatlanság. Két szeme olyan, mint egy tündérvilág becsukott ablaka. Vájjon mi van a szívébe rejtve, tiszta, vagy nemtelen érzések elrejtett csirája? Mi van szemei mögött a lelkébe rejtve? Bele van-e írva jövője, életének sorsa, fejlődése, vagy alázuhanása, boldogsága, vagy szenvedése? Áldás lesz-e, vagy átok? Könnyet jelent-e százaknak, avagy boldogságot keveseknek? Nézem az alvó kicsi gyermeket: lelkében szunnyad az élet tengere s most öltözteti bíborba a kelő nap sugara. Lehet belőle áldás, békesség, boldogság, de lehet belőle pusztító zivatar, szégyen és átok is.

A gyermek minden idők legnagyobb problémája. Erőtlenné vált képpel a tavasszal szoktuk összehasonlítani. És azt mondjuk, hogy a nemzet és az emberiség emelkedését az utánunk jövő új nemzedéktől várjuk. Mondjuk és hisszük is, hogy a boldogabb, szebb, békességesebb időkhöz csak tiszta életű gyermekeink vezethetnek el bennünket.

1. A jólismert bibliai kép Jézust és a gyermekeket állítja szemeink elé. Munkától kifáradva, csalódástól megtépve, fáradtan pihen a szeretet isteni küldötte. És íme, egyszerre csak benépesedik a környék. Tipegő lépések zaja csikorog a fehérvakivicsos úton s a mandula- és olajfák ágain átszűrődő napsugár a Krisztushoz siető emberek árnyékát rajzolja a zöldellő pázsitra. Jönnek az édesanyák. Keblükre szorítva, kezükön vezetve hozzák gyermekeiket. Szemükben az édesanyák szeretete lángol, gyermekeik arcán a Krisztusról elmondott történetek fénye világol. Nem kérnek Krisztustól sokat, csak egy tekintetével simogassa meg gyermekeik arcát, csak egy szavát hullassa gyermekeik lelkébe. Nem kívánnak sokat, csak egy pillanatra nyugodjék meg áldott

keze az ártatlan gyermekek fején, csak egy imádságos szóval helyezze őket az örökkévaló Isten atyai kezébe.

A tanítványok arca elkomorul: „Ne fárasszátok a Mestert!” Néhányan visszafordulnak, mások tétovázva megállnak. Jézus tiltakozólag emeli fel kezét s szavaiba beleönti szíve szeretetének végtelenségét: „Engedjétek hozzám jönni a gyermekeket és ne tiltsátok el őket, mert ilyeneké az Istennek országa.”

Túlzás nélkül mondhatjuk, hogy ez a melegszínezésű kép egy nagy világtörténelmi változást örökít meg. Az ókor és az újkor szembekerülnek egymással. A gyermekeket visszautasító tanítványok képviselik a történelem ókorát, a gyermekeket magához ölelő Jézus pedig a történelem új korszakát.

Áttanulmányozhatjuk a klasszikus népek filozófusait, nagy íróit és költőit, sok bölcséleti igazsággal és költői szépséggel gazdagodhatunk, de sehol sem találjuk meg a gyermek igazi jelentőségének tudatát. Elképzelni sem tudjuk, hogy Aristoteles, vagy Platón ölebe veszik a gyermekeket s ártatlan lelkükben felismerik az örökkévalóság bélyegét. Éppen így lehetetlenségnek érezzük Ciceró ajkán ezeket a szavakat: a gyermeké az Isten országa. Hiszen a gyermeknek az ókorban nem közvetlen, hanem csak közvetett értéke volt. Önmagában rejlő értékét nem ismerték fel, hanem csak az emberi társadalom, különösképpen pedig az állam szempontjából való értékét hangsúlyozták. A gyermek értéke jórészt gazdasági és hasznossági érték volt. Védelmetk, kifejlesztették, nevelték, ügyesítették, hogy gazdasági munkaerőt jelentsen, vagy hogy az állam erős, harcbíró védelmezője lehessen. De sohasem gondoltak arra, hogy abban a gyermekietekben egy elrejtett világ szunnyad s a gyermek önmagáért, önmagában egy kimondhatatlan érték. Jézus szembe száll az óvilág szegényes felfogásával. Szava acélököl keménységével zuhog az óvilág ereje vesztett hagyományaira s a Taygetos vérrel festett sziklaköveiből felépíti oltárát, melyre nem áldozatul, hanem szentszolgálat kultuszául ráhelyezik a minden idők gyermekét.

Jézus állapítja meg a gyermek méltóságát. Őbenne ismerjük fel a gyermek értékét. Mintha minden gyermek Jézus ölben pihenne s lényük, hivatásuk megdicsőülne az Ő örökkévalóságában.

Mi a gyermek? Földre hullatott isteni lángocska; mécsvilágként felvillanik, lángja csak parányi, de azért messze világít

Mi a gyermek lelke? Veszendő agyagedénybe ültetett isteni mag, amelyből az élet pompás, gazdag fejlődésének kell kivirágoznia, viharbíró törzsnek, szépépítésű ágacskának, gazdag lombzatnak, szépmetszésű virágoknak, gazdag gyümölcsözésnek. A gyermek lelke hieroglifet rejtő pergamen: nagy rejtélyeket, mélységes titkokat hordoz magában. A gyermek lelke elvarázsolt tündérkastély. Mérhetetlen érték rejlik benne, csak meg kell keresni a regék kékszirmú, kicsiny virágát, melynek érintésére láthatatlan ajtaja feltárul s tündérgazdagsága napvilágra kerül. Mi a gyermek lelke? Egy érzékeny lemez, mely lehelletkönnyű fátyol alatt az örökkévaló Isten képét hordozza. Amint a fotográfus megfelelő vegyi-hatású fürdővel csalogatja elő a lemezen elrejtett képet, úgy a gyermek lelke titokzatos mélyéről is egy csudálatos hatású fürdő varázsolja elő a benne elrejtett örökkévaló Isten-arcot. Négyféle cseppből áll ez a csudálatos fürdő: a szülők könnyéből, a tanítók verejtékéből, a bűnbánat fájdalomharmatjából és a Krisztus áldozati vérének drága cseppjeiből. Ha ebben a csudálatos fürdőben százszor, ezerszer megfürdetjük a gyermek lelkét, akkor mindig tisztábban rajzolódik ki rajta az égi teremtető örökkévaló bélyege.

Ez a lélek eljegyzi a gyermeket az örökkévalósággal. A lélekben hordozott isteni hasonlatosság megadja a gyermek Isten által biztosított méltóságát.

Ezzel megmutattuk a gyermek-probléma alapját. A gyermeket Isten küldi. Minden gyermek Isten ajándéka. Nemcsak gond és nemcsak nyereség, nem öröm és nem fájdalom, bár a gyermekkel megajándékozottság mindegyikből tartalmaz egy darabkát. A gyermek mindenekelőtt megbízás és felelősség. Isten adja és nem céltalanul adja. Isten adja és nem számadás nélkül adja. Ránk bizza, kezét kezünkbe helyezi, kicsi életsorsát életünk rohanó sodrához köti, mint tengerhullámokat szelő, hatalmas hajóhoz a kicsi dióhéj csónakot. Szívét odateszi az élet tűzében égő szívünk fölé, hogy vezessük és felfegyverezzük, hogy irányítsuk és belőlünk erősödjék, hogy isteni származását el ne veszíthesse, hanem megőrizze, tisztára csiszolja és életében megvalósítsa. Isten ajándéka a gyermek. Feladatokkal jön a világra. Velük felfrissíti Isten az emberiséget. Gondoskodik arról, hogy a sírbahanyatlók helyébe új nemzedék lépjen. Rájuk bizza eszményei szolgálását, saját és mások egyéniségének csiszolását. Isten ajándéka minden gyermek!

És mégis a gyermektől való félelem, mint fagyasztó szét súvít végig az életmezőkön s lehervasztja a bimbózó virágokat. Sok család fél a gyermekáldástól. Egyet-kettőt még csak eltűrnek, de a több gyermektől visszariadnak. Tejjel-mézzel folyó Kánaánnak nevezi a költő magyar földünket, de azért sok község felett temetői némaság borong s széles utcáját nem veri fel játszadozó gyermekek lármája. Nyitott tornácú, régi kúriák eperfás udvarán halottcsendesség fekszik, mint egy gonosz álom. A régi tölgyfa-asztalok is összezsugorodnak. Apa, anya mellett alig ül egy-egy gyerek. Mint a kifosztott fészek, olyan néma a hajlék. Itt is, ott is kevés a gyermek. Ha kezünkbe vesszük az 50 évvel ezelőtti születési statisztikát és összehasonlítjuk a mostanival, nehéz fájdalom szorítja torkunkat. Az emberek elfelejtették, hogy a gyermek Isten ajándéka.

Védekezésül rámutatnak az élet nehézségeire. Azt mondják, hogy felelősséggel tartoznak a gyermekért. Inkább legyen kevesebb gyermek, de részesüljenek megfelelő nevelésben. Mít használ egy hosszú sor gyermek, ha nem tudnak róluk gondoskodni, ha nem tudják őket ruházni, élelmezni s ha a szülők halála után nem marad rájuk semmi egyéb, hanem csak néhány felhantolt sír a temetőkertben. Így mondják s szavukban megcsendül az áligazság hamis érce. De valójában azt látjuk, hogy nem az életgond, hanem az attól való félelem kevesíti a gyermekáldást. Megfigyelheted, hogy legtöbbször gazdag községekben, gazdag házakban hallgat el a gyermekének. De menj be a szegény cselédházakba s nézd meg, hogy hány tányérba merít meleg ételt naponként az édesanya. Nézd meg, mikor munkára megy, karján viszi a legkisebbet, kezén vezeti az utána következőt, a többiek pedig előtte és utána futnak s arca gondredőjébe mégis hullat boldog mosolygást az Isten lelke. Aki az ég madarait táplálja, aki a mezők liliomait felruhazza, az mégis csak gondoskodik róluk. Aki Isten ajándékának érzi a gyermeket, az nem fél tőle. Szülői elhivatását méltóságnak érzi s tudja azt, hogy ezáltal nagyra és sokra hívta el az Isten. Gyermeket bízott rá, élő lelket, életre hívott, az örökkévalósággal eljegyzett teremtményt bízott rá, ez pedig olyan magasztos hivatás, hogy érte érdemes áldozatot hozni, dolgozni s a lemondás keresztjét hordozni. Talán kisebb lesz a leszelt kenyérdarab, kisebb az *élet* vidámsága, több lesz a munka, a gond, de azért az sem elviselhetetlen annak, ki Isten kezéből vette

át gyermekeit. Nem a szegénység gondja, hanem inkább az emberi kényelem zárja be az ajtót az égből küldött gyermekjövővények előtt. Féltik a kényelmes, gondtalan életet. Védemezik az örökölt birtok osztatlanságát, féltik a családi névnek a vagyomból származó nimbusát. Olyan anyák is akadnak, kik mindennapi hitvány kényelmüket s fiatalos szépségüket védelmezik. Tehernek érzik az éjszaka felsíró, anyát kereső gyermeket; bilincznek gondolják a házhoz kötő, kicsi bölcsőt, elviselhetetlennek érzik az egymás mellett álló eleven orgonasípokot, kik tiszta testet, tiszta ruhát, tiszta lelket várnak az édesanyjuktól. Talán észre sem veszik, hogy míg testi szépségüket védik, lelkük arcáról mily nagy hirtelenséggel letörlődik erkölcsi szépségük. Elvész női egyéniségük természetes bája s az önzés kérge kemény páncélt kovácsol szívére. Megtagadják istenadta hitvadásukat, meghazudtolják női rendeltetésüket.

A gyermekkacagástól féltő családoknak mondjuk meg az igazságot: a gyermektelen házasságok, a gyermektelen családok a nemzet temetőkertjei. Ezek az apák és anyák szomorú sírásó munkát végeznek, a nemzet sírját ássák. Mondjuk meg az igazságot: az elpusztult életreménységek mindig a lélek és erkölcs értékeinek pusztulását jelentik. És mindig válasz nélkül hagyják az ítéletrehívó kérdést: ha az Isten számonveszi a megszületett gyermekeket, vajjon nem kéri-e számon azokat a gyermekeket, kiknek életét bűnös önzés fojtotta meg?

Egy nagyon kedves könyvet olvastam a család életéről s annak egy fejezete felvetette a kérdést, hogy hány legyen a gyermekek száma? Ne legyen csak egy, — mondja a könyv írója. A gyermek olyan, mint a pohár, nem jó, ha csak egy van. Az egyetlen gyermek állandó aggodalmat jelent, féltik a széltől, óvják a naptól is. A kettes szám se valami szerencsés. Közeljár az a veszedelem, hogy az egyik az apja, a másik az anyja kedvence lesz. Különösen ha az egyik fiú, a másik meg leány. Különben is a hármas szám a legkisebb. A szülők legalább ennyi gyermekkel tartoznak az emberiségnek. Két gyermek kell a szülők pótlására s csak a harmadik jelenti az emberiség számbeli fejlődését. De itt megint bajt csinál az, hogy a három közül kettő fiú és egy leány, vagy megfordítva. Vagy még nagyobb baj, ha csak fiú, vagy csak leány mind a három. Nem is jó ez, mert sokkal könnyebb a gyermek nevelése, ha fiú is van s lány is van a családban. Egyik szoktatja, neveli a másikat, pedig a

gyermek mindig könnyebben nevel gyermeket, semmint a felnőtt. Legyen tehát négy gyermek. Bizony nagy boldogság, ha két fiú és két leány van. De még jobb, ha öten vannak. Ez már igazán szép család. Nincs is szebb dolog, mint az ilyen népes, nagy családban az élet. De a hatos szám még kedvesebb. Ha esti imádkozáskor hat gyermek állja körül az asztalt, ha hat emberpalánta virágzik a család virágos kertjében, ha hat ember indul el a családi tűzhelytől az élet mezőségei felé s viszi az oltártűzet, egy becsületes, új élet elhatározásait, ó, az még szebb és csudálatosan gyönyörűsége. De hát mi lesz a gyermekneveléssel, a ruhával, cipővel, étellemezzel? Ezen sem kell aggaszkodni, ha Istent nemcsak az égben, hanem szívünkben is ismerjük. Megáldja a munkát, ad a lemondáshoz erőt s megtölti szívünket olyan szeretettel, hogy szegénység, nélkülözés közt is tudunk boldogok lenni.

Tréfásan hangzik mindez. Pedig olyan szent komolyság ömlik el az elmondottakon. A gyermekek az Isten ajándékai, fogadjuk úgy, mint az Isten küldötteit. Szeressük Istenünket teljes szívünkkel, lelkünkkel és életünkkel, hogy szeressük azokat a gyermekeket is, kiket Ő küld el hozzánk. Ne féljünk tőlük. Bízunk az örökkévalóban, hogy ad nekünk a kötelességteljesítéshez erőt s lehetővé teszi számunkra szülői nevelőmunkánk istenfélelemben való elvégzését.

2. Jézus ezt a szót intézi hozzánk: „Engedjétek a gyermekeket énhozzám jönni s meg ne tiltsátok őket éntőlem.” Ez az örökkéengő krisztusi parancsolat. Mindenekelőtt a szülőkhöz szól, de szól mindegyikünkhöz.

Nem beszél arról, hogy adj a gyermekednek ruhát, mindennapi kenyeret, hogy lásd el mindennel, ami az ő földi élete fenntartásához, egészséges fejlődéséhez szükséges. Nem beszél minderről, mert ezek annyira természetes szülői kötelességek, hogy róluk még csak beszélni sem szükséges. Hanem rámutat a legelső és legnagyobb kötelességre: vezessétek a gyermekeket énhozzám. Ezzel Jézus a szülők nevelőmunkáját elválaszthatatlanul egybekapcsolja önmagával. Egyedül az tölti be szülői hivatását, aki gyermekeit Jézushoz vezet.

Jézus ma is ott áll az emberiség történelmének mezőségén s várja, hívja minden idők gyermekeit. A te gyermekeidet is várja.

A nevelőmunkának örök középpontja a Megváltó Krisztus. Minden ismeret a Megváltó Krisztus személye által válik lelki

gazdagsággá. A szív nemessége s az értelem csillogó tudása csak akkor valódi drágaság, ha Krisztus annak eleven központja. A jellemképzés csak akkor koronázza meg az egész nevelőmunkát, ha Krisztus életpéldája szerint vezetjük a gyermekeket s megtanítjuk őket istenfélelemre, engedelmességre, becsületes munkára, tiszta, önzetlen emberszeretetre. Jézus nélkül nincs nevelés. Jézus nélkül nem végezhetjük el szülői nevelőmunkánkat.

De vigyázzunk, nehogy a szavak halált jelentő temetőjébe kerüljünk! Veszedelmet jelent, ha lelkünk elakad a szólások megszokott szavainál, melyeket oly sokszor hallunk, hogy sokszor meg se figyeljük igazi jelentőségüket. A vallási megállapítás csak hideg csontszerkezet, húst, izmokat, inakat, idegeket kell rájuk adnunk. Százszor is elmondhatod: Jézushoz kell vezetni a gyermekeket, de a szavak értelmét csak akkor kezded megérteni, mikor meglátod, hogy Jézust mindenekelőtt emberi erényekben kell megmutatnod. Az igazságban, szeretetben, jószágban kell megmutatnod azt a Jézust, ki gyermekeid lelkét hívja magához. Azután meg kell mutatnod azt a történelmi Krisztust, ki a legnagyobb hősök közül is messze kimagaslik s ki csudálatos jellemével Örök példája marad minden embernek. És meg kell mutatnod azt az örökkévaló Krisztust, ki vérét ontotta a bűnös lelkekért és ki a keresztfára szegezett két karját állandó ölelésre tárva, szeretettel várja a hozzá menekőket. Bele kell vésned gyermekeid lelkébe, hogy a Jézusnál való megmaradás, a Jézusban való élet a boldogság és életfejlődés biztosítója. Az legyen gyermekeid legdrágább öröksége, hogy megtisztult életbölcseiséget és egy vallás-erkölcsi világnézet kikristályosodott alapigazságait viszik magukkal az életbe.

Íme, előtted áll a szülő nevelői feladata: Jézushoz kell vezetned gyermekeidet. Talán magadban azt feleled: megteszem kötelességemet. Gyermekeimet minden vasárnap elküldöm a templomba, a nagyobbakat a délelőtti istentiszteletre, a kisebbeket a délutáni gyermekistentiszteletre. A vallásórákon is mindig résztvesznek s vigyázok arra, hogy a bibliai történeteket, a kátét s a többi vallási tárgyakat jól megtanulják.

Ez mind helyes, de semmiesetre sem elégséges. Van valami, amit sem az iskola, sem a templom pótolni nem képes: a család közszelleme. A lelkekből kiáradó levegő, a szívekből szétsugárzó, megtisztult szeretet. Az édesapa szíve, az édesanya lelke, mind-

kettőjük élete, a gyermekek előtt világító életpélda. Pál apostol ereje is gyenge s a legjobb iskola nevelő munkája is semmis értékű, ha a szülők életpéldája nem vezet állandóan Krisztushoz. Azért ne küldd, hanem vezesd gyermekeidet a templomba. Hogy is követelhetnéd tőlük, hogy minden vasárnap istentiszteletre menjenek, holott te a templomlátogatást életpéldáddal feleslegesnek mutatod? Hogy is kívánhatnád, hogy ne csak kezük kulcsolódjék imádságra, hanem lelkük is megpihenjen sírva, könyörögve Isten oltárának zsámolyánál, ha téged magadat gyermekeid még sohasem láttak imádkozni, ha ajkadról még sohasem hallották Isten örökkévaló beszédét?

Az emberek telve vannak panaszkodó elégedetlenséggel. Keserű szóval mondogatják, hogy a mai ember-nemzedék szívéből kihalt az önfeláldozó szeretet, a hála és kegyelet, nincsen tekintély-tisztelet, nem becsülik a feljebbvalókat és nem tisztelik az öregeket. Nem köti a mai nemzedéket sem erkölcsi parancs, sem a lélek, sem a test lelkiismerete, rohannak a gyönyör útján, porbataposzák az erkölcsi tisztaságot s könnyelműen elvesztegetik lelkük drága kincseit. Igen, mindez így van! Az utolsó szóig így van! Ez a mai hitvány kor szomorú képe! De állj meg egy pillanatra és hallgasd meg a folytatást. Ez a korkép egy éles vádbeszéd a vallástalan családok ellen. Kiáltó felelősségrevonás azokkal szemben, kikre a gyermek-nevelést hízta a szent Isten. Vájjon csodálkozhatnak-e az erkölcsi érzések és erkölcsi értékek pusztulásán azok az apák és anyák,, kik gyermekeiket sohase vezették életpéldájukkal Krisztushoz., kik sohase tanították meg őket imádkozni, szeretni, megbocsátni és Istent félni. Embert csak az szerethet igazán, ki szereti az Istent. Engedelmeskedni csak az tud, ki minden törvény ősforrásából iszik: az Isten törvénye tiszta vizéből. Tekintélyt és felsőbbséget csak az ismer el tisztelettel, meggyőződéssel, ki Istent eleven hatalomként érzi maga felett.

Ajándékozzátok meg ezzel az életpéldával a gyermekeiteket! Törődjete a lelkükkel! Csudálatos, hogy a szülők mennyi szerető gondnal veszik körül gyermekeiket! Gondoskodnak testi, lelki nevelésükről, különféle ügyességeik és tehetségeik kiműveléséről. Járatják iskolába, külön órákon taníttatják nyelvekre, művészetre, mindent elkövetnek, hogy az életre felfegyverezzék őket, hogy becsülettel megállhassák helyüket az emberekkel szemben. De mily kevés gondot fordítanak arra, hogy megállhas-

sanak az Isten előtt is. Milyen kevés időt, gondot fordítanak arra, hogy lelküket felfegyverezzék a bűnnel való harcra. Sokat, nagyon sokat szeretnék töletek kérdezni. Ajjatokról a tündérmesék ezüst patakja csobog gyermekeitek lelkébe. Kacsalábon forgó tündérvárakba vezettétek őket, szárnyakat adtatok gyermek-képzületüknek s benépesítettétek azt a mesevilág gazdag képeivel. De vájjon regéltetek-e való történeteket is a Megváltó Krisztusról? Bevezettétek-e gyermekeiteket a szent történetek csudás világába s megmutattátok-e nekik Isten évezredek beszálló dicsőségét és jóságát. Hozzászoktattátok-e őket ahhoz is, hogy lelki szükségletük és lelki boldogságuk legyen az Istennel való beszélgetés? Apai, anyai kötelességnek tekintettétek-e, hogy esténként kezetek közé fogjátok a gyenge gyermek-kezet, — mintha csak hit és szeretet ölelné át Istent kereső lelküket — s imádkoztatok-e velük együtt? Sok helyre elvezettétek gyermekeiteket. Mutattátok nekik művészi alkotásokat, tudományos intézeteket, gazdag gyűjteményeket, talán elvezettétek őket a művészet csarnokaiba is, hogy lelkük épüljön, gyönyörködjék és szórakozzék. De vájjon megtanítottátok-e őket arra is, hogy a szent Isten háza az új élet háza, hogy minden tudás közt ez adja a legtöbbet: Isten ismeretét; minden bölcsesség közt az elsőt biztosítja: Isten félelmét és minden boldogságok között a legnagyobbval ajándékozza meg az imádkozót: Isten bűnbocsátó kegyelmével.

Sok mindent kitöröl az ember lelkéből az élet. A régi benyomásokat elhomályosítják az új benyomások, új vonalak, új színek és új hatások simulnak lelkünkbe. Elhalványult régi ismeretek felett új ismeretek jutnak uralomra. Elmosódnak a látott tájak s a megismert emberarcok. Hatását, jelentőségét, nevelő erejét sok-sok minden elveszti. De a bibliát olvasó édesapát s az ágyfejénél imádkozó édesanyát soha, senki el nem felejtheti. Azért azt mondom: vezessétek gyermekeiteket a tanítás, fegyelmezés, nevelés és példaadás eszközeivel Jézushoz.

De ezen kívül is van ennek a csudálatos gazdagságú bibliai képnek néhány intése számunkra.

Ezt a bibliai jelenetet már sok művész megörökítette és pedig olyanformán, hogy Jézus ott ül a kép középpontjában, míg körötte állnak, térdelnek a gyermekek és édesanyák s Jézus áldólag emeli feléjük két kezét.

Ha művész lennék s a mai ember számára prédikáló képet

akarnék festeni, akkor másképp festeném meg. Bérkaszárnnyákkal megrakott nagy város külső negyedét, piszkos, elhagyott piacteret vetnék a vászonra. Semmi egyebet. Valahol a távolban,, nagy ködfelhő mögött, nem is megrajzolva, csak elnagyolt vonalakban odafesténém a Megváltó Krisztus alakját, amint kitárt karokkal hívja és várja az utca szemet-gyermekseregét. Tűzben égő szeme megpihen a gyermekseregen, azután végigszáll a város palotasorain, a büszke utcákon, a fényben ragyogó mulatóhelyeken. Átfúrja a házak falát és áthatol az emberek selyem és bársony ruháján. A Krisztus hívja az embereket az utca szennyében veszendőségbe taszított gyermekekhez. Tűzben égő szeme néz, világít, éget, prédikál, könyörög és kiált. A jószívú,, tiszta lelkű embereket hívja, hogy jöjjenek az inség, nyomor, kísértés és bűn pusztaságaiba s keressék meg az élet sarába csúszott, elhagyott gyermekeket.

Ez a mai korszak legnagyobb szociális követelménye. Mindenkihez szól, nemcsak a közvetlenül érdekelt szülőkhöz, hanem minden egyes emberhez. Lássuk meg a gondozás nélkül maradt gyermekek elhagyatottságát. Krisztusi szeretettel hajoljunk le hozzájuk és öleljük magunkhoz rongyokba burkolt testüket, vétektől talán máris beszennyezett lelküket. A szenny,, önzés, bűn fertőjéből vezessük ki őket abba a biztos, erős építészeti életbe, ahol Krisztus várja őket s ezzel a szóval csókolja le homlokukról a bűn rettenetes bélyegét: Tiétek az Isten országa?

Íme nézzétek, Isten végtelen csudája a gyermek! Megjelenik benne az Isten dicsősége, az ő teremő, gondviselő erejének hatalma. Ártatlanul ragyogó szemébe, tudatlanságban gögicsélő szavába beleírja az ember kötelességkátéjának egy darabját. Gyorsan dobogó gyermek-szívébe belerejti a felnőtt emberek életboldogságának nektárját és életfájdalmának lelket ölő mérget. Gyermekszemek kísérek végig életútunkon: belekacagnak gyermek-szemünkbe, fiatalságunk útjára rózsát hintenek, meglelt életkorunk küzdelmeivé és reményeivé válnak s öreg korunk szürkülő alkonyán halvány fényvel átszállnak, mint életünk búcsúzkodó vándormadarai. Mintha életünknek a gyermekektől való elválaszthatatlansága prédikáló beszéddel figyelmeztetne nagy kötelességekre és nagy felelősségekre.

A híres dán szobrászművésznek, Thorwaldsennek van egy gyönyörű alkotása, mely a szerelem korszakait ábrázolja. A szobormű szélén gyermekkel telt rácsos hátikosár áll. Fialat lányka

hajol fölénk s dédelgető szeretettel simogatja fejüket. Mellette egy angyalszárnyú nő kicsiny gyermeket nyújt az édesanyának, ki boldogan öleli magához a kicsi jövevényt s rácsókolja arcára forró anyai szeretetét. A következő kép a fájdalom gyászatát mutatja. Lehajtott fejjel, búsan megy az édesanya s kezében szárnyainál fogva viszi a kicsiny gyermeket. Mögötte kezére támasztott fejjel, gondolatokba merülten ül egy meglett férfi s vállán gondtalan vidámsággal pihen a kicsi gyermek. A gyermek kicsiny, szemünk mégis megéri súlyosságát. A kép másik szélén pedig egy meghajolt, botjára támaszkodó öregember áll s vágyakozva nyújtja kezét maga elé, de csak szemével kísérheti a távolba röppenő gyermeket.

A művész más magyarázatot adott ugyan alkotásának, mi mégis felismerjük benne a gyermeknek az ember életében való szerepét.

És most megkérdem szívedet: mit jelent neked a gyermek? Nem értettél meg, ha csak azt ismétled el, amit én mondtam. Nem elég, ha azt mondod, hogy a gyermek Istenküldötte drága követ a mennyei hazából. Emberi életre kötelező isteni szózat. Örök figyelmeztetés, felénk szálló szeretethívás. Nem elég, ha azt mondod, hogy a gyermek sok tiszta öröm és sok nehéz fájdalom. Mosolygás verőfénye, küzdelmek keresztje, könnyek óceánja. Mind igaz, de még hiányzik annak meglátása, hogy a nevelésre szoruló gyermek a felnőtteket is neveli, hogy aki sokat ad a gyermeknek, az sokszor többet kap tőle. És hiányzik annak megsejtése, hogy életünk hajójának kormányrúdján az örökkévaló Isten keze mellett meghúzódik egy-egy kicsi gyermekkéz s élethajónk előtt fehér galamb csendes szárnyrebbenésével, tündöklő ezüst felhőként száll, vezet, világít egy-egy tiszta gyermeklélek. Part felé vezet, hazavezet. Amen.

Ketten az Isten előtt. *)

(Vízkereszt utáni vasárnap.)

Lukács 19. 1–6. „Minekutána Jézus össze-
hívta az ő tizenkét tanítványát, ada nékik erőt és
hatalmat minden ördögök ellen és betegségek gyó-
gyítására. És elküldé őket, hogy prédikálják az Isten
országát és betegeket gyógyítsanak. És monda nékik:
semmit az útra ne vigyetek, se pálcákat, se táskát,
se kenyeret, se pénzt, se két-két ruhátok ne legyen.
És valamely házba bementek, ott maradjatok és onnan
induljatok tovább. És valakik be nem fogadnak tite-
ket, kimenvén abból a városból, még a port is ver-
jétek le a lábaitokról, bizonyságul ő ellenök. Kimen-
vén annak okáért, bejárak a falukat, hirdetvén az
evangéliumot és gyógyítván mindenütt.”

Belemetemet lelkemet a tanítványok elküldését elmondó
szent történetbe s csendes elmerüléssel gyönyörködöm
abban, hogy a Megváltó Krisztus milyen magasztos hiva-
tásra, micsoda hősiességet követelő utasítással küldi el őket.
Magamban büszkén mondom: ime, ez a mi küldetésünk!

Mikor azután a történet végére érkezem s látom, hogy
emberek sorsa, családok boldogsága, községek megmaradása
Jézus befogadásától vagy elutasításától, tanítása meghallgatá-
sától avagy elvetésétől függ, megrázza lelkiismeretemet a má-
sokért való felelősség tudata.

Ilyenkor mindig forró imádságban kérem az Istent, hogy
szent lelkével tegyen engem s a Krisztus minden elküldött
szolgáját hűséges, lelkiismeretes szolgává s úgy áldja meg a
gyülekezetben való pásztori munkánkat, hogy megtért lelkek
seregét vezethessük hozzá s ne érezze ez a nép a Krisztust
be nem fogadók kárhozatos sorsát.

A bibliai történetben ketten állnak az Isten előtt: tanít-
vány és község. Krisztus elküldi szolgáját, az belép a községbe,
végigmegy az utcákon, megkopogtatja a házak ajtaját és a

*) Tíz éves püspöki és 25 éves lelkészi jubileumi ünnepség után tartott
istentiszteleten elmondott beszéd.

Krisztust felajánlja az embereknek. A szent Isten pedig így szól: fogadd küldöttemet és becsüld meg munkáját; községből légy gyülekezetté, emberből gyermekemmé. Ezért küldöm őt.

Ketten állunk mi is az Isten előtt: lelkész és gyülekezet. Krisztus küldi a lelkészt, hogy szavával s életével bizonyágot tegyen felőle és Isten kötelezi a gyülekezetet, hogy befogadja az élő Krisztust s bűnbánattal megragadja Isten kegyelmét. Ketten együtt munkálkodunk az Isten előtt, mert lelkész és gyülekezet munkálkodása elválaszthatatlanul összeszővődik: kölcsönösen eredményezik, sőt előhívják egymás munkáját, egymást viszik, egymást gazdagítják vagy szegényítik, emelik vagy verik. Ketten állunk majd ítéletkor is Isten előtt: lelkész és gyülekezet. A Krisztus szolgája lelkén kivésődik a gyülekezet lelki képe s a lelkész a gondjaira bizott nyájra mutatva borul le Isten előtt: ime, az én bizonyáglevelém.

A lelkész hivatása a Krisztusban van megírva. Sokbeszédű tudományos könyv sem mondhat többet, mint Jézus lelki arcképe. Isten szolgáinak pedig gazdag utasítást jelent maga az a tény, hogy Jézus szól hozzájuk: menjetek el!

Jézus élete egy felséges szolgálat. Egy nagy-nagy magafelejtés, egy állandó, végtelen önfeláldozás „Eljött az örökkévalóságból e világba és átment e világból az Atyához, mivel-hogy szerette övéit e világon, mindvégig szerette őket.” Ez a halálig hű szeretet megérteti élete nagy ellentéteit: mennyekből földre jön; a szeretet harmóniáját felcseréli a gyűlölettel; végighurcolja ártatlanságát a szennyes földön; sárral dobálják, kenyérral fizet; gyűlölet korbácsával verik, ő meg sebeket gyógyít; életére törnek, ő pedig életet ment; „bűnt nem ismer és bűn lesz értük; kárhozatra ítélt veszendő embereket talál és Isten igazságaivá teszi őket.”

Jobb életre, megtérésre, bűnbánatra tanít. Városról városra, faluról falura jár és úgy tanít, mint akinek hatalma van. Beszédének megtartása nem egyszerű lelkigazdagodás, hanem Jézus iránti szeretet bizonyítása és Isten irántunk való szeretetének biztosítása. Es mégis fázósan becsukódnak előtte a lelkek. A lábainál ülő tanítványok elől is elrejtettek beszédei, azok sem fogják fel a mondottakat. De ő nem kapcsolja hirtelen eredményekhez igehirdetését. Hivatásból és nem hiúságból prédikál. Ha keményre tapodott útra hull is szent igéje, ragyogó arccal tovább megy és máshol prédikál.

Folt nélküli, kristálytisza lelke maga az isteni szeretet. Minden fájdalom a szívére hull és perzselő tűzként égeti a szomorúság. Messze földön át is megrázza a távoli halott-siratás. Maga is könnyezve áll a koporsónál és sírva gondol az ország ravatalos végzetére. Mint egy könnyekkel kivarrt, fényes ezüstuszály húzódik utána a hálálkodók serege, a meggyógyult nyomorékok, a porból felemelt bűnösök tömege. Mindenkivel jót tesz. Mindenkinek királyi mértékkel ad, de ő maga hálával fogadja a koldus ajándékot is. Örül egy gyermekmosolygásnak, a templomperselybe hulló kicsiny pénzdarabnak, a bűnös aszszony alágördülő könnycseppjének s a kereszthordozás terhét könnyítő kicsiny szeretetnek. Nagyerejű bizonyágtétele sokszor porbahulló igazgyöngy s a Krisztus keserű szóval kérdezi: Mégsem látjátok-e be és nem értitek-e? Mégis kemény-e a szívetek? Szemeitek lévén, nem láttok-e? Füleitek lévén, nem hallotok-e? Es nem emlékeztek-e? De azért megy tovább s kitartással bizonyágot tesz isteni küldetéséről.

De a szeretet emberének ajkán megkeményedik a szó, mikor isteni igazságokat védelmez. Szigorú szóval dorgálja kishitű tanítványait s kegyetlen haraggal ostromozza az elbizakodott farizeusokat és írástudókat.

Nem áltatja tanítványait a csendes, nyugodt élet örömeivel. Siralmat, üldöztetést és nyomorúságot jósol nekik, mert gyűlöletesek lesznek az ő nevéért, de ugyanekkor hirdeti az isteni igazságok örök diadalát, az Isten országáért végzett munka nagy megdicsőülését. Mert nincsen anyagiakban jutalom, a dicsőség és hatalom sem jutalmaznak, hanem csak egy csendem isteni szó: jól vagyon, hív szolgám!

Vájjon milyen lehet annak a lelkésznek a hivatása, kit Jézus hívott el és kinek hivatáspéldát Jézus adott? Nem érthetjük meg a lelkész hivatását, hanem csak Jézusban.

Mindig nehéz feladat saját hivatásunkról beszélni. En is érzem ezt a nehézséget. Tudom, hogy szavam csendes önvallomás csupán, úgy mondom, mintha imádságos kamrámban, nagy egyedülletben térdelnék Isten színe előtt s lelkem rejtett érzelmeit neki mondanám el szent vallomásul. Hivatásomról képet ha rajzolok, nem lesz az a gyarlóság homályával beárnyékolt hivatásbeli életem ünnepi alkalomra kisímitott képe. Ha hivatásomról beszélek, istenadta eleven tükörbe tekintek, a Krisztus szentséges arcát nézem, benne kutatom lelkem jövőendő

arcvonásait s közben csendesen imádkozom: ó, hogy lehetnék Hozzád hasonló! Mert a szellemi nagyságok mértékét megadhatja az egyéni vonások kiválósága, eredetisége és gazdagsága, de Isten szolgájának nagysága attól függ, hogy mennyire veszi el önmagát Jézus jellemében s az eleven tükörképről mennyi krisztusi vonást rajzol át saját egyéniségébe.

Belemélyedek az eleven tükörképbe s mintha eleven szentbiblia feküdnék előttem, olvasok Jézus arcvonásaiból.

A lelkész a Krisztus földi küldötte. Egyszerű ruhájú, szegény, gyarlósággal vert emberi halandó, de lelkében Isten hívása zeng s hivatását Krisztus írja eléje. Sokfélében munkálkodik, de mindig egyre kötelezett: járja az élet messze pusztaságait s a bűnös lelkeket keresi. Kérdezd meg későn, korán, kérdezd éjszaka vagy nappal: mit akarsz, miért verejtékezel, mi a küldetésed? Csak egy lehet válasza: emberleikeket keresek! Elhozza az égi király üzenetét: az isteni kegyelem mindent elkészített! Ébresztgeti az alvókat, kemény szóval rázza a holtakat! Sebet vág, vagy balzsamos kézzel kötözget, dudvát irt, vagy virágot plántál, harcot hirdet vagy békét, de mindent mindig krisztusi hivatással: térjetez Istenhez!

Az Isten lelke szerinti lelkész Krisztus szívét kapja kötelezésül, később örökségül. Ha Krisztuson kívül él, akkor az kötelezi, ha benne él, akkor képesíti arra, hogy önmagáról megfelejtkezzék s felolvadjon az istenszolgálás felséges munkájában. Megtanul lemondással élni. Gyűlölet közt is szeret, szegénységben is gazdag, változó emberi hajlandóságok közt is ugyanaz marad. Külső és belső életében Krisztus lelke uralkodik rajta. Szavain és érzésein, életirányán és jellemnyilatkozásain átvilágít a Krisztussal való eljegyzettség bélyege: én küldelek, én hordozom magamban hivatásodat!

A lelkész a Krisztus ajkáról elhangzott ige ércsengésű visszhangja, hűséggel megőrzi és továbbadja, mit lelkére Krisztus bízott. Csak a Krisztust és az egész Krisztust hirdeti. Azt, ki magára vette a földi élet nyomorúságait, küzdött, szenvedett, keresztfahalált halt, de feltámadott, él, uralkodik s eljön ítélni eleveneket és holtakat. Az egész Krisztust prédikálja és nem emberbölcseséggel elegyített hamis evangéliomot. Hitét hirdeti és nem tudását. Építeni akar és nem gyönyörködtetni. Meggyőződéséről tesz hitvallást, nem pedig idegenből magába vett szellemi kincsekről. Az emberi lélek legdrágább kincsét adja:

vallásos lelki élményét. Prédikációja hármasszent okmány: az Úrban való élet bizonyáglevelé, egy nagy-nagy adósságlevelé, egy szent-szent kegyelmi okirat. Egy hármasszent okmány, mely a lélek könnyével, az új élet verejtékével, a Megváltó vérével van megírva s rajta a lélek meggyőződése a hitelesítő pecsét.

A Krisztusban élő lelkész hivatása által az isteni világrend képviselője. Egy testbe öntött isteni program. Egy erőteljes isteni üzenet, mely az emberi gyarlóság burkán átragyogva világít, mint a hitvány mészköbe rétegzett arany szemcsék. Embereink, társadalmak, községek, városok, ország, nemzet előtt vádat emel a bűn ellen, bizonyágot tesz az isteni igazságok és az emberi kötelességek mellett. Változó szellemi irányzatok közt is mindig ugyanazon vallás-erkölcsi világrendet képviseli. Átalakuló korszakokban is nem a korszakot, hanem Krisztust szolgálja. Az isteni világrend vártáján egy egyszerű ruhájú, őrtálló katona, de Krisztus katonája. A harcban néha talán gyenge karú, reszkető szívű, de esendő gyengeségében is a Krisztus harcosa. Élete, munkája, boldogsága és dicsősége, hogy örökkévaló erkölcsi világrendet képvisel.

De ezt a gyönyörűséges lelkészi hivatást csak a gyülekezetben és a gyülekezettel lehet betölteni. A nagy zeneművész sem érvényesítheti csudálatos művészetét hangszer nélkül s a hangszerben szunnyadó varázslatos melódiákat is csak a művész lelke ébresztheti fel. A lelkész az élő gyülekezetben dolgozza ki hivatása teljes gazdagságát s a gyülekezet szívében lakozó sok isteni szépséget az Úr lelke szerinti lelkész csalogatja elő.

Sokszor félreértik a gyülekezet jelentőségét. Azt gondolják, hogy az csupán a lelkész munkamezője és semmi egyéb, pedig ebből a felfogásból egy fontos tényező hiányzik.

A gyülekezet az anyaszentegyház egy eleven alkotó része, egy kicsi sejt, melyből az egyház hatalmas, nagy organizmusa megépül. Krisztus alapította az egyházat, Krisztus a gyülekezet alapja és lelke. A gyülekezet Jézustól nyeri feladatait és munkálkodása eszközeit. Jézus a gyülekezetben él és a gyülekezetben tesz bizonyágot önmagáról. Isten igéjében itt szól az emberhez, itt ébreszt bűnbánatot, itt mutatja meg a megbocsátó és új életet teremtő isteni erőket.

A gyülekezet a lelkész isten-kijelölt munkamezője. Templom és iskola, palota és kicsiny viskó, szegény és gazdag, fiatal és öreg, gögös és alázatos, mind-mind az ő munkamezőjéhez

tartozik. Szó szerint igaz a Krisztus parancsolata: menjetek be a házakba és maradjatok ott!

De meg kell látnod azt is, hogy hozzájárulásod, tevékenységed nélkül a gyülekezet semmiféle isteni ajándékot nem nyújthat. Isten ígését hirdetik, de neked azt hallgatnod kell & lelkedbe kell azt zárnod. Az oltári szent szolgálatban imádkozik a lelkész, de nem helyetted, hanem veled. A bűnvallást elmondja előtted, de annak szíved bűnbánata ad értéket. Szeretelműkát is végez a gyülekezet, de ezzel nem veszi le válladról a kötelességek reád eső részét.

Még egy lépéssel tovább kell mennünk. A gyülekezet nemcsak ember és Isten, hanem egyszersmind ember és ember közti közösséget jelent. A gyülekezetben sokak szíve, lelke, vágyódása és imádsága simul egymáshoz. Ha a gyülekezet élő testvéri közösséggé lesz, akkor az emberek kölcsönösen hatnak egymásra. A szívekből fenséges erővel egymás felé sugárzik a szeretet. Az egyik lélek bűnbánata sokak lelkében ugyanazt az érzést ébreszti. Áhítatra hangol a mások ajkáról csörgedező imádság s Isten után szomjúhozunk, mikor az Isten lábaihoz ülők seregét megpillantjuk. De a vallásos élet példaadásán kívül a gyülekezeti közösség más lelki kapcsolatokat is teremt. Lelki testvériséget ébreszt. A szeretet tiszta vizét rácsörgeti a mindennapi élet szikkadt mezőire. Egymás sorsa iránt érdeklődést ébreszt, fájdalom és öröm osztályos sorsosává avat. A közösség ncélfonalával láthatatlan hálóval befogja az emberlelkek ezreit s azt mondja nekik: testvérek vagytok, van közös célotok, közös érdeketek, egybekapcsoló közös érzelmek! Legyetek testvérek!

Ilyenkor kiépül a templomi gyülekezet mellett a templomon kívüli gyülekezet. És a kettő együtt egy egész.

Ebből a rövid fejtegetésből is kiérezzük, hogy a lelkész hivatásmunkájában nagy jelentősége van a gyülekezetnek. A templomba járó, imádkozó egyháztág a lelkész munkatársává lesz. Az ígét hallgató sereg templomépítő munkástáborrá lesz. Elvégzik azt a munkát, mit egy ember soha el nem végezhet: kialakítják a közösség lelkiismeretét, önvizsgálatra ösztönzik az embertömeget s irányt szabnak a közszellemnek.

Sokan az egyházi élet sötét árnyékáért — nagy előítélettel — a lelkészt teszik felelőssé. Természetes, hogy ő elsősorban felelős, mert hiszen élethivatása egyet jelent a Krisztus-szolgálattal és egyházzszolgálattal. De az egyoldalú Ítélezésnél sokszor elvész

a gyülekezet és a gyülekezeti tagok felelősségének kérdése. Pedig ez is fontos! Ha igazságos akarsz lenni, úgy az önbírálat ítélőszéke elé kell állnod s válaszolnod kell a vallató kérdésekre: gyümölcsstermő ág voltál-e a gyülekezet élő táján, vagy csak ványadt falevelet mutató csenevész ágacska? Egyszerű fejszám vagy-e, vagy pedig értéket jelentő lélek? Van-e biztosra fundált vallásos meggyőződésed s beillesztetted-e azt azon erkölcsi erők összeségébe, melyek erősítik, építik, védik a gyülekezetet, szárnyat adnak a Krisztus szolgájának és segítséget az ő munkájának, vagy csak beváltatlan ígéret maradtál?

Nagyon fontos, hogy a gyülekezet és lelkész kölcsönhatása, a kettő helyes viszonyából táplálkozzék. Ezt a helyes viszonyt summásan így állapítom meg: a lelkész az Isten szolgája s a gyülekezet lelki vezére. Tehát nem áll a gyülekezet felett, nem uralkodik rajta, de nem is áll a gyülekezet alatt, nem szolgája annak. A gyülekezet élén áll, mint Krisztus elküldött tanítványa s a gyülekezet közösségében él, mint annak legelső és legbuzgóbb tagja. Istent szolgálja, ezért élete szolgálattá lesz s mert szolgálattát szeretet vezet, ezért szolgálata uralkodássá magasztosul.

Ezekből a szavakból egy komoly intés szól minden gyülekezethez: ne tedd a lelkészt saját szolgálóddá, hanem védelmezd igaz méltóságát s tedd lehetővé, hogy ő a szent Istent szolgálja.

Komoly intés szól a lelkészekhez is: szolgálja hűséggel a szent Istent; vezéri polc helyett keresse a vezéri lelket; a szeretet által tegye vezérséget szolgálattá, hogy szolgálata Isten lelki uralkodása lehessen. Gyülekezete élén vigyázzon imádságos lélekkel. Mert minden gyülekezet az anyaszentegyház egy élő darabja; magvetésre váró szántó föld, sáfárságra adott megszámlált kincs, isteni ajándék-levél, életre-halálra szóló adóskötelezvény. Ó, mennyi kötelesség és mennyi intés szól hozzám e szavakból! Lelkiismeretes hűséggel hordozzam a mindennap édes munkaterhét s keressem mindennap a szent Isten jövő-építésre szóló akaratát. Mert nem veszteglésre, hanem fejlődésre hívott az Úr. Nem adja ki naponként szigorú napiparancsát és nem jelöli meg, hogy a jövő esztendőben és öt év múlva mi legyen a gyülekezet építési programja. Es mégis lelkembe súgja mindezt, ha igéje kenyerével táplálkozom, tanácsával élek és kegyelmével dolgozom.

Nem, nem tudok, Uram, vezér lenni, hanem csak ha szolgálóddá leszek!

A lelkész munkája a gyülekezetben a szeretet verőfényén virágzik. Ez a szeretet munkafeltétel és életszükséglet. Isten szeretete felülről táplál, hogy szolgálja lelkében ne hervadjanak el a virágok s gyermekei szívében televény földre találjanak a szent igék. De hivatásunkat alulról a földi szeretetnek is táplálnia kell, hogy igehirdető és igehallgató, vezető és vezetett egygyé váljanak a szeretet közösségében. Ez az emberszeretet az élet mezőségén kanyargó ezüstpatakhhoz hasonlít, de ez is csak addig boldogíthat, míg Isten szeretetének gazdag vizű, kiapadhatatlan forrásából gazdagszik. Fürdessétek meg lelketeket az isteni szeretet tiszta vizében, hogy jobban szerethessétek a gyülekezetet és Isten szolgáját. En is elviszem lelkemet ebbe az erőt adó, megújító acélfürdőbe, hogy ne viszonzásért, hanem a lélekért szeresselek titeket s keserű csalódás, rossz indulat, hálátlanság és irigység közt is mindig szeressem a rám bízott embereket. Ez a szeretet lelki életem alfája és ez hivatásom ómegája. Másnak egyszer, tízszer, nekem százszor mondja az apostol: „Ha szeretet nincsen bennem, semmi vagyok!” De szeretet által minden lehetek. A szeretet adhat lelkemnek szárnyat és erőt. Felemelkedhetem a magasba s szállhatok az Isten felé. Gyarlóságom felett úrrá lehetek s legyőzhetek minden tornyosuló akadályt. Legszentebb életálmomat is megközelíthetem: belerajzolhatom hivatásomba az én Krisztusom örökkévaló lelki arcát.

Ketten állunk Isten előtt. Szeretettel tanítsuk egymást a szeretetre!

A magas vagy alacsony fekvés, a szárazság vagy vízbőség szerint különböző a mezők virággazdagsága. Mi a kegyelem hegyének magas mezőjén hordozzuk életünket: közel az éghez, az örökkévaló szeretet közvetlen közelében. Csudálatos örömeink vannak! Az Istenben megtalálunk mindent: benne megtisztul a ragyogó, gyönyörű élet, a tülekedő, törrel sebző, balzsammal gyógyító ember, lelki tartalmat kap az élet boldogsága és keresztje s eletelemmé változik az isteni jóság állandósága.

De ezenkívül vannak elmondatlan külön örömeink is. Ha megérezzük, hogy egy-egy beszédünkben saját szavunknál zengőbb az Isten szava. Ha visszatér egy régi hűtlen a templomba. Ha állandó vendéggé válik a ritkán jövő. Ha a prédikációt tárt lelkek hallgatják s közben legördül egy könnyecsepp a gond-barázdáján. — Ha prédikáció után nem mondják hízkelkedő szó-

val: szép beszéd volt! hanem fej hajtva csendesen lépkednek hazafelé s a szívekben csudálatos tiszta vágyódások ébrednek. Ha az ugaron heverő szív csontkemény kéréget átüti az új élet ígérete. Ha a szemek sugarával megsimít néha a szeretet. Ha valami kis eredménnyel jutalmaz az Úr s új Ígéret szárnyán átröppenti lelkünket a csalódás szakadékain. Ha mindennap figyeljük Lukács evangélioma XV. fejezetében elmondott három történet megújulását s valamikor megérjük egy-egy veszendő lélek megtalálásában a történet végét. Ha boldogságtól remegő szívvel néha-néha felkiálthatunk: jubilate, jubilate! minden nap kegyelmes az tjr!

Kibeszélhetetlen csendes örömök ezek. Földre ejtett isteni biztatások, égi tüzek szelíd fényű villanásai az élet boltozatán. Aki csak hallja, meg sem érti, de aki átéli, az mindegyikért ezerszer áldja az Istent.

Vannak külön fájdalmaink is. Ha lelkiismeretes munkánk eredménytelenségbe vész. Ha a tanítványok ajkáról vesszük a a panaszt: Uram, egész éjjel hiába fáradtunk! Ha bűnbánat s igaz istenfélelem helyett csak külső vallásoskodást találunk. Ha az egyházat üres fogadkozó szavakkal szeretik, vagy talán még azzal sem, nem pedig a lélek meggyőződésével, a szív áldozatával és az élet bizonyágtételével. Nekünk külön fájdalom minden üresen maradó templomszék, az Úr asztalától elmaradó hidegszívű vendég, minden az anyaszentegyház fájáról leváló hűtlen, száraz levél. Fáj a hidegség, a meg nem értés, az idegenség, a csalódás. Es minél inkább egyek vagyunk veletek, annál inkább fáj mindegyitek fájdalma és gyötrelme. Mert nem az ajkunkkal, hanem a lelkünkkel ostorozzuk a bűnt s szívünk könnyét hullatjuk a betegágyánál és a koporsónál.

De hivatásunkat illetőleg úgy rendelkezett az Úr, hogy láthatatlan örömünk és fájdalmunk lélektisztító fuvalommá legyen s szent erőket ébresztve, erősítsen hivatásunk betöltésére. Mert az öröm nem kevésbbé a fájdalomnál, nagy alázatosságra int. A szent Isten szeretetének forrásához vezet és mindennap arra tanít: újulj meg a szeretetben!

Ha pedig, dacára a lelkész és gyülekezet között fennálló lelki- és élet-közösségnek, azt mondanád: mi közöm a te örömeidhez és fájdalmaidhoz, akkor csendes szívvel azt válaszolnám: vájjon nem az Isten öröme és fájdalma mindegyik? Azért szerezz Istennek szent Örömet!

Nem szakadhatunk ki a földi életből és nem vethetjük el magunktól a földi élet gondját. Jézus óvja tanítványait az anyagiasságtól s inti őket: „semmit az útra ne vigyetek, se pálcákat, se táskát, se kenyeret, se pénzt, se két-két ruhátok ne legyen/

Távol legyen tőlünk, hogy anyagi érdekhajszolás vezessen lelkészi munkánkban. Nem a meggazdagodás vágya hozott, hanem a lélek vágya, nem emberi kiáltás szólított, hanem a lelkiismeretünkben meghallott isteni hívás. Nem is keressük azt, ami a gyülekezeté, hanem magát a gyülekezetet. Nincs szentebb kívánságunk, minthogy szolgálatunkat elvégezhessek s szolgálattalunkkal jutalmazzon az Isten.

De ha a gyülekezet és lelkész anyagi viszonyáról szólunk, akkor rá kell mutatnunk arra a természetes magyarázatra, hogy midőn Jézus tanítványait óvja a haszonleséstől, ugyanakkor a tanítványokról való tisztességes gondoskodást a gyülekezetek kötelességévé teszi. Máté evangélista ugyanezen történetet elmondja s Jézus eme szavait is feljegyzi: „Méltó a munkás az ő táplálékára.” Ezt a kötelességet nem szabad a gyülekezeteknek elfelejteniük.

Pál apostol első korinthusi levelében van egy szomorú és mégis felemelő szakasz, melyből a gyülekezetek és lelkészek sokat tanulhatnak. Azt mondja az apostol: „Úgy vélem, hogy az Isten minket apostolokat utolsókul állított, mintegy halálra-szántakat; mert látványossága lettünk a világnak, úgy anyaloknak, mint embereknek. Mindezideig éhezünk, szomjúhozunk, mezítelenkedünk is, bántalmaztatunk is, bujdosunk is, fáradozunk is, tulajdon kezünkkel munkálkodván; ha szidalommal illettetünk, jót kívánunk; ha háborúságot szenvedünk békeséggel tűrjük. Ha gyaláztatunk, könyörgünk: szinte a világ szeméjévé lettünk, mindeneknek söpredékévé egész mostanáig. Nem azért írom ezeket, hogy megszégyenítsélek titeket, hanem mint szerelmes gyermekeimet, intelek. Mert ha tízezer tanító-mesteretek lenne is a Krisztusban, de nem sok atyátok; mert tőlem vagytok a Krisztus Jézusban az evangéliom által. Kérlek azért titeket, legyetek az én követőim (I. Kor. IV. 9-16.)”

Sokat tanulhat ebből a részből a gyülekezet és a lelkész. Tanulja meg belőle mindegyik a maga leckéjét.

De az apostol eme lelki megnyilatkozása is rámutat a mi istenszolgálatunk nemes föntségére. Nem várunk anyagi elő-

nyöket, hanem az örökkévaló Istentől kérjük munkánk jutalmát. Mi lehet ez a jutalom?

Jutalmat látunk magában a munkában. Isteni kitüntetésnek tartjuk, hogy Isten minket elhívott s országában való munkálkodásra méltatott. Mi tudjuk, hogy Ielkiszolgáltatunk nagy méltóság. Munkálkodás, csalódás és nélkülözés közt felemel az a tudat, hogy munkánk által az emberek jóltevői lehetünk. Új erővel bátorít, hogy a legdrágábbat ébresztgetjük, tisztítjuk és mentjük: az emberi lelket. A legszentebb ajándékot visszük az emberek, családok, gyülekezetek küszöbére: a Megváltó Krisztust. Gyenge lehet az ajándékot vivő kéz, gyarlóságában formátlan lehet az isteni ajándékot magábanrejtő, törekeny agyagedény, ékes beszéd helyett dadogás lehet ajkunkon a szó, mellyel a nagy ajándékot embertársaink lelkére helyezük, azért mégis ez a legdrágább ajándék: a Megváltó Krisztus. Es a legboldogítóbb hivatás mégis az, hogy minden gyarlóságom mellett is, tűzben égő lelkemben vihetem és hirdethetem a megfeszített Krisztust. Hivatásunk eme boldogító méltóságában mindennap megújul az erőnk, szárnyra kelünk, mint a saske-selyűk, futunk és nem lankadunk meg, járunk és nem fáradunk el. Elfelejtjük göröngyös utunk töviseit s panasztalan eltemetjük csendes álmainkat. Boldogságnak érezzük a keresztet is, ha hivatásunkra érlel s jutalomnak a munkát, ha terhe néha meg-roksaszt is.

Emberek közt járunk, mulandó földön munkálkodunk, bíránkat mégsem a változó hangulat és ízlés embereiben keres-sük, hanem a mindig ugyanazon Istenben, ki igazsággal és kegyelemmel bírálja el, hűséges sáfárai voltunk-e az Ő szentséges titkainak. Örök bíránk a földön s bíránk lesz a mennyekben a szent Isten. A végén azután ismét ketten állunk az Isten előtt: gyülekezet és lelkész. Együtt indultunk, együtt munkálkodtunk, együtt állunk a számonvevő ítélőszék elé.

Jaj nekünk, Isten-szolgáknak, ha hűtleneknek találtatunk. De jaj ^a gyülekezetnek is, ha az ítélkező Isten bizonyítva látja a keserű vádat: elküldtél, elmentem; bebocsáttatást kértem, el-utasítást találtam; prédikáltam, nem hallgattak meg; bűnbánatot követeltem, de az emberek megkeményítették szívüket!

Nem, ajkunk még utolsó lehelletével se mondjon vádoló szót, hanem egy alázatos, könyörgő imádságot.

És míg életünknek kedvez az isteni kegyelem, a Krisztus

főpapi imádságával térdeljünk eléje: Uram, azt a munkát végzem, melyet reám bízál. Megjelentem a te nevedet az embereknek, akiket e világból nékem adtál. Tudják meg, hogy mindez tőled van; mert ama beszédeket, amelyeket nékem adtál, őkik adom. Ismerjék meg, hogy én tőled jöttem ki és higyjék el, hogy te küldtél engem. Uram, én ezért könyörgök, és én Uram azokért könyörgök, kiket nékem adtál.

Befejezésül csak egyet.

Mikor lelkeszi hivatásomról beszéltem, csak a szent vágyakat vettem szivemből, a vonalakat és színeket a Krisztus örökkéigő pásztori szívéből merítettem. Míg beszéltem, hangomnak mindig kettős csengését éreztem: prédikációként szállt felém, pedig Isten lábaihoz hulló remegő imádság volt.

Gondolatban térdeljetek mellém és imádkozzatok velem.
Ámen.

Csendesség.

(Vízkereszt utáni vasárnap.)

Máté 8, 23—27. „Mikor hajóra szállt vala, követék Őt az ő tanítványai. És imé, nagy háborgás lón a tengeren annyira, hogy a hajót elborítják vala a hullámok; Ő pedig aluszik vala. És tanítványai hozzámenvén, felkölték Őt mondván: Uram, ments meg minket, mert elveszünk! És monda nékik: Mit féltetek, óh kicsinyhitűek? És ekkor felkelvén megdorgálá a szeleket és a tengert és lón nagy csendesség. Az emberek pedig elcsodálkozáának mondván: Kicsoda ez, hogy mind a szelek, mind a tenger engednek Néki?

Sajnálom azokat a szegény tudós kritikusokat, akik annyira Selemeire szedik a természet alkotásait, hogy végül is megölik annak fenséges egészét. Bírálgatnak, magyaráznak, cáfolnak, kifogásolnak, míg azután szemükben lassan meghal a csudálat s lelkükben elnémul a magasztalás himnusza.

Sajnálom azokat a tudós keresztyéneket is, akiknek bölcsességében meghal a szívük és való vagy képzelt tudásuk letördeli hitük szárnyait.

Csudálatosnak tartják Jézus alakját, tiszteletreméltónak egyéniségét, fenségesnek tanítását, de csudatételeivel sehogysem tudnak kibékülni. Azt mondják, hogy a csudatétel nem egyeztethető össze a modern természettudománnyal. Ma már egészen más képzetünk van a világ törvényszerűségéről, mint amilyenek a bibliai kor képzelte. Tudjuk azt, hogy a világrend sérthetetlen és annak, sérthetlensége felett a teremtő Isten örök souverenitása örökdi. A csuda egyformán sértené a világrendet és a világhormányzó Istent.

Ha theologusi okoskodással kell válaszolnom, akkor így szólok a szegényszívű tudósokhoz: ne féltsétek a csudától a világrendet, mert a rend nem jelent egyformaságot és az emberek által észlelt rendkívüliség alkotórésze lehet az isteni világrendnek. A világot is ne képzeljétek isteni kézzel elkészített és

azóta önmagától járó tökéletes óraműnek, hanem nézzétek eleven szervezetnek, amelynek folyásába, változásába ma is állandóan belebeszél az örökkévaló Isten. Ha a gyarló ember csudálatosnak tart is valamit, vájjon az a csudálatos dolog nincsen-e régen megírva az Isten lelkében és nem tartozik-e kezdettől fogva Isten akaratához és a világ tervszerűségéhez? Mi az ember és mi a világrend? Egy porszem milliomod része vagyunk a világmindenséggel szemben és a világmindenség elenyésző semmi az örökkévaló Istennel szemben. Mi csak egy szédítő felépítésű, ezer kerékből és millió rugóból álló nagy gépezetet látunk és sokszor elfelejtjük, hogy ez a nagy világmindenség is csak eszköz egy titokzatos szellemi világ szolgálatában. A porszemnyi ember és a szédítő világmindenség oda vezetnek az isteni titkok elfüggönyözött, lepecsételt ajtajához, amelyen ez a felírás világít: Örökkévaló Lélek. Mit tudnak a természettudósok és mit tudunk mi mindnyájan abból, hogy Isten mily eszközökkel vezeti a halhatatlan lelket az ő birodalmába! Nem tudjuk, de csendes óráinkban megérezzük, hogy az emberi okoskodással megszerkesztett világrendnél ezerszer drágább Isten előtt az emberi lélek.

Ha theologusi feleletet kellene adnom a felvetett kérdésre, úgy körülbelül ezt mondanám. De szívesebben válaszolok a szívemmel, mert tudom, hogy a felvetett kérdés nem a fejben, hanem a szívben nyer elintézést.

Csillagos éjszaka beletekintek az ég felé fordított nagytávcsőbe és közelebb hozom magamhoz a sok ezer mérföldre keringő égitesteket. Mennyi teremő hatalom, mennyi gondviselő bölcseség! Azután megállok a búzatábla szélén és kezembe veszem a messzevilágító, égő pipacsot. A csészelevelek mögött alázatos simulással meghúzódznak a szíromlevelek és rajtuk sötétedik a sok porzó. Hallom már a rovarok szárnyának zizegését. Azután utánuk nézek, amint tovaviszik a lábukhoz tapadó virágport. Tovább megyek. Megsimogatom a búzakarász duzzadó fejét és elgondolkodom a rothadás és új gyümölcsözés megismétlődő régi meséjéről. Örökös csudákat sejt a lelkem. Rászentelek néhány órát és tetőtől talpig átgondolom az emberi szervezet csudáit. Megvizsgálom a szem, fül, agy és idegrendszer munkáját és nagy alázatossággal mindig mélyebbre hajtom fejemet. Minden csuda bennem és körülöttem. Eszembe jutnak a szent Isten állandóan megismétlődő csudái. Magam is minden

évben látom az ötezer ember kenyércsudáját és a tisztátalan lelkek megtisztulását. Én is álltam már reményvesztetten halállal viaskodó beteg mellett s éjszaka múltán hallottam a megmentett ágya mellett az orvos vallomását: Nagy az Isten!

Alattam, felettem, körülöttem és bennem minden állandó, végtelen sok csudáról beszél. Miért kételkedjem hát éppen Jézus csudáiban? Ha értelemmel ítélem meg a csudatörténeteket, akkor sem találok okot a kétségre, mert sem a helyesen értelmezett világrend, sem a világot kormányzó Isten helyesen felfogott lényé nem áll a csudával ellentétben. Ha pedig szívemmel gondolkodom, akkor sem kételkedem, hanem meglátom bennük az isteni dicsőség glóriáját és boldogan mondogatom: Hiszek, hiszek!

Ebben a csendes órában egy jól ismert csudában szemléljük Isten dicsőségét: Jézus lecsendesíti a háborgó tengert. A történet Jézus természetfeletti hatalmát bizonyítja. Egyetlen szót ejt ajka és a magasra törő hullámok elsimulnak s az elemek harca felett győzedelmeskedik az isteni csendesség. Ugyanekkor egy második csuda is történik, csak hogy erről nem beszél az evangélista feljegyzése. A tanítványok lelkét véresre korbácsolja a kishitűség. Ajkukat sápadtra festi a reszketős félelem. És ekkor szemük előtt felemelkedik egy isteni kéz, feléjük zendül egy isteni szó s lelkükbe, mint valami varázserő, behull Jézus csudatétele. Félelmük hirtelen eltűnik. Felzaklatott érzéseik megnyugosznak s lelkük elsimuló tükrén a kéklő égboltozat ragyogó fényjátéka játszik. A vihar-rázta lélek halk boldogsággal pihe[^], mint az édesanya ölébe menekülő, megriadt kicsi gyermek és minden lélekzetvétele egy hálás sóhajtás: csendesség, csendesség.

Vájjon Jézus melyik csudája nagyobb? Az-e, hogy a tornyosuló hullámokat helyükre visszaparancsolja, vagy hogy megállítja az emberek millióit a kishitűség, kételkedés, kétségbeesés meredélyei előtt és megtört szívükre halkan ráteszi kezét: csendesség, csendesség?!

Ennek az állandó krisztusi csudának erősítő tanítását így foglalhatjuk össze: bármilyen nagy legyen is a minket ostromló életvihar, Jézus mindig meghallja az imádkozó ember kiáltását s ad néki megtartó erőt. Lecsendesíti a hullámokat és csendeséget teremt. Ezt az igazságot eleveníti meg előttünk a csudatörténet, amelynek esemény-egymásutánját követve mi is három

gondolatkör szerint csoportosítjuk mondanivalónkat és beszélünk: 1. a viharról; 2. a tanítványokról és 3. Jézusról.

1. Jézus és a tanítványok hajója a Genezáreth hullámain szeli. Elinduláskor még csendes a tó vize s a körülfekvő szelíd-hajlású hegyek képe belerajzolódik tükrébe. De hirtelen szokatlan heveességű zivatar támad. A kicsi tenger megirigyli a nagy óceán hatalmát. Lerázza az erejét béklyózó bilincset, tarajosra fodrozza hátát s szeszélyes haraggal papircsónakként táncoltatja a hajót. Recsegve nyögnek a hajóbordák, csikorogva dacol a kormánylapát s a megingó árbocról úgy lóg alá a tépett vitorla, mint a csüggedt reménytelenség.

Honnan, jön ez a vihar? A mélységből szakad-e fel, vagy a Hermon havas gerincéről süvít alá? Örvénylő forgatag sodorja a törékeny alkotmányt, vagy a hegyekből rászabadult vihar ostora kergeti hullámhegyen és hullámvölgyön keresztül? Valami rendkívül nagy viharnak kell lennie, mert a viziélet törvényeit ismerő halászberek is sápadt arccal néznek maguk elé. Pedig menniük kell. Márk evangélista szerint a hajóbalépéskor azt mondja Jézus: „Menjünk át a túlsó partra!”

Nekünk is át kell jutnunk a túlsó partra. Ha az élet kicsiny hajója elindul a mulandóság vizén, akkor mennie kell hullámról-hullámra, süssön bár felette ragyogó nap, vagy sötétedjék felette fekete éjszaka, mennie kell dagadó vitorlával, győzelmeli zászlóval, vagy törtszárnyú madárként úszó koporsóval, mígnem megérkezik a túlsó partra.

A zivatart senki sem kerülheti el. Az életnek kétféle viharzása van. Vagy az élet magas hegyéről zúg alá a zivatar, mint a Hermon jeges fuvalma, vagy a bűnös emberi természet mélyéből szabadul fel, mint a Genezáreth fenekéről felzúduló haragos őserő. A vihar vagy az élet velejáró tartozéka, amely szenvedés, küzködés, gond, fájdalom, csalódás alakjában jelentkezik, vagy pedig az emberi lélek legmélyéről fakad s egy állandó, ős viharforrás táplálja: az ember bűnös természete.

Az éllelviharról nem kell részletesen beszélnem. Minden ember mindennap érzi a megpróbáltatás gyötrelmeit. Felkeres a nehéz gond. Ehségnyhítésre sem elég a szűkösen kicsi kenyérszelet. A jogos igényt is százszor megrostálja a koldusszegénység, még a betegágytól is távortartja az orvost és a gyógyulást. Sokszor a szülők gyermeknevelési tervét megfojtja a pénztelenség és sírig lelkükben hordozzák a meghalt reménység ke-

resztjét. Sok millió példánnyal képviselt embertípus az, amely sápadt arccal maga elé mered, összead, kivon, tervezget és keresztülhúz, a lehetőség kockáival kirakja a szükséglet képét, de sohase jön ki a számítása és mindig összedül minden terve. Lesepri az egészet és másnap újra kezdi. Koravén ránc húzódik az arcra, időelőtti hó fehériti a haját s a megviselt idegszálak reszketve lebegnek a viharzúgásban. Néhányan közülünk csendesen mondogatják: én is ezek közé tartozom!

Mások életvihara a betegség, vagy a tolószék körül tombol. Megszólatatója a hirtelenül összeroppanó életenergia, a lassan elhaló egészség, a gyertyabéllel fogyó, gyorsan égő életreménység. Mikor a te életedet jelképezi a gyorsan fogyó gyertya, mintha naponként saskeselyű vájné szívvedet. Ha pedig hozzátartozód sorvadását nézed, mintha kormos füstfátyolt kóvályogatna lelkedre a haldokló gyerlya lobbanó lángja.

De hol vannak az életvihar többi szenvedései? Rejtelt bánatok hordozói, a nyitott szemmel álmódók, a csukott szemmel ébredők? És hol van a nemes lelkek szenvedése, akik saját erejükben csalódnak, akiket saját önzetlen törekvéseik csalnak meg? A közjavát viszik kezükben, mintegy magasra emelt, szent keresztet. Önmaguk számára csak a dolgozás méltóságát és a használás dicsőségét kérik, de a meredek útról árokba tapossa őket az önzés s a szent eszmék keresztjét kiszakítja kezükből az önérdek. Sok és nagy szenvedés viharzik át az élet tengerén, de kevés váj mélyebb szakadékot, mint a lelki csalódások néma keserősége. Eltiport ambíciók, értékesítés nélkül maradt tehetségek, átálmodott álmok szétfoslása. Ezek a ma sírjában megfojtott holnapok. Ezek a megkeseredett lelkű, epésbeszédű, csüggedt szívű emberek, kik életemlékekből éldeglének, nem pedig a jelen akarásából és a jövőndő varasából.

De ezek között az életviharok között vannak olyanok is, amelyeknek első, vagy utolsó okaként a minden szenvedések első forrása szerepel: a bűn. Igazi ősforrás, belőle bugyog elő a legtöbb fájdalom. A más eredetű megpróbáltatások is magas százalékban a bűn gyermekei, úgy hogy a testi és lelki szenvedés takarója alatt sokszor megismerjük a bűn bélyegét. De azután vannak életzivatarok, amelyekben teljes, nyílt meztelen ségében lép elénk a bűn.

Egy nagy, határozott követeléssel lép eléd a Krisztus tanítása. Ne csak az élet külső viharaival törődj, hanem lásd

meg az emberi természet mélyéről feltörő örök vihart is. Vess számat a bűnnel. Értsd meg a bűn komoly valóságát. Ismerd fel benne halálos ellenségedet. Nézz életedbe és ítélj te magad. Örvénylő forgatagba csalogatja lelkedet. A bűn feneketlen tengerének minden áradatát rád zúdítja. Hited árbocát kettétöri, reménységed horgonyát láncáról leszakítja. Meghamisítja delejtűd mozgását, kiveti lelkedet, életedet és jellemedet a helyes útirányból. És mindezt azért teszi, hogy életed hajója a vihar martaléka legyen s lelked meg ne érkezzék a túlsó partra.

Ehhez a krisztusi intéshez még egy messzebb vezetőt csatolok. Keresd meg minden életviharban a bűn szerepét. Nyomozd ki a létrehozó okokat s állapítsd meg, hogy az élet külső megpróbáltatásai mily mértékben az élet járulékaik és mily mértékben emberi bűnösséged következményei? Mennyivel közelebb jutnánk Istenhez, ha az életvihar nemcsak életünk hajóját, hanem lelkiismeretünket is megmozgatná!

2. A tanítványok a haragos tengeren ide-oda dobált hajón a lelki élet különböző stációit futják be.

Mikor a sima víz tükrén elindulnak, szemük gyönyörködve nézi a tenger szépségeit és fáradalmaik után boldogan megpihennek. Közömbös dolgokról beszélgetnek egymás között s nem gondolnak arra, hogy Jézus nincs velük. Ez az első lelkiállapot. Nem veszik észre Jézus hiányát. Jézus elszunnyad az ő lelkükben is.

Mikor feltámad a vihar s a víz csendes fodrozása után haragos hullámok kapják hátukra a törekeny hajót, nyugodtan állanak a fedélzeten és a hajó megmentését saját erejüktől várják. Ez a második állapot: azt gondolják, hogy nem szorulnak kívülről jövő, idegen segítségre.

Mikor azután a féktelen zivatar toronymagas vízhegyeken és örvénylő völgyeken korbácsolja végig a kicsiny hajót, mikor az orkán végigsüvít a fedélzeten, mikor nyögve recseg az árboc, rongyokká szakadozik a vitorla és nyöszörögve segítségért kiált az erejevesztett kormányrúd, akkor a tanítványok lelkében összeroppanik a magában bízó emberi erő s fokról-fokra hatalmába veszi őket a kétségbeesés. Megismerik saját magukban való tehetetlenségüket. Meglátják, hogy ha felülről és kívülről segítség nem érkezik, úgy mindnyájan elvesznek. Ez a harmadik lelkiállapot: az emberi erő elégtelenségének megismerése és a megsemmisülés bizonyosságának meglátása. Mikor

azután fejük felett a fekete ég haragja villámaint szórja s lábuk alatt recsegve-ropogva meginog a biztosnak hitt élet, mikor összeomlik bennük életük acélváza, melyre rá akarták helyezni az élet minden terhét, akkor a rettenetes zivatarban megvilágosodik előttük a nagy igazság, hogy rajtuk csak Jézus segíthet. A kétségbeesés ingó deszkapadlóján, de a hit kötelét erősen megragadva, eljutnak Jézushoz. S felébresztik őt: ments meg minket, mert elveszünk! Ez a negyedik lelki állapot: az ember eljut Isten kegyelmének tudatához. Felébreszti saját lelkében Jézust, hogy élő hatalommá tehesse életében.

Azt mondhatjuk tehát, hogy a tanítványok lelke az érzésinga két szélső pólusa között vergődik: a közönyösség és a kétségbeesés között. Isten azonban a vihart áldássá teszi rájuk nézve s a reszketve nyugtalankodó inga egy biztos nyugvóponton megnyugszik. Ez a Krisztus-megtalálás, ez a Krisztussal egyesülés. Ez a nagy csendesség.

Minden ember a Krisztus tanítványa s Jézus minden emberrel együtt utazik a túlsó part felé. Mindnyájunkat tanítványává tesz. Célokát tűz elénk, munkát bíz reánk. Legfeljebb csak abban lehet közöttünk különbség, hogy vajjon fenntartjuk-e tanítványi elhivatásunkat? Egy hajón megyünk Jézussal, de törődünk-e vele, ajkunk mond-e róla bizonyágtévő szavakat? Kezünk dolgozik-e az ő országáért? Életünk hirdeti-e az ő dicsőségét? Sokszor mintha nem is egy, hanem különböző hajón mennénk.

Különösen az élet zavartalan egy formaságában, az állandó boldogságban könnyen közönyössé válik a lélek. Elsorvadnak a Jézussal összekötő kapcsolatok. Lassanként Jézus elalszik a lelkekben. Ez pedig azt jelenti, hogy Jézus kiesik életünk konstrukciójából. Megszűnik az élet középpontja lenni. Nem ad irányítást. Nem ad magasabb kötelességeket és a kötelességek által magasabb avatást az egész életnek. Megfosztja az embert azoktól az erkölcsi szempontoktól, amelyek életberendezését szabályozzák, az emberekhez, a világhoz való viszonyát megállapítják. Kimondhatatlan veszedelmet jelent, ha Jézus elalszik a lelkekben. A változás kezdetben alig észrevehető. Es mégis az élet belső iránya és belső tartalma átalakul. Ideig-óráig még megy minden a megszokott régi úton, de csakhamar egy idegen lelki-élet alakul ki az ember lelkében. Valami idegen erő, idegen ideál, idegen hatalom kiszorítja Jézust életed

középpontjából, mintha a hajó fedélzetének középpontjáról a hajó egyik oldalára költöztetnék át. Ezzel együtt megváltozik azután egész életberendezésed.

Vizsgáld meg életedet és éber lelkiismerettel vigyázz, ne-hogy Jézus lekerüljön életed központjából. Mert ha nem Jézus körül bontakozik ki életed, ha nem belőle nyered életed cél-jait, életed irányát, életerődöt, ha nem világít állandóan feléd az Ő szentlelke, akkor csakhamar átfog a közönyösség szürke ködfelhője és lelked valamelyik rejtett zugában álomba szenderül Jézus.

Az első lelki állapot, maga után vonja a másodikat. Jézus háttérbe szorulása olyan légkört teremt, amelyben természet-szerűleg előtérbe nyomul a földi ember. Emberi életcélok, em-beri vágyak és emberi erős akarások érvényesülnek. A min-dennapi tervezeténél csak az emberi és ember által adott tényezők szerepelnek: az emberi képesség, a vagyon, a tudás,, befolyás, életszerencse. De nem szerepelnek az érzékfeletti tényezők: az isteni kegyelem megnyilatkozásai. Ezek azután csakhamar egy olyan élettípust formálnak, amely akár tudato-san, akár tudatlanul függetleníti magát Istentől s életberendezését kizárólag emberi erőre helyezi.

Igen, ez megy kedvező időben és megy egy bizonyos ideig. De mikor azután a megpróbáltatások megrohanják az embert, mikor a külső élettámaszok cserbenhagyják, a belső élettámaszok pedig hiányoznak, akkor beáll az emberi élet csődje. Egy borzalmas, egy nagy összeomlás, amely romjai alá temeti a lelket is. Ilyenkor csak egy szabadulás nyílik az ember számára. Az az egy, mikor a romok alól kiszabadítja élete legnagyobb értékét, kiszabadítja lelkét és elindul az élet fejedelme, a Krisztus felé. Elindul. Lábaihoz vonszolja fá-radt életét. Imádsága erejével átöleli lábait: Ments meg Uram, mert elveszünk.

Es most következik az igehirdetés azon része, melyet minden ember maga mond el önmagának. Egymásmellé sora-kozó kérdések: melyik lelki stáción állasz? Szürke közöny felhője vesz körül? Kizárólag a saját erődben bízol? Alszik, vagy tán csak szunnyad lelkedben Jézus? Látod-e arcát, avagy csak néha, ritkán, vagy sohase? Vagy éreztél már nagy ziva-tart, mely kiábrándított önön erődből és kemény ököllel meg-tanított arra, hogy magadban semmi vagy csupán? Hol állasz

és milyen lelki stáción vagy? Felelj ezekre a kérdésekre lelki ismereted szerint te magad! Én csak kérlek, intlek, siettetlek, hogy menj, ne késlekedj, ne várd meg a nagy összeomlást, hanem még idejekorán keltsd fel lelkedben Jézust.

3. A csodatörténet végén világossá válik, hogy az egész történet középpontja Jézus, ki a tanítványok könyörgésére felemelkedik s kinyújtott kezekkel megdorgálja a szeleket, a tengert és így lesz nagy csendesség.

Jézus saját személyében a csendesség megtestesülése. Tombolva harsog az orkán, a fedélzeten patakokban hömpölyög a szennyes hullámvíz s a kettétört árboc olyan, mint egy csonka sírkereszt. Jézus tűri a vihar erejét. Mindenki kétségbeesve reszket, Jézus pedig csendesén alszik. Ez a csendesség a lelki nyugalom, a belső biztonság kifejezője. Vihar dülésében is azért alszik nyugodtan, mert teljes lelkiközösségben él Istennel. Bízik a mennyei Atyában. Tudja, hogy jövendője, életsorsa, a küszöbön álló történések és események az Ő atyai lelkében öröktől fogva meg vannak írva. Aki egyik kezével megrázza a tengert, másik kezével vigyázva őrzi az ő életét. Aki zúgó zivataron átviszi élethajóját, az a természeti világ nagy és parányi jelenségeit egy magasabb szellemi világ szolgálatába állítja és mindig, minden által a lélek javát munkálja. Ezt tudja Jézus s ezért tud a zúgó zivatarban is csendesén aludni.

Mikor saját magunkra alkalmazzuk a csodatörténet tanításait, mindenekelőtt néhány általános alapigazságot kell megállapítanunk.

Az életcsendesség nem magában lévő első érték, hanem ennek következménye, nem gyökér, hanem a gyökérről hajtott hajtás. Az életcsendesség a lélekcsendesség édes gyermeke. Az életcsendesség drága kincsét csak az tudja megszerezni, kidolgozni és megőrizni, aki biztosítja a lélekcsendesség állandóságát.

A lélekcsendesség a Jézussal való állandó lelki közösség arany bölcsőjében pihen. Valósága és ereje, tartalmassága és hatása attól függ, hogy mennyire válsz eggyé a Megváltó Krisztussal. Minél elevenebb Jézussal való lelkiközösséged, annál több életvalóságot mutat Jézussal való életközösséged. Így virágozik ki a lélek csendességéből az élet csendessége.

Lelked csendességében a gondviselő Istenbe vetett hit a lüktető szív Isten öröködik feletted, atyai szeretettel intézi sorodat. Bármilyen történések veled és körülötted, gondviselő szeretete,

mint védelmező, szent sátor borul föléd. Külső és belső életedet megtépheti a vihar, kifoszthat a sors, kísérhet a csalódás, Isten mindig a te gondviselő Istened marad. Tenyerén hordozza életedet s javadat tudó bölcseséggel segíti az örökkévalóság felé lelkedet. Micsoda boldogság, hogy ezt tudod, micsoda megnyugvás, hogy az élet zivatarai, a gond, nyomorúság, szenvedés, csalódás úgy zúgnak el feletted, hogy érintetlenül hagyják lelked belső biztonságát.

A viharban is csendesen tudsz aludni, mert az Istenbe vetett bizodalom' párnájára hajtod fejedet s a mennyei Atya szeretete védő takaróként reád borul.

A lélek csendességéhez tartozik a megbocsátó szeretet bizonyossága. Ha Jézus él szívedben, akkor lelkiismereted sem alszik. Akkor nem hunyod be szemedet azon valóság előtt, hogy a bűn mindennap harcot indít a lelked ellen, ostromolja benned a jót, szaggatja az Istennel összekötő kapcsolatodat s mindent elkövet, hogy Jézustól elszakítson téged. Felébred benned az isteni törvény lelkedbe rejtett védelmezője: a lelkiismeret. Véresre tépi szívedet, marcangolja önbecsülésedet, megmérgezi életedet és meglopja álmodat. De büntudattól gyötört szívedre drága balzsamként hull a Krisztus megváltó vére. Meglátod Isten bűnbocsátó atyai kegyelmét s lelkedre aláéreszkedik egy áldott, boldog csendesség.

Kicsoda adhatna neked Isten bűnbocsátó kegyelméhez hasonló, vagy csak hasonlítható értéket. Ha a világ neked ajánlódna minden tudását és gazdagságát, vájjon megvásárolhatnád-e vele azt a megvásárolhatatlan kincset, amit a lélek csendességének nevezünk. Ő áldott, boldog pillanat, midőn büntudatban gyötrődő, veszendőségben vergődő szívünkre észrevétlenül ránehezedik Krisztus keze, elcsendesíti lelkiismeretünk háborgó érzéseit s halkán azt mondja: Legyen csendesség!

A lelki csendesség lassanként ráömlik az életmezőségre s életcsendességet teremt. Figyeld meg az Istenben élők életét. Magasabb elhívást hallanak, a szent Isten szolgálatába kötelezik önmagukat s életüket magasabb eszméknek rendelik alá. Jézusban élnek s állandó krisztusi szolgálatra nevelik magukat. Lassanként kialakul egy külön értékelmélet, mely az evangéliumon alapul s állandóan az evangéliumból táplálkozik. Ennek az értékelméletnek csak néhány tétele van, de ez is elegendő ahhoz, hogy az élet megítélését és berendezkedését be-

folyásolja. Ez a néhány alapigazság így hangzik: első az Isten, azután jön az ember, első a lélek, azután jön a test. Sem emberi, sem testi követelés nem érvényesülhet az Isten és a lélek rovására. Ahol e szerint az értékelmélet szerint alakul ki az emberek életvezetése, ott nehéz zivatarokban is csendesség borul a lélekre.

Az ilyen emberek nagy megpróbáltatások közt is megőrzik lelki harmóniájukat. Szenvedésben is van mosolyuk, háborúságban is van békességük, szegénységben is gazdagok s a nyomorúságban is tűrők. Ez pedig azért lehetséges, mert Jézusban meglátják életcéljukat s mert Jézus nemcsak rajtuk kívül, hanem bennük is él s ideálból erővé válik számukra. Lelki biztonságuk megerősödik s valami különös lelki egyensúlyozottságra tesznek szert. Nem roskadnak össze nagy vihardulásban, nem temetik romok alá lelki értékeiket, összeomlaskor, temetkőskor is erős lélekkel megállanak. Jézus ébren van lelkükben.

A lélek és élet csendessége Isten és ember, ember és világ, ember és ember nagy, szent harmóniája, melynek kialakításán Isten és ember együtt munkálkodnak. Isten az ő szent igéjét adja. Gondviselő szeretetének és rtyai kegyelmének végtelen gazdagságát adja. Odaajándékozta Jézust, az ő szent Fiát, élethajónk állandó útítársát, lelkünk legjobb barátját, életünk hűséges segítőt. De vájjon mit teszünk mi a lélek és élet csendességéért? Tőlünk azt kívánja Isten, hogy a javunkra felajánlott drága, élő kincset elfogadjuk s azt mint fejlődő erőt beillesztjük életünkbe. Ismerd el Jézust életed középpontjának, sőt tedd lehetővé, hogy akaratával kormányozzon s lelkével vezessen oly életre, melyben harcok, lemondások, testi, lelki viaskodások után is megmarad örökkévaló isteni ajándékul a csendesség.

A krisztusi szent csuda naponként ezerszer megújul. Zúgó zivatarban kicsiny hajók igyekeznek a túlsó partra. Tépi őket az orkán s rablókézzel kifosztja őket az élet. Közöttük szeli a hullámot a te élethajód is. Talán nyugodt vizeken mégy, vagy örvényeken hánykolódsz s haragos orkán recsegve úz kavargó forgatagon keresztül. Elfogy az embererő, elhal a reménység, halálos sebből vérzik az életbátorság. Jézus szívedre teszi kezét s ezt az egy szót mondja: csendesség! És ha valamikor, Isten-adta napon megérkezel a túlsó partra, hajód ha kiköt ismeretlen földön s mögötted elmaradnak drága lelkek, végzett

munkák, átálmodott és megvalósulatlan álmok, akkor is isteni kéz nyúl teled, átemel az utolsó sötét örvényen és ezt az egy szót mondja: csendesség!

De ne ejtsen tévedésbe, hogy beszédem vége úgy száll feléd, mint hangfogós hegedűn elhaló lágy elégia. A csendesség nem meghalt érzelmek kriptája, hanem új érzelmek isteni bölcsője. Nem a tétlenség melegágya, hanem viharok elnyugvása egy biztos, nagy érzelemben. A csendesség nem nyugalom, hanem megnyugvás. Isteni kötelezés és isteni jutalom egyszerre. A csendesség Isten kegyelmének bírása, egy állandó, nagy életbiztonság. Isten kegyelmének nagy hajóján, mint mozdulatlan árbócfá, áll az örök, élő Krisztus s mi hitünk szálaival hozzákötözve megyünk a túlsó part felé. Mi ezt tudjuk és ez a tudat a csendesség. Lelkét keressük s lelkünket neki ajánljuk. Kinyújtjuk kezünket s megragadjuk az ő erős kezét. Ez a csendesség. Lassanként megértjük, hogy a csendesség Jézus megérkezése a lélekbe, szívünk hazatérése az Istenhez. A csendesség az Istent látott emberek megértő találkozása s az életváltások felett felzendülő égi harmónia. A csendesség egy nagy lelki békesség, a csendesség egy nagy életbátorság. A csendesség végtelen isteni szeretet, egy ragyogó sugár az Isten dicsőségének koronáján. Ámen.

A nemzet sorsa.

(Vízkereszt utáni vasárnap.)

János 11, 3.-4. ÍJ. 28-29 43-45. Küldenek azért a testvérek Őhöz mondván: Uram, imé, akit szeretsz, beteg. Jézus pedig, amikor ezt hallotta, monda: ez a betegség nem halálos, hanem az Isten dicsőségére való, hogy dicsőíttessék általa az Istennek Fia. Ezeket monda: és ezután monda nekik · Lázár, a mi barátunk, elaludt; de elmegyek, hogy felköltsem Őt.

És amint ezeket mondotta vala, elméne, és titkon szólítá az ő testvérét Máriát, mondván: a Mester itt van és hív Téged. Mihelyt ez hallá, felkele hamar és hozzá méné.

És mikor ezeket monda, fennszóval kiálta: Lázár jöjj ki! És kijöve a megholt, lábai és kezei kötelékekkel megkötözve és az orcája kendővel vala leboritva. Monda nekik Jézus: oldozzátok meg Őt, és hagyjátok menni. Sokan hívének azért Őbenne ama zsidók közül, akik Máriához mentek vala és látták, amiket cselekedett vala.

A világhistóriának nincs fenségesebb diadalmenete, mint amely Bethánia egy nyitott sírja előtt tolong, majd a keleti ruhák szintarkaságában, pattanásig feszült érzések szélsőségei közt, sírva, kacagva, rémületülte arccal és félelemtől reszkető inakkal egy kicsiny házikó felé elindul.

Ki ennek a diadalmenetnek a hőse? Az, aki halál-írt arccal, reszkető térdekkel, botladozva botorkál, vagy az a fehér ruhás férfi, ki áldást osztó kézzel áll egy kicsi embercsoportosulás közepén s kinek lábát zokogással öleli két hasogatott ruhájú asszony? Lassanként feléje fordul minden tekintet. A hullámzó tömeg most már nem azt nézi, akinek kezéről, lábáról leoldódott a halál köteléke, hanem azt, akinek hatalma volt azt leoldani. Tajtékozó táltosok nem röppentik virággal díszített diadalszekéren, pikkelyes páncélingbe öltözött, harsonát fúvó heroldok nem harsogják dicsőségét, gyorsfutású hírmondók nem kiáltják világgá csodatétele nagyságát, mégis mindenki föliseri

benne a diadalmenet hőstét. Megzendül az üres sír, harsogva kiált az elgördített sziklakő, prédikálni kezd a feltámasztott halott szerjes ajka s földet rázó magasztalássá válik a nagy emberáradat néma döbbenete. Jézus legyőzte a halált. Életet adott a halott testbe! Hozsánna Néked halálgyőző, életet adó hatalom! Hozsánna Néked győzelmes Jézus!

Mióta a magyar nemzet gyászba öltözött s nemes vonású arcára az enyészet szerjes foltjait rajzolta tragikus sorsa, azóta sokszor végiggondolom a bethániai család csudás történetét. Az történik velem, ami gyakran megeshet az emberrel, hogy kicsérel a történet szereplőit s ugyanazt a történetet új tanulságok és új igazságok fényében újra végigéli. Így látom én Lázár betegágyán a magyar nemzet betegségtől elcsigázott, törekeny testét. Látom emberfeletti viaskodását pusztító hatalmasságokkal és a halállal. Látom sírhoz vezető útját és ezerszer átszenvedek mindent, amit egy nemzet életében erőfogyásnak, haldoklásnak nevezünk. Azután remegő szívvel, imádkozó lélekkel, a munka minden áldozatára hajlandó étellel várom és újra várom, hogy mikor érkezik meg Jézus, mikor nyitja ki szemét a szerencsétlen nemzet, mikor oldódnak le tagjairól a halál bilincsei, mikor indul el újra a történelem töretlen mesgyéjén, mikor változik halála feltámadássá, haldoklása életbredéssé, betegsége egészséggé, elvetettsége erővé, gyalázata dicsőséggé. Mikor változik szégyenűtja ragyogó diadalmenetté, mikor indul el a nemzet élén az örökkévaló Krisztus, mikor zendül a megalázottak, keívszthordozók, megbélyegzettek, haldoklók és tespedők ajkán egy új diadalmi ének: Hozsánna a haláltgyőző Jézusnak! Hozsánna az életadó isteni hatalomnak! Mikor?... Mikor?...

Kezembe veszem a bibliát és olvasom a szent történetet:

„Küldenek azért a testvérek Jézushoz, mondván: Uram, ime, akit szeretsz, beteg.”

Százsor és ezerszer érezhettük, hogy az Úr szeret minket. Repüld be tekintetteddel régi, drága Magyarországunkat, megittasulsz szépségétől és gazdagságától. Dunántúl szelíd lankásai, erdővel, szőlővel borított hegyei, zöldelő szántóföldjei után állj meg a Kárpátok fenyves hegytaraján és hallgasd a mesemondó, nagy erdők zúgását. Felvetett fejjel tekints fel az erdélyi havasokra. Hósipkás fejükkel úgy állanak a magyar haza régi peremén, mint vártát álló, mozdulatlan határőrök. Nézd meg a Dunát, Tiszát, Marost, Drávát; nézd meg a kéklő Adriát, az ezerarcú

Balatont és a titokzatosan bujkáló Fertőt. Beszélj a hallgatag Nagyalfölddel. Kopogtasd meg a sziklabércek oldalát és kérdezd meg tőlük, hogy micsoda kincseket rejtegetnek. Oh bizonynal, Isten nekünk gazdag, szép országot adott!

Azután adott nemzetünknek kiváló képességeket. Adott lelki- és szellemi tehetségeket, értékes és kedves jellemtulajdonosságokat. Felruházott az értelem, ítélet és alkotóerő mindazon képességeivel, melyek egy nemzet történelmi fejlődéséhez szükségesek. Mint ahogyan két kézzel szórta a magyar földre a természet szépségeit, úgy a nemzet lelkét is királyi bőkezűséggel mindenféle drágasággal gazdagította.

Azután adott történelmi hivatásunk elvégzéséhez megfelelő időt. Zúgó zivatarokkal tépte a nemzet életfájának dús lombzatát, sőt sokszor egészen gyökeréig megrendítette. Megpróbáltatások pörölyütéseivel kovácsolta a nemzet egységét. Évszázadok szenvedéseivel tanította összetartásra, szeretetre, egymás becsülésére. Könnyzáró és megaláztatás közt megmagyarázta neki, hogy védelmezője Istenen kívül nincsen. Bebizonyította, hogy a nemzet önmagának legjobb barátja, vagy legádázabb ellensége.

Mindez gazdag istenáldás, örökkévaló, nagy isteni szeretet. Bizony elmondhatjuk, hogy minket szeretett az Isten. De a szeretet nagyságával együtt növekszik a nemzet felelőssége. Bírói kérdések rázzák lelkiismeretünk ajtaját: megbecsülted-e az isteni ajándékokat, gyümölcsoztted-e talentomaidat, felhasználta-e történelmi idődet?

És most, mint egy segítséget kérő könyörgés hull Isten lábaihoz lelkünk kiáltása: íme, Uram, akit szeretsz, beteg.

Drága magyar földünket megnyirbálta, nemzetünket összezsugorította az erőszak. Két forradalom vihara száguldott el fejünk felett s ezer átkával megállt felettünk a kegyetlen békekötés. Mint valami szegény, nyomorult, halálra szánt Lázár, vergődik nemzetünk a betegágyon. Kezét, lábát acélkötéssel összekötözték. Évezredes múltja dicsőségében ragyogó arcára rávetették a halál kendőjét. Ne menjenek tovább ezek a lábak a dicsőség útján! Ne dolgozzanak tovább ezek a kezek a nemzet és az emberiség javára! Ne ragyogjon többet ez az arc és ne világítson a nemzet lelke a történelem éjszakájában!

De bármilyen kegyetlen legyen ebben a pillanatban a magyar sors, vérezzen bár ezer sebből a lehasogatott magyar

föld, legyen bár sikoltó fájdalommá, vagy dörgő vádbeszéddé a nemzetre erőszakolt hazug béke, a legnagyobb veszedelmet még sem ebben látom.

A történelmi alakulások eredményei lehetnek megrázók. Ideig, óráig szét dönthetik a nemzet jólétét, eltaposhatják fejlődését és virágzását. A nemzet jövőjét mégsem ezek a tényezők döntenek el, hanem a nemzet belső értékei: jelleme, lelkülete, szellemi- és erkölcsi képességei. Az erőszak csak rövid időre veri békóba a nemzet igazságát, de a nemzet erkölcsi romlása, jobb sorsra való érdemtelensége hosszú időre, talán örökre sírba temetheti jövőjét. A történelem csillogó keleti szőnyegén kétféle szál szövődik együvé: az egyik kívülről húzódik a nemzet életébe, ez a történelem, a külső élet adott eseménye, a másik pedig belülről illeszkedik a nemzet életébe, ez a nemzet lelkületének, gondolkodásának, a nemzet jellemének megnyilatkozása. Sajátságos és tanulságos ennek a két tényezőnek egymáshoz való viszonya. A külső történelmi alakulások halotti gyászán is átszillog a reménység verőfénye, ha a nemzet erkölcsi értékei csorbíthatlanok. De a történelmi alakulás ragyogó diadalain is egy közlő temetés sötétsége borong, ha a nemzeti élet egysége és tisztasága megromlott. Azért nagy nemzeti tragédiák közt se azt nézd, mit mutat a történelem külső arca, hanem inkább, hogy mit mutat a nemzet belső, lelki arca. A történelem arca csak a jelent képviseli, a jövőt, a reménységet mindig a nemzet lelke képviseli. A történelem megkötheti kezét, lábát s azt mondhatja: rabszolgává teszek! De a nemzet lelke szét tépi a szolgaság kötelékeit s azt kiáltja: szabaddá teszek! A történelem halotti ruhával elfedheti a nemzet arcát, de a nemzet égő lelke megemészti a halotti kendőt, úgy, hogy még az ideig-óráig tartó elbukás is a nemzet dicsőségét növeli. Azért, ha szélesen ázott sírűreget, megszárdalt földet, megharmadolt népet látsz magad előtt, ne temetkezz el a kétségbeesésbe és ne húzd meg a halálharangot. A történelem eseményei a tragédiának csak középső felvonásait adják. Az utolsó felvonás csak akkor kezdődik, amikor a nemzet csontjából kiszárad az erkölcs, amikor testéből kiszikkad az életerő, mikor nemcsak rajta kívül álló hatalmasságok Ítéleznek felette, hanem Ítélezik saját meglazult erkölcsé és elhomályosodott nemzeti értéke is, mikor nemcsak kívülállók vetik betegágyra, kötik gúzsba, hanem saját maga is betegágyhoz láncolja önmagát s

a haldoklók ruháját ölti száz sebtől borított testére. Ez az életbotorság, ez a lelki elsoványodás, ez az önmagáról ítélkezés, ez a tulajdonképpeni halálos, nagy betegség.

Es most kiáltva mondjuk: íme, nézd Uram, akit te szeretsz, az beteg! Beteg a nemzet, mert beteg a társadalom, mert beteg az emberek lelke!

Túlzás lenne, ha minden erkölcsi nagyságot és minden lelki emelkedettséget megtagadnánk, holott tudjuk, hogy vannak a nemzetnek hűséges emberei, kik vérrel, verejtéssel, arannyal és tehetséggel önzetlenül szolgálják hazájukat. De a kedvezőtlen életjelenségek előtt sem hunyhatunk szemet. A nemzet lelkén súlyos betegségek rágódnak.

Gyászos történelmi katasztrófánkban azt hittük, hogy a nemzet megtalálja önmagát. Felismeri való helyzetét s megkeresi kötelességeit. Megtanulja az eddiginél is jobban szeretni a hazát, féltékenysége felett úrrá teszi a megértést, gyűlölete felett a testvéri szeretetet. Megerősíti erkölcsét és kiépíti nemzeti egységét. Martíromságra kész hősokeket vártunk, éjjel-nappal munkára hajlandó, önzetlen emberhadsereget. Embereket vártunk, kik a nemzetért élnek s kik jobban szeretik hazájukat, sem mint amennyire gyűlölik egymást. De sok tekintetben csalódtunk.

A tömeg lelkét elrútítja az önzés. Sokan csak önmagukat látják és csak saját érdekeiket hajszolják. A nemzet közjáva hidegen hagyja őket s a nemzet nagy követeléseit elől bezárják szívüket. Saját önző érdekük, kicsinyes, hitvány, anyagi előnyeik, érvényesülésük, vagy hiúságuk kielégülése fontosabb nekik, mint a nemzet boldogulása. Ezek a romok közt bujkáló kincskeresők. Ezek a mindig éhes kalmárok, kik a rombadőlt oltár tűzénél főzögetik mindennapi lakomájukat. Böbeszédűek, ha a nemzetért hozott áldozataikról van szó, de némák, ha a nemzet embernevelő, szívet gazdagító, életet teremtő áldásairól kellene bizonyosságot tenni. Ezek az ügyeskedő életpolitikusok, kik élni akarnak, de nem a nemzetért, hanem a nemzetből.

Egy másik vonás a tömeg lelkén az uralomvágy. Mindenki parancsolni akar, engedelmeskedni csak kevesen. Mintha a parancsolás joga megszüntetné az engedelmeskedés kötelességét. Aki mástól engedelmisséget követel, úgy gondolja, hogy ő maga nem tartozik engedelmisséggel. Kihalt a lélekből a szolgálás gondolata. Elhomályosodik az az erkölcsi igazság, hogy az élet értékét a használás mértéke állapítja meg. Feledésbe merül az

a másik gondolat, hogy az igazi ember nem embereket, hanem eszményeket és igazságokat szolgál.

Az emberek gondolkodásából három hiányzik: az eszmények meglátása és életcélul elfogadása; a szigorú önkritika, mellyel képességeiket és a nemzet életében való elhelyezkedésüket megítélik és végül: az önfegyelmzés, a magasabb érdek előtt való engedelmes meghajlás.

Ez a mindent legyőző uralomvágy, a hatalom kíméletlen akarása sokszor eltápossa az igazságot, szeretetet, méltányosságot. A pártoskodás árkat hasítja az emberek közé s a féltékenység tüzebe meríti a lelkeket. Átkos bélyeg a kor homlokán.

Azt is látjuk, hogy a nagy tömegnél az érzéki élet fontosabb lett a leieknél. Sokszor bántóan jelentkezik a vagyon gögje. Néha szinte megdöbbsent, hogy mennyire nincsen a pénznek szíve. Útszélen rongyoskodik a szegénység, száraz kenyéren éheznek az árvák. Vihartépett faként nyögnek a magukra hagyott öregek. Százszor is megismétlődik a bibliai történet: zárt ajtók mögött dúsan élnek a gazdagok s a paloták lépcsőjén morzsákat is hiába várnak a szegények. Idegen országok határai, idegen népek, idegen emberek szíve megnyílt a sápadt arcu, vézna magyar gyermekek előtt. De vájjon itthon, magyar földön, magyar birtokon, magyar pusztán hányan adtak saját véreinknek gyógyító levegőt, frissenfejt tejet, magyarföld termetté, áldott, magyar kenyeret. Valahogyan elszakadt egymástól a gazdagok vagyoni és lelkiismereti élete. Az élet élvezete szembefordult az élet erkölcsével, az élet külső szépsége az élet benső értékével. Kiszakadt a lélekből a sáfárság gondolata. Számadó szolgák helyett korlátlan uralkodók tirannuskodnak az arany trónusokon. Egyszer valamelyik pápa megrendült lélekkel hallotta, hogy abban a városban, ahol ő lakik, egy embe.- éhenhalt. És keserű bűnbánatot tartott, mert önmagát hibáztatta. Vájjon ma megrázza-e az emberek lelkiismeretét ezrek nyomorúsága és betegsége? Lemondanak-e egy tál ételről, egy esti szórakozásról, egy felesleges selyemruháról, vagy egy csillogó aranyék;-zerről, hogy éhezőknek kenyeret, valamelyik tehetséges fiatal embernek tanulmánya folytatására lehetőséget biztosítsanak? Érzik-e, hogy a vagyon kötelez, az enyhítés nélkül hagyott nyomorúság vádol s a teljesítetlen kötelesség elitéi? Sok ember szíve ma is csak a tragédiák megtörténte után indul szánalomra s ekkor is olyan, mint a ravatalra hullott virág.

Néhány szál csupán, néhány napig él, s mindig későn érkezik.

Az önzésen kívül még egy vonás bélyegzi a magyar nemzet mostani életét: az érzéki örömök hajszolása. Figyeljük meg a társas élet betegségeit, a divat erkölcstelen túlhajtásait, a gyönyör féktelen kergetését. Panaszosan állapítjuk meg, hogy elhomályosodik az ember isteni öröksége: a lélek. Sokszor elszoruló szívvel kérdezzük: hova lesz az emberek jóérzése, hova lesz szeméremérzésük, hol van az asszonyok, leányok női büszkesége, hol az édesapák, férfiek, testvérbátyák önérzete és végül és mindenekelőtt: hol van a férfiak és nők istengyermeki méltósága? Ez a bűnös élet-irány megmételtyezi az egész életet. Olvasd végig a napilapokat, számláld össze az öngyilkosságokat, sikkasztásokat, a napvilágra jött házassági botrányokat, a csalárd bukásokat. Sírni tudna lelkünk afelett, hogy mennyi erkölcsi fekély rágja nemzetünk testét. Elernyednek erői, meglazul jelme, elhomályosodik tiszta becsülete.

„Uram, íme, akit Te szeretsz beteg!”

Kezembe veszem a szent könyvet és tovább olvasom a történetet:

*»Monda nékik Jézus: Lázár, ami barátunk, elaludt, de elme-
gyek, hogy felköltsem őt.»*

Mindent megpróbáltak. Betegágya mellé állították a két leghűségesebb őrizőt: a tudományt és a szeretetet. Ápolták, virrasztottak és imádkoztak. Mindhiába. Ekkor megerősödött bennük az a meggyőződés, hogy csak Jézus segíthet. Sietnek Jézushoz. És nem könyörögnek hiába. Jézus velük megy, hogy életre ébressze Lázárt.

Nemzetünk sorsában is csak Jézustól várhatunk gyógyulást.

Nem tagadjuk, sőt inkább elmondjuk, hogy a nehéz csapások után nemzetünk nem veszítette el önbizalmát, hanem létéért és jövődjéért felvette a nehéz küzdelmet. Kemény harcot vívott a pénz vásárló értékéért. Évek munkája kellett hozzá, hogy a pénz többet érjen egy darabka papírnál. Reformálták az alkotmányt, új szociális intézményeket létesítettek. Újra szervezik az iskolákat, felveszik az ifjúság testi és lelki gondját. Felkarolják a népművelés ügyét.

Mindez nagy jelentőségű. De nem jelenti a nemzet gyógyulását. A mi betegségünk a lélek, a gondolkodás, az élet! betegsége, nekünk a lelket kell meggyógyítanunk. Hiába alkotnak új alkotmányt, az lélek nélkül csak üres váz marad.

Hiába hoznak új törvényeket, lélek nélkül azok is csak külső kényszerítő parancsolatok maradnak. Hiába teremtenek szociális intézményeket, iskolákat, egyetemeket, hiába teremtenek népkultúrát, mindez csak a lélektől kap értéket. Lelket pedig csak az Isten adhat. És Isten lelket csak szent Fia, a Jézus Krisztus által ad a nemzetnek és az embereknek.

A nemzet gyógyulása a vallásban van. Jobb szeretném, ha más mondaná ki ezt az igazságot és nem az Isten oltárának szolgálója, de végtére is nem emberi szó, hanem a történelem tesz az igazságról bizonyosságot. Nemcsak hivatásom kötelezése, hanem belső meggyőződésem teljességében mondom, hogy nemzetünk csak akkor található jobb jövődőt, csak akkor tisztíthatja meg lelkét, jellemét, erkölcsét, csak akkor teremtheti meg építő, hódító munkájának feltételeit, ha lelkét, erkölcsét és életét Jézusból meríti.

Vallást mondtam és nem egyházat. A nemzet gyógyulásának feltétele a vallás és nem az egyház. Meggyőződésem szerint igazi vallásosság nem fejlődhetik ki egyházi közösség nélkül, mégsem azonosítom a kettőt. Az egyház a hívek külső szervezete, a hit és lélek külső szervezetbe összefűző közössége, a vallás pedig az ember legbensőbb, legszemélyibb viszonya az Istenhez. Az egyházhoz tartozás lehet külső formaság, lehet tartalmatlan névlegesség, az Istenhez tartozás ellenben állandó lelki kapcsolat, élet, erő, benső közösség. Egy egyház sem mondhatja: én vagyok a nemzet egyetlen orvossága, csak én menthetem meg! De mindegyik egyháznak éreznie kell azt a kötelességet, hogy a nemzet gyógyulásán munkálkodjék, his az az egyház segít leginkább a sínylődő nemzetben, mely a legtöbb isteni lelket, a legtöbb szeretetet, a legtöbb önzetlenséget s a legtöbb erkölcsi értéket viszi a nemzet életébe. Nem az a kérdés tehát, hogy melyik egyházhoz tartozol, hanem hogy Istenhez tartozol-e/?

Jézus azt mondja: Elmegyek, hogy felköltsem őt. Egyedül Jézus ébresztheti életre az alélt nemzetet. Jézus a nemzetnek is örökkévaló célt ad. Ha nem alkot is részletes politikai programot, az Isten országában megadja ennek a programnak főbb vonalait. Eszményeket is Jézus állít a nemzet elé. Jézus formálja az állampolgár jellemét. Kötelességeket ír eléje, magasabb, emelkedettebb kötelességeket, mint amilyenek az államok törvénykönyveiben vannak. Azután megnyitja az erköl-

esi erők gazdagvízű forrását és ráárasztja a nemzetre életfakasztó, életmentő erejét. Egyedül Krisztus mentheti meg a nemzetet. Csak a Krisztus szelleme tisztíthatja meg a társadalom közszellemét. Csak a Krisztus lelke építhet aranyhidat a társadalmi osztályok közé. Csak a Krisztus lelke oldhatja meg a szociális problémákat. Csak a Krisztus lelke nevel politikai erkölcsre. Csak a Krisztus lelke biztosítja a gazdasági élet erkölcsi alapjait. Csak a Krisztus lelke ad elevenítő erőt és ideált a nemzet kultúrájába. Csak a Krisztus lelkéből alakul ki a nemzeti élet egyik legégetőbb szükséglete: a nemzet lelkiismerete.

A Krisztusban biztosított gyógyulás tehát nem részleges, hanem teljes. A nemzeti életnek nemcsak lelki és erkölcsi mezőségeire vonatkozik, hanem áthatja a politikai és gazdasági életet is. A krisztusi szellem éppen abban mutatja meg istelfi erejét, hogy nemcsak a megépített természetes csatornákon át hömpölygeti áldott szellemét, hanem a föld mélyén láthatatlan vizerecskében is szivárog, a föld felett pedig szellősz^nyakon harmatként tovaszáll és áldásul ráhull a nemzeti élet minden mezőségére. Ha meg akarod menteni a nemzetet, ha azt akarod, hogy leveesse betegségének minden békóját, ha újra ragyogónak akarod látni dicsőséges arcát, akkor erősítsd meg benne Jézus lelkét. Jézus lelke a nemzet gyógyulása és élete.

Felemelem a szent könyvet és tovább olvasom a történetet:

„Martha titkon szólítá az ő testvérét, Máriát, mondván: a Mester itt van és hív Téged. Mihelyt ez hull, felkele hamar és hozzá méné. ”

Martha már elsírta Jézus lábainál nagy fájdalmát. És fel-emelte őt az isteni biztatás: Feltámad a te testvéred! Most Mária siet Jézushoz. Elegendő egy rövid izenet: A Mester itt van, hív téged! Otthagyj a boldogsága szétdőlt templomát, megtagadja a perzselő tűzben égő fájdalom oltárát, elfordul a vigasztaló, tanácsadó emberektől. Azon pillanatban felkel és hozzá megy hamar.

Ez a mi gyógyulásunk feltétele. Vissza kell mennünk Jézushoz. El kell mennünk hozzá, hívünk kell Őt. Könyörögnünk kell hozzá, de nem erőtlén, tartalmukból kifosztott, üres szavakkal, hanem a lélek szilárd meggyőződésével, a szív fáradhatatlan, eget ostromló imádságával. Oh, ha tudnánk igazán imádkozni! Ha történelmünk rettenetes eseményeibe bele tudnánk kapcsolni az örökkévaló isteni hatalmat! Ha a nagy össze-

omlás recsegéseiből, ha millió ember sikoltó életnyomorúságából kihallanánk az örökkévaló Isten hozzánk beszélő, minket hívó szavát! Ha tudnánk az isteni kegyelemért üres szavak helyett lélekben, hittel viaskodni! Oh, akkor minden kifosztottságunk dacára is ragyogónak látnánk reménységünk kitártkapujú tündérvárát! Ha Jézusnál keresnénk eszményt, erőt, életcélt és kötelességet, mennyire meggazdagodnánk. Ha hozzá kiáltanánk gyötrelmes kínok közt: fájdalmak embere, segíts! mennyire megerősödnénk. Ha szent élete tiszta tengerszemében megfürdetnénk vétkező életünket, mennyire megtisztulnánk! Nélküle semmit el nem érünk, vele mindent elérhetünk. Nélküle a mostani állapotban való tespedés, betegségben való sorvadás a sorsunk, vele gyógyulás és élet a mi jövőnk. Menjünk vissza Jézushoz!

De ez csak másodsorban az elhatározás kérdése, elsősorban a bizalom dolga. Az a kérdés, hogy meglátjuk-e Jézus hivatását nemzetünk életében? Megvagyunk-e győződve arról, hogy csak Jézus ereje által gyógyulhatunk meg? Mindenekelőtt ezt a meggyőződést kell belevinnünk a nemzet köztudatába. Jézust ki kell emelnünk vallási elszigeteltségéből és bele kell illesztenünk a magyar történelem medrébe. Vallási erőből történelmi erővé kell tennünk nemzetünk számára.

Ez azonban már az elhatározás és cselekvés ügye. Hozzánk is hangzik a kiáltás: a Mester keres és hív téged! Engedelmeskednünk kell. Mihelyt halljuk a szót, fel kell kelniünk hamar és mennünk kell Őhöz.

Személyed szerint hív téged. Éppen téged, vagy inkább: téged is. Nem kérdezi: kicsoda vagy, mi a foglalkozásod, milyen az életsorsod, hanem egyszerűen hív téged. Hív és vár, mert neked nála van a helyed. Mert Jézus csak akkor gyógyíthatja meg a beteg nemzetet, ha te átveszed tőle az Ő lelkét, magaddal viszed és a nemzetnek átadod gyógyulásához szükséges életerőket. Hív téged és arra kötelez, hogy az Ő lelkét állítsd családi otthonod homlokfalára, vidd el barátaid körébe, csillogtasd meg embertársaid között.

Azt kívánja tőled: mutass önzetlen becsületességet; teljesítsd hűségesen kötelességeidet. Őrizd meg erkölcsi kincseidet s becsületed makulátlanságát. Keresd hazád javát s tudj nemzedért önmagadnak parancsolni, másoknak megbocsátani. Tudj közös célokért, a nemzet egységéért, a békességért túrni, dol-

gozni, lemondani. Ez az egész! És jobb, ha harsogó szónoklás helyett életed, dolgozásod, jellemed, emberekhez való viszonyod mondja csendesen: Jézustól jövök, Jézust hozom szívemben Í

Tovább olvasom a szent történetet:

„Jézus pedig fennszóval kiálta: Lázár, jöjj ki! És kijöve a megholt, lábain és kezein kötelékekkel megkötözve és az orcája kendővei vala leborítva. Monda nékik Jézus: oldozzátok meg őt és hagyjátok menni! És sokan hívének azért őbenne.”

Nem halhat meg az a nemzet, mely megtalálja a Krisztust s a Krisztusban megtalálja hivatását és erejét. Meg kell gyógyulnia annak a népnek, mely a Krisztusnál keresi a gyógyítót orvosságot. De amint a meggyógyult nagybeteg szervezete és természete a betegségben nagy átalakuláson megy át, úgy nemzetünknek is a gyógyulás után új életet kell élnie. Ennek az új életnek egyetlen meghatározója ez a kincses-gazdagságú név: Jézus.

Gondolatban állj meg hűséges édesanyád: a magyar nemzet betegágya mellett. Nem halott, nem is haldokló, de ezersébből vérző nehéz beteg. Lábai, kezei megkötözve, orcája kendővel leborítva, tagjaiban halálos merevség. Arrafelé tekintünk, ahol a nap kél. Az imádsággal hívott, a közeledő Jézust várjuk. És Jézus már közeledik. Kezét már emeli, ajkáról már rebben az életrekeztető szót: oldozzátok meg őt és hagyjátok menni í Leoldja nemzetünk kezéről, lábáról a kötelékeket, arcáról leveszi a vértől, könnytől ázott halotti kendőt. Es elindítja történelme új útján. A nemzet pedig a Krisztus erejével átlépi mélyreásott sírját, átemelkedik romokon, pusztaságokon és elindul az ígéret földje felé. Arca halálos sápadtságán átragyog dicsőségének fénye.

Én pedig még egyszer felemelem a szent könyvet s elolvasom a következő verset:

*„Jézus pedig monda: ez a betegség nem halálos, hanem az Isten dicsőségére való, hogy dicsőíttessék általa az Istennek Fia. **

Uram, legyen a mi imádságunk szerint!

Uram, legyen a Te örökkévaló kegyelmed szerint! Amen.

A megdicsőülés hegyén.

(Vízkereszt utáni vasárnap.)

Máté 17, 1–9. „Hat nap múlva magához vévé Jézus Pétert, Jakabot és ennek testvérét Jánost és felvívé őket magokban egy magas hegyre. És elváltozék előttük, és az ő orcája ragyog vala, mint a nap, ruhája pedig fehér lón, mint a fényesség. És ime megjelenek ő nekik Mózes és Illyés, akik beszélnek vala ő vele. Péter pedig megszólalván, monda Jézusnak: Uram, jó nekünk itt lennünk. Ha akarod, építsünk itt három hajlékot, néked egyet, Mózesnek is egyet, Illyésnek is egyet. Mikor ő még beszél vala, ime, fényes felhő borítá be őket; és ime szózat lón a felhőből, mondván: Ez az én szerelmes Fiam, a kiből én gyönyörködöm: őt hallgassátok. És a tanítványok a mint ezt hallak, arcra esének és igen megrémülének. Jézus pedig hozzájuk menvén, illeté őket, és monda: Keljetek fel és ne féljetek! Mikor pedig szemeiket fölelelek, senkit sem látának, hanem csak Jézust egyedül. És mikor a hegyről alájövének, megparancsolá nekik Jézus, mondván: Senkinek se mondjátok el a mit láttatok, míg fel nem támadt az embernek Fia a halálból.”

Hajnalébredéskor áldozati oltárként füstölögnek a hegyek, halkonyatszálltán pedig prédikálószékké változnak a bércormok s Isten kifürkészhetien világépítéséről prédikálnak. Néha útrakelnek a hegyek, csendesen egymás mellé sorakoznak, azután elkezdenek egymással beszélgetni. Évszázadok öreg tapasztalása sugárzik homlokukon s mulandó emberi gondolatok helyett múlhatatlan isteni igazságokat üzennek egymásnak. Különböző magasságú oszlopként állnak egymás mellett s mindegyik magasságának megfelelő terhet hordoz. Avagy lépcsőfokként illeszkednek egymás alá s Isten akarata szerint engedelmesen hajolnak a magasba emelkedők lábai alá.

Jézus életében is van oly időszak, midőn megindulnak a hegyek s lassan egymás mellé sorakoznak. A bércormok oltárán kigyullad az áldozati tűz, zúgni kezdenek az ősi prédikáló székek. Eljön a Sinai hegy, melynek szikláit egykoron meg-

rendültek a törvényhozó Isten szavától. Sötét erdőkoszorúzza fejével közeledik a büszke Karmel, melynek gazdag növényzetű berkeiben még most is a visszavárt próféta szava visszahangzik. Megáll közöttük a büszke tartású, tölgyerdős Tábor, melynek meredek kapaszkodóján éppen most emelkedik a bércrom felé a Megváltó Krisztus.

Beszélnek a hegyek. Megszólal a törvény kemény, hideg sziklahegye és beszélni kezd a prófétaság isteni prédikációja. Azután megszólal a megdicsőülés hegye is.

És míg fenséges erejében zeng a szent Isten prédikációja, meghajol a Sinai hegy és a Karmel a Megdicsőülés előtt s alázatosan odaroskadnak lépcsőül a Krisztus lábai alá. Szent áldozatot füstölögnek a bércormok oltárai és a Krisztus dicsőségét zengik a prédikáló székek.

Jézus megérkezik a megdicsőülés hegyére. Magát az eseményt fenséges egyszerűséggel elmondja az evangélista. Amit elmond s amit a sorok között elmondatlanul hagy, mindaz az isteni beavatkozás felemelő erejével szól hozzánk. A történet mozzanatai egészen világosak. Jézus három tanítványa kíséretében megérkezik egy magas hegyre. A Tábor volt-e ez a hegy, mint ahogyan a hagyomány tartja, vagy pedig a Hermon, mint ahogy a körülmények azt valószínűvé teszik, az események lényegét illetőleg egészen közönyös. A fontos az, hogy a tanítványok szeme előtt csudálatos színjáték eseményei peregnek alá. Jézus hirtelen elváltozik: arca fénylik, mint a nap, ruhája fehérebb a holdsugár ezüstözte hónál. Hirtelenül megjelenik előtte Mózes és Illés s elkezdenek egymással beszélgetni. Mit beszélgethettek, mit mondhattak egymásnak, egyik evangéliomi feljegyzés se mondja el. De a tanítványok lelke megmámorosodik a szent örömtől. Valamikor az Abarim hegység szakadékos bércei között eltűnt Mózes hatalmas alakja. Vágyó szemek hiába kutatták a barlangüreget, amelyben utolsó álomra hajtotta fejét, avagy az ígélet földére tekintő sziklát, melyhez támaszkodva várta az isteni küldöttet. Es íme, most megjelenik Jézus előtt és túlvilági fényben ragyog arca. Illés prófétát csudálatos módon elragadta a földről az Isten és csak az utána vágyódás parazsa maradt a lelkekben. De a jobb jövőt áhítók ^biztosra visszavárták, mert majd ő hozza kezében a manna-korsócskát és Áron botját s ő szerzi vissza Izraelnek az uralmat. Es íme, Illés próféta is megjelenik Jézus előtt és hódol

Néki. A tanítványok lelke szent boldogságban ujjong és Péter ajakáról mámorosan szakad a szó: Uram, jó minékünk itt lennünk! Építsünk hajlékot, Neked egyet, Mózesnek egyet és Illésnek egyet. De ebben a pillanatban isteni jelenés koronázza meg a hegy ormát: Mózes és Illés eltűnnek. Égi szó zendül: Ez az én szerelmes Fiam, akiben gyönyörködöm! A tanítványok reszketve omlanak a porba. A bércormon pedig isteni fényességben, magánosan áll Jézus. Arca világít, mint a nap, ruhája csillog, mint a verőfényben fürdő hó. Nem áll mellette senki sem. Mózes, Illés eltűntek, vagy megnemesedve beleolvadtak Jézus isteni személyébe. A tanítványok teste reszketve közelebb hajol a földhöz, a vastag törzsű tölgyek és terpentinfák is mozdulatlanul hódolnak, csak Jézus egyedül áll a megdicsőülés bércormán. Körülötte és felette isteni szó zendülése hangzik: Ez az én szerelmes Fiam, akiben gyönyörködöm. Őt hallgassátok! Azután ismét aláereszkedik a meredek úton négy vándor és hallgatnak mind a négyen.

Ez a megdicsőülés története.

Nem tudom, hogy tulajdonképpen miért akarják ezt a történetet a legendák közé sorozni? Azért, mert a meghalt Mózes és Illés megjelenik az emberek között? De hiszen ezt a kérdést nem az emberi szempontból vett lehetőség, hanem az isteni szükségszerűség dönti el. Az élet csudálatos mozzanatain nem csudálkozhatnak azok, akik valamikor is hívő szívvel állottak az üres húsvéti sír szájánál. Az egész történetnek értelme azon fordul meg, hogy Jézus megdicsőítésére szüksége volt-e Jézusnak és a megdicsőülés hegye felé vándorló embereknek. Ha Jézus életének eme eseményét ebből a szempontból vizsgáljuk, akkor úgy látjuk, hogy az nagyon sokat mond Jézusnak és végtelen drága prédikációt intéz hozzánk, emberekhez.

1. Jézus élete utolsó nagy időszakára készülődik. Elet-ösvénye áthajol a szenvedések pusztaságába. Az út végén az áldozati halál keresztje sötétedik. Elmondja tanítványainak, hogy hová megy, mi várakozik reá, micsoda megpróbáltatásokat tartogat számára a jövő. A tanítványok visszafojtott lélegzettel hallgatják. Viharfelhők sötét gomolygását látja szemük, az aggodalmak éjszakájának denevérei csapkodják szárnyaikkal lelkük becsukott ajtaját és valami lombtalan, gyökértelen, ácsolt fáról a halálmadár sikolt feljűk.

Ezek az érzések uralkodnak a tanítványok lelkében. Jézus

lelki állapotát már nehezebben tudjuk elemezni. De fel kell ismernünk Jézus életében a fejlődés vonalát. Nem lép elénk messiási egyénisége teljes kiépítettségében, hanem az Ő egyénisége fejlődő egyéniség. Messiási öntudata is lassanként emelkedik a messiási hivatás világos meglátásához. így azután Jézus élete eme időszakán meglátjuk a nagy szenvedés és megváltói halál előrevetett sötét árnyékát. Gyötrő gondolatok kínozzák. A szenvedés és a halál értelmét keresi. Válasz nélkül maradó kérdések gyötrelmében ég a lelke. Talán nem is önmaga felett gyötördik, hanem az örökkévaló Istennek az ő szenvedéséhez és halálához való viszonyát keresi. Vájjon belevéste-e az Isten keze a szenvedések töviskoronájába és a halál golgothai keresztjébe a megváltás ígétét? Nem lesz-e hiábavalóság a könny, a verejték és vér? Isten teremtő akarata-e, hogy ebben a hármasságban megfúródjon és új életre meneküljön a bűnös emberi lélek? A hegymoron minden gyötrő kérdésre válaszol az Isten. Ragyogó napsugárba öltözteti a Krisztus alakját. Előtte hódol az ószövetségi vallási élet két hatalmas képviselője: Mózes és Illés. Megjelenik előtte az ószövetségi törvény és az ószövetségi prófétaság. De amikor Péter apostol nekik is hajlékot akar építeni, mikor Mózeset és Illést egy fokra helyezi Jézussal, akkor megtörténik a fenséges isteni kijelentés: Mózes és Illés eltűnnek. Az egész jelenést világosan megmagyarázza az isteni szó: Ez az én szerelmes Fiam, Őt hallgassátok!

Ebben a pillanatban megérti Jézus, hogy Isten Ő általa fejezi be az üdvösség nagy munkáját. Csak Ő fejezheti azt be. Mert az üdvösség munkájának befejezéséhez oly egyedülvaló értékre van szükség, melyet sem Mózes, sem Illés, sem a törvény, sem a prófétaság meg nem adhat, ahhoz Isten egyszülött Fiának ártatlan szenvedése és halála szükséges. Ezért tűnik el a napsugárözönben Mózes és Illés. Eltűnésük nem megsemmisülés, hanem beolvadás az örökkévaló Krisztusba. Nemes alakjukat körülvevő fény egy-egy magasztaló sugár a Krisztus dicsőségéből. A megdicsőülés hegymoron egyedül áll Jézus s mellette meghajol a Sinai hegy és a büszke Karmel. Törvény és prófétaság lépcsökké válnak a Krisztushoz emelkedő meredek úton.

Jézus megdicsőülése tehát az ő messiási hivatásának megvilágosodását és kijelentését jelenti. Bizonyossá válik előtte hivatásának lényege és hivatásának értéke. Ha Mózes és Illés

dicsőségét az írás feljegyzése szerint a szent Isten által rájuk bízott feladat képezte, akkor Jézus megdicsőülése nem lehet más, hanem hogy az örökkévaló Isten dicsőségét sugározza. {Rom. IV, II. Kir. II. 9-10. Zsid. I. 3, 9, 5.} Eddig is Isten dicsőítése volt az ő élete, ezután még inkább az lesz. De megérti Jézus azt is, hogy Isten dicsőségét hirdető megdicsőülése a szenvedés és halál útját nyitja meg előtte. Szenvednie kell, kísértést kell túrníe, keresztfán kell meghalnia, hogy saját megdicsőülésével dicsóítse az örökkévaló Istent. Meglátja, hogy az alakját körülvevő dicsőség fénye most is Isten dicsőségéből hull reá. Attól nyeri dicsőségét, kinek dicsőségét szolgálni hivatta van.

Jövöbe tekintö lelke megerösödik, amint egymagában áll a ragyogó napsugár-sátorban. Nem akad el immár tekintete a szenvedésút nehéz állomásain, nem roskad össze a Golgotha előre megérzett borzalmas szenvedésein. Isten dicsósége világít előtte s ha földi szemek sötétnek látják is a szenvedés« és halál útját, az ő lelke azt is ragyogónak látja. Via Dolorosán és golgothai kereszten túl meglátja azt a boldog idöt, mikor tábort járó angyalok seregében újra eljön a földre és dicsósége fénye, mint királyi gyözelmi ruhájának ezüst uszálya húzódik utána. Elfoglalja dicsóságének királyi székét. Kezével elválasztja a népet és embereket, azután fennhangon megszólal: Örököljétek ezt az országot, mely számotokra készítettett a világ megalapítása óta.

Tudja, hogy Isten mellette áll. Vele van küzdelmében, szenvedésében és vele lesz a halál rettenetességében is. Tudja ezt és ez a tudat, ez a bizonyosság számára erő és megnyugvás. Látja az Isten dicsőségét és ez a látás, ennek a dicsőségnek szolgálása az Ő megdicsőülése. Ezt prédikálja Jézusnak a megdicsőülés története.

2. De a megdicsőülés története nekünk is prédikál és felbecsülhetetlen igazságokkal gazdagítja lelkünket.

A prédikáció szerteágazó részletigazságait egy alaptételben foglalom össze s azt mondom, hogy a megváltó Krisztust nekünk is meg kell dicsóítenünk saját életünkben. Eletünket úgy kell felépítenünk, annak irányát úgy kell megszabnunk, világnézetünket úgy kell kiformálnunk, hogy Jézus elfoglalja az Őt megilletö helyet, hogy nemcsak bennünk, hanem általunk is érvényesíthesse teljes messiási hivatását.

Az első igazság így szól: tedd Jézust életed egyetlen középpontjává!

Az ember vallásos életét különböző tényezők formálják. Az első az Isten akaratát kifejező törvény, mely az ember életének külső szabályozója. A második Isten kijelentése, melyben Isten a lélek örökkévaló kenyerét nyújtja az embernek. A harmadik az isteni kegyelem, mellyel Isten az embert az új élet útján vezeti, a bűn és halál hatalmából megváltja. Ez a három tényező rajtunk kívül esik, mindegyik az Istentől való. A negyedik tényező azonban bennünk van, ezt hitnek nevezzük. Ez a mi vallásos életünk leghatalmasabb formáló tényezője. Míg a törvényben, az isteni kijelentésben, az örökkévaló kegyelemben a szent Isten beszél, az Ő elhatározása érvényesülj addig hitedben a te érzéseid, gondolataid, reménysegeid és vágyaid jutnak kifejezésre. Hitednek döntő jelentősége van egész életed kialakulására. A hit állapítja meg a törvényhez és az isteni kijelentéshez való viszonyodat. A hit karjával ragadod meg Isten kegyelmét. Láthatod tehát, hogy Isten törvényének, az Ő isteni kijelentésének, az isteni kegyelemnek csak annyi jelentősége és csak annyi értéke van számodra, amennyit hited ad azoknak.

Jézus megdicsőülésének története a mi vallási életünk szempontjából végtelen sokat jelent. Egyszer már elmondottam ugyan a történet egyes mozzanatait, most mégis újból felhívom azokra figyelmedet.

Jézus mellett megjelenik Mózes és Illés, a törvény és prófétaság. Péter apostol lelkéből, mint egy túltöltött aranyserlegből gyöngyöző nektárként kiömlik a boldogság. Annyira örül Jézus, Mózes, Illés találkozásának, hogy mind a háromnak hajlékot akar építeni. Nem értékeli külön-külön őket. Nem állapítja meg egyenként hivatásukat és jelentőségüket. Nem állítja Mózeset és Illést Jézus mellé és nem határozza meg egymáshoz való viszonyukat. De ezt az emberi tévedést kiigazítja Isten cselekedete és Isten szava. Hirtelen eltűnik Mózes és Illés. Jézus megdicsőült alakja pedig egyedül, egymagában áll a bércormon. És ugyanakkor szózat zendül: Ez az én szerelmes Fiam, ebben gyönyörködöm, Őt hallgassátok! Ez a kettős isteni válasz pedig azt mondja neked: Jézus a te vallási életed egyetlen középpontja! Mert elmúlik minden és mindenki, megszűnik a törvény és a prófétaság, de lelked Megváltója, a Krisztus tegnap és ma ugyanaz és ugyanaz örökké!

Jézus lelkünk egyetlen nagy életszükséglete. Személyéhez kapcsolódik életünk tartalmassága és lelkünk megtartása. Nem használ nekünk sem a törvény, sem a prófétai tanítás. És ha oly törvényszerű életet élénk, hogy a legkisebb törvény / betűjének pontocskáját is lelkiismeretesen megtartanánk és ha a prófétai tanítások minden igazságait lelkünkbe fogadnánk, akkor is mit használna az nekünk lelkünk megtartását illetőleg?

Nézz Mózes nemes alakjára és nézd a törvény jelentőségét. Mi a törvény? Egy kijelentett felsőbbrendű akarat, mely szabályozza cselekedeteinket, követeléssel lép elé, avagy tilalmi korlátot állít elhatározásunk elé. Isten szent törvénye sem más, hanem az örökkévaló isteni akarat kijelentése. Törvényekben beszél hozzánk az örökkévaló Isten. Törvényei az emberi élet változatlan fundamentomát képezik. Törvénnyel kezdődik az igazi emberi élet. A természetes emberi élet megkezdődhetik az érzéki szervek működésével, de az erkölcsi élet csak a törvénnyel kezdődhetik meg. Míg törvény nincsen, addig nincsen bűn sem. Az erkölcsi élet a bűn megismerésénél kezdődik, a bűnt pedig a törvény ismerteti meg velünk. De a törvény ezenkívül feltárja Isten akaratában az igazi életutat is. Isten törvénye mérföldjelző kő az emberi élet országútján, világító csillag a ránkboruló boltozaton. Állandóan zengő isteni szó a vadon rengetegben. Kimondhatatlan értéke és áldása az embernek.

De ugyanakkor megráz a törvény alá rendelt ember tragikum. Az állam kényszerítő erőt ad saját törvényeinek. A társadalom is megtalálja annak módját, hogy íratlan törvényeit érvényesítse saját tagjaival szemben. Egyedül Isten törvényeinek nincsen külső kényszerítő erejük. Megtartod, vagy nem tartod meg, engedelmes, vagy engedetlen leszel. Az Isten törvényének megtartására sem büntetés, sem fenyegetés nem kényszerít. Az isteni törvény megtartásához lélek, szabadság, önkéntes magoodaadás szükséges. Vájjon képes-e erre önmagától az ember? És ha képes, vájjon akkor is elegendő-e az a lélek megtartására, amit Isten törvényének megtartásával elérhet? Ezek a kérdések vezetnek el a törvény tragikumához és megmutatják, hogy minden törvény az embert önmagára utalja. Követel, megtilt, lelki bíróság elé idéz, megítél, fenyeget és harsog. De a törvény megtartásához szükséges erőt, habár csak egy falevelet mozzantó kicsinyke erőt is, egyetlenegy törvény sem adhat. Porban csúszhatsz, jajgató szavakkal átkozhatod önmagadat, fejedet

nagy sírással verheted saját gyalázatod sziklakövébe, szétszabhatod a törvényeket palányi részekre, alkudozhatsz velük, magyarázhatod, ferdítheted őket, mindhiába! A legtökéletesebb isteni törvényben sincs annyi erő, amivel a bűnbánat egyetlen könnyecppjét letörölhetnéd, vagy ami a kísértések harcában megtartana. Hiába lelki a törvény, mikor az ember tagjaiban egészen más törvény parancsol. Hiába áll eléd a parancsolat, nem azt cselekszed meg, amit szeretnél, hanem amit érzéki életed akar. Az akarás megvan benned, de a jó véghezvitelét nem találod. Látod, ez a törvény tragikuma és ez a tragikum oly rettenetes erővel nehezedik az önvesztét meglátó emberre, hogy az apostol szavával a kétségbeesés döbbenetével sikolt fel: oh, én nyomorult ember, kicsoda szabadít meg engem a halálnak testéből!

Ez a törvény erejének a csődje. Ez a törvény kizárólagos uralmára alapított élet összeomlása. A törvény szerint kialakuló élet olyan, mint egy gyönyörűen megépített, hatalmas márványcsarnok, mely biztosnak látszó oszlopsorai vállán hordozza az egyéni és közösségi életek boltozatát. De ez csak egy napsugártalan, élettelen sírbolt, melynek kongó csarnokaiban az örök halál ölén nyugszik az élet. A bűnben fogant ember Sámsona egy hitvány karmozdítással ledönti a törvény oszlopsorait és az élet megsemmisül az örök halálban. Hát mire van szükség, hogy a törvény oszlopsora össze ne omoljon, hanem elbírja az élet bolthajtásainak terhét? Mire van szükség, hogy az élet megdicsőülésbe vezessen, ne pedig az örök-halál éjszakájába? Megmondom: kegyelemre van szükség. Az ember lelkét megtartja a bűnnél erősebb isteni kegyelem. Az élet márványcsarnokát megóvjja az összeomlástól az az örökkévaló szent Isten, ki a törvény széles oszlopsora mellé erősségül odaállít egy fából ácsolt, egyszerű fakeresztet. A büszke oszlopok, mintha csak homokból lennének, önmagukban Összeroskadnak, de a Krisztus keresztje, mivelhogy az isteni szeretet valóságából van kifaragva, elhordozza a bűnös ember életének minden terhét. Így azután a törvény végén megtaláljuk a kegyelmet. Mikor a törvény már csak kárhozatot beszél és ítélő szavával a halál kiált hozzánk, akkor az ellentétek és összeütközések kiegyenlítését megtaláljuk az isteni kegyelemben. Hiába harsog a törvény sértett igazsága, hasztalan zúg a megbántott isteni jogrend, mindennél hatalmasabb a keresztfáról elszálló halk sóhajtás: elvégeztetett, minden elvégeztetett!

A megdicsőülés csudálatos történetének ez az első prédikációja: menj, siess az Ítélező törvénytől a törvény alkotójához. Mózesből menj Jézushoz. Hited szemeivel addig nézd állhatatosan, minden érzésed és akaratod összpontosításával a megdicsőülés fényözönében álló Jézust, míg ködbe vész előtted is Mózes törvénytáblás alakja és te egyedül Jézust látod. De Mózes eltűnése nem jelentheti azt, hogy életedben nem ismered el a törvényt és hogy nem ismeresz el magadra vonatkozólag törvényből eredő kötelezéseket, hanem azt jelenti, hogy a törvény felszívódik, megnemesedik Jézusban. Jézus lesz számodra a törvény. És ez nemcsak látszólagos változás, hanem lényegbeli változás. Jézus a törvényt s egyszerre mind a törvény lelkét is jelenti. Csak azt a törvényt érted meg igazán, amit az Ő lelkén keresztül tanulsz meg. Jézus a törvény betöltéséhez erőt is ad, mert a törvénybetöltés csak az Ő erejével lehetséges. És jelenti számodra Jézus az örökkévaló Istent, ki bűnbocsátó kegyelmével áthidalja a bűn és halál megásott sírját és így szól hozzád: Ez az én szerelmes Fiam!

Isten szava szól: Őt hallgassátok! Es eltűnik Illés próféta alakja és elnémul az évezredek prófétaság ajka. De azért nem semmisül meg Ézsaiás, Jeremiás és a többi próféták munkája, nekikre nem gördül sírkőként az örök felejtés, hanem mindannyian felemelkednek és beleolvadnak a megváltó Krisztusba. Próféta beszédük benne megújul, megerősödik és tökéletessé magasztosul. Örökidőkig zeng próféta tanításuk annak ajkán, aki a világmindenség szédítő bércormát tette prédikáló székké s az egész emberiséget ültette gyülekezetképpen lábai elé.

Őt hallgassátok! Jézus beszéde tartalmazza Jézus örökkévaló kijelentését. Emberi hivatásunkat, velünk szemben támasztott követeléseit ebből a kijelentésből tudjuk meg a legvilágosabban. Ez az örökkévaló ige olyan, mint a tűz: megvilágítja a bűnt és az igazságot. Melengeti a szenvedésben didergő lelket. Pusztítva végigperzseli a szív gonosz indulatait, mint a tarlott őszi mezőkön ítéletet tartó, pusztító lángtenger. Benne rejlik az isteni szeretet teljessége: a célkitűzés, az erő, az ítélet és kegyelem. Valahányszor olvassuk, csendes vallomással mondogatjuk: sehol se lehet több szépség, igazság, életnemesség és életboldogság, mint a Krisztus tanításában. Őt hallgassuk!

Ma nagy lelki válságok idejét éljük. Az emberek lába alatt megmozdult a föld. Mivel külső életük konstrukciója és

belső életük acélváza megingott, azt hiszik, talán az égboltozat is megrendült fejük felett. Valami új isteni kijelentést várnak: új kenyeret a léleknek, új ideálokat az életnek és új erőket a tanácstalanul imbolygó embereknek. Prófétavárás lázában emésztődnek a lelkek. Nyugaton új rendszereket építenek s új irányokat keresnek. Napkelet felől is csillogó ruhában elindul egy-egy új próféta. De én nagyon-nagyon mélyen érzem, hogy az igazság mindvégig egy marad. Új rendszerekből és prófétákból csak annyi marad meg a nagy Ítéletnapon, amennyi Jézus tanításából való. A többi mind megsemmisül Krisztus dicsőségének tűztengerében. Azért ne bizonytalankodjatok és réveteg léptekkel ne botladozzatok. Jézus ma is a dicsőség hegyén áll és Isten keze ma is feléje mutat: Őt hallgassátok!

A megdicsőülés történetének prédikációjából még két igazságot helyezek el lelketekben. Mindegyik közről érinti az ember elhatározását és akaraterejét.

Jézus három kiválasztott tanítványt vitt magával. Hárman saját szemükkel láthatták az ő megdicsőülését, saját fülükkel hallhatták Isten szavát, saját lelkükbe zárhatták a Krisztus meglátott messiási dicsőségét. Péter, János, Jakab volt a három tanítvány. Vájjon ott vagy-e te is azon kiválasztottak között, kik úgy érkeztek el életük magas bércmára, hogy saját szemükkel látták Jézus dicsőségét? Ez kiválasztottság nem isteni szeszély, avagy emberi külső előny, hanem a Kriszlussal való lelki kapcsolat erejének következménye. Akkor látod meg Jézus fenséges dicsőségét, ha Őt törvényeddé és prófétáddá teszed. Akkor leszel az Úr kiválasztottja, ha átadod néki lelkedet és életedet, ha világnézeted sarkalatos alappillérévé teszed azt a meggyőződést, hogy Jézus az egy, Jézus az egyetlen, az Ő dicsőségét szolgálni, életünket Néki átadni életboldogság és lélekmegtartás.

A három tanítványnak így szólt Jézus: senkinek se mondjátok, amit láttatok. És néma ajakkal, csendesesen mentek a magasból aláereszkedő úton, csak szent csudalátással megtelt szívük beszélt kimondhatatlan boldogságról.

Oh nagy és szent érzés, mikor egyszer-egyszer a mi bűnös lelkünk is meglátja Jézus dicsőségét. Hirtelen fényességgel megjelenik előttünk királyi hatalmában. Kísértések harcaiban, nádhajladozású lelki bizonytalanságokban világító fényként fellobog az Ő örökkévaló igazsága. Gyengeségek reszketéseiben egyszerre

egy erős kéz érintését érezzük. Iszapos ingovány, széltől vitt homok után biztos kösziklán érezzük lábunkat. Ilyenkor csudalátással telik meg szívünk. Körülöttünk minden hallgat és mégis erőteljes szó zendülését halljuk. Behunyjuk szemünket, mégis meglátjuk dicsősége sugárzásában a Krisztust. Keblünk mélyén szárnyát bontogatja az imádság, de szívünk ajtaját csendesen lefogja a döbbenet. Még a boldogság sóhajtása is megszületellenül aluszik ajkunkon s csak némán ujjong lelkünkben a szent öröm. Olyan csudalatos, néma boldogság ez, mint mikor álmunkban fölénk hajol régen porló édesanyánk és csendesen megcsókolja arcunkat. Oh, szent az a néma boldogság, mikor saját életünkben meglátjuk Jézus megdicsőülését. Ne beszéljünk róla. Tartsuk meg lelkünk szent titkának. Csak egy csendes imádsággal áldjuk azt, aki nekünk ezt a boldogságot adta.

Még egy intése van a megdicsőülés gazdag történetének: vidd tovább Jézus dicsőségét!

Raffaelnek, a nagy művésznek van egy gyönyörű művészi alkotása, mellyel megörökítette Jézus megdicsőülését. Alkotásába finom theologus érzékkel beleszötte az evangélium ama feljegyzését is, hogy Jézus a hegyről alászállása után egy szegény vízkóros beteget meggyógyított. Mennyi nagy intelmet ad nekünk ez a kép!

A hegytetőn a dicsőség ragyogó fényözönében áll Jézus. Tőle két oldalt Mózes és Illés lebegnek, a tanítványok pedig földre borulva imádkoznak. Mennyei sugártengerben fürdik a bércorom. Lenn a hegy sötét tövénél mozgalmas kép tárul elénk. Félkörben csoportosul a kilenc tanítvány. Középen áll egy beteg ifjú, arcán rémület, kapkodó kézmozdulatain kétségbeesés uralkodik. Az apja átölelve támogatja és könyörögve nyújtja a tanítványok felé kezét. Mellettük térdreborulva esdél egy asszony. Több egy asszonynál! Sírva, imádkozva könyörgő édesanya. A tanítványok tanácstalanul tanakodnak. Néhányan vaskos könyv fölé hajolnak, abban keresnek tanácsot és bölcseséget. A többiek egymással vitatkoznak, vagy tehetlenségük tudatában hallgatagon néznek maguk elé. A beteg pedig bizonytalan járású beteg marad, az anya szívében hasztalan ég a kínzó fájdalom s az apa lelkéről erőtlenül peregnék alá a hit és reménység lehervadt falevelei. De Jézus már jön. Szívében hozza Isten irgalmasságát és az isteni hatalmat. Ez Raffael művészi, alkotása. Mikor a kép két részét elgondolkodva,

hosszan nézegetem, meglátom a művész ecsetében maradt harmadik részt is. Jézus megérkezik, kinyújtja kezét és a beteg meggyógyul s meggyötört szíve megnyugszik Jézus lábainál. És mind ez egy, összefüggő kép. És a kép minden része Jézus megdicsőüléséről beszél. Fenn a hegytetőn Jézus megdicsőülésének dogmatikai jelentőségét látom, lenn az élet völgyében pedig annak életvalóságokban megnyilatkozó erkölcsi bizonyosságait.

A megdicsőült Krisztus ma is végigmegy a nyomorúság völgyén. Áldott, segítő, gyógyító, megtartó lelkét, mint védelmező szent ezüst palástot, ráborítja a porban kínlódó, szenvedő, vétkező emberekre. Oh, hányszor betakargatott, hányszor melengetett, védelmezett és megőrzött! Vezetésre nyújtotta kezét, hogy szenvedések tüzében, bűnök tengerében önmagamat el ne veszítsem. Lelkét osztogatta, hogy erőtlenség miatt porba ne temetkezzem s koldusok útján nyomorultan éhen ne vesszen táplálatlan lelkem. Szent vérért adta, hogy életem minden vágya és megtisztult álma ne roskadjon össze az örökkévalóság küszöbén, hanem átléhessem azt örök boldogságomra az istent kegyelem karján.

Még egy utolsó gondolattal búcsúzom a szent történettől.

Jézus az Isten dicsőségét hordozza. Nekünk pedig Jézus dicsőségét kell hordoznunk. Azért fürdessük meg a megdicsőült Krisztus dicsőségében lelkünket és legyünk világító emberekké. Ne a magunk fényét csillogtassuk, hanem a megdicsőült Krisztusét. Krisztus dicsősége olyan, mint egy hatalmas, szent templom, mi magunk pedig ennek a templomnak kicsi ablakszeméi vagyunk. Lehet ez az ablakszem parányi, kicsinyke, lehet üvege töredezett, csiszolatlan, vagy homályos, mégis értékessé válik, ha rajta Krisztus dicsőségének fénye világít keresztül. Nem is lehet magasztosabb hivatás, minthogy az ember Krisztus dicsőségét vigye végig földi élete útján. Nem is lehet ennél nagyobb boldogság, sem pedig megnyugtatóbb életbiztonság.

Nem tudjuk, hogy mennyi ideig vándorlunk, sem azt, hogy micsoda szakadékok, pusztaságok, vadon erdőkön át vezet életutunk. De azt tudjuk, hogy mindnyájan az Ítélet székéhez érkezünk. Az ítélet tüzében azután megsemmisül mindenki, akinek homlokára a bűnös, hiú élet mulandó bélyegeit rajzolta az idő. De örök boldogságra megmarad annak lelke, kinek életén tündöklő fénnel átvilágít Jézus dicsősége. Elmúlik belőlünk min-

den emberi és csak az enyészetet megbíró isteni marad meg. Az utolsót lobbanó életláng sem vész el a halál éjszakájában, hanem az is beleolvad a megdicsőült Krisztus örök világosságába. Ámen.

Templomküszöbötől a templomoltárig.

(Böjt.)

Máté 21, 12 — 18. „Beméne Jézus az Isten templomába, és kiüzé mindazokat, a kik árulnak vala a templomban; és a pénzváltók asztalait és a galambárosok székeit felforgatá. És monda nékik: meg van írva: Az én házam imádság házának mondatik. Ti pedig azt latroknak barlangjává tettétek. És ménének hozzá vakok és sánták a templomban; és meggyógyítá őket. A főpapok és írástudók pedig látván a csodákat, a melyeket cselekedett vala, és a gyermekeket, a kik kiáltották vala a templomban, és ezt mondták vala: Hozsánna a Dávid fiának; haragra gerjedének, és mondának néki: Hallod mit mondanak ezek? Jézus pedig monda nékik: Hallom. Sohasem olvastátok-e: A gyermekek és csecsemők szája által szerezteél dicsőséget? És ott hagyván őket, kiméne a városba, Bethániába, és ott marada éjjel. Reggel pedig a városba visszajövet, megéhezek.”

Gondolataimban sokszor megjelenik egy prófétai kép. Alkonyati szürkéségben az alvó szent-város szélesre épített kőfalán megáll a szent Isten s kinyújtott kezében megfeszül a mérőzsinór. A próféta ajkán pedig megszólal az isteni szó: íme, mérőzsinórral mérek népemnek, Izraelnek közepette és nem bocsátok meg neki soha többet (Ámos 7, 8).

Elgondolkodom a prófétai látomáson és úgy érzem, hogy ma is minden község, város, ország, nemzet, egyház kőfalán megjelenik a szent Isten és kezében ma is mérőzsinórt tart. Van valami tragikus abban, hogy az emberek csak néznek a szemükkel és csak a recehártyájukra vetített képet látják. A próféta látomásának valóságát már nem látják. Azt már nem látják, hogy az élő Isten közeledik, csendesen megáll előttük, kutató szemmel vizsgál, azután kezét magasra emeli s mérőzsinórral leméri az ember és emberi közösség örökkévaló értékeit.

A prófétai látomány mellett egy másik templomi kép bontakozik ki szemeim előtt. Látom a szent templom művészi díszítésű csarnokait s meglátom a szent haragban égő Krisztust, amint korbáccsal kiüzi Isten imádságos házából a szent hely kufárait.

Nagy kár, hogy a templomtisztító Jézus a legtöbb ember lelkének idegen. Ezzel kapcsolatosan néhány jellemző megfigyelést tehetünk.

Az ember gondolkodására, lelki világnézetére és vallási igényeire jellemző, hogy milyen Krisztus-képre tekint legszívesebben. Ebben a rokonérzésben az emberi lélek benső tartalma nyilatkozik meg. Elárulja, hogy mit keres a Krisztusnál, mit vár tőle, mire hajlandó érte? Általánosságban azt mondhatjuk, hogy az emberek rendszeren a szelídvonású Krisztus-képet szeretik. A művészi képekkel gazdagított bibliákban a legtöbb művészi kép a szelídvonású Krisztust örökíti meg. Megjelenik előttünk a jópásztor, ki keblére öleli megtalált báránykáját. Látjuk a naini jelenetet, midőn halál és élet találkoznak egymással s az élet diadalmat vesz a halálon. Sokszor elmerengve megállunk a kereszthordozó Krisztus fájdalmas alakja előtt. Roskadt vállal, meghajló testtel, remegő térdekkel vonszolja fáradt testét a Via Dolorosán s arcán a béketűrés csudálatos nyugalma ragyog. Megállunk a szent Isten gyászával, a golgothai éjszakával körülölelt keresztfá alatt s megkeressük a Nagy Szenvedő arcán az isteni megnyugvás és győzelem vonásait. Ezek a Krisztus-képek a legközvetlenebb hangon szólnak az emberhez. Előmlik rajtuk az isteni szelídség, türelem és engedelmesség. Mindegyik arról beszél, hogy mit tesz Krisztus az emberiségért.

Ritkábbak azok a Krisztus-képek, melyek Jézusnak az emberi életbe, a fennálló viszonyokba, az uralkodó rendszerekbe való erőteljes beavatkozását szemléltetik. Aránylag ritkák a keményvonású Krisztus-arcok, melyeknek szemében szent harag \ulkánja ég, homlokvonalain megkeményedik a kérlelhetetlen határozottság, szögletes állán férfias energia örökődik meg. A templomtisztító Jézussal csak ritkán találkozunk. Az ég felhőin ítéletre eljövő Krisztus alakjához is alig mer felszárnyalni a művészi képzelet.

Ennek a különös jelenségnek némi jelentőséget is tulajdonítunk. Ez a rokonérzés tulajdonképpen azt mutatja, hogy a lélek milyen viszonyban áll Krisztushoz s hogy vallásos élet-típusát milyen jellemvonások alakítják ki. Az emberek többsége szívesen tekint a szelídvonású Krisztusra, mert a kényelmes és sekélyes vallási gondolkodás megelégszik azzal, hogy Krisztus drága kincseket hoz számunkra. Ez a tudat kielégíti őket

s nem keresik, hogy Krisztus milyen követelésekkel és kötelességekkel lép eléjük. Azok a kevesek pedig, akik a keményvonású Krisztus-képet is igaz lelki megértéssel szemlélik, át-szenvedik a Megváltó romboló, gyomláló, irtó-munkájának keserűségeit, hogy azután annál boldogabban érezhessék az építő', plántáló, lelki életet nevelő krisztusi munka gyönyörűségeit. Lelküket rázza, életüket tépázza a kemény arcvonású Krisztus. Fejük felett megzendülni hallják az ítélet harsonáját és saját életükben megjelenni látják a templomot tisztító Krisztus hatalmas alakját.

A templomtisztítás története hatalmas böjti prédikáció. Amikor megelevenítjük a történet eseményeit, két út rajzolódik szemünk elé: 1. Jézus útja a templomküszöbötől a templomoltárig és 2. az emberi lélek útja a bűntől az Isten kegyelméig.

1. Jézus most vonult be Jeruzsálembe. A templom előtti téren hullámszik a sokaság. Az utca porában még piroslik a mandulavirág s üde zöld foltokban hever a leszaggatott falomb.

De amint Jézus a templom felé vonul, a magasztaló szavak közt halkán, lázadozva, bujtogatva bujkál egy idegen hang: Kicsoda ez? Kicsoda ez? Az evangélista elmondja, hogy Jézus bevonulásakor felháborodott az egész város s a nyugtalan, elégedetlen, gyűlölködő emberek ezt kiáltották: Kicsoda ez?

Jézust sem a hozsanna, sem a fenyegetés nem állítja meg útjában. Egyenesen a templomhoz megy. Ez az első útja, ez az első kötelessége! Isteni hivatása szerint Isten imádságos házában kell bizonyosságot tennie arról a küldetésről, mellyel a szent Isten a földre bocsátotta.

Felmegy a széles templomlépcsőzeten s megáll a szőlőtővel díszített, művészi oszlopszatú kapu bolthajtása alatt. Átlépi a templom küszöbét. Szeme végigfut a gazdagon díszített oszloposorokon. Tekintete megnyugszik a széles templomtornácokon. A napsugár csillogva játszik a ragyogó márványtalapzaton s az arannyal, ezüsttel, drágakövekkel ékesített oszlopfőkön. Illatos fából faragott remekművű korlátok emelkednek előtte. Tűzpiros virágok nyílnak a drága keleti szőnyegek selymén s csudálatos vonalú ábrákat rajzol eléje a fényes kockájú mozaik. Nézi néhány pillanatig, de talán nem is látja.

Egész figyelmét leköti az, ami közvetlen közelében történik. A pogányok csarnokának oszlopos, széles oldalán kalmárkodó kufárok ütötték fel vásári asztalukat. Áldozati állatok felett

alkusznak a gazdagok. Galambkereskedők sátránál egymást szorítva szorongnak a szegények. A pénzváltók asztalainál idegen ruházatú emberek kiabálnak s türelmetlenül kínálgatják pogány pénzeiket az ezüst sekelért.

Jézus nézi, látja mindezt s arca lassanként elkomorul. Lelkére ezek csendes fájdalma nehezedik. A szent Isten örökkévaló, drága kincsül minden ember lelkébe belerejtette az örökkévalóság utáni vágyakozást. Régi zsoltáros ének tiszta melódiája cseng a szívek húrjain: „Mikor mehetek el, mikor jelenhetek meg a szent Isten előtt?” És ime, mikor az isteni szikra lánggra lobban, mikor a léleknek szárnyat ad az örökkévalóság utáni vágyódás, mikor a szemekben tűzbe b)rul az ember mennyei származásának tudata, mikor acélossá válik a kéz Isten szolgálására s megfeszülnek a lábizmok a távollévő Isten keresésére, akkor az emberi kapzsiság leül a templom küszöbére s elkezd kufárkodni. Isten keze kegyelemből, szeretettel feltárja a tiszta élet kapuját. Az isteni lélek belekiált az emberi élet nappalába és éjszakájába: jöjjetek, az örökkévaló kegyelem vár! De az emberek vaspántos zárat raknak az ajtóra, elállják az ajtónyílást, pénzt követelnek, hatalmat igényelnek és nem eresztik Istenhez a hozzá vágyakozó lelkek seregét.

Millió emberszív csendes fájdalma ráhull Jézus lelkére. Arca lassanként tűzbe borul, szemeiben szent harag villámai égnek. Összekapkodja a szerteheverő kötél darabokat, keze hirtelen korbácsot fon belőlük. Azután isteni hivatása tudatában, az Úr templomának védelmében, az Istent kereső lelkek legszentebb jogainak követelésével magasra emeli a korbácsot és alásujt a templom megszenteltségtelenítőire. Oh, hogy dől szét a kufárok asztala, boldog röpüléssel hogy rebben szerte a kalitkából kiszabadult galambsereg. A kemény korbácsütések elől futva menekül a kalmárkodók népe s az előcsarnok kövén csengve szertegurul a sok réz- és ezüstpénz. Öklök emelkednek Jézus felé, gyűlölet tüze lobog a szemekben. Köveket ragadoznak, átkozódva kiáltanak: kicsoda ez, mit akar ez? De Jézus szava isteni harsonaként zendül a templom előcsarnokában: Az én házam imádságnak háza, ti pedig tettétek azt latrok barlangjává!

Lassanként kiürül az előcsarnok s elhallgat a viharzó indulat. A kalmárok csapata elvonul. Az írástudók és főemberek

a háttérbe húzódnak s várakozva hallgatnak. Csak néhány égőszívű ember marad Krisztus mellett s a templomfal mellett éneklük a virágos gallyal integető gyermekek: Hozsánna a Dávid fiának!

Jézus előtt immár szabad az út a templomküszöbtől a templom oltáráig. Végigmegy a nők és férfiak csarnokán s a réztáblák dörögve földre hullanak. Belép a nagy templomcsarnokba s a 16 láb magas oltáron kialszik az öröktűz. Hasztalan sürgölődik a szent hely körül szolgáltevé papok serege, áthalad a szent helyen s felemelkedik a magasba vivő lépcsőzeten. Mintha száz nap fényessége omolna belőle, meghalványul a templomfal aranydíszítésű márványa. Összeroskad a nagy áldozati asztal, kialszik a hétkarú gyertyatartó lobogó lángja s a füstölő oltár utolsót liheg az ég felé. Amint képzeletem Jézus alakját követi, úgy látom mintha megszakadna a nehéz babiloni kárpit s a szentek szentjének homályba burkolódzó falán tüzes vonalakból kirajzolódnék egy dicsőséges jelkép: a golgothai kereszt.

Így megy el Jézus a templomküszöbtől a templomoltárig. Mikor ezt az utat megteszi, ítéletet mond vallások és vallási rendszerek felett. Rombadönti a megvásárolható látszat-vallásosságot, megbélyegzi az üres szertartásos-vallásosságot s elvezet az egyetlen templomi oltárhoz, melyen Istent engesztelő örök áldozatul ég Isten fiának szent teste.

Örökkévaló krisztusi igazságok ereje viharzik a templomtisztítás történetében. Megrázó erővel hirdeti, hogy az egyház a Krisztusban hívők szent közössége, nem szolgálhat sem anyagi célokat, sem hatalmi törekvéseket. Istentől adott szent hivatása abban rejlik, hogy a lélekbe hullott örökkévaló lángot felszítsa, lángolóvá tegye az emberben isteni elhivatása gondolatát, perzselővé lelke bűnbánatát. Költögessen életrehívó szóval az ember lelkiismeretét. Örökkévaló lelki kenyérrel táplálja az éhezőket, örökkévaló tiszta forrásvízzel erősítse az igazság után szomjúhozókat. Földönjárók tekintetét irányítsa ég felé. Küzdő, vergődő, csalódó, verejtékező embereket tanítson Isten keresésére s vezesse őket az Istenmegtalálás boldogságára. Ez az egyház istenadta hivatása. Ennek a hivatásnak lényege szolgálatot jelent, nem pedig uralmat. Drága isteni ajándékok megőrzését és továbbadását, lelkeknek istenhez vezetését jelenti és nem szolgátságba kényszerítését.

A templomtisztítás története megrázó erővel hirdeti, hogy a templomot Isten szent igéje teszi Isten szent hajlékává. Nem a márványoszlopok gazdagsága, nem a ragyogó aranyéktmény, nem a művészi kincsek pazar bősége. Egyedülvaló drágasága a falai közt megzendülő isteni ige s az Istent kereső alázatos, imádkozó szív meghitt óhajta.

Prófétai kép jelenik meg szemeim előtt: Isten megáll a templom ormán s kezében megfeszül a mérőszinór.

Csendes imádsággal megköszönöm az Úrnak, hogy nekem hűséges lelki édesanyául a mi anyaszentegyházunkat adta. És nem felejttem el soha, hogy templomküszöbötől templomunk oltáráig az örökkévaló Krisztus megtette az utat!

2. A léleknek is el kell jutnia a templom küszöbétől a templom oltáráig.

Jézus végigment az egész templomon, átlépte a küszöböt, áthaladt a pogányok csarnokán, azután határozott léptekkel maga mögött hagyta a nők és férfiak csarnokát, átment a nagy templomcsarnokban elhelyezett oltár mögött, lassan fellépdelt a 12 márvány lépcsőfokon s megállt a szenthely füstölgő oltára mögött. Néhány lépésre tőle gazdag ráncolással hull alá a szentek szentjét eltakaró gazdag függöny.

Ugyanezt az utat kell megtennie az emberi léleknek, ha meg akarja találni az igazságot és szeretet Istenét.

A jeruzsálemi templomban a vallási élet jelképét látom és azt mondom, hogy csak akkor nyugszik meg a lélek, csak akkor szentelődik meg az élet az örökkévalóság számára, ha az ember a vallásosság küszöbétől különböző csarnokokon, lépcsőfokokon át eljut a kiengesztelődés oltárához.

Kérdezed, hogy hol kezdődik az ember vallásos élete? Rövid szóval válaszolok: a templom küszöbénél. Oh az a templomküszöb, kicsi, jelentéktelen, alig kiemelkedő lépcsőcske és mégis két hatalmas világ határmesgyéje. Előtte nagy kiterjedéssel az Isten-nélküli élet húzódik, mögötte, mint egy nagy ígéret-tenger, az Istenben való élet morajlik és zúg.

Az Isten-nélküli életben a földi élet parancsolgat. A gyönyör és gond, élvezet és fájdalom, kemény kötelesség és gondtalan semmittevés. Sokszor az Isten-nélküli élet egyet jelent az értéktelenséggel és erkölcstelenséggel. De máskor ismét egyáltalában nem jelent hitványságot, szennyet és iszapot. Sokszor az Isten-nélküli élet is finom alakban jelentkezik. Első szem-

pillantásra alig különböztethető meg az istenes élettől. Legfeljebb abban, hogy az emberek lelkéből hiányzik valami. Szívük érzésvilága szintelenebb. Gondolkodásuk és életirányuk inkább számol a földdel, semmit az éggel. Igen, abban rejlik a különbség, hogy az Isten nélkül élők nem éreznek maguk felett örök törvényhozót és nem törődnek az isteni hatalommal. Megelégedésnek az állam és társadalom törvényeivel, melyek jórészt az emberi önzés rejtett önvédelmi törvényei és nem törődnek a változatlan, örökkévaló isteni parancsolatokkal. Hiányzik belőlük a lélek örökkévalóságának gondolata. A világűrben keringő világító-csillag jelképezi életüket. Világítanak, szétpattannak s beletemetkeznek a semmiségbe. A gyümölcsstermő fa végétét hordozzák magukban: tavaszi reménységben ringatóznak, nyári érlelésben küzdenek, gyümölcsshozásban érzik életük értelmét, azután kiszáradva máglyára kerülnek, mint értéktelenné vált fa.

Oh sivár, nagyon sivár sors a templomon kívül álló emberek élete!

Ne maradj az élet nagy piacterén! Engedd, hogy Isten keze felébressze lelkedben az égi tüzet. Keresd meg lelkedet s lelkedben az örökkévalóságot. Lásd meg az arasznyi léten túlterjedő hivatást. Halld meg az örökkévaló Isten hozzád szóló szavát. Ha néhány pillanatig gondolkodsz: felébredő öntudatodban a lélek és élet nagy problémái viaskodnak benned. Erény és bűn, igazság és igazságtalanság, jóság és gonoszság, szenvedés és boldogság, élet és elmúlás. Hiába, nem tudod ezeket a problémákat megfejteni, hanem csak Istennel, Istennél. Hiába, nem tudod az örökkévalósággal való számadásodat elvégezni, hiszen csak Istennél, Istenben.

A templomküszöbhez lépcsők vezetnek fel. Minden lépcsőfok egy-egy lelki stáció. Az örökkévalóság utáni vágyódás szárnyat ad lelkednek, de gondolkodásodnak mindennap érnie kell, csak úgy emelkedhetsz lépésről-lépésre, lépcsőfokról-lépcsőfokra a vallásosság temploma felé. Csak lassanként emelkedhetsz az érzéki élet földjéről az erkölcsi élet bércorma felé, az egyedülvalóságból az Istennel való közösség boldogságára. Emelkedj a magad elhatározásával, lelked tiszta vágyaival, Isten segítőkézének erejével. Azután lépd át a templom küszöbét.

A templomküszöbön belül a pogányok csarnoka várja az érkezőt. Akik fekete rajokban itt hullámoznak, azoknak lelkét

megragadta már az örökkévalóság gondolata. Álmaikban megjelent az élő Isten és megértik, hogy állandó kapcsolatban kellene állniok az Örökkévalóval. Lelkükben ég a bűntudat. Érzik a számadás kötelességét s ólomsúllyal rájuk nehezedik a felelősség gondolata. De magasabbra már nem emelkednek. Megelégszenek azzal, hogy külső kötelékekkel kapcsolódnak Istenhez, belső közösségre nem törekszenek. A kiegyenlítést is üres formasággá teszik, külső értékeket ajánlanak fel az Örökkévalónak: egy kis pénzt, szertartásos, üres cselekedetet a szív és lélek odaadása helyett.

Ne mondd, hogy nincs közöd ezekhez a lelkekhez. A pogányok csarnokában olyan nagy a tolongás, hogy egészen bizonyosan közületek is néhányan ott vannak a nagy emberáradatban. Sok ember megelégszik Istenhez való viszonyának külsőségével. Nem foglalkozik komolyan lelke ügyével, nem keresi a bűn és következményeinek megoldását, nem rabolja meg álmát az emberi véték és isteni igazságszolgáltatás robbanóanyaggal telt problémája. Amint csak külső kapcsolatok csatolják Istenhez, úgy csak formyszerű kiegyenlítést keres. Vájjon változtat-e a dolog lényegén az, hogy ártatlan galamb helyett egy üres vallásos szertartást dobsz az áldozati oltár felé? Hogy a térdeidet az oltársámolyra kényszeríted, de lelked a világ mezőségeit járja? Hogy néha-néha eljössz ugyan a templomba, de jövetelednek nagyobb a kifelé való hivalkodása, mint a befelé való gazdagítása.

Ne maradj a pogányok csarnokában!

A szent templom második csarnoka a nőké volt.

Itt imádkoztak a meleg asszonyszívek. A Máriák és Magdolnák lelkének aranyserlegéből itt csurrant ki az istenimádás szent nektára. Az alázatos szívű Phébék szívének szárnya itt verdeste az örökkévalóság ajtaját. Kicsoda számlálhatná meg, hány anyai könnycseppet varrtak himet a remegő szívek imádságára. És hány hitves ostromolta meg az eget reménykedő, bízó és diadalmas hitével.

Ez a megnyílt asszonyszív, a rajongó női lélek, az érzelmekre felolvadó szívember benső vallásossága. Érezted-e már hatalmát? Lelkedben megszólal az örökkévalóság magasból szálló, halk muzsikája s boldogító melódiával zsongja tele életedet. Szent vágyódás újjá érinti szívedet. Meghallod, hogy az Örökkévaló az élet magas, szent hegye felé hív. Megismered a

szent Istent, mint egy tökéletes, örökkévaló szent érzelmet. Egy nagy isteni szívet látsz, melyből láthatatlan véredényeken át szeretet árad az emberek életébe. Érzelemmé válik egész életed. Elhalkulnak szenvedélyeid, elcsendesednek követelődző akarásaid. Puha, meleg selyemfátyol borul életedre.

Mennyi szent boldogság van ebben a vallásosságban! Boldogság maga az égető vágyódás, mely nyugtalanít, üz, hajt s nem enged megpihenni, hanem csak Isten lábainál. Boldogság az érzelm melegsége, mely független az élet változásától, meg-eleveníti és megmelegíti lelkünket. Boldogság a gyermeki bizalom, mely nem gondolkodik, hanem érez, nem kergeti az okoskodás törvényeit, hanem bízik, mely állandóan tágra nyílt gyermekszemekkel tekint az ég felé.

Nem is szólok a vallásos érzés ezen megnyilatkozása ellen, csak egy intő szót intézek hozzád: ne állj meg ebben a templomcsarnokban, hanem menj tovább s egészítsd ki vallásos gondolkodásodat a hiányzó vonásokkal!

A nők csarnoka után az izraeliták csarnoka következett.

Hullámzó embertömeg zszibong a csarnokban. Különböző emberarcokat ismerhet fel szemed. Vannak dölyfösek, kiknek ajkán meghalt az Istent kereső könyörgés. Büszkén olvassák életkönyvük feljegyzéseit: imádkoztam, böjtöltem, alamizsnát osztogattam, megtartottam a külső életszabályokat, Uram, szerződésünk szerint várom, követelem az üdvösséget! Vájjon nem állsz-e közöttük?

De azután láthatsz hajlottan járókat, kiknek arcán beszédessé válik az alázatosság. Ezek közt álldogálnak a Krisztustvárók, kik csendes várakozással várják a Krisztus hívását: jer, és kövess engemet! Itt vannak a hűséges tanítványok, a régi vámszedők és halászok utódai, kik érzik, hogy előbbre kell menniök, közelebb kell jutniok az örökkévalóság oltárához.

Érzelmi vallásosságodat egészítsd ki kemény, határozott vonásokkal! Ne elégedj meg azzal, hogy az örökkévalóság után való vágyódás égeti lelkedet. Ne tedd vallásosságodat ködös lelki hangulattá. Töltsd meg vallásosságodat határozott tartalommal. Ezt mindenekelőtt az által éred el, hogy vallási meggyőződésedet kiépited. A meggyőződés az a tűzálló acélkapocs, mely téged Istennel s az Örökkévaló erkölcsi világgal összefűz. Istent atyádnak, Jézust koronás királyodnak ismered el. Parancsait hallod és követed, magadat megbízott sáfárává teszed.

Életedet az Ő eszményei szerint átalakítod. Mert lelked mélyén meg vagy győződve arról, hogy Isten örökké élő hatalom. Nem helyettesítéd érzelgős hangulatokkal a Krisztuskövetés nagy követelését, hanem sziklakemény, erős, hajthatatlan meggyőződésé teszed azt. Benne tudod Megváltódat, benne bírod életed hatalmasságát, benne látod azt az istenküldötté Örökkévalót, ki kezében hordozza lelked üdvösségét s bűn és halál ellen megoltalmaz téged. És ez nem tűnő hangulat, avagy napjárás szerint változó érzélem, hanem erős meggyőződés, lelked bizonyosága, szíved vallomástétele. Ez benső embered acélváza, valóságos gondolkodásod boltíveinek hatalmas tarlóoszlopa.

Azután illeszd be vallásos gondolkodásodba az akaratot. A vallás erőpróbája a mindennapi élet. A vallásosság fajsúlyát az élet kicsi és nagy eseményei, szürke napok egyformasága, boldogság és szenvedés váltakozása próbálják meg. Az életbe át kell vinnünk vallásosságunk tartalmát. Erős akarat, jellem, cselekedet mutatják erejét. Megtisztult élet, megnemesedett családi otthon hirdetik valóságát.

De az ember vallásossága csak a szentek szentjében válik teljessé. A férfiak csarnoka után a szenthely tárja fel rejtelmes ígéreteit az Istent kereső vándorok előtt. Mikor Krisztus végigszáll a templomon, egy tekintetétől összeroskad a füstölő oltár, eltűnik az áldozati asztal, kialuszik a hétkarú gyertyatartó lobogó lángja és messze világítón felragyog minden éjszakák egyetlen világossága, minden szenvedés, bűn és halál egyetlen megoldása: a megváltó kereszt.

Ide kell megérkezned. Ez a vallásosság teljessége és betelése. Mert vallásosságod csak akkor tölti be hivatását, ha Isten kegyelmét, mint örökkévaló megtartó erőt beilleszted lelkedbe és életedbe. Enélkül a vallásosság alkotórészei félbemaradt, erőtlen hiábavalóságok csupán. Isten kegyelme nélkül vallásosságod lehet érzelmi hangulat, eszményeken csiszolódott világnézet, erkölcsi életrendszer, vagy élettapasztalás tüzeiben kikristályosodott életbölcselem, de igazi vallásosság nem lehet. Istent csak akkor találod meg, ha megérted kegyelmét s megragadod feléd nyújtott kezét. Ezt a kegyelmet Krisztus keresztje adja meg.

A vallásos lélek egész istenkeresése a kereszt fényében világosodik meg. A keresztről sugárzó fénysáv rajzol utat templomküszöbötől a templomoltárig. És te tulajdonképpen mindig az

isteni kegyelem előre vetett, ragyogó útján mégy. Utadban isteni igazság vezet, atyai szeretet erősít és megbocsátó kegyelem fogad. Jöjjetek, tegyük meg ezeket v ζ utolsó lépéseket. Vallásosságunk templomának hétkarú gyertyatartóján gyűjtsuk meg bűnbánatunk bús lángját. Töltsük meg törődelemmel áldozatunk arany serlegét. Mintha tenyerünkbe fogott pihegő fehér galambot tartanánk, vigyük Krisztus keresztyéhez vétekben vergődő szívünket. Mert egyedül a Megváltó vére ad megtartást és életet. Egyedül Ő szabadít meg bűnből és halálból.

íme, nézzétek, ez a lélek útja templomküszöbötől a templomoltárig. Keresd meg, hogy mekkora utat futott be lelked és azt is, hogy vallásosságodból még minő vonások hiányoznak. Kérd a Krisztust, hogy lelked templomán is menjen végig, haragja korbácsával tisztítsa meg, azután töltsé meg megváltó szeretetének aranyos verőfényével. Boldog az, ki ezen az úton elindul, boldog, ki ezen az úton előrejut, boldogabb, ki az oltár árnyékában megpihen. Ámen.

Feltétlen bizodalom.

(Böjt.)

Máté 12, 38—42. „Felelének némelyek néki az írástudók és a farizeusok közül, mondván: Mester, akarnánk Te tőled látni valami jelt. Ő pedig felelvén monda nékik: e gonosz és parázna nemzetség jelt kíván, de nem adatik néki egyéb jel, hanem Jónás Prófétának ama jele. Mert miképen Jónás három éjjel és három nappal volt cethalnak gyomrában: azonképen az embernek Fia, három éjjel és három nappal lesz a földnek gyomrában. A Ninivebeliek az ítélet napján feltámadnak e nemzetséggel egybe és kárhoztatják ezt, hogy ők megtértek a Jónás prédikálására és imé, nagyobb vagyon ez helyen Jónásnál. A Délnek Királyné asszonya felkél az ítélet napján e nemzetséggel egybe és kárhoztatja ezt, hogy ő földnek határiból eljött, hogy hallaná a Salamon bölcsességét és imé, nagyobb vagyon e helyen Salamonnál.”

Jézus szenvedését saját lelkünkön keresztül nézzük. Könny-beboruló szemekkel állunk a kereszt alatt roskadozó Isten-ember előtt. Szívünk megremeg, mikor a korbácsütés véraláfutásos nyomot rajzol testére és a gúny koronájának tövisai alól halvány vérerecskék szivárognak verejtékes homlokára. Megriadva nézzük az arcára örökösödő kint s ereje lassú fogyását. Mellére hanyatló fejével olyan, mint a viharorkánban hegycsúcson álló, koronája tört, haldokló nyárfa.

De a szenvedés eme érzéki vonásai mellett figyelniünk kell a szenvedés lelki vonásaira is. És pedig annál inkább, mert a testi szenvedések, a megaláztatás és kínoztatás fekete napjai befejezést nyertek, de lelki szenvedései állandóan megújulnak.

A legnagyobb lelki szenvedések közé tartozik, hogy Jézus elhagyottan megy a golgothai úton. Ellenséges tömeg zúg körülötte, kíváncsi csöcselék szalad mellette, de hívei serege riadtan szétrebben, mint földrázó zivatarkor a didergő madársereg.

Egy másik nagy lelki szenvedést jelent Jézus számára a meg nem értés. Ez is sötét árnyként bolyong a Golgothára ve-

zető úton. Azért jött, hogy új Isten-képet rajzoljon az emberek szívébe. Új vallás alapigazságait akarja lerakni az emberek gondolat-világába. Új követelésekkel és új ígéretekkel lép az emberek elé. Eletét, tanítását, cselekedeteit, összes életnyilvánulásait egy nagy bizonyossággá egyesíti, mellyel hitvallást tesz messiási hivatásáról. Értse meg mindenki, hogy miért jött, mit hozott, mit akar, mit követel. De az emberek nem értik meg. Szemükön hályog szürkül. A vallás beleszárad az érzéki élet és a földi érdek göröngyei közé. Hiába várja Jézus az emberlelkek magasbaszárnyalását. Hiába mutat égfelé, hiába ad a léleknek magasbavivő szárnyakat, az emberek a virágot nyitó,, kalásztermő földet nézik s a hit szárnyai alá érzéki gondolkodásuk kavicsdarabjait kötözzetik.

Így megy Jézus a szenvedés útján elhagyatva, megérletlenül. Borzalmas testi fájdalmánál nagyobb az a fájdalom,, mely lelki kereszthordozása gyötrelmét égeti lelkére.

Szomorú bibliai kép tárul szemeink elé. Egy kicsi embercsoport áll Jézus előtt. Néhány farizeus és írástudó. Jeleket követelnek. Csak akkor hisznek, ha látnak. Istenbe vetett bizodalmutat függővé teszik Jézus csudatévó' erejétől. Vallási életük egész rendszerét aszerint alakítják ki, hogy érzékelhető, külső jelekből megbizonyosodnak-e Krisztus isteni küldetéséről. Szemükben bizalmatlanság és bizonytalanság, gúny és tudásvágy emésztő tüzzé válnak s ajkukról követelődző fennhéjázással patog a jeleket követelő kemény szó. Csak egy kicsi embercsoport^ néhány farizeus és írástudó csupán.

De azután elgondolkodom: vájjon a jeleket váró modern emberek csoportja tényleg olyan maroknyi embercsoport csupán? Fájdalom jól tudjuk, hogy nem néhány ember, hanem sok sokezer ember várja az örökkévaló Isten jeleit. Csak akkor bíznak Istenben, ha jeleket látnak. így azután a vallásos élet benső jellemében is lényeges változások történnek. Még a régi szavak szerepelnek, de a szó mögötti tartalom megváltozóit. Beszélünk hitről, bizalomról, de a hit és bizalom értelme a nagy tömeg lelkében üressé lett. Mintha az örökkévaló Istentől is inkább jeleket, semmint kegyelmet várnánk. De ugyanekkor látatlanul hagyják azokat a folytonosan előttünk álló örökkévaló jeleket, melyekben a szent Isten kéretlenül is feltárja Krisztus örökkévaló küldetését.

Így azután a felolvasott történetben kettős intéssel szól

hozzánk a megváltó Krisztus: 1. Ne követelj külön jeleket és ne kösd azokhoz hitedet. 2. Ismerd fel az igazi jeleket és higgy Istenben feltétlen bizalommal.

1. Jézus életéből nem hiányzik a jeltevés. Sokféle csudatételben mutatja meg isteni hatalmát s a szent Isten örökkévaló dicsőségét. A tanítványok Jézus csudatételeiben az ő tanításának megpecsételését látják és hisznek benne. A néptömeg is ujjongva nézi a világtalanok szeme megnyílását, a csonkabonkák járását, a bélpoklosok megtisztulását, a halottak feltámadását s boldogan követik Krisztust. Még az előkelő Nikodémus is ezzel a szóval zörgeti meg háza ajtaját: „Senki sem teheti e jeleket, amelyeket Te teszel, hanem ha Isten van veled.” Jézus minden csudatétele az igazi Isten-hit megerősítésének eszköze. Magasra emelt mutató-újj, mely akkor is Isten felé mutat, mikor Jézus már messze idegen földön jár. Lobogó láng, mellyel tüzet gyújt a lelkekben. Ha tűzbe borította a lelket, akkor önmagát teszi feleslegessé, mint a nagy tüzet gyújtó kicsiny lángocska.

De Jézus mindig óvatosan használja a jeleket. Az evangélisták feljegyzése szerint szülőföldjén „nem tesz sok csudát az ő hitetlenségük miatt.” Vonakodik jeleket tenni, mert tudja, hogy a nép vezetői nem hitüket akarják megerősíteni, hanem őt akarják elveszíteni. De meg folytonosan tapasztalja azt is, hogy a csudajelek nem elegendők a hit ébrentartására. Mikor a farizeusok és írástudók követelőzve sürgetik: „Mester, jelt akarnánk látni Tetőled!”, gonosz és parázna nemzetségnek nevezi őket s megtagadja kérésük teljesítését.

Az örökkévalóság pitvarában ma is jeleket váró emberek álldogálnak. Szívük hárfáján a vallásos érzés lágy melódiája muzsikál, de a hárfahúrok ércsavarjai csak megbízhatatlanul hordozzák a megfeszült idegeket. Ha simogató kéz pengeti, lágy melódiákban gyönyörű összhang zendül belőle, de ha az életzivatark kemény acélújjai belemarkolnak, akkor meglazuló acélcavarain megereszkednek az ajzott idegek és sikoltó harmóniátlanságba vész a hangáradat. Ez a felületes lelkek hangulatvallásossága. Határozatlan érzésekkel, lelki hangulatokkal helyettesítik a kiforrott, komoly vallási meggyőződést. Érzelmi és pedig önző érzelmi fundamentomra helyezik vallásos rendszerük bizonytalan épületét. Az örökkévaló Isten képét nem egyházi dogma, avagy átélt vallási élmény alapján formálják ki, hanem lelkük önzése alapján. Nem is annak az Istennek arcát rajzolják

meg, ki örökkévaló isteni kezében tartja a világmindenség sorsát, ki nyíló virágként atyai tenyerén hordozza nemzetek és emberek életét, hanem azért az Istenét, kire nekik szükségük van és megrajzolják olyannak, amilyennek ők szeretnék látni. Az örökkévaló Isten lényének legteljesebb megnyilatkozása a Krisztusban jelent meg. Senkisémet juthat az Atyához, hanem csak Ő általa. Senkisémet ismerheti meg az Istent, hanem csak Jézusban és Jézus által. De a jeleket váró emberek nem a Krisztuson, hanem saját önző lelkükön keresztül nézik az örökkévaló Istent. Nekik az Isten Örökkévaló programja, velük való örökkévaló célja semmit sem jelent, nekik csak a saját önzésük és önérdejük számít. Lelkükben kiformalódik egy olyan Istennek a képe, kinek hivatása az ember szolgálása s az emberi kívánságok teljesítése. Isten hatalmát, erejét, fenségét, sőt Isten létét is aszerint ismerik el, avagy tagadják, hogy az Isten mennyiben felel meg az ő életérdekeiknek. Hisznek Istenben, ha nekik tetsző jelekkel bizonyítja isteni hatalmát, de elfordulnak Tőle és megtagadják, ha isteni jóságát nem érezteti velük csudálatos jelekben.

Ne rázzátok tagadólag fejeteket! Ne mondjátok, hogy sohasem álltok a jeleket követelő farizeusok és írástudók csoportjában! Ha érzéseiteket komoly szigorúsággal elemzitek, akkor könnyen megállapíthatjátok, hogy sokszor mondottátok boldogságtól megremegett ajakkal: hiszek az Istenben, mert atyai jóságának csudálatos jeleit halmozza rám! Nem azt kifogásolom, hogy a boldogságban Isten jelét látjátok, avagy hogy Isten jósága hálaadásra ösztönöz, hanem kifogásolom azt, hogy a boldogságban szemlélitek Isten lényének, jóságának, hatalmának kizárólagos bizonyosságát. Mintha egyedül a boldogság lenne az, mely minket Isten imádsására vezet. Megállapítom azt is, hogy nehéz csapások, megpróbáltatások, avagy megrázó szerencsétlenségek sokszor megrendítik az emberek hitét. Égő szemekkel merednek maguk elé s tompa, halotti hangon mondják: ha Isten élne a felhők felett, nem történhetnék ilyesmi! De ne beszéljünk általánosságban. Beszéljünk rólad magadról. Álltal már betegágnál: gyermeked, élettársad, apád, anyád betegágyánál. Az ágy fejénél széttörten hevert az emberi tudomány, a szeretet hatalma és a reménység ereje. Eddig keveset törődöttél Istennel. Ajkad ritkán mondott imádságot, lelked még ritkábban. Szíved üresre fosztott, hideg fészekké vált: pihés fiókokorokban, vagy

talán valamivel később, de valószínűleg régen, nagyon régen, meghaltak benne azok a tiszta emberi érzések, melyeket édesanyád forró lehelletével plántált, imádságával védett, könnyeivel öntözgetett. És íme, a nagy megpróbáltatásban hirtelen eszedbe jut Isten neve. Ha csudát tesz, akkor hiszek benne! Vártad a csudát. Voltak életednek válságos időszakai. Jövőről, szerencséről, érdekeidről, talán becsületedről volt szó. A kedvező döntéshez gyenge volt emberi erőd, kevés az emberi bölcseséged. És ekkor te is a jelet váró farizeusok mellé álltál és azt mondtad: csak most az egyszer segíts meg és egész életemben imádlak! Mikor azután az Úr nem tett jeleket és nem avatkozott csudamódon életedbe, akkor eljárását igazságtalanságnak érezted, szembefordultál vele, kegyetlennek mondtad, vagy tagadtad lételetét. Hát nem veszed észre, hogy te sem tettél egyebet, hanem önző lelkesen keresztül nézted és kerested az örökkévaló Istent? Nem veszed észre, hogy nem életed királyává, hanem életed szolgájává akartad tenni Őt? Mert hiszen semmi más kifogásod nincsen, hanem hogy Isten nem adott jeleket és nem tett veled csudát. Istenhez való viszonyod, vallásos gondolkodásod teljesen önzésed szerint alakul ki. Hiszel, ha Isten csudát tesz, nem hiszel, ha nem avatkozik bele javadra életed folyásába.

Vetköztesd mezítelenre lelked gondolatvilágának ezt a részét. Történtek körülötted szörnyűséges események. Doberdó sziklaföldjét százezrek holttestével szórta tele a világháború apokalipszis lovasa. Te hallgattál. A japáni földrengés rázúdította a tengert a szárazföldre, városokat, falvakat tett a tűz marta-lékává s százezrek életét követelte áldozatul. Te nem érezted, hogy ez ellentétben áll az Isten lényével. Országok elpusztultak, vagyonok szétmállottak, büszke paloták kicsi kunyhókká zsugorodtak. Életboldogságok és dicsőségek szappanbuborékként szétpattantak. Te mindezt bele tudtad illeszteni az Isten Örökkévaló világkormányzásába és hallgattál. De amikor életfádról leszakad egy kicsi bimbó, mikor életérdeket nem talál Istennél csudálatos védelemre, mikor téged ráz a megpróbáltatás vihara s bűnösen, vagy ártatlanul a te lelkesed marcangolja a nyomorúság acélkeze, akkor felnyög benned a hitetlenség s fellázad benned a minden emberben szunnyadó földi rabszolga: nem, nem értem mindezt, nem, nem lehet hinni az Istenben!

Nem is hit ez, hanem csak egy beteges, felületes vallásosság életsorvasztó árnyéka. Ebben a vallásosságban nem is az

elő, személyes Isten áll a lélek és élet középpontjában, hanem maga az önző ember. Nem az a lényeg, hogy Isten mit akar veled és érted tenni, hanem mit akarsz te, hogy az Isten tegyen érted. Nem számít az Isten örökkévaló bölcsesége és atyai jósága, hanem egyedül a te önző érdeked számít. Latjuk tehát, hogy ebből a torz, csenevész vallásosságból hiányzik az igazi hit és az igazi vallásosság éltető lelke: a feltétlen bizalom.

Ma is úgy van, mint volt régen. Koncvaró emberek könyörgő kéznújtogatással, egymást lökdösve álldogálnak az élet útján s rögre veszített tekintettel kiáltanak: Mester, jelt akar-nánk látni Tőled! De Krisztus szava ma is sebző korbácsként csap az emberre: ez a gonosz és parázna nemzetség jelet kíván, de nem adatik jel nekik!

Ki vesztegel a várakozó tömegben? Ki nyújtogatja Isten felé követelődző kezeit? Ki táplálja élő hite fogyatékoságát külső csudajelek pótlékaival? Kicsoda? Bárcsak éreznék meg közületek néhányan, hogy Krisztus hozzájuk beszél, őket osztorozza, az ő hitükről mond kárhoztató ítéletet!

2. Jézus nem elégszik meg a kemény elutasítással, hanem egy komoly követelést fűz hozzá: ismerd fel az igazi jeleket és higj Istenben feltétlen bizalommal! Nem elég tehát, hogy nem követelsz külön jeleket, hanem meg kell keresned az igazi jeleket. Jézus két igazi jelre mutat: az Ő feltámadására és örökkévaló tanítására. Ez a kettő Krisztus eltörölhetetlen bizony-sága és az Istenbe vetett hit örökkévaló alapja.

A mai ember felfogása a hitről egyoldalúan szegényes és siralmas. Vele együtt kiszárad a vallásosság forrásmedre és erejevesztett halott formákba szorul a Krisztussal való eleven életközösség. Azért szeretném, ha megértenéd, hogy a Krisztus által követelt feltétlen bizalom nem az ember értelmi képes-ségéből táplálkozik. A hit nem jelenti az egyházi dogmák ismeretét és elhívését. Nem azt jelenti, hogy te értelmed bonc-kése alá veszed Isten létezésének bizonyosságait és mérlegelés, okoskodás, bizonyítás után kimondod, hogy igenis van Isten. Nem azt jelenti, hogy megvizsgálod a Krisztusra vonatkozó dogmákat, az Ő származását, munkáját, tanítását, megaláztatása és felmagasztaltatása állapotát, megváltó halálát és feltámadását, azután megint következtetsz, logikai bizonyítást és ellenőrzést végzel, észokokkal hadakozol, következtetsz és ítéletet össze-gezel. Nem azt jelenti a hit, hogy a szentháromság titkát tudo-

mányos vizsgálat alá veszed s érthetőt és érthetlent, rejtettet és világosat kibékítesz egymással egy megnyugtató Ítéletben. A hit nem értelmi működés. A hit nem jelenti az egyházi dogmák tömegét, dogmaelhívést, vagy vele szemben engedelmességet. Éppen ellenkezőleg „a hit nem látott dolgokról való meggyőződés.” Nem látom, de hiszem. Nem értek mindent és mégis hiszem. Sok a homályos, a kifürkészhetetlen, az ezer titkok világába rejtett és én mégis hiszek. Lehetnek ellenmondások, melyeket nem tudok logikával eltüntetni, vagy értelmekkel összhangba hozni és én mégis hiszek, sőt éppen ezért mondom, hogy ez az én hitem.

^v Azért nem az értelmi képességben, hanem az érzelemben van a hit tulajdonképpeni lényege. Nem okoskodik, nem magyaráz, nem bizonyít, hanem bíz. Feltétlen bizalommal bíz. De figyelj meg, hogy ennek a bizalomnak van valami erős, éltető lelki hullámszáma. Nem holt materiából, hanem élő személyiségből kap életet, indítást és frissítő erőt. Bizhatsz a tudományban és befolyásodban is, de ez a bizalom hideg, mint a tükör által tükrözött fény sugar. Ha azonban az Istenben bízol, akkor ez a bizalom megtelik közvetlen verőfényvel, világossággal és melegséggel. Ebben a bizalomban egyesül mulandóság a halhatatlannal, összeölelkezik véges a végtelennel, lehajol az ég a földre. Ez a bizalom megtelik lelki tartalommal, mert nem holt materiával, nem elvont eszmékkel szemben érezzük, hanem élő személyes lényvel, az örökkévaló Istennel szemben. Élő személy áll veled szemben. Vergődő szíveddel, álomváró lelkeddel, szabadítás és megtartás után sóvárgó életereddel szemben egy tökéletes, hatalmas, jóságos személyiség áll. Elvont világhatalom helyett dobogó atyai szívet találsz. A világhatalom sérthetetlen törvényszerűsége helyett a szeretet örökkévalóságát. Lelkoddal szemben lélek áll és ez a lélek téged keres. Szíveddel szemben szív áll és az téged szeret. Élet áll életereddel szemben és az téged akar megmenteni. Ez a tökéletes lélek az örökkévaló Isten. Nem dogmák összegezése, nem elvont vallási igazságok teljessége, hanem örökké élő személyiség. Azt mondom, hogy örökkévaló, élő Isten s lelkem szent félelemben megreszket. Azt súgom: én édes mennyei Atyám és sirva borulok lábaihoz.

Ez az örökítő személyiség egy tökéletes személyiségben jelenti ki magát: Jézusban. Ő az Isten legcsudálatosabb kije-

lentése. Ő az egyetlen örökkévaló jel, az örökkévaló, csudálatos csuda, kibén megmutatta atyai szíve kimeríthetlen kincseit. Őbenne szólal meg Isten akarata. Ő az örökké zengő prófétai szó, a megvalósult prófétai ígélet, a beteljesedett isteni szeretet.

Jézus visszautasítja a jelet kérő farizeusok követelődzését, de ugyanakkor rámutat az igazi, örökkévaló jelre: Önmagára. Az emberfia három napi halál után feltámad és diadalt vesz a halálon. Ez a legcsudálatosabb jel, mely mellett minden más jel feleslegessé válik. Ez az egyetlen jel, mely magában foglal minden más jelet. Jézus élete és feltámadása az igazi hit kiapadhatatlan forrása.

Kételkedsz a Krisztusban? Nézz az üres húsvéti sírra: Ő feltámadott. Erőt, vigasztalást, életet, megtartást egyedül Ő biztosíthat számodra, ki a bűnt és halált legyőzte, his mégis milyen földhöz tapadt az emberek kishitúsége: töredékes, kicsiny jelekért esdekelnek, de az igazi nagy jelet nem látják meg és nem becsülik meg.

Most még közelebb jutsz a hit tulajdonképpeni lényegéhez. Mikor azt kutatod, hogy honnan ismered meg azt az örökké élő személyiséget, kivel életközösségbe léptél, akkor rájössz arra, hogy nem vaskos könyvekből, hanem életed kicsi könyvecskéjéből olvastál róla kimeríthetetlen gazdagságú történeteket. Tehát nem tetszés szerinti érzelem rajzolja meg számodra Isten igazi képét, hanem saját élettapasztalásod. Nem költői képzelet vezet, hanem biztos tudás, határozott meggyőződés. Beletekintesz életed tükrebe és meglátod benne isten arcát. Megvizsgálod életeseményeidet s megtalálod benne egy örökkévaló lélek fenséges sugárzását. Nem elméleti kutatásokat foglalsz tehát egységbe, hanem élettapasztalásod bölcsességének igazgyöngyeit fűzöd selyem fonálra. Nem a szemed elé tartott könyvből, hanem lelked könyvéből olvasod a hitvallást: hiszek az Istenben^ az én mennyei Atyámban, hiszek a Jézus Krisztusban, az én Megváltómban, hiszek a Szentlélekben egy közös keresztyén anyaszentegyházat, hiszek a bűnök bocsánatában, hiszek a testnek feltámadásában! Lassanként igazságokká válnak tapasztalásaid. Lelki élményeid megszólalnak és az örökkévalóról prédikálnak. Eszedbe jut, hogy milyen sokszor találkoztl Istennel s életúton hirtelen melléd állt a Krisztus. Fájdalmak tusájában hallottad szavát. Lelki bizonytalanságok gyötrelmében, kísértések erényostromában melletted volt. Csudálatos lelki

átalakuláson mentél át: láthatatlan kéz szétszaggatta az ítélőképességedre nehezedő ködfelhőt, világossá tette látásodat, erőket illesztett erődhöz, felemelt, segített, életre tanított. Oh, még a visszaemlékezés boldogságában is ujjongó örömmel mondogatod: hiszek, hiszek és bízom feltétlenül!

De mikor lelki fejlődésed útján eljutsz ahhoz az igazsághoz, hogy hited az élettapasztalás és lelki meggyőződés szülötte, akkor megérted azt, hogy hitedben nemcsak lelked egy darabkája, nemcsak szívednek egy kicsinyke része van érdekelve, hanem teljes valóságodban érdekelve vagy te magad: az egész ember, az egész szív, az egész lélek. Lelkedet forró érzés hullámával előnti egy égező vágyódás. Szeretnéd önmagadat felajánlani a szent Istennek. At akarod magadat adni az örökkévalóság hatásainak. Jézusban új emberképet ismersz fel. Meglátod *rajta* emberi lényed örökkévaló vonásait. Megérted, hogy csak önmagad átadásában találod meg önmagadat. Csak engedelmesség vezethet Uradhoz. Csak a halálon keresztül juthatsz élethez. Csak Istenben találod meg boldogságodat és megtartásodat.

A hit két új, nagy gondolatot vet lelkedbe: magad átadása és engedelmesség. Ezek nélkül nincs hit. Csengő szó semmit sem használ, a hitnek cselekedetté kell lennie. A fogadkozásnak megtartássá kell átalakulnia. De mindez csak akkor lehetséges, ha életed Isten személyi hatása alá kerül s megtanulod, hogyan kell emberből Isten gyermekévé lenned. Ez a Jézusban élés titka, ez a Krisztus-követés követelése.

Ha pedig azt kérdezed, hol van ez a hit és hogyan szerzheted azt meg, úgy lelkedbe súgom a nagy titkot: a hit isteni kegyelem. Drága ajándékul a mennyei Atya adta az ő gyermekeinek szerető szíve bizonyosságául. Felébreszti a lélek vágyódását az örökkévalóság után. És téged szeretettel hívogat s száz és ezer módon hitre nevel.

A jeleket követelő farizeusokon végigsuhint Jézus haragja korbácsa. De ugyanekkor megmutatja nekik a kimeríthetetlen isteni jelet: Krisztus tanítását. Dél királynője messze földről eljött, hogy Salamon bölcsességét hallhassa. Nekünk nagyobb bölcsünk van Salamonnál. Vájjon felkeresed-e és hallgatod-e tanítását?

Isten beszéde a hit nélkülözhetetlen forrása. Benne megszólal a világmindenséget és a parányi embert kormányzó szent

Isten. Meglátjuk a szeretet országára vonatkozó munkaprogramm-ját. Halljuk hozzánk intézett parancsolatait. Érezzük, hogy benyúl életünkbe, igazgat, rombol, rendelkezik velünk és meglátjuk, hogy küzdelme a mi lelkünkért folyik. Ezért ráz fel halotti álmunkból, azért ostoroz, hogy az emberiség életében örökkévaló isteni igazságokat érvényesítsen s megmentse lelkünket az örök-élet számára.

Isten igéje nélkül nem is lehet hitről beszélni. Isten az Igében éli csudálatos életét: benne ismerjük meg, általa közlekedünk vele, benne halljuk, látjuk, tapasztaljuk fenséges lényét. De meg szentigéjében meglátjuk az igazságszolgáltató Istent is. Ninive felett is megsuhintotta haragja vesszejét. Hiába tartottak börtöt zsákba öltözködve, hiába szállt le a király aranyos trónusáról, hiába ültek földre vele együtt bűnbánatot tartva a főemberek s hasztalan kiáltottak erős jajszóval Istenhez a nép fiai. Hiába övezte százláb magas kőfal a nagy várost s 1500 tornya hiába őrizte lakosai álmát. Elpusztult a város. Megdőlt büszke véd fala. Gyűjtogató pattantyuk tüztengerbe borították házsorait. Kardélre hányt emberek hörgése hirdette: elpusztult Ninive! El kellett pusztulnia, mert elpusztul minden nemzet és minden ember, ha meg nem tér s nem hisz a fel-támadott Krisztusban.

Íme nézd, mindezt királyi ajándékol Isten nyújtja neked. Bizony nagy igazság a nagy titok: a hit isteni kegyelem. De én folytatom a szent titok közlését: a hit emberi alkotás. Az örökkévaló Isten felőled való tervei csak a te hozzájárulásoddal valósíthatók meg. A szent Isten gazdag kegyelmi ajándékot kínál, de azt neked kell elfogadnod. Szól hozzád, de szavát meg kell hallanod. Hív, de sietned kell hozzá. Elfogadás, elhatározás, kegyelem-megragadás a te feladatodat képezi.

És még egy függ tőled: a hit ébrentartása. Nem elég a hitet megszerezni, azt meg is kell őrizni és fejleszteni kell. A jólét és boldogság viharzás nélküli egyformaságában vigyázz s a szenvedés tombolásában is nyitva tartsd lelked szemét, mert a közöny csendessége és a megpróbáltatás zúgása egyformán ellenségei a hitnek. A hit fejlődő kincs, állandó táplálásra szorul. Önmagával erősíted, tűzét saját lángjával éleszted. Istennel való közösségben erősödik a hit. Jézussal vándorolsz, vele élsz, vele dolgozol, vele örülsz, sírsz és remélsz: ez a hit éltető levegője. Bibliát olvasol, de nem betűket fogyasztva lélektelen

szolgamódra, hanem Isten hozzád szóló kijelentéseit keresve. Imádkozol, de nem üres vallási szokásként, hanem lelki érintkezéssé téve azt Isten és önmagad közt. Ez a hit mindennapi fejlődése.

Lassanként azután megérted, hogy hited adja meg vallásod értékét. Hited szerint látod Istent, Jézust, az életkötelességet, örömet, szenvedést és halált. Hitedtől függ Istenhez és az emberekhez való viszonyod. Hitedtől függ, hogy a tündérszép föld mit ad neked és az ismeretlenség felhőjébe burkolódzó mennyország aranykapuja mögött micsoda kincseket lát lelked szeme: a reménység. Hitedtől függ életed belső értéke: szíved gazdagsága, jelleted mélysége, életed hasznossága. Végül megérted, hogy a hit maga az ember, maga az élet. Megérted a Krisztus szavát is és tudod, hogy ma sem mondhat új Ítéletet, hanem csak ezt a régit: menj el, a te hited megtartott tégedet!

Ez tehát az utolsó: a hitmegtartás! Ámen.

Lelkek tragédiája.

(Böjt.)

Ámos 8, 11—12, „Íme napok jönnek, azt mondja az Úr Isten, és éhséget bocsátok e földre; nem kenyér után való éhséget, sem víz után való szomjúságot, hanem az Úr beszédének hallgatása után. És vándorolni fognak tengertől tengerig és északról fogva napkeletig. Futkosnak, hogy keressék az Úrnak beszédét, de nem találják meg.

Az esztétika törvényei szerint tragédia ott fejlődik, hol a hős szembekerül az erkölcsi világrenddel vagy a társadalom íratlan törvényeivel, összeütközik Istennel, embertársaival és önmagával, ahol eszményeit annyira beledolgozza életmeggyőződésébe, azokat annyira eggyé teszi egész életével, hogy mikor a nagy összeütközésben elbukik, maga is megsemmisülve roskad eszméinek romja alá. Felcsigázott érdeklődéssel nézzük a hőst, ki nemes eszmék kemény vértetében jelenik meg előttünk. Visszafojtott lélekzettel figyeljük a tragédia fejlődését, a hős erőt-áldozó, nehéz küzdelmét, eszmék acélpengéhez hasonló összecsapását s mikor a hős előttünk összetörve, megsemmisülve elbukik, kezünk babért visz hozzá s szemünk könnyet hullat rá harmatcseppül.

Ezek a színpadi tragédiák.

De van egy nagy élettragédia, melyről ritkán esik szó. Hőse isteni rendelésekkel lép a küzdőtérre. Istentől kapott missziója abban áll, hogy a lelkébe zárt isteni eszményekért, a lélek örökkévalóságáért küzdjön. De a hős lelkében rejtett földi vágyak emelgetik fejüket. A tiszta eszményekkel bűnös, érzéki eszmék kelnek harcra. Megindul a lélek nagy tragédiája. Egy állandó, nagy, belső tusakodássá, egy állandó, nagy, külső életharccá válik a küzdelem. Ha a jó győzedelmeskedik a rossz felett, akkor megszűnik a tragédia, de ha a rossz győzedelmeskedik a jó felett, akkor elbukik a hős s élete szétpaskolódik a

sérthetetlen erkölcsi világrend gránitszicláján. A szédített romok között megsemmisülve hever a legdrágább érték: az emberi lélek.

Az Örökkévaló lélek megrázó tragédiája szólal meg Ámos próféta ajakán. Isten azzal a kötelezéssel hívta el a mulandó világba az embert, hogy megőrizze örökkévalóságát és lelkének isteni bélyegét belevesse földi küzdelmeibe. Ezen hivatás betöltéséhez Isten örökkévaló eszközt adott az ember birtokába: Isten szentigéjét. De az ember Isten beszédét megveti s értékesítés nélkül, hitvány kavicsként az országút porában heverteti. Feje felett viharzik az élet. Küzdelem, gond, öröm és csalódás kísérik. Emberi erő különböző fegyvereit villogtatja kezében s emberi szellem fényével ragyogja be élete útját. De íme, egyszerre csak a lélek mélyén égető éhezés és szomjuhozás támad. Nem kenyér után való éhség, nem víz után való szomjuhozás, hanem az Úr beszéde után való éhezés és szomjuhozás. Isten igéje után eped az ember lelke. Ez a vágyódás kilopja a lélekből a nyugalmat, úzi, hajtja ismeretlen földeken. Vándorol tengertől tengerig, északról napkeletig. Futkos, hajszolódik, kérdez, keres, kerget és kutat. Keresi az Úr beszédét, hajszolja a neki örökségül felajánlott, de meg nem becsült isteni ígét. De nem találja meg.

A lélek megdöbbenő tragikumában ebben a néhány szóban jut kifejezésre: „nem találja meg”.

Előttünk áll a lélek tragédiája.

Elindul a hős az élet útján. Örökkévaló eszményeket hordoz lelkében. Hivatása, hogy isten-adta tehetségeit el ne tékozzolja, hanem Isten országa építésére felhasználja. Igazságot és szeretetet, léleknemességet és szívjóságot hoz magával az égből a földre és mindezzel a menny fényességét kell ráragyognia a föld sötét téréire. Isten emberévé kell lennie, hogy személyében és személye által egy darab mennyei Ígétet megvalósuljon a földön.

De mint elutasíthatlan feltétel áll előttünk az a megdöntetlen igazság, hogy isteni hivatását csakis istennel való közösségben töltheti be. Ennek a közösségnek összekötő szerve, lüktető szíve, éltető levegője, állandó közlekedési orgánuma az Isten igéje. Az Úr beszédét megbecsülni, megtartani s az életben megvalósítani, egyet jelent a lélek örökkévaló eszményéért folytatott harccal.

Nincsen igaz emberi élet Isten igéje nélkül!

Isten igéjében zendül meg az örökkévaló Isten kijelentése. Ebben tárja fel előttünk az Úr az ő szent akaratát. Ebből ismerjük meg, hogy mit akar e világgal és mit akar e világban velünk. Megtanulom, hogy életem belőle indul ki és benne végződik. De csak akkor élhetek vele, ha közösségében maradok, ha belépek szent országába, ha állandóan magamba szívom isteni kijelentésének éltető levegőjét.

Isten igéje örökkévaló életeszményt jelent. Ami szépséget, jóságot, nemességet a világ, emberi lélek és emberi képzelet megalkothat, mindaz benne szunnyad Isten igéjében. Mindenki megtalálja benne saját életeszményét. Szegény és gazdag, tudós és tudatlan, öreg és fiatal felleli benne azt az életideált, mely éppen az életviszonyaihoz illik, mely éppen őreá vonatkozik. Az isteni kijelentés könyvéből lép elénk a testté lett ige, az örök emberi ideál: Jézus. Elindul előttünk, ránk tekint és követésre hív. Soha másként nem találkozhatsz vele, hanem csak Isten örökkévaló beszédén keresztül. Sehol máshol fel nem lelheted igazi életeszményedet, hanem ha beletekintesz az evangélium tükrébe. De vájjon kicsoda mérhetné fel annak hatását, hogy Jézus ma is élő valóságként megáll életünk országútján, úgy, hogy mindenkinek feltétlenül találkoznia kell vele.

De azután Isten igéje a küzdő léleknek életerőt is jelent. Nem elégszik meg az életeszmény megcsillogtatásával, hanem erőt is ad annak elérésére. Állandó nevelő munkát végez. Letörli önzésünk bélyegét, megoltja emberi gyarlóságainkat. Önfegyelemre, türelemre, istenfélelemre, megbocsátásra tanít. Kísértés harcai közt mellénk áll. Gonoszságok ostromában kezünket fogja. Nem pusztába kiáltó szó, hanem testet öltött élő személyiség. Jézus lesz az ember életerege. Elhelyezkedik lelkében, irányvá lesz ítéletében, arannyá szívében, acéllá akaratában.

És végül: Isten igéje ítélő hatalommá lesz felettünk. Láthatatlan szent bíróság, mely maga" elé idéz, vallat, kérdezzet, összegezi a vizsgálat eredményeit és ítélkezik. Aki szembe helyezkedik Isten igéjével, az önmaga mondja ki önmaga felett az ige Ítéletét. Aki pedig Isten igéjét lelkébe fogadja és életében tükrözteti, az saját életében felragyogtatja az örök ige boldogságát.

Minő végtelen kincsesbánya tárul fel előttetek Isten örökkévaló beszédében! Ha tudnátok, hogy mit birtok benne és meg-

értenétek, hogy Isten ígéje minden emberi és isteni dolognak az alapja! Ha tudnátok, hogy nem élhettek igazi emberi életet, hanem csak Isten ígéjével! Nem lehettek jók, nagyok, nem lehet lelketek szép, szívetek nemes, jellemetek becsületes, hanem csak Isten ígéje által. Nem érthetitek meg Isten szándékait, felöletek való terveit, hanem csak Isten ígéjében. Nem győzhetitek le az élet és lélek elszánt ellenségeit, hanem csak Isten ígéjével. A földet és eget összekötő isteni kegyelem aranyhídján nem vihetitek át megvérzett, beszennyezett lelketeket, hanem csak Isten ígéjének világánál. Vallásos éltetek őszintesége, mélysége, közvetlensége is Isten ígéjétől függ. Az imádság hazugsággá válik Isten ígéje nélkül. Templomjárastok képmutatás, ha Isten ígéje nem él szívetekben. Mert minden, igazán minden Isten ígéjében van elrejtve. Mindennek, igazán mindennek Isten ígéje ad tartalmat, értéket, életet. Ha tudnátok, hogy mit bírtok az Úr beszédében, akkor megtartanátok egyházunk hármass intelmét: Olvasd a bibliát! Hallgasd Isten ígéjét! Éljd az Úr beszéde szerint!

De Isten ígéje háttérbe szorul. Sokan megelégesznek a napisajtó betűhasábjával. Mohón olvassák a kétesértékű szépirodalmi munkákat. Legjobb esetben belemerülnek a modern filozófusok gondolatjátékába. Isten ígéjével nem törődnek. Ítélik a biblia felett anélkül, hogy valamikor is olvasták volna. Kivetik életükből a legdrágább életkincset anélkül, hogy igaz értékét megismerték volna.

Egyideig kielégítheti a lelket az emberi szellem különböző értékű alkotása. De Isten ígéjét soha, senkinél sem pótolhatja. Es csakhamar bebizonyosodik, hogy Isten ígéje nélkül a lélek tragédiája megindul s meredek lejtőjén észrevétlenül sodródik a tragédia ama csúcspontjához, ahol meg kell küzdenie a lélek örökkévalóságáért.

Ámos próféta végigtekint az Isten ígéjétől elfordult emberek életén s az emberi nyomorúságban meglátja nemzete tragédiáját.

Egyenetlenség dül a nép között. A gyűlölet eloltja a szeretet tűzét. Erkölcstelenség tobzódik szegények és gazdagok között. Földre tiporják az igazságot, nyomorgatják az ügyefogyottat. Kivész a lélekből a szegények iránti könyörületesség. Elefántcsont pamlagon tétlenül hevernek a gazdagok. Nyoszolyájukon hanyélve nyújtózkodnak, hárfá mellett dalolgatnak, színolajjal

kenegetőznek. De a szegények jajszava elől elzárják palotáik és szívük ajtaját. Es mivé lesz Isten igéje nélkül vallásos életük? Amit vallásosságnak neveznek nem egyéb, mint üres külsőség. Ajándékozgatnak a kezek, de a lelkek koldusok maradnak. Áll az oltár, lángol az áldozat tüze, de hiányzik az engedelmes meghajlás Isten akarata előtt. Kiáltják az Isten nevét, de szívük szentélyében pogány isteneket rejtegetnek s bűnös szokásokban bálványoknak hódolnak. Jönnek az Isten szent emberei, szólnak hozzájuk prófétai beszédekkel, de a nép riadtan emeli fel kezét és irtózva kiáltja: ne prófétálatok nekünk!

Vájjon csak Izrael népéhez szól Arnos próféta szava? Vájjon csak az ő szemhatárába eső nemzetség bűnlajstromát állapítja meg? Vájjon nem általános történelembölcseleti igazságokat fejez ki, midőn azt mondja, hogy Isten igéje nélkül tragédia vár minden nemzetre?

Végigtekintek társadalmi életünkön. Szétdarabolt nemzetünk egységét is megbontja az egyenetlenség. Megértés, egymásbecsülés helyett pártoskodás sorvasztja erőinket. Lelkek felett hatalmat vesz az önzés. A társadalmi osztályok gyűlölködve állanak egymással szemben. A szociális nyomort elégedetlenség és gyűlölködés táplálja s a szociális kötelességek nagyrésze teljesítetlen marad. A társadalmat elfogja a tobzódó élvezetvágy máмора. Lazul az erkölcs, elhomályosodik az istenfélelem, elnémul a lelkiismeret. A templomok, oltárok állnak ugyan, Isten igéje zeng, prófétai szózat zúg végig a nemzet sorain, de sokan bedugják fülüket s megriadva kiáltják: ne prófétálatok nekünk!

Így tusakodik a ma élő ember lelkében a gonosz és a jó. Szembekerül az ember isteni elhívása a bűnös földi étellel. A tragédia lejtőjén sodródik, mert elveszítette Istennel való életközösségét és elszaggatta, vagy fel sem használta azokat a lelki kapcsolatokat, melyeket Isten az ő szent igéjében biztosított számára, és mi a vége? A próféta széttekint országa romjain. Elpusztulnak a városok. Siránkozó, élőhalott emberek verik az utcaporát. Hullák borítják a mezőségeket. És jajjá változik a templomi ének.

Ez volt akkor az Isten igéje nélküli emberek tragédiájának megindulása. És ma is ezek a jelenségek mutatják a tragédia irányát.

De egyszercsak felébred a hősi küzdelemre rendelt ember

lelke. A bensőjébe rejtett örökkévalóság szikrája új lángra lobban. Égeti, perzseli, mígnem fájdalom gyötrelmével felébreszti Öntudatát. Ettől a tűzlángtól megvilágosodik előtte az élet értelme. Tiszta, világosan látással megérti, hogy Isten miért küldötte a földre. Világosan látja élete értelmét. Látja az utat, amelyen járnia kellett volna. Látja a feltételeket, melyek győzelmét biztosítanák.

„És napok jönnek, azt mondja az Ur Isten, és éhséget bocsátok e földre: nem kenyér után való éhséget, sem víz után való szomjúságot, hanem az Úr beszédének hallgatása után és vándorolni fognak tengertől tengerig és északról fogva napkeletig. Futkosnak, hogy keressék az Urnak beszédét, de nem találják meg.”

Megismétlem ezt a megrázó tragikus szót: nem találják meg!

Eljön az az idő, hogy az üdvösség után vágyódás megrengteti az emberek bensőjét. Eljön az idő, hogy ráeszmélnék az Isten igéje egyedülvaló fontosságára. És akkor jönnek, sietve, majd riadtan járnak-kelnek, futkosnak, rohannak s kétségbeesés torzítja arcukat. Ajkuk lázasan mondogatja lelkük vágyódását: az Úr beszédét keressük! Az Úr beszédét akarjuk! Az Úr beszédére van szükségünk! Hiába, nem találják! Más vidékek felé rohannak. Tengertől tengerhez, északról napkeletig. Szemükben riadtan villózik a félelem. Arcukon bizonyossággá torzul a rettegés. Ajkukon riadttá válik, majd zokogássá csuklik a kiáltás: Az Úr beszédét keressük! Az Úr beszédét akarjuk! Az Úr beszédére van szükségünk!

De nem találják meg!

Ebben a nagy lelki tragikumban világossá válik, hogy az Úr beszéde mindent jelent. Boldogságot, életet, megtartást. Nélküle összeomlik az egész élet és az ember mindent elveszít. Elveszíti a földi életben azt, amiért érdemes volt a földre jönni és a mennyei életben azt, amire érdemes volt a földön előkészülni.

Ez a lélek nagy tragédiája. Így ítélik Isten az ő hatalma eszközével. Saját lelke tragédiájával bünteti meg azt, ki az ő beszédének ellentáll.

Az isteni kegyelemadásnak is megvan a maga adott ideje. Az üdvösség országának is van ajtaja. Ha a kegyelem ideje lejárt, az ajtó bezáródik. És nincsen emberi hatalom vagy felsikoltó fájdalom, mely azt felnyithatná.

Lelkem mélyéig megráz a próféta írása. Amint elgondol-dolkodva magam elé tekintek, végtelenbe húzódó, zúgó tengert látok magam előtt. Ugy látom, hogy a tengerparton kétségbe-esett embermilliók futkosnak s kezüket tördelve eltorzult arccal, jajgató sikoltással túlkiáltják a zúgó hullámok zajongását: Az Úr beszédét keressük! Az Úr beszédét keressük!

A felhők felől pedig mennydörgésnél erősebb hang zendül: Már késő! Már késő!

Kinek mondja el a próféta a lelkek eme megrázó tragé-diáját? Izrael népének, avagy a történelem minden nemzetének? Izrael fiainak és leányainak, avagy minden századok minden emberének?

A rettenetes képben meglátom saját szétdöntött hazámat, meglátom szétdarabolt magyar nemzetemet. Meglátom árkokkal meghasogatott társadalmunk mezőit, melyeken bűn, önzés, gyű-lölet átka pusztít.

Az esztétika törvénye szerint a tragédiának nincs feloldása. A hősnek el kell buknia. De a lélek tragédiájának lehet jóté-kony feloldása, nem ugyan emberi erő, hanem isteni kegyelem által.

Ezt az isteni feloldást keresem. Nem tudok belenyugodni abba, hogy hasztalan vergődésben emésztydjk az ember Istent szolgáló élete és lelke ott semmisüljön meg az örökkévalóság bezárt ajtaja előtt. Nem tudok belenyugodni abba, hogy önve-szélyébe rohanjon nemzetem s önmaga ássa meg önön sírját. Kezembe veszem tehát a próféta könyvét s elolvasom a könyv utolsó verseit: Én majd felemelem Dávid leomlott sátorát, kija-vítom repedéseit és megépítem azt mint volt hajdanán. Haza-hozom a fogságból az én népemet. Felépítem az elpusztult vá-rosokat és lakoznak bennük. Szöllőket plántálnak és isszák annak borát. Kerteket csinálnak és eszik azok gyümölcsét. És elplán-tálom őket az ő földjükben és nem szakadnak ki többé az ő földjükből, melyet adtam nekik. Ezt mondja az Úr, a te Istened!

Uram Istenem, mondd ezt újra! Mondd ezt nekünk is! Ámen.

A nemzet bűnbánata.

(Böjt.)

Máté 12, 25. „Jézus monda: minden ország, mely magával meghasonlik, elpusztul.”

Nem ellenkezik, sőt inkább hozzátartozik a vallásos gondolkodás mélységéhez, hogy nemcsak az egyes embert, hanem az emberi közösségeket is Isten kezében tudja. Ha az egyes embert úgy tekintjük, mint az isteni gondviselés állandó gondozottját, kinek fejről egy hajsza sem hullhat le Isten akarata nélkül, akkor a nemzetben is fel kell ismernünk Isten gondviselésének tárgyát. Hiszen így imádkozunk az Örökkévalóhoz: Népek Atyja, nemzetek Istene!

Ez a vallásos felfogás sok értékes igazságot rejt magában.

A nemzet Isten örökkévaló akaratában pihen. Isteni szó hívja életre, mint a mező kankalinját, vagy a mennyboltozat messzevilágító üstökös-csillagát. Hivatását is Isten állapítja meg. Világépítő programjába eszközként beilleszti s munkatársul elhívja országa munkásai közé. Kötelességet ír lelkébe, hivatást rajzol szemei elé. És ezzel föléje emeli saját sorsának, mert az események változásai felett megcsillogtatja isteni rendeltetését. Mikor a nemzet ereje összeroppanik s a történelmi tragédiák útját járja, megéreztetni vele a történelmet formáló isteni akarat hatalmát. Föld és ég összecsapódó zengése között biztató szóval mondja: ne félj, csak eszköz vagy! Pillanatnyilag gyenge lehet az eszköz, de erős az eszköztartó kéz.

Már egyik nagy görög gondolkodó a nemzetet egy óriási emberhez hasonlította. Azt mondotta, hogy a nemzetnek is van feje, szíve, lelke, akarata, vannak kötelességei, álmái és vágyai. Szükséges tehát, hogy a nemzet úgy éljen, mint ahogyan egy óriás ember élete kialakulhatna. Legyen tehát életcélja, tudja meg, hogy miért küzd, minő cél felé vándorol a történelem országútján. Legyen feje, tudjon gondolkodni, legyen szíve,

találjon benne helyet a szépség és jóság kultusza. Legyen akarat, tudjon öngyengeségével s a rajta kívül lévő akadályokkal birkózni és azokon győzedelmeskedni.

Ha a nemzetet elválaszthatatlan kapcsolatba állítjuk az Istennel, akkor az előbb elmondott megállapítások határozott vallás-erkölcsi tartalmat nyernek. A nemzet Istentől nyeri történelmi hivatását. Isten tűz eléje célokat. Isten ébreszti fel lelkében az öntudat tűzét. Isten ad neki erőt kötelességei teljesítésére. Isten kötelezi, hogy minden élettevékenységét, történelmi küzdelmeit, mindennapi életnyilvánulásait töltsse meg az isteni lélek gazdagságával. Mert minden nemzet végső célja az, hogy a szent Isten örök világteremtő programját szolgálja s az ő örökkévaló dicsőségét hirdesse. Ha pedig a nemzetnek van hivatása és kötelessége, ha van a nemzet felett vele rendelkező és tőle számonkérő hatalmasság, akkor a nemzet lelkében fel kell ébrednie a felelősség érzetének. Az egészséges nemzetnek van lelkiismerete is. És ha egybeveti történelmi hivatását az ő tényleges helyzetével, akkor felébred lelkében a bűnbánat érzése.

A nemzet bűnbánata mindig a nemzet erkölcsi érettségének bizonyítéka. Csak azt a nemzetet kínozza a bűnbánat fájdalma, mely nem temetkezik bele múltó életörömök és megpróbáltatások özönébe, hanem lát maga előtt örökkévaló célt és érez maga felett ítélkező Istent. De a nemzet igazi bűnbánata nem lehet üres szavú szólás, sem pedig tűnő érzelem, mely üresen pereg alá a nemzet lelkéről, nem lehet röpke hangulat, mely csak néha ébred. A nemzet büntudata a nemzet egészséges közszelleméből táplálkozik. Egybeveti nemzeti hivatását a nemzet tényleges állapotával, ítélőszék elé állítja a nemzet fiait és leányait, leméri a testi és lelki erőket, időt, alkalmat, akadályt és lehetőséget s mindent egybevetve megállapítja a nemzet mulasztásainak és bűneinek sorozatát. Nemzeti lelkiismeret és nemzeti bűnbánat nélkül nem várhat fejlődést, ébredést avagy feltámadást egy nemzet sem.

Ezen a csendes böjti vasárnapon a nemzet bűnbánatáról szólok. Vezető gondolatul ezt a gazdag tartalmú krisztusi kijelentést választottam: „Minden ország, mely magával meghasonlik, elpusztul.”

Ezen bibliai rész szokásos értelmezése nem elégít ki. A meghasonlás fogalmát rendszeren egyoldalúan magyarázzák s egyjelentésűnek veszik a pártoskodással. Pedig a szónak gaz-

dagabb és mélyebb értelme van. Az ország meghasonlása mindenekelőtt azt jelenti, hogy az ország saját lényével, rendeltetésével és hivatásával ellentétbe kerül. Eleinte összeütközik Isten által kijelölt rendeltetésével. Azután pártoskodást, a nemzet tagjainak egymásközt való viszálykodását jelenti.

Így azután Jézus kijelentésének a következő értelme van: elvész az az ország, mely összeütközésbe kerül istenadta hivatásával és elvész az az ország, melynek népe egymással szembe fordul s egymást megbecsülő szeretet helyett gyűlölködésben él. Az első: vétkezés a nemzet történelmi hivatása ellen, a második: vétkezés a nemzet létfeltétele, a nemzeti egység ellen.

1. Mindenekelőtt vizsgáljuk meg, hogy miben áll a nemzet hivatása.

A nemzet nem születik, hanem fejlődik. Kezdetben olyan, mint a bércormon álló magános lovas, ki kezét nyíla kifeszített íján tartja s vigyázó szemmel figyeli a szomszédos bércoldal erdőségének mozdulását. Élete kimerül a védekezésben és életfenntartásban. Egy maroknyi embercsoport, egy törzs, egy nép csupán. De összefűzi közös származása, nyelve, közös életérdeke. Ez a maroknyi néptörzs a nemzet gyermekora. Bölcsőjét a történelem dajkáló keze rengeti, azután mikor megizmosodik, vérrel itatja, fekete hanttal táplálja, közös küzdelmek, együtt vérzett harcok tüzeben összeolvasztja. Lassanként felnövekszik, testi és lelki ereje túlszárnyalja a bérceket s acélöleléssel körülöleli a távoli földeket. Szemében kigyullad a hódítás tüze, keze acélkapocsként egymásba fonódik s halálos öleléssel rohan a vele szembenálló embertömegre. Történelmi idők küzdelmeiben mint iegy nagy templomboltozat kialakul közösségének firmanentuma, behintve közös álmok, közös vágyak, közös akarások égő csillagaival. Ebben a közösségben a kenyérszükségen, a mindennapi életérdeken kívül hatalmas lelki erők is dolgoznak: a közös nemzeti lélek, a múlt tradíciója s a jövő aspirációja. Kialakul a népből a nemzet, kiépül az egyszerűbb együttéléseből a törvényekkel körülbástyázott állami élet. Mint ahogyan a patakgyban heverő szegletesélú kavics a csobogó víz simogatására elveszíti szögletes formátlanságát, úgy a történelem zúgó hullámai s a mindennapi élet közös küzdelmei lecsiszolják a nép kiugró jellemvonásait s kidolgozzák a nemzet egyéniségét. Elénk lép egy hatalmas, nagy, óriási ember. Van feje, van lelke s lelkében van álma. Van szíve s szívében van vágyódása. Van

izmos szervezete s izmaiban van erő. Tud akarni, ítéletet mondani, tervezni és küzdeni. Most is magános lovasként áll a bércormon, kezével megfeszítésre vonja íjának húrját, vigyázó szemmel most is éberén fürkészi a szomszédos hegyek erdőségeinek mozdulását, de most már milliók lelke rajzolódik homlokára. Most nem a saját maga, hanem milliók védelmére vonja fel íját, most már nem a maga sorsát, hanem az egész nemzet sorsát vigyázza a jövődő homályában.

Így áll előttünk a nemzet, mint egy kialakult nemzeti egyéniség. Kis ezzel tulajdonképpen feleletet adtam arra a kérdésre, hogy miben áll a nemzet hivatása. Abban áll a nemzet hivatása, hogy saját nemzeti egyéniségét kidolgozza. Azért hívta életre a szent Isten, azért őrizte a megsemmisüléstől, széthullástól, vagy a más nemzetekbe való beolvadástól, hogy sajátos egyéniségével megajándékozza az emberiséget. Minden nemzet egy-egy külön nemzeti egyéniség, mely lelkében Isten különös rendelkezéseit hordozza. Földre küldött istenszolgák mindannyian, kiknek lelke aranyból készült drágakőtartó. Az a hivatásuk, hogy ennek a doboznak ékköveit napvilágra vigyék, ragyogtassák, szétszórják, úgy azonban, hogy egy is el ne vesszen, hanem mindegyiknek ragyogása megsokszorozódjék.

Az az Isten akarata, hogy különböző nemzeti egyéniségek szolgálják az Ő örökkévaló programját. Nem mondja: olyan mezőséget akarok látni, amelyen csak százsorszép nyílik, minden más vadvirágot tapossatok el. Nem akar olyan erdőséget látni, amelyben csak egyféle fa emeli imádkozó karjait ég felé. Nem mondja, hogy pusztítsatok ki az árnyas sátrat terítő bükkfát, a kemény tölgyet, a magánosan álló szilfát, mert ezután csak karcú fenyőfát akar látni szeme. Olyan végtelen gazdag Isten örök világteremtő programja, hogy annak megvalósítása csak különböző nemzeti egyéniségek által történhetik. Mindegyikre szükség van, mindegyiknek van megbízatása és rendeltetése. Isten egyet sem tesz feleslegessé, legfeljebb a nemzet teszi önmagát feleslegessé isteni hivatásának megtagadásával.

Abban áll a nemzet hivatása, hogy egyéniségét kidolgozza s ezzel biztosítsa létjogát és fennmaradását. Mert az is a nemzeti egyéniség igazságát bizonyítja, hogy amikor értéktelen semmiként elszíntelenedik és összezsugorodik, akkor vele együtt meghal a nemzet. A nemzet eme hivatása egyszersmind kifejezi a nemzet világtörténelmi hivatását is. Az az emberiség érdeke,

hogy kidolgozott nemzeti egyéniségekkel gazdagodjék, s minél több és minél értékesebb jellemvonással szépitse az emberiség arcát.

Mérjük ezen igazságokhoz magyar nemzetünk jelenlegi helyzetét.

Világtörténeti hivatásunkról emberszónál zengőbben beszél a história. Bátyaként álltunk zúgó orkánokban. Holttestekből építettünk torlaszokat kelet hömpölygő tengere elé. Csörgedező vérpatakokba vezettük le ellenségeink törekvéseit. De a bástyákba magyar embertesteket építettünk bele. A holttestből emelt torlaszok magyar életekből állottak. A csörgedező vérpatakokba saját vérünket csurgattuk. így védelmeztük nyugat kultúráját egy évezreden át. így erősödött meg nemzetünk vérző testének biztos árnyékában a nyugati országok jóléte és élete. Senkise vonhatja ezt kétségbe, kinek lelke, Ítélete és szíve a helyén van.

Nehezebb szavakat görgetünk, ha azt vizsgáljuk, hogy vájjon Önmagunkhoz hűségesekek voltunk-e mindenkoron? Ez sem kérdés, ha a haza földjéről van szó. Mert legyen az bár láncsal mérhető kicsiny tag, avagy az ősök kardja által kiszabott nagy darab föld, minden göröngy mindig drága volt a magyarnak. Rögében ősök vércseppjét, ősök verejtékét érezte. Viharszél szárnyán szálló porszemeit magába szívta az éltető levegővel s megtanulta forrón szeretni hazáját. Nem erről van szó, hanem arról, hogy a nemzet, mint egy óriási ember áll előttünk, hogy van a nemzetnek nemzeti egyénisége és történelmi hivatása. Van történelmi hagyománya, dicső emlékekkel gazdag múltja. Van jelenje, telve gonddal, kötelességgel, kereszttel és nyomorúsággal. Van jövőndője, csendesen szendergő álmokkal és felhőkbe rejtőzködő ígéretes vágyakkal. Van a nemzetnek lelki kincsesháza: a nemzeti géniusz különböző alkotásai. A nemzeti lélek, szellem és tehetség káprázatos gazdagsága, mely nem máról holnapra született, melyen egy ezredév dolgozott szakadatlan munkával. Van a nemzetnek szíve, telve érzésekkel és indulatokkal. Van a nemzetnek erkölce, becsülete, jelleme és jóhírneve. Ezek a drágaságok sem máról holnapra halmozódtak fel a nemzet kincsesházába. István király, Mátyás az igazságos, Széchenyi, Petőfi éppen úgy díszítik a magyar jellemét, mint a mindennapi kötelesség névtelen hősei s a magyar barázdát járó, a jövőndő számára életmagot vető egyszerű emberek.

Mikor ítélőszék előtt állunk, egymásután zúg lelkünkbe a bírói kérdés. Minő kapcsok fűznek nemzetedhez? Születés véletlenje, származásod esetlegessége? Az tesz magyarrá, hogy e földön élsz? Csupán az, hogy ezek a hantok táplálnak s ebben a nemzeti közösségben peregnék alá esztendeid? Laza formáság, üres külsőség csupán a nemzethez tartozásod? Mert csak akkor jelentesz nemzeti értéket, ha szívedet ráfekteted a nemzet szívére, lelkedet megerősíted a nemzet lelkén. Ha egyik kezedet odaadod évezredes multunknak, a másikat pedig kinyújtod a nem látott és mégis bizonyos jövő felé, mely felé a nemzet géniusza szárnyal. Akkor vagy a nemzet hűséges gyermeke, ha saját életedben is kidolgozod a nemzet egyéniségét, ha saját akaratoddal is szolgálod annak nemzeti és világtörténelmi hivatását. Ha megőrzöd, öregbíted a nemzet erkölcsi birtokállományát és a nemzet becsületére nem vetsz árnyékot becstelen étellel, erkölcsöt, tisztaságot tapodó jellemtelenséggel. Akkor teljesítod kötelességedet nemzetteddel szemben, ha nem nézed üres, elavult, erőtlenné vált fogalomnak. Ha nem zsugorodik előtted államjogi szervezetté. Ha élőnek érzed és szent valóságnak tudod. Ha tudsz eléje menni sietős szaladással. Ha tudsz vinni számára drága életajándékot, ha le tudsz előtte térdelni könnybe boruló arccal és tudsz hozzá felkiáltani felcsukló zokogással: drága édesanyám! Csak akkor teljesítod a nemzettel szemben kötelességedet, ha édesanyádnak tekinted s magadat gyermekévé teszed. Ha mindent megteszel, amit háládatos, szerető, gondoskodó, gyengéd, kötelességtudó gyermek tehet a szülőjével szemben és mindent elhagysz, amitől gyermek édesanyját megkímélni tartozik.

Azt tudom, mi volt neked a magyar nemzet, de kérdezlek: mi voltál te a nemzet számára? A bűnbánat napján hány teljesített kötelesség, hány igaz, őszinte érzés kel védelmedre? Mennyi bizonyosságot hoz önmagad mellett saját életed? És hány elmulasztott kötelesség hull vissza lelkedre koppanva, sebezve[^] vérezve, mint az ég felé hajított, visszazuhanó kő.

Es vájjon az Istennel való kapcsolatunk által is erősítettük-e nemzetünket? Megkerestük-e Istennél a nemzetmentéshez szükséges erőket? Istenfélelem, tiszta erkölcs, önzetlen hazaszeretet és testvéri érzület meg voltak-e lelkünkben? Rettenetes összeomlások, borzalmas veszteségek viharzása után, mikor körülöttünk, felettünk és mellettünk, sőt, mikor bennünk is oly

sok minden pozdorjává tört, volt-e akaratumk, lelkünk ahoz, hogy Isten világkormányzó kezének nyomait fürkésszük a história leggyászosabb lapjain?

Kérdések légiója tolong lelkünk küszöbe előtt. Hangtalanul szólnak, szótlánul kiáltanak. Mintha vádoló bírakká válnának történelmünk évszázadai, saját életünk esztendei s ítélet elé idéznének. Nincs más szó számunkra, csak ez az egy intelem: tartsatok bűnbánatot!

Évszázadokkal ezelőtt, a mohácsi vész gyászos ideje után, 1546-ban törvénybe iktatta a magyar országgyűlés, hogy bűnéért ostorozza Isten ezt a szerencsétlen nemzetet. Ne mondjátok, hogy gyermeked, mosolyt ébresztő gondolat. Nem! Inkább a vallásos lélek, a bűnbánalhoz korbácsolt nemzet lelkének megrázó megnyilatkozása ez a törvény. Törvénykönyvbe cikkelyezés nélkül, ma is erre van szüksége nemzetünknek. A nemzet mérje egybe isteni hivatását mostani életével és állapítsa meg bűnösségét. Minden emelkedésnek a büntudat az első lépcsőfoka. A másododik pedig a lelket szaggató bűnbánat. Ezt a bűnbánatot ébresszük fel önmagunkban, azután tépjük ki lelkünkéből, mint egy sísteregve égő gyantafáklyát s vessük bele nemzeti köztudatunkba, hogy mindig erősebb legyen a nemzet önvizsgálata és perzselőbb a nemzet bűnbánata.

2. Tovább megyünk s a krisztusi kijelentés második értelmét vizsgáljuk: „Minden ország, amely magával meghasonlik, elpusztul.” Egy komoly krisztusi intelem: az ország fejlődése, sőt fennállása, polgárainak egymást megbecsülő, egymást szerető érzületéhez van kapcsolva. Ne gyengítsétek az országot pártoskodással, gyűlölködéssel, mert ez az ország halálát jelenti, hanem szeressétek egymást.

Bármelyik állambölcsező ajkára adhatnánk ezt az intelmet, mert ez egy természetes állambölcseleti igazság. De Jézus ajkán egészen más erővel csendül ez a szó. Az állambölcsező egyszerűen kimondja, erős hangsúllyal jelentőssé teszi, ügyesen csoportosított indokolással megmagyarázza ezt az állambölcseleti igazságot, de ennél többet nem tehet. Jézus ennél többet tesz: a gyűlölséget elfojtja és felébreszti az igazi szeretetet. Ezt a kijelentést: minden ország, amely magával meghasonlik, elpusztul, — annak bizonyítására mondja el, hogy Ő Isten lelkével biztosítja Isten országának eljövételét. Legyőzi a viszály-

kodást, megoldja a gyűlölséget, elcsendesíti a pártoskodást a szeretet örökkévaló hatalmával.

Az embereket társadalmi, nyelvi, szociális, műveltségi és vallási különbségek elválasztják egymástól. A Krisztus által kívánt és ígért egység nem szünteti meg ezeket a különbségeket. Gazdasági, kulturális és lelki tényezők sokkal mélyebbre fektetik a társadalom tagozódását, semhogy azt embererővel megszüntethetnénk. De igenis Jézus oly szellemet teremt, mely képes a társadalmi különbségek áthidalására. Közelebb hozza egymáshoz az idegenkedő, sokszor gyűlölködő lelkeket s egy közös emberi alapra helyezi az embereket.

A társadalmi különbözőség főleg a munka és vagyon alapján alakul ki. Szellemi és fizikai munka, szegénység és gazdagság, állandó társadalom-formáló tényezők maradnak. Ezek alapján alakulnak ki a társadalmi osztályok, ez út ismerető bélyeget a szociális élet homlokára. Megállapítja a társadalmi osztályok egymáshoz való viszonyát. Ezeket a társadalmi különbségeket enyhíteni lehet, de megszüntetni sohase.

De minő más képet nyerünk, ha Jézust beleállítjuk a társadalmi osztályok forgatagába. Elválasztó különbségek felett ő biztosítja azokat az egyetemes emberi jogokat, melyek Isten gyermekének örökös méltóságát képezik s melyek aranylánccal összekötik szegényt a gazdaggal, tudóst a tudatlannal. Jézus adja a közös életeszményt, a különböző élet számára Ő ad közös emberi feladatot.

Megmutatja a közös érdeket, megcsillogtatja a közös eszményt a nemzet, a haza megerősítésében. Minden társadalmi osztály egy-egy hullámokat görgető folyó, mely tagjainak munkáját, erőt, áldozatot hömpölyget a nemzet tengerébe. Vizének tisztaságát, frissítő erejét a társadalmi osztályok lelkülete és közérzése biztosítja. Munkájának értékét becsületes odaadása és lelkiismeretessége adja meg. Csak látszólag éli külön életét a maga külön folyóvizében. Minden társadalmi osztálynak el kell jutnia a nemzet tengeréhez és ott egyesülnie kell minden osztálymunkának a nemzet életében és a nagy nemzeti munkában. Ez azonban csak akkor lehetséges, ha a társadalmi osztály kiérdemli önmaga részére a becsülést és megadja a többiek részére a megbecsülést. A nemzet eme nagy életében mindenkire szükség van. Nincs felesleges ember és nincs hivatás nélküli társadalmi osztály. Tanulják meg ezt a társadalmi osztályok és ne

gyűlölködjenek. A nemzetre tekintsenek, a nemzetet keresztül nézzék egymást s gyűlölet helyett majd szeretet él szívükben.

A nemzet egységét sokszor a különböző politikai irányok is veszélyeztetik. A meggyőződés igazságának egyoldalú kisa-játítása s a nemzetmentés kizárólagosságának követelése majd-nem mindig veszedelmeket rejt magában. Nem lehet erőszakot tenni az emberek felfogásán, hogy egy úton keressék nemzetük boldogságát. De Jézus a politikai pártok közt is emelt fővel megáll s kezével a magyar hazára és magyar nemzetre mutat. Jobban szeretni a hazát, semmint amennyire gyűlölik egymást az emberek, ez a krisztusi követelés. És a másik: más-ban is feltételezni a jót, becsületességet, a hazát szolgáló önzetlen szándékot, hogy ugyanezeket kívánhassuk önmagunk számára.

A vallási különbség a legközelebről érinti az embert s könnyen végzetessé válik a nemzetre. De azonnal megállapíthatjuk, hogy nem a dogmatikai és nem a szertartási különbségek veszélyesek. Békén állnak egymás mellett a templomok, akár kereszt, csillag, vagy kakas díszíti tornyukat. Az egyházak vallási különbözősége az ő belső ügyük marad, mely nem zavar senkit sem. A veszedelem akkor támad, mikor kilépnek saját körükből s nem önmagukat építik, hanem egymást támadják. Szeretet helyett gyűlöletet prédikálnak. Nem szolgálatot keresnek, hanem hatalmat, nem Istennek dicsőséget, hanem önmaguknak országot.

A veszedelem akkor növekszik, ha az egyházak csak önmagukat látják s nem gondolnak arra a közös hazára, melynek ölen élünk s melyet valláserkölcsei munkánkkal építeni tartozunk. Sok jogos szót letöröl az ajakról a nemzetféltés és sok lázongó indulatot elnémít ez a halkszavú intés: gondolj a hazára! így azután a vallási békesség kilép az egyházi és dogmatikai kérdések sorából s bizonyos vonatkozásban a hazaszeretet próbája lesz. Azt mondja: szeressétek egymást a nemzetért, becsüljétek meg egymást a haza jövődjéért!

Ennek a vallási gyűlölködésnek egyetlen orvossága az élő Krisztus, ki Isten lelkével kiüzi a lelkekből a gyűlöletet és elhozza a szeretet országát. Egyedül Jézus adhat békességet. Minél elevenebben él Jézus lelke az egyházakban, minél inkább érvényesül tanítása azok életében, minél jobban áthatja világnézete az emberek lelkét, annál biztosabbá válik a vallási békesség. Van a szent Istennek olyan temploma is, melyet egy

felekezet sem foglalhat le a maga számára. Mintha a magas bércek hatalmas oszloperdőt alkotnának, mely büszke bizton-sággal, templomkupolaként hordozza vállán a ragyogó égbolto-zatot. Ennek a templomnak nincs aranyékítésű márványfala. Boltozatát nem díszíti művészi freskókép, orgonaként is csak a pacsirta trilláz, vagy a haragos felhők zúgatnak magasztaló himnuszokat. De van egy ékessége: Krisztus golgothai kereszttje. Fából ácsolt két karja, mint a tékozló gyermekeket hazaváró édesatyja karja, ölelésre tárul. A megfeszített Isten-ember ajká-ról pedig, akárcsak hét sebéből a vér, lassan hulldogál a feddő szó: szívem vérét ontottam értetek, ti pedig egymás szívébe ütnétek a gyűlölködés törét? Éltem és meghaltam, hogy szent testvéri közösségbe egygé öleljelek mindnyájatokat, ti pedig a megváltás szent közössége helyett kicsi emberi különbségek kicsi göröngyeibe botladoztok? Jöjjetek hozzám! Hol találkozhatna lélek a lélekkel, szív a szívvel, ha nem az én keresztfám tövé-nél?

A nemzet testén borzalmas sebeket vágott az ellenfél és ellenség. Nincsen nemzet ezen a világon, mely csonkábban, vérzőbben mutatná a világháború minden átkát, mint a magyar és mégis mi magunk szabdaljuk önnön testünket. Gyűlölet tüzét fűjjuk egymás felé. Egymást kisebbitjük, egymás szívébe tűz-deljük a fájdalom töviseit, egymás életerejét apasztjuk.

Nagy szükségünk van az összetartásra. Kevés erejű ez a szó, hogy „nagy szükség.” Nálunk az összetartás életfeltétel. Nálunk a nemzeti egység egyet jelent a jövővel, a nemzet megtartásával.

Mi várokozik reánk, mire és kire számíthatunk? Körülöt-tünk rombadőlt a múlt dicsősége, meginogtak jelenünk életfel-tételei. Mint vadonrengeteg sötétedik előttünk bizonytalan jö-vendőnk. Mi lesz ezzel a nemzettel, ha szeretet helyett gyűlö-letet rejteget szívében? Ha úgy nyújtja imádkozásra egyik kezét Isten felé, hogy ugyanakkor a másikkal testvérharcot folytat?

Ellenség lába alatt nyögő magyar földről millió magyar szív fájdalomkönyvét, millió magyar lélek remegő imáját küldte el hozzánk az új idők egyik nagy lantosa. Izen benne a gyá-szólo magyarság az itthon élők szívének:

Nehéz homályba kúszi a jövő,
Mint szürkületkor erdőben az út. . .
Aki bemege, nem tudja, merre jut
S nem tudja, ki lesz, aki szembe jö.

Tán a Balsors lesz, tán a Jószerencse,
 Talán törpe lesz, talán óriás,
 Talán lidérc, ki tört vet, vermet ás,
 Talán angyal, hogy lelkünk égbe mentse.

Megyünk, eltévedt gyermekek: vakon,
 Előttünk fel-felmordul a vadon,
 A szélben száraz levél kavargó.

Legyen az erdő akármily setét,
 Csak el ne engedjük egymás kezét,
 Kitett, anyátlan árvák: magyarok.

Felhőként szálló sóhajtás csupán, de a felhőt nehéz könny-csepp húzza a földre s a sóhajtást egy nemzet könnyörgése emeli ég felé. Ha ebből a könnyből minden szívre ráhullana egy égető csepp, ha ennek a könnyörgésnek darabka foszlányát befognának remegő magyar lelkek, akkor talán felébredne a bűnbánat az emberi szívekben. Elmondanánk újra és megtanulnánk ezt a három sort:

Legyen az erdő akármily setét,
 Csak el ne engedjük egymás kezét,
 Kitett, anyátlan árvák: magyarok.

Nemcsak emberi beszéd, hanem krisztusi intés és bizonyára isteni ítélet ez a szó: „Minden ország, mely magával meghasonlik, elpusztul.” Mondjuk el csendesen tízszer és százszor. Mondjuk el hangosabban, kérve, könnyörögve. Mondjuk el újra és ezerszer nemzetünk sebeire, vére hullására, jövője keresztjére mutatva. Ha ez sem használ, kiáltunk a földetrazó vihar dörgésével, hogy megrázkódjának a lelkek és halottaikból fel-támadjanak a lelkiismeretek, hogy szolgálkává váljanak a nemzet fiai és leányai, hogy önfeláldozó munkát végezzenek a gyönyört hajszó, önző, pénztharácsoló kufárok, hogy a békesség oltárának papjává legyenek a tüzetszító gyűlölködők, hogy tüzes betűk véssék minden magyar lelkébe a könnyörgést, az intést, a halálsikoltást: „Minden ország, mely magával meghasonlik, elpusztul.” Mindenekfelett pedig és mindig, halkan, nagyon csendesen mondjuk el ezt a szót lelkünk imádságos kamrájában, mint az Istenhez szálló alázatos imádságot, hogy onnan felülről hulljon a nemzet lelkébe szeretet, békesség.

De azután ébresszük fel nemzetünk lelkiismeretét s kövessük el mindent, hogy életünk, erkölcsünk, becsületünk, jóhírnevünk ismét fényben ragyogjon. A nemzet bűnbánata ne elé-

gedjék meg bűnei felismerésével, hanem legyen bátorsága és akarata a bűnök kiirtására. Csak érzelgős, puha bűnbánat patkzik asszonykönnyekben, az igazi bűnbánat szívébe zárja szégyenén való siránkozását s nagy elhatározással egy tisztább, igazabb élet akarásával elindul a nemzetisztítés, a nemzetmentés útján.

Gobineau megrázó képet rajzol a nemzet bűnbánatának szükségességéről.

Florenz piacán hevenyészve emelt szószéken áll Girolamo Savonarola. Pergamenszínű markáns arca félelmesen világít a néptömeg feje felett. Lába előtt zúg az élet. Hivalkodó selyemben, vagyont érő ékszerekkel sétálgatnak az asszonyok. Mosolyuk könnyedén hull ajkukról s jó hírnevük kevesebbet ér a keblükre tűzött hervadó virágnál. A férfiak ezalatt egymással vitáznak, versengenek a hatalomért s gyűlölködéssel mentik hazájukat. Pedig a hegyek taraján már csattog az ellenség lovainak patája. A meredek hegyi úton lassan ereszkednek alá a halálthozó vitézek. Halálos ágyon hörög egy ország s Florenz piacterén tobzódik a mámor, a becsület, hatalom és szépség hitvány vásárán.

Savonarola szava mennydörög a hevenyészve emelt szószékről:

Florenz, Florenz! Isten sokat figyelmeztetett téged. Nem vonta meg tőled segítségét egyszer sem. Szeretett téged, mint ahogy egyházát szereti. De az igazság szomorú, ime halld. Életed megsemmisül az ágyban, az üres fecsegésben, hiábavaló pletykázkodásban, gyalázatos dőzsölésben, kimondhatatlan kicsapongásokban. A bűnök légiója uzsoráskodik lelketeken, az egész pokol ünnepet ül rajtatok! Talán azt mondjátok, hogy a katonák durva fráterek, hogy a kereskedők lelkét megvette a nyereségvágy, hogy a fiatalok üresfejű bolondok, hogy az asszonyok megőrültek? Jól van, csak beszéljétek, hiszen mindenre található kifogást. De én azt mondom: félre ezekkel a vigasztalan állapotokkal, el ezekkel az ocsmányságokkal, ezekkel p babilóniai rettenetességekkel! Számolj le ezekkel Florenz, különben elvesztél! A türelem pohara immár kiürült, egy csepp sincs benne! A bosszuló kard már fejed felett lebeg. Oh szerencsétlen Florenz, fejedre hull! Azt kérdezitek tőlem, hogy mit akarok? Én semmit sem akarok. Isten az, aki valamit akar tőletek! Isten az, aki eltiltja a könnyelmű élvezeteket! Hát nem

volt elég, hogy eddig tékozlótok életkincseiteket? El a táncokkal, melyek romlást jelentenek! El a mulató helyekkel, el a szerencsejátékokkal!

Így prédikált 1496-ban Florenz piacán Girolamo Savonarola.

Beszédére, mint valami gyűjtogató szikraeső, szétrebbenek Savonarola leghívebb gyermek-munkatársai. Befutják a város utcáit, behatolnak a házakba és üzletkebe. A falakról leszaggatják az erkölcstelen képeket, szétzúzzák a mezítelen szobrokat, összeszedik a lelketrontó könyveket s az erkölcsvásárló ékszereket. A piacon hirtelen máglyát raknak s tűzzel pusztítják el azt, ami oly sok nemzeti életerőt megemésztett.

Ez a máglya égett Florenz piacán 1496-ban. Tűzpiros, haldokló fáklya egy nép ravatalánál.

És ma, egy megcsonkított haza földén, szívszorongva várjuk a Savonarolákat, kik megértetik e nemzettel, hogy jövődjét csak megtisztult nemzeti lélek biztosíthatja s új élete csak akkor lehet, ha lesz igazi bűnbánata. Ámen.

A bűnös asszony.

(Bőjt.)

Lukács 7, 36—50. Kére Őt, egy a farizeusok közül, hogy ő vele egyék; annakokáért bemenvén a farizeus házába leüle enni. És íme a városban egy asszony, aki bűnös vala, mikor megtudta, hogy Ő a farizeus házában leült enni, hoza egy alabástrom szelence drága kenetet és megállván hátul az ő lábainál sírva, könnyeivel kezdé öntözni az ő lábait és csókolgatá az ő lábait és megkené drága kenettel. Mikor pedig ezt látta a farizeus, aki Őt meghívta, monda magában: Ez, ha próféta volna tudná, ki és miféle asszony az, aki Őt illeti: hogy bűnös.

És felevén Jézus, monda néki: Simon, van valami mondani valóm néked. És az monda: Mester, mondjad. Egy hitelezőnek két adósa vala: az egyik adós vala ötszáz pénzzel, másik pedig ötvennel. És mikor nem volt nekik miből megadni, mind a kettőnek elengedé. E kettő közül azért, mondd meg, melyik szereti őt jobban? Felevén pedig Simon, monda: azt gondolom, hogy az, akinek többet engedett el. És Jézus monda néki: igazán ítéltél.

És az asszonyhoz fordulván monda Simonnak: látod-e az asszonyt? Bejövék a te házádba, az én lábaimnak vizet nem adál: ez pedig könnyeivel öntöze az én lábaimat, és fejének hajával törle meg. Engem meg nem csókolál: ez pedig az időtől fogva, hogy bejöttem, nem szűnt meg az én lábaimat csókolgatni. Olajjal az én fejemet meg nem kented: ez pedig drága kenettel kéné meg az én lábaimat. Minekokáért mondom néked: néki sok bűne bocsáttatott meg; mert igen szeretett, akinek pedig kevés bocsáttatik meg, kevésbbé szeret. Es monda annak: megbocsáttattak néked a te bűneid. És a kik együtt ülének vele az asztalnál, kezdék magukban mondani: Ki ez, hogy a bűnöket is megbocsátja? Monda pedig az asszonynak: a te hited megtartott léged. Eredj el békességgel!

Ha művészi fantázia teremtette volna meg a bűnös asszony történetét, ezerszer megcsudálnám mesteri szépségét. Ha nagy pedagógus mondta volna el oktató történetképpen az emberiség nevelésére, akkor is megbámulnám tökéletességét. De nem írotoll, nem fantázia, nem pedagógiai bölcsesség, hanem a szálakat bogozó és szerteoldó élet teremtette meg ezt a tör-

ténetet. Az élet megrázó akkordjai tombolnak benne, mígnem Isten keze alanyul s a sikoltó hangokat összhangba rendezi. Ez a történet a való élet egy kiszakított darabja. Bűnös asszony és hivalkodó farizeus ezerszer meghaltak, milliószor újra a világra jöttek s így a történet az emberi lélek állandóan megújuló, örök története marad. Felsír benne a bűnös emberi lélek végzete, királyi gögje, avagy Isten lábaihoz hulló alázatossága. Azután isteni világosság dereng a bűn és bűnös ember nagy problémáján s megoldást nyer annak minden rejtett részlete abban az egyszerű eseményben, hogy az ember összetalálkozik Krisztussal.

Azért is különösképpen szeretem ezt a történetet, mert az egyetemes ember sorsát a bűnnel való vonatkozásban minden oldalról megvilágítja. Látom a magánosan álló embert, ki büszke göggel, emelt fejjel nem vesz tudomást Krisztusról. És látom a bűnbánatban gyötrődő lelket, amint sírva csókolja Krisztus ruhája szegélyét. Látom az öngazságában elbizakodottat, amint Krisztus nélkül bűnösebbé válik a bűnösnél. És látom a megtérő bűnöst, amint ragyogó arccal viszi hajlékába Krisztus drága ajándékát. Látom az egyenesen álló igaz embert, kinek derekát nem hajtotta meg büntudat s ki az erény gögjét sebző korbácsütésként érezteti embertársával. És látom a bűntől beszennyezett lelket, amint azt megnyitja az isteni kegyelem a szeretet számára.

A történetben ketten szerepelnek: egy farizeus és egy bűnös asszony. A bűnös asszonynak nincs neve. Névtelensége többet mond minden névénél. Névtelensége mögött légió ember hullámszik, a soha ki nem vesző bűnösök, a törvényszegő, erkölcsprédáló vétkezők tömege. A farizeusnak van neve: Simonnak hívják. Talán csak azért jegyzi fel nevét az evangélista, mert Jézus nevéen szólítja s mert éreztetni akarja, hogy a bűnösök felett ítélkező, öngazságukban elbizakodott farizeusokat Jézus mindig nevükön szólítja. Azóta is örökkön él a farizeusok nagy nemzetsége s mellettük reszketve áll a névtelen bűnös ember. A kettő közül melyik vagy te? Valamelyikben magadra kell ismerned, mert vagy a farizeus mellett állasz, vagy a bűnös asszony mellett keresi égő szemed a megsegítő Krisztust. Ha így van, akkor a te neved lesz a bűnös asszony neve, vagy Simonnak hívnak, bármi legyen is a neved. Még egy harmadik szereplője is van a történetnek: Jézus. A két első szereplő szüntelen változik, változtatja nevét, arcát, lelkiületét, életét és

bűnét, de Jézus Krisztus ugyanaz marad örökké. Mindig az isteni kegyelem marad.

Ketten állanak Jézus előtt. Vizsgáljuk meg: 1. mit akarnak Jézustól? 2. mit adnak Jézusnak? 3. mit kapnak Jézustól?

1. Egy farizeus meghívja magához Jézust. Vájjon mit akar Jézustól? A későbbi események világossá teszik, hogy a farizeus lelkét nem marcangolja büntudat, nincsenek megoldatlan lelki problémái, nem valami lelki forradalom hozza össze Jézussal. Egyénisége a farizeusok jellemző vonásait mutatja. Büszke, önérzetes, elbizakodott. Vallási életében megtartja a törvényeket s önigazsága biztonságában nyugodtan áll Isten előtt.

Hát akkor miért hívja Jézust magához? Valószínűleg csak azért, hogy elmondhassa: nálam volt ez a csudálatos próféta! Meghívja Jézust, hogy megjelenésével növelje tekintélyét az emberek előtt. Meghívja, hogy Jézus előtt is növelje saját jelentőségét, mert reményli, hogy az előcsarnokban álldogáló szolgasereg, a keleti szőnyegekkel díszített pompás szobák s gazdagon terített, ezüst alatt roskadozó asztalok nem maradnak hatás nélkül Jézusra. Talán még egy gondolat ösztönzi lelkét. Sokan gyűlölik ezt a prófétát, de mások ismét vakon hisznek benne. Ki tudja, hátha van isteni missziója, hátha valóra válnak az Isten országáról szóló beszédei, hátha eljön királyságának ideje? Nem rontja el Vele a dolgát. Felkeresi s udvariasan mondja: látogass meg, légy vendégem!

Ezért hívja, semmi egyébért Külsőség és önérdek vezetik elhatározását. Ha Jézus nyíltan, egyenesen megkérdezné: mit akarsz tulajdonképpen? legfeljebb azt felelhetné: adj érdekeséget, fényt, tekintélyt házamnak s ismerd el nagyságomat.

Ugyanekkor valahol a város másik részén kezét tördeli egy bűnös asszony. Gazdag volt-e vagy szegény, nem tudjuk. Lehet, hogy lába puha, selymes szőnyegekbe süpedt, nehéz függönyök keretezték az ajtónyílásokat, drága ébenfa asztalokon ragyogva csillogott a sok ezüst drágaság s pálmák árnyában féhéren világítottak az aranydíszítésű elefántcsont-pamlagok. Lehet, hogy csak egy kicsi szobácskája volt s fény és pompa helyett a szegénység lakott vele egy fedél alatt. Mindegy. Lelkére kegyetlen kíméletlenséggel rászakadt életének minden szennye. Eddig is vétekben élt. De most érzi, hogy a vétek szennyes. Megutálja a bűnt, megutálja múltját, jelenét, egész életét, megutálja önmagát. Elveszítette becsületét, porba vetette

jó hírnevét, kitepte lelke legdrágább kincsét: tisztasága virágát. Mindig is tudta, hogy ez így van, de igazán csak most égeti lelkét elveszített méltósága. Tükörbe ha néz, öklével szeretné szétzúzni önmagára visszatekintő arcát. Mámorba ha fojtja lelke zúgását, mintha ezüstcsengetyű csilingelését hallaná, saját lelki ismerete beszél hozzá. Ha egyedül bezárkózik szobájába, bezárt ajtón, aláhulló függönyön át is eléje lép egy sápadt arcú asszony és számonkéri tőle lelki tisztaságát, erkölcsét, az anyai szív ezer imádságát, álmatlan éjszakák panasztalan munkáját. Kétségbeesve kezei közé temeti arcát és sírva súgja maga elé: édesanyám!

És most hírt hall a csudatevő prófétáról. Amerre jár, mindenütt megsegíti a betegeket. Meggyógyult bélpoklosok, világtalanok, bénák ajkáról szól az Őt magasztaló himnusz. Pedig nem a gyógyítás a legnagyobb hatalma, hanem hogy megbocsátja a bűnöket. Oh, mennyire szomjúhozza ezt a boldogságot! Oh, ha eljuthatna hozzá, ha zokogva lábai elé vethetné magát! Ha könyörögve megkérhetné: Mester, gördítsd le lelkemről a bűntudat szikláját, add vissza szívem békességét, tartsd meg életemet!

Néhány napig gyötrődik, azután határoz. Mikor meghallja, hogy Jézus a városban van, elindul. Eleinte lassan lépdel, majd mind gyorsabban, végül futva szedi lábait. Nem törődik az emberek csudálkozó tekintetével, pírban égő arcáról lehullatja ismerősei megvető gúnyját. Nem hallja az utcagyermek kiáltozását sem, lélegzet-kifogyva, ziháló kebellet végigszalad az utcákon egészen a farizeus házáig. A szolgák útját állják. Nevét kérdezik, szándékát tudakolják, kifelé vonszolják, ő meg viaskodik, kér, könyörög, fenyegetőzik, végül is zokogva roskad Jézus lábaihoz.

A bűnös asszony megérkezett Jézushoz.

Vájjon mit akar ő Jézusnál? Hiszen jól tudja, hogy élete drága kincsét Jézus nem adhatja vissza. Becsületét, tisztességét, jó hírnevét önmaga dobta sárba, ezeket senki többet vissza nem adhatja. Eljátszotta az emberek szeretetét és becsülését is. Vájjon visszaadhatja-e ezeket Jézus? Nem, ő nem ezt keresi Jézusnál. Bármily sokra becsülje az elvesztett kincseket, mégsem ezeket, hanem ezeknél többet kér, sokkal többet akar megszerezni Krisztusnál. Egy meleg tekintetért könyörög, egy áldó kézmozdulatért, ezért a csendes isteni szóért: megbocsáttattak

a te bűneid. Bűnbánatot, kegyelmet, irgalmasságot keres. Ezért jön Jézushoz.

Minden ember szembekerül Jézussal. Önámítás, ha azt gondolod, hogy kikerülheted. Vagy te mégy hozzá, mint ahogy az a bűnös asszony a bűnbánat útján eljutott Őhozzá, vagy pedig Ő megy tehozzád, mint ahogy felkereste a farizeust házában. De bizonyos, hogy előbb-utóbb szembe kerülsz Jézussal s akkor színt kell vallanod arra nézve, hogy milyen viszonyban állasz vele.

Csak kétféle viszonyban állhatsz Jézussal. Vagy önigazságod hivalkodó ruhájában állasz előtte, emelt fővel, nyugodtan^ csillogó szemekkel, vagy pedig a bűnbánat ruhájában állsz meg előtte, lehajtott fejjel, földhöz tapadó tekintettel, megremegő ajakszélekkel. Az első a farizeus emberfajtája a másik a bűnös asszonyé. Melyik mellé állasz?

Fájdalom, korunkban nagyon elhomályosodott a bűn komolyságának a tudata. Az emberek megelégszenek azzal, hogy életüket az állami és társadalmi törvények szerint rendezik be s tartózkodnak a kiáltóbb vétkezésektől. Félnek a nyilvánosság: ítélezésétől, sőt ezt oly sokra értékelik, hogy a lappangó, de nyilvánvalóan tudott bűnöket nem veszik számba, hanem csak nyilvánosságra jövetelük után. Hiányzik a bűn fogalmának vallásos tartalma. Beszélnek a törvény megsértéséről, az erkölcsi jogrend sérelméről, de keveset törődnek az Isten megírott vagy megíratlan erkölcsi törvényeivel. Nem törődnek azzal, hogy Isten egész lelküket, szívüket, életüket akarja birtokába venni s általános és állandó életközösséget akar teremteni. Nem törődnek a lélekkel s annak örökkévaló érdekeivel. Önzésük szerint élnek. Az istenfélelmet megfosztják tartalmától, az erkölcsöt erejétől, még embertársaik iránti szeretetükben is csak önmagukat szeretik.

Ezen felfogás mellett könnyen kialakul az önigazság fogalma. Ezeknek az embereknek nincsen isteni kegyelemre szükségük. Hiszen életükből hiányoznak a nagy szakadékok, az életet eltemető örvénylések.

Azután van a modern farizeusnak még egy külön templomi irányzata. Külső vallásosságban élnek, benső vallásos lélek nélkül. Mennek templomba, de a lelkük templomon kívül marad. Hallgatják Isten igéjét de nem alkalmazzák önmagukra. Letérelnek az Úr oltárának zsámolyára, de nem áldozzák fel bű-

neiket a bűnbocsátó Istennek. Szóval: csak külsőleg lépnek Jézussal viszonyba. Olyanok, mint a farizeus. Bebocsátják Jézust életük külső házába, de nem bocsátják be belső lelkivilágukba. Lelküket nem adják át neki. Életberendezésükön nem változtatnak. Változatlanul hagyják szórakozásait, szenvedélyeiket és bűneiket. Es mégis azt hiszik, hogy életük számadása rendben van.

Ezek az emberek nem akarnak Jézustól semmi lényegeset. Legfeljebb egy kis külső fényt, egy kis felmelegedést és szellemi gazdagodást. De nem keresik nála életük legnagyobb szükségletét: a megtartó kegyelmet.

Nem állsz-e te is ezen az oldalon?

A másik oldalon a bűnösök állanak. Talán megriadva kérdezed: csak nem oszتانak be téged a bűnösök, a tolvajok, házasságtörők és paráznák közé?

Gondold végig a bűnről elmondott néhány gondolatot. Az állam és társadalom törvényei mellett gondolj Isten örök törvényeire. Gondolj lelkedre és Istennel szemben fennálló nagy kötelességeidre. Gondolj embertársaidra, kiket testvérekként tartozol szeretni. Vizsgáld meg életedet s megismered bűnösségedet. Találsz mulasztásokat és elkövetett vétkeket, gondolataid, érzéseid közt találsz tisztátalant. Cselekedeteid közt törvénybe ütközött. És mindenekelőtt meglátod azt, hogy életed szellemében sok a sötétlő folt és sok a hiányosság. Hiába tiltakozik önigazságod, mégis csak a bűnösök közt van a te helyed. Bűneid csekélyebb voltával is hiába mentegetődzöl. A bűnök minőség szerinti osztályozása emberi gondolat csupán, az Isten minden bűnt egyformán bűnnek ítél. A bűnös asszony és közötted emberi gondolkodás szerint lehet fokozatbeli különbség, de nincs lényegbeli különbség. És bármily értékes legyen életed, legyen bár meleg szíved, emberi ítélet szerint tiszta életed és nemes lelked, vájjon akkor is megállhatsz-e önmagádban, önigazságodban? Nem szorulsz-e mindenképpen Jézusra?

Ébredjen fel benned egy égető tudat: nekem szükségem van Jézusra! Lelkemet, csak akkor menthetem meg, életemet csak akkor tisztíthatom meg, ha eljutok Jézushoz. Menj, indulj el! Zárd be magad mögött bűnös multad ajtaját. Terítsd magadra bűnbánatod ruháját, azután siess, fuss a törödelem útján Jézushoz. És mondd meg neki, hogy nem kicsi, nem is nagy dolgot akarsz Tőle. Nem múló lelki felmelegedést, nem csillogó

igazságokat, nem külső látszatot! Nem kicsi és nem nagy dolgokat akarsz Tőle, hanem mindent: lelked nyugalmát, életed megtartását, üdvösségedet!

2. A második kérdés az, hogy a farizeus és bűnös asszony mit adnak Krisztusnak?

A történet új fejezete kezdődik azzal, hogy a farizeus és a bűnös asszony megállanak Jézus előtt. Az emberek találkozása rendszeren külső formások közt történik, melyeknek értéket a benső érzület ad. Jellemző, ha a szokásos formákat elhagyják, nemkülönben, ha azokat a szeretet külső megnyilatkozásaival tetézik. Külsőséges dolognak látszanak, mégis átvilágít rajtuk az emberek benső lelkivilága.

A farizeus és a bűnös asszony lelkületére következtethetünk abból, hogy minő ajándékot hoztak Jézushoz.

A farizeus semmiféle külön ajándékot nem ad. Sőt a tiszteletadás rendes szokását sem tartja be. Nem mossa meg Jézus lábait, nem csókolja meg s haját nem keni meg illó-olajjal.

Azután jön a bűnös asszony. Szeme könnyben fürdik, szíve a reménykedés szent lázában vergődik. Remegő ajkáról alig szakad egy-egy reszkető szó, mégis olyan ékesszólóan beszél. Igazán lelkét, szívét teszi Krisztus lábaihoz ajándékkul. Előveszi elrejtett alabástrom szelencéjét és ráönti Jézus lábaira a drága balzsamot.

Jézus egybeveti a két ember eljárását s megállapítva a mérleget, így szól a farizeushoz: „Bejövék a te házádba, az én lábaimnak vizet nem adál: ez pedig könnyeivel öntözé az én lábaimat és fejének hajával törle meg. Engem meg nem csókolál: ez pedig az időtől fogva, hogy bejöttem, nem szűnt meg az én lábaimat csókolgatni. Olajjal az én fejemet meg nem kented: ez pedig drága kenettel kéné meg az én lábaimat.”

Mit ajánlasz fel te Jézusnak?

Jézus hozzád is így szól: bejövék a te házádba! Megkoptatta ajtódát, bebocsátottad-e? Belépett otthonodba, adtál-e neki helyet? Leült asztalodhoz, vittél-e lábaihoz hódolatot?

Sok helyen az embernek járó tiszteletet sem adják meg Jézusnak. Jönnek, mennek, élnek, dolgoznak, nevetnek, viszálykodnak, mintha nem is lenne ott Jézus. Ha hallgatod az ajkak beszédét, ha figyeled a szívek érzését, megnézed az emberek életirányát, erkölcsét, egymáshoz való viszonyát és törekvéseit, akkor csendesesen megingatod fejedet: nem látom, hogy köztük lenne Jézus!

De vannak lelkek, melyek a nagyokat megillető tisztelettel veszik körül Jézus nevét. Megbecsülik benne az emberiség egyik legnagyobb hőroszát. Magasztalják szellemének gazdagságát, elismerik életbölcseiségének csudálatos mélységét, dicsőítik benne a legnagyobb szociális reformátort, aki a világot nem kívülről, hanem az emberek lelkén keresztül, belülről akarja reformálni. De mit ér ez a sokféle magasztaló szó? Mind-egyik pusztulásra ítélt babérkoszorú egy nagy halott sírboltjának lépcsőjén.

Nekünk örök élő hatalmasságot kell üdvözlünk Jézusban: lelkünk megváltóját. Gazdagodást jelent, ha Jézus különféle nagyságát megismerjük és elismerjük, de semmire sincsen oly égetően szüksége az embernek, minthogy Jézusban megismerje a Megváltót és Őt Megváltóként megbecsülje.

Boruljunk Jézus lábaihoz s ismerjük el isteni méltóságát. De vigyázzunk, mert könnyebb a térdhajtás, mint a lélek hódolata. Ne parancsolat, vagy értéktelen szokás kényszerítsen Jézus lábaihoz, hanem gazdag élettapasztalásunk s százszor és ezerszer átélt lelki élményünk. Királyunknak ismertük meg, áldott segítőnknek, üdvözítő Krisztusunknak. Boldogok lehetünk, ha neki szolgálhatunk!

Elvisszük hozzá bűnbánatunk keserű könnyeit. Nem arcunkon, hanem lelkünkön csurgatjuk végig. Az élet útján járókelő emberek ne lássák, de benső emberünk mindennap érezze. Elvisszük hozzá lelkiismerettől tépett lelkünket. Minden sebével, szennyével, marcangolt gyötrelmeivel. Jól tudjuk, hogy egyedül Ő segíthet, senki más. Ajándékul is nem viszünk egyebet, hanem szívünk elmúlásra ítélt törékeny edényében bűnbánatunkat. Új életet fogadunk,; szeretetünk és hálánk illattá váló szent áldozatát.

Beszélnie kell a léleknek önmagával, hogy Krisztushoz való viszonyát megkeresse s önmagának csendben számot adjon a Krisztusnak felajánlott ajándékokról. Fogadtad-e Őt lelked tiszteletadásával? Közönyösen túrted avagy talán el is felejtetted, hogy hajlékodban van? Mit vittél ajándékul lábaihoz: magasztaló szavak hervadó virágait, avagy kegyelemért könyörgő szívedet s a bűnbánatban fürdetett lelkedet? Fontold meg ezeket a kérdéseket, mert nem külső formaságról, hanem benső lelkületről van szó. És azt se felejtsd, hogy lelked szerint fogad Jézus s ajándékol szerint állapítja meg a neked adandó ajándékot.

3. Ketten állnak Jézus előtt, és mindketten gazdag ajándékot kapnak.

Jézustól mindenki ajándékot kap, ki lelke közelségébe kerül. Nem mehetsz el mellette, hogy egyénisége hatását ne érezd. Tekintet-távolságnyira is megfog lelke melege. Szertesugárzó fénykörébe ha lépsz, mintha ragyogó napfényben fürdetnéd életedet. Jézus közelében pedig egészen világosan meglátod önmagadat. Mintha csiszolt kristálytükörbe tekintenél, úgy látod belső emberedet, hivatásodat, fájdalmaidat és kötelességeidet. Akarod, nem akarod, lassanként, mint napimádó a nap felé, feléje fordítod életed orcáját s lassanként mindig közelebb mégy hozzá. A távolbanjárók sem vonhatják ki magukat hatása alól.

Közvetlen közelében hatása még erősebb és még állandóbb. Életében meglátod lelkét, szívében megismered az igazságot, segítségében az örökkévaló isteni hatalmat. Közelségében mondhatatlan sokszor átéled végtelen jóságát. Zimankós életed sötétségébe hirtelen belép, mintha villám világítana meg egy féltelmes, ismeretlen, sötét barlangot s a következő pillanatban egyszerűvé válik az eddig nehéz probléma és bizonyossá annak megoldása. Pedig semmi egyéb nem történt, hanem Jézus belépett lelkedbe. Ugyanígy vagyunk benső harcainkkal. Csüggedésben szinte megdermedünk, kísértés elleni viaskodásban szinte elvérzünk. Megsemmisítéssel fenyegeti életünket a romlás, mikor egyszercsak minden ereje eltűnik. Pedig csak az történt, hogy belenéztél Jézus arcába s szeméből világosság és erő ömlött alélt tagjaidba. Valamelyik hajlékba belép, az szent templommá válik. Valamelyik család asztalához leül, ott isteni gazdagságban felragyog az emberi jóság. Valamelyik bűnös lelkét megérinti, az bátran felkél sötét rabságából, elveti bűnei bilincseit s mint felszabadított rabszolga boldog örömujjongással indul új élete útjára.

Jézus meglátása s az együttlét vele már magábavéve drága isteni ajándék. Azt mondom: tárd ki szíved, lelked, életed minden ajtaját, ablakát, hadd sugározódjék be Jézus egyéniségének fénye. Biztos, hogy ragyogóbb lesz tőle életed és nemesebb lesz hited. A távollevőknek, az idegenkedőknek, a Krisztust nem ismerőknek is azt mondom: ne tegyetek egyebet, csak nézzétek távolból hosszan, csendesesen Jézust. Engedjétek, hogy napról-napra, a messze távolságból hasson reátok. Bízátok Őreát, hogy megkisebbitse a köztetek való távolságot. Mert a

Krisztus erős, magához vonz, mint tengerszem a rejtett vizerecskéket, maga felé fordít, mint fénylő nap a dús lombú fát s a mindig nyíló mezei virágot.

Mindenki kap ajándékot Jézustól, mert Ő maga a legdrágább ajándék.

A farizeus háromféle ajándékot kapott.

Drága, meg nem érdemelt ajándék volt az, hogy Jézus megjelent házában. Megérezhette Krisztus tiszta, nemes egyéniségét. Mikor azután távozásakor Jézus ismét átlépte háza küszöbét, mintha felhők mögé rejtőzködött volna nap, rideg sötétségbe temetkezett hajléka. Ez is drága ajándék. A Krisztussal való együttlét boldogságának, de egyszersmind szükségének a megérezése. Ez is drága ajándék, mint ahogy ajándék a szomjuhozás, a lelki vágyódás, ajándék a meggyőződés, hogy az élettartalom, életjóság, nemesség, lélekmegtartás elválaszthatatlan Őtőle.

Nem szólok erről az ajándékról többet, hanem csak egy intést intézek hozzád: próbáld meg! Hívd Jézust magadhoz s tölts vele néhány órát!

A második ajándék egy szent tanítás.

Mikor a farizeus megbotránkozik azon, hogy Jézus szóba áll a bűnös asszonnyal, Jézus szelíden válaszol. Rövid példázatot mond s a tanulságot magával a farizeussal vonatja le. „Egy hitelezőnek két adósa vala: az egyik adós vala ötszáz pénzzel, a másik pedig ötvennel és mikor nem volt nekik miből megadni, mind a kettőnek elengedé.” A farizeus hallgat s talán rájön a tanítás nagy ajándékára: te sem vagy hitelező, hanem inkább te is adós vagy! Nem az a fontos, ki mennyivel tartozik, hanem hogy tartozik. Istennel szemben mindenki adós.

Ez is egy ajándék, ki ne veszítsd lelkedből: vigyázz, te is bűnös vagy! Ne öltözz bírói talárba és illetéktelenül ne ülj az ítélet székébe. Ha bíróvá teszed magad, hangos szóval vádat emel ellened a te életed. Halottaikból feltámadnak mulasztásaid, kötelességszegéseid s ítéletet mondanak feletted. Ezért légy bűnbánó és alázatos!

Fogadd meg ezt a tanítást!

Krisztus harmadik í jándéka egy gyönyörű életpélda: lehajol a földön vergődő bűnös asszonyhoz s homlokán megbocsátó szeretettel megnyugtatja kezét. Szentsége palástja ezüstfehéren omlik végig testén, arcán égi fény ragyog, feje köré

glóriát von isteni dicsősége. Mégis lehajol a bűnöshöz s szelíden felemeli. Lelke mélyéből gyűlöli a bűnt, de szíve egész szerelmével szereti a bűnöst. Nem nézi lelkén a vétkezés sötét foltjait, hanem az örökkévalósággal eljegyző isteni bélyeget nézi. Nein taszítja el magától erkölcsi undorral, hanem erős kézzel megragadja, felemeli: érted jöttem!

Kivetek hangomból minden kemény ércet. Nem ostorozok és nem alázom meg a dölyfös bíraskodókat. Szelíd csendességgel megérintem lelküket s lehellethalkan mondom, mint Jézus mondta egykoron: Simon, van valami mondanivalóm! Egy küldetéssel jöttetek, közös emberi végzet megy egy úton veletek. Ha társad gyengébb nálad, ha gyorsabban elfogy ellenálló ereje, ha életviszonya több kísértést zúdit reá, kegyetlen göggel ne bélyegezd meg. Köszönd Istennek, ha nála jobb maradhattál. Ismerd be alázatossággal, hogy legfeljebb emberek előtt állhatsz önérzetesen, Isten előtt bűnösként térdre kell roskadnod. Gondolkodj ezen! Azután szólaltasd meg szívedet és ne engedd, hogy fennhéjázó erkölcsi góg, kiváltságos jók hazug erkölcsi fölénye kiölje belőled a testvéri szeretetet. Ne mondd, hogy nem érdemlik meg a szeretetet. Isten nem érdem és nem kölcsönösség szerint kívánja tőlünk a szeretetet, hanem a szív önként való ajándéka gyanánt. És ha megszűnik a szív érdekesvolta, vájjon nem marad akkor testvéred? Ha elveszítette a szeretetre való jogát, vájjon nem következik-e akkor a szeretet magasabb érzése: az irgalmasság? Ha a bűn beszennyezi, megtépi, meggyalázza lelkét, vájjon eltünteti-e róla végleg a teremtő Isten bélyegét? Ha valaki elveti becsületét, jellemét, lelke tisztaságát, élete erkölcsét, vájjon megszűnik-e ezzel a te kötelességed?

Maradj szelíd szavú, szerető szívű ember. Ne ülj Isten ítélőszékébe. Gyarló életed ruhájában ne játszd az igazak szerepét. Ha megvető, korbácsoló tekintettel akarnád sújtani az élet szánandó bűnöseit, ha erkölcsi megbotránkozás ürügyével le akarnád rázni lelkedről a tévelygőkkel szemben fennálló kötelességeket, figyelj jól, Jézus mindig megérinti válladat: Simon, valami mondanivalóm van!

Akkor is vigyázz, ha nem kerülheted el a bíraskodást. Beszélj sokat a szent Istennel, mielőtt egyetlen ítélkező emberi szót kiejtene ajkad. Tanulj az Úrtól irgalmasságot és hosszútűrést. Ha tékozló fiad van, ki testi, lelki tehetségét, élete drága

idejét, szülői reménységeiteket, ezeket a drága aranykincseket értéktelen kavicsként szétszórja a könnyelműség pusztaságába, ne törj felette pálcát. Jézus szól hozzád: Simon, valami mondanivalóm van! Ha megtévelyedett leányod van, ki elfelejtette Isten parancsolatának kötelezését, eltépte a szülői ház szent kötelékeit, ne taszítsd el magadtól. Jézus újra szól hozzád: Simon, valami mondanivalóm van. És minden más bűnnél, minden tévelygésnél, minden ítékezésnél először Istennel beszélj, másodsor lelkismeretteddel, csak azután nyisd ítékezésre ajkadat. Ha Jézus lehajolt a bűnös asszonyhoz, akkor te, bűnös ember, sohasem vethetsz követ bűnös embertársadra.

Ez is egy drága ajándék: Krisztus életpéldája.

A bűnös asszony is drága ajándékokat kapott Jézustól. Jézushoz hozta élete minden bűnét. Szíve keserűségét, lelke reménységeit. Átadta magát Jézusnak s letette kezébe sorsát. Ezért a sokért sokat, ezért a mindenért mindent meg kell kapnia. Jézus többféle ajándékkal ajándékozza meg.

Az első ajándék egy boldog tapasztalás. Eljöhetett Jézushoz. Ez pedig azt jelenti, hogy van joga Jézushoz jönni. Lelkét bezennyezi a bűn, életét sárral szórja tele a vétkek, mégis eljöhet. Elhozhatja bűnös lelkét, gyógyulást, bocsánatot kereshet Jézusnál.

A második ajándék a bűnbocsánat. Jézus így szól hozzá: ”megbocsáttattak néked a te bűneid! Mintha egy hatalmas istenkéz legördítené lelkéről a büntudat mázsányi sziklakövét. Félve, reszketve állott jövő sorsa előtt. Örvénylő forgatagnak látta élete kicsiny tavát, szakadékba szaladó megsemmisülésnek élete kanyargó útját. És most a föld porából felemeli Krisztus keze: megbocsáttattak néked a te bűneid!

A harmadik ajándék: a békesség. Ismét csak Jézus szól hozzá: eredj el békességgel! Csuda történik vele. Szemei lázban égnek, arca könnyben fürdik, testét rázza a felindulás. Es mégis, hirtelen magyarázhatatlan békesség borul lelkére. Ez a békesség Jézus szavának hatása. Olyan, mint Jézus áldott kezének csendes simogatása. Egy édes reménység: van még számára élet s ebben az életben van számára munka, kötelesség, használás, lelki gazdagodás. Ez a békesség egy bátor bizonyosság: ez így van, mert nem ember, hanem Jézus mondta ezeket a szavakat.

Ugyanezeket az ajándékokat neked is felajánlja Jézus.

Egy ujjongó szent öröm szalad végig az utcákon, megzörgeti az ablakokat, megrázza a lelkiismeretek ajtaját s bele-

kiált a gyötrődő, büntudatban vergődő emberek lelkébe: mindenki eljöhet Jézushoz! Jézus mindenkit szeretettel vár! Bármelyik parancsolat ellen vétkeztél, bárminő bűnnel szennyezted be lelkedet, vidd Jézushoz bűnbánatodat. Ne takargasd, úgymint hiába. Nyitott könyvként olvas lelkedben. Ne hagyd bűnödöt megoldatlanul, mert azt előbb-utóbb meg kell oldanod. És nincs semmiféle hatalmasság e földön, amely megoldhatná, egyedül Jézus. Ne tartóztasson vissza vétke kicsinysége, mert minden vétek komoly. Ne riasszon el Tőle vétke nagysága, mert minden véteknél nagyobb az Isten kegyelme. Menj, siess Jézushoz!

Sírva is mondhatnánk, olyan csudálatosan nagy, olyan boldogító ez az isteni ajándék: minden bűnösnek joga van Jézushoz menni!

Megajándékoz a második nagy ajándékkal: megbocsáttatnak a te bűneid! Leveszi rólad a büntudat nehéz terhét. Istennel fennálló életközösségedet helyreállítja, megváltó vérével, megváltó szerelme szent tüzével újra összeolvasztja az Istennel eggyétevő közösség aranyláncát. Újra biztosítja számodra Isten szeretetét és kegyelmét. Erőket illeszt lelkedbe, kegyelemmel megfogja kezedet. Erősít, vezet, akaratodat rosszról a jóra irányítja. Azután neked is mondja: eredj el békességgel! Felszabadít a szolgaság jármából s te boldogan, reménykedve mehetsz, mert ad új lelki erőt. Nem is mégy egyedül. Veled megy a Megváltó Krisztus. Megmenti számodra az életet, téged pedig az életnek.

És nézd, mindez ahhoz van kötve, hogy a bűnbánat útján elmenj a Krisztushoz, hogy elvidd hozzá bűnbánó lelkedet és lábai elé vesd életed minden bűnét, szíved minden aggodalmát.

Elmúlt a megbocsátás napja. A farizeus ismét egyedül marad házában. Mikor körülnéz, talán észreveszi, hogy sötét árnyak takarják a selymes szőnyeggel díszített drága szobákat. Megérzi, hogy a visszaidézett emlék nem valóság, hanem csak halványuló benyomás. Olyan, mint az éltető nap elgondolása, bágyadt verőfényével gyönyörködtet, de megjobbító erőt nem tud adni.

Hazament a bűnös asszony is. Nem tudja, hogyan tette meg hazáig az utat. De otthon égő szemekkel, néma ujjongással tárja ki karjait, azután boldog sírással szent imádkozásra térdel. Azon este Bethánia egy házában buzgóbban zendült meg az esti ének és gazdagabban beszélt az Istenhez egy megmentett asszonyszív.

Hogy lesz tenálad?

Ha most belépne fehérpalástos ruhájában a Krisztus és végigmenne a templomhajón, ha szelid tekintetével ránktekintene s halk szóval így szólna: balkézfelől álljanak, kik tiszteletadásra jöttek, de kérni mit sem kérnek, jobbkez felől álljanak kik bűnbánó, összetört szívüket hozzák örök gyógyításra, vájjon melyik oldalra állnátok?

Ha csendes várakozás után körültekintene, vájjon hányan állnának az önigazságukban bizók oldalán és hányan állnának a bűnös asszony mellett?

Ha rátok tekint majd a Megváltó Krisztus, baloldalt ne találjon közületek egyetlen egyet sem, hanem mindannyian jobbra felől térdeljete, kérve, könyörögve: lelkek Megváltója, légy hozzánk irgalmas! Ámen.

A megmentett élet.

(Böjt.)

János 12, 20–32. „Néhány görög is vala azok között, akik felmenének, hogy imádkozzanak az ünnepen. Ezek azért a galileai Betsaidából való Fülöp-höz ménének, és kerék őt, mondván: Uram, látni akarjuk Jézust. Megy vala Fülöp és szóla Andrásnak és viszont András és Pülöp szóla Jézusnak. Jézus pedig felele nekik mondván: eljött az óra, hogy megdicsőíttessék az embernek Fia. Bizony, bizony mondom néktek: ha a földbe esett gabonamag el nem hal, csak egymaga marad; ha pedig elhal, sok gyümölcsöt terem. Aki szereti a maga életét elveszti azt; és aki gyűlöli a maga életét e világon, örök életre tartja meg azt. Aki nékem szolgál, engem kövessen; és ahol én vagyok, ott lesz az én szolgálám is; és aki nékem szolgál, megbecsüli azt az Atya. Most az én lelkem háborog; és mit mondjak? Atyám, ments meg engem ettől az órától. De azért jutottam ez órára. Atyám, dicsőítsd meg a Te nevedet! Szózat jöve azért az égből: meg is dicsőítettem és újra megdicsőítem. A sokaság azért, a mely ott állt és hallotta vala, azt monda, hogy mennydörgött. Mások mondának: angyal szólt neki. Felelé Jézus és monda: nem én érettem lón e szó, hanem ti érettetek. Most van e világ kárhoztatása, most vettetik ki e világ fejedelme. Es én, ha fel-emeltetem e földről, mindeneket magamhoz vonzók.”

Szakadékos, meredek hegyi út sebző kövekkel, tépő tövisekkel teleszórva, sötét felhőkben hömpölygő nehéz köd, sirással, sóhajtással megterhelve, az út végén magasba nyúló, sötét fakereszt, Jézus Krisztus vérző testével megszentelve, ez a böjti időszak képe. Ennek az időszaknak Jézus szenvedése és halála a tartalom-mutatója.

Emberileg érthető, hogy a szenvedésre és halálra emlékezés gyakran uralomra jut ezen időszakban s jórészt ezek a gondolatok érvényesülnek igehirdetésünkben. Pedig emellett szükséges, hogy a gyász sötét kárpitján átvilágítson az isteni kegyelem fénye. Krisztus fájdalma és halála megrázó, rettentő események, melyek előtt minden érző szív megrendülve áll

meg, de az emberhez vájó vonatkozásban feketefájú bölcsőt alkotnak, melyben szunnyad, ringatódzik, életre erősödik az új emberi élet. Böjt borongó sötéttségén az új élet fényének is át kell ragyognia. Tulajdonképpen böjt és nagypéntek szempontjából is fontos ez. Jézus szenvedését és halálát csak az isteni rendelés magyarázatában értjük meg igazán. Szenvédése, halála akkor válik érthetővé, ha meglátjuk az általa megvásárolni akart drága értéket: Isten dicsőségét a megmentett emberi életben. Azért jön a földre, azért szenved, gyötrődik a keresztfán, azért hordozza szívében mérgezett tövisek rejtett fájdalmait, hogy Isten dicsőségét bűnön, halálon és poklon uralomra vigye az Ő megváltói munkája és a megmentett emberi élet által.

Hosszú árnyat vet már a golgothai keresztfá, mikor néhány görög ember kéredzkedik Jézus elé. Egyszerű szó hangzik ajkukon és mégis minden betűje szívéből beszél: „Látni akarjuk Jézust!”

Idegen ország emberei. Hellász kéklő ege, zöld hullámú tengere sejtelmes fátyolt vet lelkükre, úgy hogy ezen a fátylon keresztül nézik az életet és az embereket. Gazdagok-e vagy szegények, egyszerűek avagy tanultak, senkisémet sejtethi. Talán verejtékes munkával keresik mindennapi kenyerüket, talán a nagyvárosok hullámozó piacain álldogálnak vesztegelve, nem tudjuk. Talán tanult emberek. Talán hallottak arról a mezítalásas, görnyedt testtartású görög bölcsről, aki valamikor az Agórát járta s beszélgetve arra taníttatta az embereket, hogy b;felé fordítsák szemüket s a bensőjükbe elrejtett, benső emberrel törődjenek. Talán hallottak a festett csarnokban tanítgató bölcséről és megjegyzték maguknak, hogy erény és bűn a tudástól függ. Ha erényes akarsz lenni, ismerd meg a jót. Ha el akarod kerülni a bűnt, ismerd meg annak helytelenségét. Vagy talán arról is hallottak, hogy semmi sem bizonyos ezen a földön, hanem csak hosszú, keserves bizonytalanságsorozat az élet. Megtanulhatták keserű fájdalmak között azt is, hogy a világ minden bölcsesége kevés a boldogsághoz. Akármennyi bölcsesség legyen fejedben, lábad megbotlik a bűn kicsi kavicsában. Akármennyit tudj az életről, mégis csak odarokszadsz a megásott sír ölére. Lehet, hogy ilyen tanult görögök voltak, ki tudja?

De bizonyos az, hogy minden bölcseségnél többet érő

kincset hoztak lelkükben: Jézus utáni vágyódást. Látni szeretnék azt, kiről beszélni hallottak. Szeretnék szemébe nézni, szeretnék szava csengését fülükbe zárni. Szeretnék tőle kérdezgetni önmagáról, hivatásáról, munkájáról. Hozzá vinnék lelkük kérdéseit, szívük kétségeit.

Es ez a néhány görög eljut Jézushoz s a nagy filozófusok nemzetének hódolatát észrevétlenül leteszik lábai elé.

Mielőtt Jézus válaszáról beszélnek, egy kérdésem van hozzatok. Van-e lelketekben szent vágyódás, mely ezzel a kéréssel keresi az örökkévalóságot: Jézust akarjuk látni! Szívedből kell kiindulnia ennek a vágyódásnak, nem fejedből. Mert hasztalanul halad a mai ember gondolkodása és életiránya a természettudományok irányába, az élet végső kérdéseit sem a természettudomány, sem a filozófia meg nem oldják, hanem egyedül Jézus. Hatalmas erővé kell tenned szíved vágyódását. Azt mondják a görög férfiak: Jézust akarjuk látni! Nem azt mondják: szeretnénk látni. Ez az akarat az elhatározást, a komoly elszántságot, a minden erő összetevését jelenti. Akard te is Krisztust látni!

Jézus válaszol a hozzá intézett kérdésekre. Válasza jellemző. Nem tart előadást életrendszeréről, nem körvonalazza erkölcsi világfelfogásának alapjait. Egészen más úton indul és nagyon röviden végez. Haláláról és annak gyümölcseiről beszél. Azt kérdezik: kicsoda, micsoda Jézus? mi a hivatása? mi a tanítása? Várják be halálát, az mindenről felvilágosítást nyújt. Azt kérdezik: mi az emberi élet értelme, mi az ember jelentősége és hivatása? Várják be Jézus halálát, az minden kérdésre feleletet ad. Halála nem egyéb, mint Isten megdicsőítése s az ember megváltása nem egyéb, mint Isten örökkévaló, állandóan megújuló dicsőségének hirdetése.

Krisztus halálának gyümölcse: Isten megdicsőítése. Ez pedig kettős alakban nyilvánul: 1. Isten megdicsőül Jézus megváltói munkájában; 2. Isten megdicsőül az ember megmentett életében.

1. Jézus ajkáról ez a szózat hangzik: Atyám, dicsőítsd meg a Te nevedet! Szózat jöve azért az égből: meg is dicsőíttem és újra megdicsőítem!

De vájjon hol jelenik meg Isten dicsősége legteljesebben? Dicsőségét zúgja a végtelennek látszó tenger s a fűszálakon himbálódzó kicsi harmatcsepp; az éjszakát világító villám s a

parti fűzesben felcsillanó szentjános bogárka fénye; a földet-rázó mennydörgés messzedöngő kiáltása s a tavaszi rügy csendes szétpattanása. Az Ő dicsőségét hirdeti az egész természet. És mégis, ez a dicsőség csak néhány töredezett akkord Isten dicsőségének himnuszából. Az igazi dicsőítő ének az öntudatos, érző, gondolkodó szívek lantján s az élet hárfáján zendül meg. Érzések, gondolatok, akarások, küzdelmek, alkotások, megvívott és diadalmas harcok hirdetik legfelségesebben Isten dicsőségét. Hiszen Isten dicsősége nem egyéb, mint Isten lényének teljes megnyilatkozása és érvényesülése. Ez pedig legfelségesebben Jézusban s az általa öntudatra eszmélt emberben van meg.

Isten teljes dicsősége Jézusban jelent meg. Jézus azért jött a földre, hogy Istent megdicsőítse. Úgy szállt végig a felhasogatott, sáros szennyel beszórt földön, mint Isten örökkévaló dicsőségének fénye. Szenvedése, küzdelme, tanítása, csudatevése mind-mind Isten dicsőségét szolgálja. De mivel egész megváltói élete Isten dicsőségének szolgálatában áll, éppen azért betöltött hivatása saját dicsőségét jelenti. Isten dicsőségének szolgálásával elnyeri saját dicsőségét. Azért egybefonódik Isten dicsősége Jézus dicsőségével. Mikor Jézus a szeretet nagy parancsolatát szerzi, így szól: most dicsóítottak meg az embernek Fia, az Isten is megdicsóítottak őbenne. Ha megdicsóítottak őbenne az Isten, az Isten is megdicsóíti őt ő magában és ezennel megdicsóíti őt. (János 13. 31—32.) Ez a gondolat szólal meg fenséges erővel Jézus főpapi imájában: Uram, eljött az óra, dicsőítsd meg a te Fiadat, hogy a te Fiad is dicsőítsen téged. (János 17, 1.) És most is ez a szó hagyja el ajakát: Atyám, dicsőítsd meg a Te nevedet!

A fájdalom útját járó Jézus világosan látja elrendelt hivatását. Megváltói munkájával is Isten dicsőségét hirdeti. Harc nélkül nem juthat hivatása betöltéséhez. Lelkében két hatalmaság viaskodik: föld és ég, test és lélek. A fájdalomtól irtózás és a fájdalom akarása, a haláltól való iszonyat és a halál kívánása összeütköznek benne. Ez az összeütközés nekünk végtelen drága, mert csudálatosan emberi. Lelkünk mélyéig megráz Krisztus tusakodása. Hallgathatjuk-e mély részvét nélkül a szív mélyéből felszakadó szavakat: „Most az én lelkem háborog, de mit mondjak? Atyám, ments meg engem ettől az órától. De azért jutottam ez órára. Atyám, dicsőítsd meg a Te nevedet!”

Ami erkölcsi szépséget emberi szív elképzelt, mindaz megtestesül az Isten-ember alakjában. Engedelmes, elszánt, bátor, öntudatos, önfeláldozó. Nem riad vissza a szenvedések kimondhatatlan fájdmától. Nem megingás, csak lelkén átsuhanó sóhajtás a felvetett kérdés: „Most az én lelkem háborog, de mit mondjak?” Rögtön megszólal lelkében a megingatlan bizonyosság: neki szenvednie kell, mert szenvedése hivatásához tartozik. Nem akarja kikerülni, sőt most már akarja a szenvedést, akarja a kínokat. Akarja a megaláztatást, arculcsapdosást, akarja királyi méltósága kigúnyoltatását, mert mindez szükséges Isten dicsőségére. Nem mondja: ments meg ez órától! hanem inkább azt mondja: éppen ezért az óráért jöttem el!

Álljunk meg csendes magasztalással Jézus szenvedései előtt. A viaskodó léleknek vigyünk egy meleg könnycseppet, a diadalmas hősnek pedig babérágat. Azután zárjuk lelkünkbe azt a gondolatot, hogy minden keresztben van egy darabka isteni végzés és minden szenvedésben van egy rész emberi hivatás. Úgy hordozz keresztet, úgy tusakodj a fájdalommal, hogy életedben lelked s lelkedben Isten legyen a győztes. Általad is dicsőíttessék Isten neve!

De Jézus megváltói szenvedésén kívül megváltói haláláról is beszél.

„Bizony, bizony mondom néktek, ha a földbe esett gabonamag el nem hal, csak egymaga marad; ha pedig elhal, sok gyümölcsöt terem.”

Messzeségbe mereng tekintete. A golgothai keresztfát látja. Saját haláláról beszél. Szavainak tartalma és hangja elárulják, hogy amit a halálról mond, nem kénytelen beletörődés, nem is csendes megnyugvás, hanem a megváltó halál szükségét hirdető, a halál dicsőségét magasztaló fenséges krisztusi kijelentés.

Meg kell halnia, mert csak megváltó halálával töltheti be isteni hivatását. Hiába tanít új evangéliomot, hiába végzi önzetlenül, isteni hatalmát hirdetve a szeretet munkáját. Hiába él csudásan gyönyörű, szent, tiszta, építő életet, mindez csak félmunka. Tanítása és élete akkor kap hitelesítő pecsétet, ha keresztfái halálában ártatlan vérért hullatja az emberi lélekért. Az Ő vére a megváltás munkájának örök pecsétje. Isten megsértett igazságrendjét tanítással, önmagára szorító eszményi étellel kiegyenlíteni nem lehet. A haragvó Isten kiengeszteléséhez, a bűnös ember és igazságos Isten közösségének visszaállí-

tásához Jézus megváltói halála szükséges. Az igaznak szentnek, örökkévalónak keresztre kell szegeztetnie, ártatlan vérenek meg kell áztatnia a Golgotha-halmot, bűnnélküli lelkének végig kell szenvednie a legnagyobb kínokat, hogy isten előtt kiejthesse ezt a szót: légy irgalmas a bűnösökhöz, nem ő értük, hanem én értem!

Meg kell hálnia, hogy lehulljon róla az elmúlandó. Halálában világosodik meg Jézus igazi értéke és igazi nagysága. Halálában megdicsőül és megdicsőíti Istent. Vájjon mi mutatja hatalmasabban Isten örökkévaló dicsőségét, minthogy egyszülött Fiát áldozatul adta? A fájdalom útján hullatott könnyek s a keresztfán elsőhajtott utolsó szavak mélyén mindig az Istenről szóló himnusz egy-egy néma akkordja van elrejtve, de sokszor nem halljuk meg.

Jézusnak meg kell hálnia, hogy gyümölcsöző munkáját elvégezhesse.

Vedd kezedbe a kicsi, igénytelen, semmitmondó búzaszemcskét. Amint sárga köpenyébe burkolózik, olyan, mint a megtestesült szerénység. Tenyereden ha forगतod, nem látod rajta az életet. Nem ismered fel benne a jövődöt, az ígéletben szunnyadó sok száz életet. De nem az a búzaszem hivatása, hogy megmaradjon, hanem hogy több legyen. Aranyfoglatu, csiszolt üvegdobozba teheted s elhelyezheted legcsillogóbb kincseid közt a legbecsültebb helyre. Nem ez a hivatása. Ez az élet számára halál, az aranyos üvegágy neki koporsó. De ha földbevéajt sírűregbe hullatod, akkor koporsója bölcsővé lesz s halála életté alakul. Leveti magáról sárga köpenyét, megsemmisül rajta a mulandó, de csak azért, hogy a benne értékes, megmaradó, életteremtő erő érvényesülhessen.

Így magyarázza Jézus a halál misztériumát és mindenekelőtt saját haláláról mond fenséges igazságokat.

Neki is meg kell hálnia, hogy örökké élhessen és gyümölcsöket hozhasson. Nem látod-e szavai igazságát? Át kell lépnie a halál kapuján, hogy az élet királya lehessen. Keresztfán kell függnie, hogy a világ tanítómesteréből a világ Megváltójává lehessen. Amint egy búzaszem százszoros gyümölcsöt terem, úgy megszázszorozza a Megváltó Krisztus az igazság bajnokainak számát. Tanítványok serege lép nyomába s tovább viszi a szájába adott ígét, fellobogtatja a szívébe helyezett szent tüzet. Jézus halála által válik élő testté az anyaszentegyház s Jézus

halála által lesz áldott gyümölcsé az egyház lelket építő, lelket mentő, szent munkája. Vizsgáld végig saját életedet, azután nézd meg az emberi közösségek életét s meglátod, hogy a legtöbb szépség, jóság, erkölcs, életnemesség, az emberi élet nemesedése és fejlődése, egytől-egyig Jézus halálának gyümölcse.

Nem szólok erről többet, csak szívem csendes imádságával sóhajtom: áldott az Úr Krisztus, ki megváltó szenvedésével és megváltó halálával Isten dicsőségét szolgálta!

2. De Jézus az embereket is Isten dicsőségének munkasaivá teszi. A megváltott emberi élet szintén Isten dicsőségét hirdeti.

Jézus folytatja a földbe esett gabonaszem példáját s követeléseiben alkalmazza azt az emberre. Az ember csak akkor menti meg életét, ha leveti magáról mulandó gyarlóságait, s örök hivatásán dolgozik. A régi élet meghalását s az új élet megszületését Jézus a szeretet, gyűlölet és szolgálat fogalmához kapcsolja.

„Aki szereti a maga életét, elveszti azt és aki gyűlöli a maga életét e világon, örökéletre tartja meg azt.”

Krisztus tanításának magyarázását egyszerű szövegmagyarázattal kell kezdenem. Figyelmes olvasás is megérezteteti, hogy a szeretet nem általánosságban, hanem csak bizonyos esetekben veszélyezteteti az életet, éppen úgy a gyűlölet, tehát az élet tagadása nem mindig, hanem csak bizonyos esetekben jelenti az élet megtartását. Az tehát a kérdés, mikor jelent romlást az élet szeretete és mikor jelent áldást az élet gyűlölete?

Az élet Isten ajándéka. Drága kincsül adta nekünk az Isten, de szent komolysága kötelességeket kapcsolt hozzá. Lelket lehelt belénk, beállított a földi világba, nekünk adta a természet minden szépségét, gazdagságát és kijelölte munkamezőnket. Lehetetlenség, hogy Jézus az Isten-adta élet szeretetétől eltiltson minket s annak gyűlölését kívánja tőlünk.

Jézus szeme előtt az az élet lebeg, mely még nem ment át a gyümölcshozáshoz szükséges meghalás próbáján. Ahhoz az emberhez szól, ki a földön jár-ke, dolgozik, sír és nevet, vannak sikerei és csalódásai, örömei és fájdalmai, vannak életcéljai és küzdelmei, de azért mégis csak olyan, mint a sárga köpenyben föld felett heverő búzaszem, mely tulajdonképpen hivatását nem teljesíti. Azokra az emberekre gondol Jézus, kik Isten nélküli életet élnek és rabszolgaszeretettel csüngnek rajta. Bál-

vánnya teszik a gazdagságot, életcélá a vagyont. Isten helyett az aranytól kérnek tanácsot. Az örömet hajszolják, hivatásról, kötelességről, lelkiismeretről, józólésról való elfelejtkezéssel a gyönyört teszik életük egyetlen céljává. Lehet tisztább, nemesebb központi érzelmük. Talán a lisztességes, szolid munka, a feddhetetlen polgári becsület, a tudomány vagy művészet szolgálása. És lehet közöttük nagyon sok tisztességes, becsületes ember, de végső eredményben mégis hiányzik életükből az igazi középpont: az élő Isten és hiányzik az igazi élettartalom: Isten dicsősége nek szolgálata.

Erről az isten-ellenes vagy Isten-nélküli, nem az Isten számára élt éleiről mondja Jézus: aki szereti a maga életét, elveszíti azt, és aki gyűlöli a maga életét e világon, örökéletre tartja meg azt. Vizsgáld meg komolysággal életedet, állapítsd meg, hogy vájjon van-e annak határozott középpontja és mi az a középpont? Van-e életednek határozott iránya és mi ez az irány? Tanuld meg Krisztus tanításából, hogy életed közelebbi meghatározása Istennél van. Az életszeretés, az életgyűlölés érzését Istenhez való viszonyod tölti meg tartalommal. Azért változtatta meg Jézus életedet, hogy Istennel, Istenért élj s oly életet teremts önmagad, embertársaid és Isten országa javára, hogy ezáltal is erősödjék Isten dicsősége. Ne szeresd az önző, bűnös, lélek-nélküli életet, mert akkor elveszted az igazi életet. Hanem inkább szaggasd szét, semmisítsd meg, temesd el az Isten-nélküli életet, hogy új élet gyümölcshozása fakadjon a széthulló búzaszemből.

Jézus megmondja, hogy az új élet fő jellemvonása szerint nem egyéb, mint szolgálat. „Aki nekem szolgál, engem kövessen és ahol én vagyok, ott lesz az én szolgám is és aki nekem szolgál, megbecsüli azt az Atya.”

Ebben a három részből álló rövid mondatban háromszor fordul elő a szolgálat fogalma, úgyhogy Jézus tanításának lényegét kizárólag a szolgálat adja meg. Ez a te életprogrammod. Szolgálj Jézusnak, kövesd Őt, légy az Ő szolgája. Nehogy azonban üres beszéddé zsugorodjék elhatározásod, gondold jól át: mi tulajdonképpen a szolgálat. A szolgálat erők, tehetségek munkára adása, több ennél: élet-felajánlás, még több ennél: az életnek birtokba adása. Nem vagy a magadé, nem rendelkezel szabadon életed, tehetséged felett. Nem vagy szabados ura időnek, vágyaidnak. Van parancsoló királyod, annak van

határozott programja s neked engedelmeskedned kell és programját meg kell valósítanod.

Határozott kötelességek bontakoznak ki ezekből a mondatokból. Próbáld meg ezeket összefoglalni:

Krisztus szolgálja vagy, tedd életedet szolgálattá!

Keresd meg Krisztus programját, hogy szolgálhass Neki!

Tanuld meg Krisztus parancsait, hogy engedelmeskedhess!

Állapítsd meg Jézus útját, hogy követhesd!

Állapítsd meg, hol tartózkodik Jézus, hogy Vele lehess!

Ha ezeket a különálló mondatokat egyenként leméred s nem elégszel meg azok követelő részével, hanem ellentétes tartalmukat is melléjük állítod, úgy még világosabbá válik Jézus tanítása.

Nem lehetsz Krisztusé, ha önmagad királya akarsz lenni, ha hatalmakat kergetsz, előnyökért viaskodsz!

Nem szolgálhatod Krisztust, ha nem ismered programját s nem kérdezed meg: miért jött a földre, mire törekszik, mit akar megvalósítani?

Hiábavaló dolog engedelmességről beszélni, ha nem ismered Jézus parancsolatait. Üres szólássá válik az engedelmesség, ha nem érintkezel mindennap Jézussal s nem zárod lelkedbe akaratát.

Nem követheted Jézust, ha életéből, tanításából nem állapítod meg, hogy melyik úton halad és milyen útra nem teszi soha lábát.

Nem lakozhatsz soha Jézussal, ha megmaradsz bűnös életed régi palotájában, avagy közönyösséged, önzésed, hitetlenséged ütött, vert, foltozott kunyhóiban és nem állapítod meg, hogy milyen családban, milyen otthonban, milyen szívben és lélekben lakik Jézus?

Az így kidolgozott élet felett aranynál drágább korona lebeg: „Aki nékem szolgál, megbecsüli azt az Atya.” Ez a megbecsülés jutalom és boldogság. Ez a megbecsülés a lélek megtartása, tehát isteni kegyelem.

Bojt komor szürkességében messze világító fároszként fellobog Isten dicsősége. Tűzlángokká válnak Jézus elhullatott könnyei és vércseppjei. Fekete éjszakában egetnyaldosva lángol a golgothai kereszt, folyton ég, de a tűzláng meg nem emészti. Az élet országútján szétszórt oltártüzekké válnak a megmentett emberéletek s vigyázó tűzként világítanak. A magasságban pedig

megszólal Jézus szava: Atyám, dicsőítsd meg a Te nevedet!
Isteni szózat válaszol: meg is dicsőítettem és újra megdicsőítem!

Mikor ez az isteni szózat megzendült, a tolongó sokaságból némelyek azt mondták, hogy mennydörgés volt. Mások pedig azt mondták, hogy angyalszó hullott alá az égből.

Szent komolyságú bűnbánati időben vedd át Krisztus kezéből megmentett életedet. Azután kérd az Istent, hogy lelkedbe hulló szava ne legyen az ítélet mennydörgése, hanem kegyelmet hirdető angyalének. Ámen.

A fájdalma királya.

(Virágvasárnap.)

Lukács 23. 26—32. „Mikor azért elvívék őt, egy Cirénebeli Simont megragadván, ki a mezőről jöve, arra tevék a keresztfát, hogy vigye Jézus után. Követé pedig Őt a népnek és az asszonyoknak nagy sokasága, akik gyászolák és siraták Őt. Jézus pedig hozzájuk fordulván, monda: Jeruzsálem leányai, ne sírjatok én rajtam, hanem ti magatokon sírjatok, és a ti magzataitokon. Mert imé jönnek napok, melyeken ezt mondják: boldogok a meddők, és amely méhek nem szültek, és az emlők, melyek nem szop-tattak! Akkor kezdik mondani a neyeknek: esetek mireánk; és a halmoknak: borítsatok el minket í Mert ha a zöldelő fán ezt mívelik, mi esik a száraz fán? Vi vének pedig két másikat is, két gonosztevőt Ő vele, hogy megölessenek.”

Hiába nevezik virágvasárnapnak. Elbeszélhetik Jézus jeru-
zsálemi bevonulásának örömmámoros történetét. Hinthet-
nek lábaihoz virágot és pálmalevelet. Mi azért jól tudjuk,
hogy mindez egy nagy temetésre készülés s megkezdődik a
tragédia utolsó felvonásának gyászprelúdiuma.

Kongó bolthajtásos kapu előtt gyökeret ver lábunk, azon
túl minden gyászról beszél. Nagyhét tárja fel előttünk kapuit.
Feketén hullámzó gyászkíséretével, zokogó asszonyok, öklüket
emelgető férfiak, csudálkozó-szemű gyermekek tömegével, jaj-
veszékélő és sikongó emberek sokasága közt lépdél át a kőkoc-
kás kapu alján a fájdalma királya. Köntösét megszabdalta az
emberi durvaság. Homlokára tövismarta vérvonalak királyi
koronát rajzolnak. Elcsigázva, fáradtan vonszolja a korbácsolás-
tól sebes testét. Feje előre hull, vállát leroskasztja a nehéz ke-
reszt. Minden lépését jajszó kíséri, útja minden rögét kihulló
vére jelzi. Így megy vesztőhelyre a fájdalma királya.

Böjt utolsó hetét éljük. Nagyhét kapujában állunk. Ezekben
a napokban” az eddiginél is fokozottabban, eseményről eseményre
kísérjük a szenvedő Jézust s az élet utolsó mozzanatait vése-
getjük lelkünkbe. Most már teljesen ellenségei hatalmában van.

Megcsúfolták Kajafás előtt. Arcul verték és megkérdezték: kicsoda ver téged? Végighurcolták Pilátus palotája tornácain és bevádolták Heródesné). Feje felett elhangzott már az utolsó ítélet. Most indul el vele a gyászmenet s a keresztfai halálra ítélt Jézus saját halottaságát hurcolja.

De nem elégíthet ki ez a visszaemlékezés. Jézus külső életeseményeivel párhuzamosan kell haladnia a Jézussal való belső lelkiközösségnek. Keveset ér, ha csak szemünkkel kísérik Őt, de mindent jelent, ha beolvadunk fájdalmába s Vele fájdalomban eggyé válva, Vele együtt érkezünk a keresztfához. Sokat jelent, ha már most meglátjuk szenvedése és halála okát s megértjük annak istenadta örök célját. Részvét és bűnbánat feketébeöltöztetett fájából így épül meg a fájdalomak sötét hídja, melyen a fájdalomak töviskoronás királya nyomán, jajgatva, sóhajtván vándorol az örök emberi bánat, mely azután a híd túlsó végén, a kereszttövénél csendesen megnyugszik.

Tegyük meg együtt ezt a nagyheti utat s szemléljük Jézust, a fájdalomak királyát. Nézzük nevezetesen: 1. miben áll fájdalomak? 2. kik enyhítik fájdalomak? 3. miben dicsőül meg fájdalomak?

1. Jézus szenvedése történetének ez a része ezen szavakkal kezdődik: „Elvivék Őt!” De mennyi minden történt az Ő elvivése előtt. Még az elárultatása előtt kezdődtek szenvedései. Az éjzakai tusakodás, az elfogatás mind mögötte van. Kajafás elé hurcolják, csúfolják, verik, arculcsapdossák. Ha nem felel kérdéseikre, azért ütlegelik. Ha vallomást tesz önmagáról, akkor azért verik. Szemvedése újra kezdődik Pilátus előtt. Világi bírása hiába mondogatja: „semmi bűnt nem találok ez emberben,” a farizeusok és írástudók teljes igyekezettel vádolják s meg nem szűnnek halálát követelni.

Pedig a testi fájdalomnál ezerszerre jobban kínozták a lelki fájdalomak. Hálálkodó, királyt váró néptömeg kísérette mindenfelé. Hova lettek? Sokan érezték csudatevő hatalmát. Miért nem emelik fel mankójukat, miért nem kiáltják a meggyógyult vakok, némák és bélpoklosok, hogy egész élete isteni áldás volt? Hova lettek leghívebb követői? Nehéz fájdalom veszi hatalmába szívét. Senki sem sülyedhet mélyebbre, mint aki legmagasabbra emelkedhetik: az ember. És az lesz a legkegyetlenebb, ami a legnagyobb szeretetre is képes: az emberi szív. Jézust ”megvédi ártatlansága, felmenti a bíróság, de elbuktatja az emberi gonoszság.

„Követé Őt a népnek és az asszonyoknak nagy sokasága, «kik gyászolják és siratják Őt.” Ha hiányzik is a melléje-állás bátorsága, legalább forró könnycsepp csillog az emberek szemében. Gyászolják és siratják Őt.

Te se tagadd meg Jézustól könnyeidet! Az emberi együttérzés mindig a lélek nemességének a mutatója s a mások fájdalmában osztozkodás mindig a jó szív kivetített képe. Minden embertársadnak részvétellel tartozol. De vájjon ember lennél-e^ ha Jézus mérhetetlen szenvedése nem hatná meg szívedet? Sirasd te is Jézust! Merítsd lelkedet a fájdalom tengerébe és legyen számára könnyed és részvéted. Emberi fájdalmával rászolgált részvétedre, de megváltó szenvedésével ki is érdemelte azt. Mert Jézus szenvedésének van valami külön meghatározója, mely minden emberi szenvedés fölé helyezi. Nem önmagáért, hanem értünk szenved. Óh, ez az „*értünk*” szó acélpörölyként sújtja lelkünket és mint valami izzó tűr véresre szabdalja szívünket. Értünk szenvedett, elejétől végig mindent értünk szenvedett! Értünk tűrte a gúnyt, szidalmazást, arculverést és gyalázatot. Töviskoronájában az én bűnöm tövise is benne van. Az én vétkező' cselekedetem is feléje csap, mint egy-egy kegyetlen korbácsütés. Én értem megy a fájdalmak útján és én érettem hordozza a nehéz keresztet. Hát hogyan kellene átéreznem Krisztus szenvedését, mikor én is szenvedése okozói közé tartozom? Ne elégedj meg azért egy elzékenyülő lelki hangulattal, mely néhány pillanatra a részvét érzésével lágyítja szívedet. Együttérzésedbe vigyél bűnbánatot és saját bűnös lelkeden keresztül nézd a fájdalmak útját járó Jézust.

Mikor Jézus hallja a nagy sírást így szól: „Jeruzsálem leányai, ne sírjatok én rajtam, hanem ti magatokon sírjatok és a ti magzataitokon!” Ezekon a szavakon, mint valami isteni kinyilatkoztatás, átragyog Jézus fájdalmának teljessége. Mintha megszólalna: nem a korbácsütés fáj, nem a kínoztatásom fáj, hanem a bűnben megmaradó emberek sorsa fáj. Magatokat sirassátok! Eljött hozzátok az Isten, megfogta kezeteiket, eltaszítottátok. Elkészítette számotokra az üdvösséget, elutasítottátok. Megmutatta az új élet útját, megtagadtátok ezt az utat. Megnyitotta előttetek a mennyek kapuját, nem léptetek be rajta. Ne Jézust sirassátok hát, hanem önmagatokat!

Ez Jézus legnagyobb fájdalma. Látja az emberek jelenjét, azt a sivár, önmagán kívül semmit se látó, a lélek örök értéké-

vel nem törődő balgaságot, mely nem becsüli meg a néki felkínált alkalmakat. Látja az emberek jövőjét, azt a szükségképpen következő, logikai következetességgel kialakuló szomorú jövődőt, mely nem becsüli meg isten kegyelmét, mely elveti magától Krisztus halálának áldásait. Ez Jézus lelkének legnagyobb fájdalma.

Nehéz sejtelem rázza lelkemet. Nehéz utat járó emberek Jézus felé fordítják könnytől ázott arcukat, kezükben magasra emelik megtépett szívüket és hangosan kiáltják: nézd, Uram, érted patakzik a könny és érted kesereg a szív! De megszólal Krisztus válasza és minden szava ítélet: magatokat sirassátok!

Vájjon nincs-e okod arra, hogy magadat sirasd? Nincs életednek olyan hiányossága, lelkednek olyan fogyatékosága, erkölcsödnek olyan árnyéka, hogy magadat kelljen siratnod? Megbecsülted-e Isten kegyelmét? Nem tartozol-e csak külsőleg Jézus követőihez? Szíved, lelked kíséri-e Őt a fájdalom ama útján, melynek csak a keresztfá alatt van megérkezése? A sok egymásután következő, egymásból folyó kérdés megtanít arra az igazságra, hogy Jézus nem elégszik meg a szív langymeleg részvételével. Még az őszinte forró könnyel sem elégszik meg. Jézus fájdalma olyan elemekből áll, melyeket a részvét könnye fel nem oldhat. De ha a részvét könnyébe belefolyatjuk bűnbánatunk és Isten kegyelmét megragadó hitünk és elhatározásunk könnyeit, akkor feloldódik Jézus fájdalma. Megnyugszik egy szent boldogságban: nem hiába szenvedett!

Még egy megrázó szó száll el Jézus sápadt ajakáról: sírjatok a ti magzataitokon! Élesen hangzik, mint a téli szél súvítése, keményen, mint a szegeskorbács ütése. Édesanyák szívében megdermed a szeretet. Óh jaj, micsoda rettenetes fájdalomnak kell annak lenni, mely még a gyermekek ajakáról is elveszi a boldog mosolygást! Micsoda rettenetes fájdalom lehet az, mely jövőt látó szemmel belenéz jövődő nemzedékek tavaszába s virág helyett csak eltaposott bimbókat lát! Édesanyák szorosabban ölelik keblükre magzatukat, lélegzetfogyva szaladnak otthonukba s kiterjesztett karokkal ölelik át gyermekeiket, mint anyamadár a védtelen, féltett kicsi fiókákat.

De vájjon mi megteszünk-e mindent, hogy ne kelljen sírnunk gyermekeink felett? Senkise védheti meg őket az élet szenvedései és csalódásai ellen. De szent szülői kötelesség, hogy a legkeserűbb fájdalom: a lélekvesztés fájdalma ellen meg-

oltalmazzuk őket. Gondoltál-e erre? Megtettél-e szülői nevelő munkáddal mindent, hogy ne kelljen gyermekeidet életükben halottként elsiratnod? Vezesd őket a nagyhét fájdalomútján és mutasd meg nekik a fájdalom királyát. Kövessétek Őt lelketek-kei is, bűnbánattal, kegyelemvárással.

A fájdalom királyának fájdalomskálája sokkal szélesebb, színesebb és zengőbb az emberekénél. Ember-szemmel nézzük s megrendülünk a testi szenvedések rettenetességétől. Pedig ezerszer nagyobb, ezerszer több fájdalom szaggatja lelkét. Hősnek látjuk, ki önnön fájdmával viaskodik, pedig benne már meghalt az „én,” bűnös emberlelkek sorsa ég benne olthatlan lánggal. Magánosan látjuk a sötét fájdalomúton, pedig milliók bűnét, gyötrelmét, sírását és panaszát öleli lelkébe s viszi magával, mint egy nagy fájdmát, királyi trónusához.

2. Vannak jó szívek, kik megosztják Jézus fájdmát.

Szelídlelkű asszonyok sírva kísérik. Résztvevő szívük első ajándékát ajánlják fel Neki: a könnyet. Jézus szelíden tekint rájuk s elfogadja azt szeretetük bizonyságaként.

Drága, rejtelmes titok az alágördülő könnycsepp. Ismeretlen világban születik, rejtett úton tör a napvilágba s csudás hatalmak tisztító erejét hozza magával. Nagyító üveggel ha vizsgálod, nem sokban különbözik a vízcsepptől. Ujjaid közt szétmorzsolhatod, szellővel tovavitetheted, napsugárral felcsókolthatod. De marad belőle valami, amit görcső üvege meg nem magyaráz: az ismeretlen szülőföldnek lehellete, az elrejtett mélyvízü tenger drága útravalója, a lélek egy darabkája. Ez a könnycseppben a tulajdonképpeni érték. Minden őszinte könny-patak a lélek titokzatos zúgásu tengeréből szakad fel és úgy csörgedezik a világ felé, hogy megszűnése előtt megtisztítja a láthatatlan belső világot, eltűnése után pedig hátrahagyja ajándéku tulajdonképpeni értékét.

Jézus elfogadja Jeruzsálem leányainak könnyeit, mert a lélek mély vizeiből fakadtak s a szív benső érzéséből hoztak üzenetet. Kifejezői voltak az asszonylélek hűségének, az asszony-szív megmaradó szeretetének. Azok a néma, könnyes szemek hangosan kiáltották a roskadozó Jézus felé: elítélhetnek, gonosz latorként halálra hurcolhatnak, mi hiszünk benned és megőrizük tanításodat!

Az írás nem említi a tömeggel együtt sodródó férfiakat s a tanítványokról sem tesz említést. De külön megemlíti Jeru-

zsálem leányait. Jézus tekintete azóta is állandóan rajtatok nyugszik, asszony- és leányszívek. Ma is szennyes hullámokban hömpölyög a bűn. Utcákon, mulatóhelyeken, házakban, szívek mélyén tobzódik az erkölcstelenség. Eltapossák az igazságot, megölik az élet legtisztább értékeit. Ma is megismétlődik az örök történet: az igaz Isten-embert korbácsolják a fájdalmak útján, kigúnyolják, szidalmazzák, keresztre szegezik. Jézus ma is nevetek szerint említ titeket: asszony- és leányszívek. Könnyet vár tőletek, de nem futó felhősírást, hanem a lélek mélyéről meginduló drága könnypatakot. Tiszta legyen, mint az égből aláhullott harmatcsepp. A fájdalomtól sós legyen a vize, mint a tengeré. Es tiszta érzések fehér vitorlás hajóit vigye hullámain. Őriztétek Krisztust szívetekben és kövessétek Őt hűségesen az erény, kötelesség, becsület útján. Vigyétek Őt be családotokba. Otthonotok levegőjét az Ő tiszta levegőjével töltsétek meg. Azután kövessétek Őt a társadalmi életben is, ahol sokan nem ugyan szóval, de önzéssel, hivalkodó göggel, felületes könnyelműséggel sokszor cserbenhagyják, megtagadják, kigúnyolják. Ti ott is tanítványai legyetek, akikhez a halálba menő Jézus halkan szói, mint egy elhaló esti ének s meleg tekintetével búcsúzóul megsimogat, mint az alkonyatba temetkező napsugár. A karotokon pedig magasra tartátok gyermekeiteket, édes anyák, hogy lábukat be ne szennyezze a bűn iszapja, hogy szemük folyton lássa a fájdalmak diadalra menő királyát. Maradjon a nő ma is oltára papnője, hú szívével legyen őrizője a krisztusi igazságoknak. Őriztétek, el ne hagyjátok, meg ne tagadjátok!

Az asszonyokon kívül Cirénei Simon enyhíti Jézus fájdalmát.

A Szentírás kevés szóval sokat mond. Mikor Jézus elcsigázott teste nem bírja a nagy terhet, megragadnak egy, a mezőről visszajövő embert és vállára kényszerítik Krisztus kereszjtét. Cirénei Simon a neve. Nem akarja vinni a keresztet. Vonakodik, ellenáll, menekülni akar. De megragadják és kényszerítik. Cirénei Simon pedig, vállán Krisztus kereszjtével, lassan elindul. Mellette, előtte, vagy mögötte, de mindig közelében megy Jézus. Talán együtt viszik a keresztet. Zúgolódó szava, akárcsak homlokáról a gyöngyöző verejték, gazdagon hull a porba, de az út fogytával lassanként elfogy az is. Krisztus közelében mindig könnyebbnek érzi a kereszterhét s hogy megérkezik, megérti a nagy csudát: azért lett könnyebb a kereszterhét, mert azt maga

előtt látja az út végén. Amint a Golgotha köves halmán földre roskad, olyan, mint egy imádkozó alak Jézus lábainál. Más volt, mikor elindult és más, mikor megérkezett. Mert Krisztus keresztje volt a vállán és Krisztus ment mellette.

Őszintén megmondom, hogy Cirénei Simon megtéréséről nem ad biztos adatot a Szentírás. De Márk evangélista megemlíti, hogy egyik fiát Rufusnak hívták s Pál apostol ezt az üdvözlést küldi neki a Rómaiakhoz írt levelében: „Köszöntsd Rufust, ki kiválasztott az Urban és az ő anyját is, aki az enyém is!” (Márk XV. 21. Róm. XVI. 13.)

Miért ne volna lehetséges, hogy Cirénei Simon úgy hordozza Krisztus keresztjét a vállán, hogy lelke is megérkezik a Golgotha halmára?

Sok ember nem akar keresztet hordozni. Erőfeszítéssel dolgoznak az élet mezején, vidám játékokat játszanak, vagy gondtalan kedvteléssel csokorba szedik a mező nyíló virágait, de mikor egy magasabb hatalom rájuk parancsol: vigyétek ezt a keresztet! kétségbeesve szabadkoznak, keményen tusakodnak s ezt kiáltják: nem, nem viszem! Kell vinned! Ebben a kell-ben egy földi és egy égi döntés van. A szenvedés keresztje elháríthatatlan életjárulék, senki el nem kerülheti. De egyszersmind isteni rendelés is, léleknevelő eszköz a mennyei Atya kezében. Ha az ember megérti, hogy mit beszél fülébe a szenvedés keresztje mialatt vállán hordozza, akkor megtudja, hogy más volt elindulásakor és más megérkezésekor. Más, egészen más, mert beszélt hozzá a kereszt és mert mellette ment a Krisztus, ki vállára a keresztet helyezte. Elindul, honnan-valahonnan, gazdag mezőről vagy kopár, terméketlen földről, hajnalban, delelőkor, vagy alkonyatszáltnán, mindez bizonytalan, de hogy a Golgothára kell elérkezni, az bizonyos.

A fájdalom hozzátartozik az élethez és minden életút a fájdalmak útjának hosszabb, rövidebb darabja. Ez egy elkerülhetetlen életjárulék, természetes élettörvény, mely alól kivételezést csak a rövidlátó önzők, vagy az elbizakodott dolyfősek kivannak. A fájdalmat el kell fogadni. Bátran, elszántan, erős akaratral.

De azért a fájdalmak közt nagy különbség van. Ha azt csak az élet szükségképpeni járulékának tekinted és nem látod meg benne Isten végzését, akkor az csak földi kereszt. De hogyha látod, hogy a keresztet Isten helyezi válladra s a fájdalom

mas úton át az élet diadalhegyéhez vezet, ha észreveszed, hogy keresztthordozásodnál mindig melletted megy csendes, halk léptekkel Jézus, akkor keresztet Jézus keresztjévé válik. Hozzá tartozik a lélek vallásos életfejlődésének csodálatos miszticizmusához, hogy gyökértelen faként elhalnak a földi fakeresztek s lassanként minden kereszt Isten keze által vállunkra helyezett Krisztus-keresztté lesz. Ez a kereszt azután, mint égi követ jön és örökkévalóságra hívja a lelkedet.

Minden kereszt a lélekboldogságot szolgálja. Örök hivatása, hogy lelkedet felszabadítsa s Jézushoz vezesse. A közönséges életgond, éhezés, nélkülözés, a kínzó betegség és nehéz fájdalom, a sokféle csalódás és lelki keserűség, a hasztalan dolgozás, megaláztatás és önmagunkban való csalódás különböző' úton egy célra vezetnek: Krisztus keresztjéhez. Nem juthatsz Jézushoz, hanem csak a kereszt által. Csak akkor követheted Őt, ha keresztet veszel vállaidra s tanítványa is csak akkor lehetsz, ha a keresztthordozás vizsgáját leteszed.

Azért ne félj a keresztől. Vedd válladra és vidd! Nézz a fájdalmak emberére: száz sebtől vérző lélekkel, átoktalan ajakkal csendesen megy, tűr, hallgat, áld és imádkozik. Légy az Isten csendes szenvedője! Fogadd égi küldöttként a keresztet s szüntelenül arra gondold, hogy Isten lelkedet keresi.

Fájdalmad körét a földi életről terjeszd ki az örökkévalóságba. Ne csak akkor erezz fájdalmat, ha múló érdekeid összeroppannak s tűnő örömeid reggeli álomként elroppennek. Ezeket a fájdalmakat is hozd vonatkozásba lelked örökkévaló érdekeivel s kívülök keresd meg a lelki élet nagy világának elrejtett fájdalmait. Hatalmas zengő skálája van a fájdalom zongorájának s a lélek gazdagsága szerint alakul ki a fájdalom gazdagsága, Ha szegény, üres, sivár szívvel járod életmeződet, csak kevés hangon szól hozzád a fájdalom. De ha szíved megtelik gazdag isteni tartalommal s Isten lélekké válik életed nagy erdőségében, mintha egymaga lenne a napsugár, éltető harmat és zúgó zivatar, akkor százhúru hárfa lesz életed fájdalma. Orgonál rajta az orkán s te hajlodozva, nyögve nyöszörögsz, mint tomboló zivatarban az erdőszél fái, de a csendes suhanásu szellőt is megérzed, pedig halkan suhan, mint az alkonyat sóhajtása. A fájdalom teljes skáláját meg kell szerezned. És pedig azáltal, hogy életedet mindjobban emeled s megnyitod a lelki világ hatásai és kapcsolatai számára. Ez az élet-

hála az életnemesség és életigény szerint változik. Nem az boldog, akinek kevés fájdalma van, hanem akinek lelkén tiszta fájdalmak dolgozzák ki az új ember arcát. Minél emberibb vagy, annál gazdagabb vagy és minél krisztusibb vagy, annál nemesebb lesz fájdalmad skálája. A fájdalmak lépcsőfokain lassanként magasba emelkedünk s királyi trónusra ültetjük lelkünket. Ezután már a lélek szerint osztályozódnak fájdalmaink. Az érzéki étellel egybeszövődő fájdalmak elhalványodnak, mert a lélek uralkodik felettük. Mellettünk emberlelkek emelkednek. Közeliak, távoliak, ismertarcúak, vagy ismeretlenek s az értük való kötelességgel, szeretettel, csalódással együtt a fájdalmak új iskoláját járjuk. Megtanulunk másokért keresztet hordozni. Valamikor azután meglátjuk, hogy a fájdalom egy nagy isteni elhívás, a Krisztus tanítványává való kötelezés. A végén a fájdalom a lélek nemességi levele lesz, melyre verejték, könny és vér hullanak hitelesítő drága pecsétül.

Ne vidd egyedül a keresztet! Cirénei Simon azért bírta el a Krisztus keresztjét, mert nem vitte egyedül. Jézus vállán nyugodott a kereszt nagyobb terhe, Simon pedig emelte, vitte annak lecsüngő szárát. Így vigyük mi is keresztünket. Összerokaszt és agyonnyom, ha egyedül visszük, de elbírjuk, sőt megizmosít és erős emberré tesz, ha Jézussal együtt visszük. Ez az együttség azt jelenti, hogy a keresztet Isten rendelésének, lelked nevelőmesterének, a mennyei Atya állandó veled-törődésének tartod és mint ilyent megbecsülsz. Bármily sötét éjszakába kanyarogjon életutad és bármily zivatarok tépjék lelkedet, mindig meglátod magad mellett Jézust és meghallod biztató szavát: ne félj! Hiteddel megfogod erős kezét és imádsággal állandó életerődde teszed az Ő lelkét! Csakhamar megérted: ketten viszitek a keresztet! De ez csak akkor lehetséges, ha lélek köt Jézushoz s Istennel való közösséged állandóan erősödik az igén és kegyelmen.

Még egy nagy erősítés marad számodra: a cél, mely felé vándorolsz.

3. A fájdalmas történet a Golgotha halmára megérkezéssel végződik. „Vivének két másikat is, két gonosztevőt Ővele, hogy megölessenek.” Ez a végső cél. Jézust a fájdalmak útja a halál keresztjéhez vezet. Itt megoldást nyer minden gyötrelme. De ez a megoldás nem azért jelent megnyugvást, mert a szenvedés megszűnését jelenti, hanem mert célhoz érkezést

jelent. Feloldódik Jézus mérhetetlen szenvedése abban a boldogító tudatban, hogy nem szenvedett hiába. Keresztje a megváltói halálhoz vezető út s megváltói halála az Ő élethivatása, boldogsága és megdicsőülése.

Zúgó embertömeg hullámszik körötte. Gyűlölet rázza ellenségei lelkét. Kielégített bosszúvágy örömtort ül rettenetes bukásán. Roskadozva megy, sápadt arcára a kín éles-vonalú betűi vésődnek. Meg-meg botlik, össze-összeroskad. És mégis egy-egy gúnyos, szidalmazó szó és egy-egy kő repül feléje. De Jézus jövőbe látó tekintete egy más képet is lát. Látja önmagát a kereszten és látja megváltottainak szent gyülekezetét keresztfája körül.

Virágvasárnapja legyen számodra egy intő újjmutatás: nézz a megfeszített Krisztusra! Az Ő megváltói keresztje minden emberi fájdalmat felold, megértet és megdicsőít. Feléje vándorolj, Hozzá érkezzél és akkor nem szenvedsz hiába.

A nagyhét kongó bolthajtásu kapuja feltárja előtted szárnyait. Még néhány lépés, néhány nap, azután minden elvégeztetik. Menj át a kapun s ezzel a csendes imádsággal térdelj a nagypénteki kereszthez: oh fájdalmak királya, tárd fel előttünk szentséges nagy fájdalmaidat, azután taníts meg fájdalmainkat hittel hordozni s keresztet tövénél hittel megnyugodni. Ámen.

A Golgothán.

(Nagypéntek.)

//. Kor. 5. 14—15. „A Krisztusnak szerelme szorongat minket. Azért halt meg mindenkiért, hogy akik élnek, ezután ne maguknak éljenek, hanem annak, aki érettök meghalt és feltámasztatott.”

Vértől barázdált arcával, korbácsütéstől megsanyargatott törekeny testével, saját keresztfáját hurcolva, lassan megy a fájdalmak embere a szenvedés útján. Mikor megérkezik, fekvőhelyül odakínálják neki az összeácsolt keresztet. Testét, kezét, lábát átluggatják, mélyebbre nyomják homlokán a töviskoronát, azután felállítják keresztfáját, az emberi gonoszság örök szégyenéül és az isteni kegyelem örök dicsőségéül. Perzselő nap hévségében, ziháló kebellet, lassanként kihagyó szívveréssel, felcserepezett ajakkal csendesen sóhajtja utolsó szavait, míg azután egy utolsó sóhajtásban átadja lelkét az örökkévalóságnak.

Ez nagypéntek napja.

Ami fájdalom, megrázó szomorúság ezen a világon lehetséges, az mind megszólal nagypéntek fájdalmában. Ez a nap a keresztyénség igazi szent ünnepe. Mikor Jézus keresztfai szenvedését és halálát nézzük, akkor értjük meg a keresztyén vallás lényegét, megértjük azt, hogy az a kiengesztelődés vallása. Az ártatlan, soha nem vétkezett Jézus megváltói halála kiengeszteli a haragvó Istent s újból a megváltott ember felé fordítja atyai szívét. A megváltásban teljesedik be a legnagyobb szeretet, így lesz a keresztyén vallás a szeretet vallása.

Ez a fekete gyásznap vallásunk középpontjává teszi Krisztus keresztyét. Belekiáltja az emberek lelkiismeretébe: nézzétek az Isten egyszülött Fiát, ki végigment a földi élet szenvedésútján, értetek hordozta a keresztet, értetek szenvedett és halt meg! Az Ő szenvedése és halála a lélek örök életének s az ember megszentelt földi életének egyetlen alapja.

Ebből az ünnepből él, táplálkozik minden keresztyén ünnep. Hová törpülne karácsony ujjongó öröme, ha Jézus halála nem megváltó halál lett volna? Mivé lenne húsvét diadala ha azt a természet törvénye szerint bekövetkező halál előzte volna meg, nem pedig a legdicsőbb vértanú-halál? Szinte azt mondhatnánk, hogy a fájdalmak eme sötét gyásznapjából árad ki minden fény és világosság, mely beragyogja a keresztyén egyház minden ünnepszentelését s új avatást és értelmet ad a vallás tanításainak.

Ezen a napon gyászba öltözik test és lélek. Feketén hullámzó tömegek keresik fel Isten házát. Tompán kondulnak a harangok, az orgonán fájdalmasan bűg az elfogyhatatlan bánat. Fekete öltözékű oltáron fehérén világít a kereszt: a mi egyetlen reménységünk.

Nincs még egy ünnepünk, mely az érzések oly kimeríthetetlen gazdagságát szólaltatná meg, mint nagypéntek. Szinte közel jár hozzánk az a veszély, hogy fájdalmas érzésekben felolvad az egész ünnep. De Isten többet vár tőlünk. Nagypéntek nemcsak a világhistóriának egy sarkalatos fordulópontja, hanem egyszersmind az emberi lélek egy történelmi jelentőségű eseménye. Kérdést intéz hozzád. Mit éreztél, mikor tompán konduló harangok temetési ütemére végigmentél az utcákon? Mit éreztél, amikor beléptél ebbe a gyászruhás, megilletődött arcú gyülekezetbe? Mit hoztál szívedben áldozati ajándékkul, mikor idejöttél az Úr oltára elé? Nem vesztegelhetsz a részvét, döbbenet és fájdalom érzéseinél. Ez a nap új irányítást ad életednek s lelki fejlődésednek. Új kötelességeket s új lehetőségeket tár fel előtted. Csak akkor ünnepelsz igazán, ha Krisztus keresztyéhez elviszed lelked kegyeletét, háláját, bűnbánatát és törödelmét s ugyanakkor elindulsz a keresztya tövétől egy új élet felé, új elhatározás és új ígéret feltételeivel.

A golgothai kereszt örök tanítása szól hozzád: 1. Krisztus megváltott az Ő halálával mindeneket; 2. hogy senki se éljen csak magának, hanem a Krisztusnak.

1. Az emberi lélek mélyén két érzelm szunnyad egymás mellett: égő vágyódás Isten keresésére s a vele való egyesülésre és az ettől visszatartó, remegő félelem. A vágyódás szárnyat ad a léleknek, hogy berepülje a közbeeső messze világokat, maga mögött hagyja a bűn mély szakadékeit, a hitellenség sivár mezőit, az emberi tudás szűkhatáru országát, hogy az

istenkeresés útján emelkedjék mindig magasabbra a hit csudálatos világába, ahol azután a költöző madár csendes örömeivel megnyughatik Isten lábainál. A félelem pedig, mintha csak az ember ösellensége törne fel az érzéki világ rögei közül, mindig újra visszarántja, hogy e világ göröngyei, bűne, vétke, lelketvesztő hatalma közt megsemmisítse az emberi lelket. A lélek vágyódásában a tiszta élet himnuszai zendülnek: oh, hogy juthatok el Hozzád, szentséges Örökkévaló! A félelemnek csak temetési éneke van, minden szava mintha földgöröngy koppanása lenne leszegezett koporsón: oh, én bűnös, jaj mit tegyek! A vágyódás a lélek tavasza, a félelem letarolt hideg ősz. A vágyódás a jövőendő ígérete, a félelem a múlt ítélete. így tusakodik a lélek mélyén két elletétes érzelm: az Isten utáni vágyódás és az Istentől való félelem.

Mióta az ember ráeszmélt arra, hogy az érzéki világ felett egy örökkévaló, kifürkészhetetlen erkölcsi világ van, hogy önmaga felett egy örökkévaló, megismerhetetlen lény áll s önmagában is egy földfeletti, csudálatos hatalom él, azóta mindent elkövet, hogy önmaga és Isten között fennálló ellentétét kiegyenlítse. Megismeri a bűnt s azt nem önmagában, hanem Istennel kapcsolatban tekinti. Bűnös cselekedeteiben meglátja az Isten ellen vétkezést. Megismeri Isten haragjában a bűn következményét. Lelkét perzseli a kiengesztelés vágya.

A kiengesztelés szükségének eme megérzése minden valóságban az Örökkévaló, igaz mag. A pogányok erdőmélyén épített oltárain Isten engesztelésére gomolyog az áldozati tűz. A különböző vallások egyszerű, vagy bonyolult vallási szertartásaiban ez a vágyódás a lüktető lélek: hogyan engesztelhetnék ki, oh haragvó, rejtelmes, Láthatatlan! De a kiengesztelés minden áldozata csak oltármagasságig emeli az embert s az áldozati füst még a felhők szegélyét sem érheti el.

Eljött az idők teljessége. Betelt a bűn és az isteni kegyelem. Amit emberi vágy elérni nem tudott, ami erőtlensül, tehetlensül, cserépedényként összezúzódott a bűnös ember bűnös természetén, azt megadta az Isten szeretete ingyen, kegyelemből. Mikor a bűn már-már elmerítette az örökkévalóságra elhívott embert, mikor a véték elhomályosította az ember lelkén a teremtető Isten kezevonását, mikor a kárhozat hatalmából sem emberszó, sem érzés, sem embercselekedet ki nem szabadíthatta a halálra ítélt embert, akkor Isten emberformát öltött

magára és eljött a bűnös világra. Végigment a szenvedés-úton, élt, küzdött, dolgozott, sírt és imádkozott, beszélte az örökkévalóság igéit s cselekedte az örökkévalóság cselekedeteit. Azután vállára vette keresztyét és emberfeletti gyötrelmek után megállt a Golgotha hegyén. Bűnt nem tett, álnokság az ő szájában nem találtatott. Életében kivetnivaló szennyet, de még árnyékot vető foltot sem talált senki sem. Mégis szenvedett és meghalt. Ártatlan élete örökkévaló áldozat a kiengesztelés oltárán. Ártatlanul hulló vére örök fürdője a bűntől beszenyezett emberi léleknek. Keresztyének kitárt két karja örökké hívogató szeretet, mely magához ölel, megvédelmez s az Isten trónusa elé visz.

Ezekben a gondolatokban el van mondva a megváltás isteni titka. Rejtelmes, szent titok, mely új istenképpel boldogítja az emberiséget. Nézd a kereszten szenvedő, halállal tusakodó Krisztust s értsd meg, hogy az erő és hatalom félelmetes Istene most lép az emberiség életébe, mint örökkévaló mennyei Atya. ítéletserpenyő helyett elhozza szent Fia tiszta életét, pallos helyett nekünk adja drága, ingyenvaló kegyelmét. Megvált minket!

Megváltás! Sokszor ismeretlen, elfelejtett, vagy helytelenül értelmezett szó. Pedig világok vannak benne elrejtve s benne van a te életed és a te lelked is. A Krisztus megváltott az Ő halálával mindeneket, mondja az apostol. Az örökkévaló isteni szeretetnek nincsenek határai, nem ismer korlátokat. Átrepül az országok választóvonalain, átöleli különböző világrészek embereit s mindeneket odavisz a Krisztus keresztfájához. Csak egyet keres, csak egyet kutat: van-e hited?

Talán messzefekvőnek érzed a nagy örömet, mert hidegen hagy az, hogy Isten minő kegyelemben részesíti az egész emberiséget. Más szavakkal mondom el nagypéntek boldogító izenetét. Krisztus meghalt *te érted* is! Érted szenvedett, érted hordozta a megaláztatást, a korbácsolást és gúnyt, érted halt meg. Minden érted történt. Beletartozol Isten gondviselő szeretetmunkájába, részese vagy Krisztus üdvösségszerzésének. Látja életedet, keresi lelkedet. Meghallja, hogy szívedben, tudva vagy tudatlanul, akarva vagy akaratlanul viaskodik egymással két ellentétes érzelm: az Isten utáni vágyódás s az Istentől való nagy félelem. Látja, hogy a bűn meggrontaná életedet, beszenyeyezné lelkedet s elszaggatná Istennel összekötő kötelékeidet. Tudja, hogy rád csak a halál és csak a kárhozat várna. Ezért

eljött érted, áldozatul dobta önmagát, hogy megszabadítson. Szenvedett, hogy egykor boldog lehess, meghalt, hogy megláthasd az Örökéletet.

De vajjon nem érzed, hogy ezek a szavak kemény., acél-ökölként döngetik lelkiismereted ajtaját? Feltekintek Krisztus keresztféjére. Eddig talán csak egy szenvedő martirt láttam a keresztfán. Mélyen meghatott ártatlan szenvedése, panasztalan elmúlása megtanított sírni. De mikor most Jézusra tekintek, elválaszthatatlannak látom saját életemtől. Bűnös életem összefonódik az Ő szent életével, földhöztapadó érzéseim belekiabálnak az Ő szíve szent templomába. Életorsa, küzdelme, kemény tusája és gyászos halála elszakíthatatlanok az én, nyomorult életemtől. Az én bűnöm hegyes szegei is ott vannak a szent teslét átluggató szegek között, az én vétkeim is mélyebbre szorítják koronájának sebző töviseit. Isten és ember ellen elkövetett bűneim korbácsütései is vérzik meggyötört testét. Én is ostorozom könnyelmű szavakkal, én is gúnyolom hitvány cselekedetekkel, én is halálra viszem Isten egyszülött fiát.

Mondd el ugyanezt te is önmagadról. Ugyanezt mondja el mindegyitek önmagáról. Bűnbánattal üss melledre nagypéntek gyászos napján: értem, értem haltál meg én megváltó Krisztusom!

Ez legyen bűnbánatod.

De ne engedd, hogy ebben a nagypénteki fájdalmas hangulatban elhalkuljanak nagypénteki kötelességeid. Akkor fogadod el Jézus megváltói halálát hálás szívvel, ha minden reménységedet Krisztus keresztféjében látod. Erősítse lelkedet az a meggyőződés, hogy egyedül Krisztus biztosítja életed megtartását és lelked üdvösségét. Neked Jézus megváltód. Es ha eddig nem láttál volna benne mást, mint csudálatos böcseségű tanítómestert vagy jövendölátó prófétát, egy nemesre csiszolt életpéldát, társadalmi és szociális reformátort vagy az emberiség egyik legnagyobb vértanúját, akkor most, keresztfája alatt tanuld meg, hogy Ő több mind ennél: Ő a te megváltód! Tanítást, életpéldát, erkölcsi ideálokat ajándékozhat neked más is, bár bizonyára nem oly tökéleteset mint Jézus, de életed és lelked megváltását egyedül Ő biztosíthatja számodra. Ezt ne felejtsd! Csak Jézus válthat meg téged! Azzal is légy tisztában, hogy te igenis rászorulsz Krisztus megváltó kegyelmére. Hiába hivatkozol életed értékeire: törvénytartás, becsület, tisztesség, hivatásodban mutatott hűség és emberszeretet nem emelnek ki

a bűnösök sorából. És ha minden törvényt betöltenél is, vájjon megállhatnál-e az Isten előtt? Nincsen egyetlen-egy ember, aki önmagát megszabadíthatná a bűn és halál hatalmából. Még a legértékesebb emberi élet is összeroskad Isten Ítélszéke előtt. Akik azt gondolják, hogy életük érdemeivel önmagukat válthatják meg, Önmagukkal szemben balgák, a megfeszített Krisztussal szemben pedig hálátlanok.

A szenvedés nehéz óráiban megszólalt Krisztus mellett az egyik gonosztevő: „Ha Te vagy a Krisztus, szabadítsd meg magadat s minket is!” Egy gúnyolódó szó a halál éjszakájában, alattomosan felzúg, mint a denevér surranása. Kétségbevonta Jézus megváltói hatalmát. Ugyanezt a gúnyolódó szót kiáltják azok a modern emberek is, kik bűnbánat és kegyelemvárás nélkül állnak Krisztus keresztye alatt s nem ölelik át keresztyét sírva, zokogva és mégis boldog örömujjongással: én áldott Megváltóm!

Csendes imádkozással térdelj Krisztus keresztyéje alá. Legyen áldott, ki a szenvedés keresztyét hordozta, bűneinkért ostromoztatott és ártatlanul meghalt a keresztyén! Legyen áldott az örökkévaló mennyei kegyelem, mely nagyobb volt a bűnnél, erősebb a halálnál! Dicsőség Istennek!

2. Ne elégedj meg azonban azzal, hogy nagypéntek napján lelkesen átvonul a keresztyénség nagy gyásza. Alakítsd át nagypéntek fájdalmas hangulatát életelhatározássá és életerővé. Mert abban bírjuk Jézus áldozati halálának további áldását, hogy a megváltott emberlelket beleállítja egy megszentelt földi életbe s megtanít krisztusi igazságokért élni. Pál apostol így szól: azért halt meg Krisztus, hogy ne éljeteztek immár magatoknak, hanem éljeteztek a Krisztusnak! Érezzétek, hogy az élet és lélek immár nem a tiétek, hanem azé a Krisztusé, aki szenvedésével és halálával saját tulajdonává tett titeket. Ezt a gondolatot utolérhetetlen szépségben fejezi ki a második hitágazat magyarázata, mely kötelességül állítja eléink, hogy Jézus országában Ő alatta éljünk. Néki szolgáljunk mindenkorai igazságban, ártatlanságban és boldogságban. De bármily szemléltető legyen is ez az életkövetelés, mégis csak elmélet marad. Az életvalóság ott függ előttünk a golgothai keresztyén. Szejneinek tüze már hamvadóban, homlokán halálos verejték gyöngyözik. Keble zihálva emelkedik s merevedő tagjaiból búcsúzik az élet. Szenteljük meg a mai napot azáltal is, hogy a keresztyén szen-

védő Jézus utolsó szavaiból tanuljuk meg a Krisztusban való életbölcseiséget.

Istenben való életét kettő jellemzi: az engedelmesség és a feltétlen bizalom. Bármit zúdított reá életének utolsó időszaka, engedelmisségét meg nem törte, bizodalját nem gyengítette. Korbácsolás, sanyargatás, megaláztatás, kínoztatás, keresztfai szenvedés után is hisz az Istenben és engedelmeskedik. Tudja, hogy élete szent isteni küldetés. Arra méltatta az Örökkévaló, hogy a fájdalom üres aranyserlegével jöjjön a földre s színültig megtöltse azt saját könnyeivel és vérével. Megtette s íme, az áldozati kelyhet magasra emelve dicsőíti az Istent.

Ez a megváltott ember életének kiindulási pontja: Istennel szemben engedelmisség és bizalom. Tudni azt, hogy nem véletlenül és nem véletlenségre küldettünk, hanem határozott hivatással és bizonyosra. Parancsokat ad és köteleességteljesítést követel. Reánk teszi kezét és azt mondja: az enyém vagy! Hatalmába veszi testünket, lelkünket s rendelkezik képességeink felett. Mondhatom-e, hogy nem szentelem neki időmet, nem érzem az övének arany és ezüst kincsemet, szívemet és lelke-
met, mikor tudom, hogy Ő küldött el a földre, Ő írta szívembe életem programját, mikor tudom, hogy szent Fia vérével Ő váltott meg bűntől és haláltól?

Tőlem sem követel mást, mint a megváltó Krisztustól. Azt kívánja, hogy ugyanazokért az igazságokért küzdjek és szenvedjek. Küzdjek a szeretetért és igazságért. Harcoljak az emberi lélek örökkévaló jogaiért, a lelkiismereti szabadságért, Istennek lélekben és igazságban való imádásáért. Küzdjek a lélekbe rejtett emberi méltóságért, az Isten szeretetében megszülető testvériségért. Küzdjek az önzés, a hazugság és képmutatás ellen. Küzdjek a farizeusok öngazsága és látszatvallásossága ellen. Azt kívánja, hogy ezekért harcba vigyem erőimet és inkább véresre tépett lépekkel, kifosztva, eltaposva omoljak porba, semmint hűtlenül bármelyiket is megtagadjam.

Elvégeztetett! sóhajtotta Krisztus az utolsó keresztfai szót. Ez legyen életünk előre elmondott jelszava, hogy életünk elhaló utolsó akkordja lehessen. A közbeeső időt úgy éljük, hogy egykor tiszta lelkiismerettel elmondhassuk: a küzdelmet megharcoltuk, munkánkat elvégeztük. Visszaadjuk Atyánk a megbízást, egy nyitott életkönyvet a Te kezébe.

Az emberekkel szemben Krisztus keresztfai szava egyetlen

nagy törvényt hirdet: szeretetet. Jézus szívének drága prizmáján a szeretet többféle színre törik.

A haláltváró gonosztevőnek mondja: ma velem leszesz a paradicsomban! Utolsó tusakodásában áthajol a szomszéd keresztfához, hogy áldott szava erejével megragadja egy veszendő bűnös ember lelkét.

Ez az emberszeretet kiindulása. Meg kell látnod a lélek mélyén Isten lelkének bélyegét. Beszennyezi a vétek, iszapba meríti a bűn. Az erkölcsi méltóságából kivetkőző ember százszor, ezerszer meghazudtolja teremtő Istenét. Súlyed, zuhan az erkölcstelenség mélységébe. Pusztul tisztessége, elhomályosodik jóérzése, hála, hűség, szeretet meghalnak szívében. És mégis, hinni és újra hinni kell a lélek értékében. Hinni kell abban, hogy még a bűnös lélek mélyén is megmarad Isten csókja és ez az isteni csók eljegyezi őt az örökkévalósággal. Fertős világba sodorhatja a diadalmas kísértés vagy ellenálló erejének gyengesége, ez az isteni csók akkor is visszahívja, mint tengerentúlról az édesanya csókja szíve gyermekét. Hinnünk kell a lélek mélyén szunnyadó jóságban, hinnünk kell, hogy előbb-utóbb felébred benne a megváltás utáni vágyódás. Hinni kell, hogy ez is krisztusi misszió. Úgy kell néznünk a tévelygőkre, mint Jézus nézett rájuk, úgy kell irántuk éreznünk, mint ahogyan Ő érzett. Tűrő, megbocsátó, hívő szeretettel úgy kell közelednünk hozzájuk, mint ahogy Ő közeledett egykoron: „Velem leszesz a paradicsomban!”

Sóhajtás hangzik Krisztus ajakán: „Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekesznek!” Nem kiált bosszúért, nem sürgeti az isteni igazságszolgáltatást, nem panaszkodik, nem beszél tenger sérelméről. Imádkozik értük és védelmezi őket.

Ez a krisztusi szeretet azokkal szemben, kiknek van megbocsátani valónk. Oltsd el szívedben a gyűlöletet s némítsd el a bosszúállást. Tudj az ellenségekért imádkozni s mentsd őket Isten előtt szeretettel. Ne mondd, hogy emberfeletti, hanem nézz a keresztre. Ha Krisztusban és Krisztusnak akarsz élni, akkor meg kell tanulnod a nehezet is. S minél erősebb lesz benned Krisztus szerelme, annál könnyebb lesz számodra az ellenségért imádkozni.

Még egy szeretetszó hangzik el a keresztfán Jézus ajkáról; „ímhol a te anyád! ímhol a te fiad!” Azokra gondol, akikkel egybefonódott élete. Szívük fájdalma marcangolja az Ő szívét.

A szemeikből gördülő könnyek égetik lelkét. Jövendőjük bizonytalan sötétje előtt sírva áll meg és szól: ímhol a te anyád! ímhol a te fiad!

Hűséges szeretettel fogjátok meg egymás kezét. Míg az élet verőfényében járhattok s boldog ajándékokkal kínálgat együttes sorsotok, becsüljétek meg egymást. Kéz a kézben álljatok egymás mellett s gyakoroljátok a gondoskodó szeretetet. A bizonytalan jövő útjáról vegyétek el egymás lába alól a gond nehéz köveit. Ki tudja, meddig munkálkodhattok egymásért és meddig gondoskodhattok egymásról.

Szélesítsétek ki a gondoskodó szeretet körét. Ha elhagyott, sápadt arcú, rongyokban didergő, éhes árvagyermeket vezet hozzátok az Isten, halljátok meg szavát: ímhol a te fiad! Ha roskadozó, beteg öregeket vezet elétek s szívetekre helyezi elhagyott öregségük gondját: ímhol a te anyád! ne fordítsátok félre fejeteket. Krisztusban marad és Krisztusban él, aki a szeretetben él.

Íme nézd, Krisztus élete egy nagy isteni szolgálat volt. Azért halt meg, mert erre a szolgálatra küldte el a szent Isten. Meghalt mindenkiért, mert az egész emberiséget magához akarta ölelni. Ez legyen a te új életed iránya is! Építsd ki másokért való életedet s vizsgáld meg, vájjon nemcsak önmagadnak élsz-e, áldozol-e életedből, lelkedből, szívedből, akaratodból másoknak is?

Jézus mindenkiért meghalt! Élete kincseivel meggazdagította az emberiséget. Te is csak akkor élsz Krisztusnak, ha örökkévaló igazságait, melyekért a keresztfán meghalt, saját szívedből beviszed az emberi közösségek, mindenekelőtt nemzeted életébe. Mert az emberi közösségek élete, emelkedése vagy hanyatlása is attól függ, hogy tudnak-e Krisztusnak élni, tudnak-e krisztusi igazságokat megvalósítani.

A rettenetes világháború, mintha ég és föld minden hatalmassága levetette volna fékező béklyóját, borzalmas erővel egy új Golgotha-halmot vetett ki magából és odaállította azt vértől ázott, szerencsétlen magyar hazánk földjére. Igazságtalanság, vak gyűlölet, halálát ácsoltak számára és azon megfeszítették szegény magyar édesanyánkat: a magyar nemzetet. Átlyuggatták testét, homlokára szorították a martiromság töviskoronáját, vérért vették, erejét sorvasztották. Kérdezem: látod-e ezt a keresztfát? Sírva, imádkozva megállsz-e ennek a keresztnak a tövénél? Érzed-e, hogy az a hivatásunk, hogy őrt áll-

junk a keresztfára tövén és megtanuljuk a nemzeti nagypéntek intelmeit.

Ránk tekint szenvedő édesanyánk s azt mondja nekünk: bennetek akarok tovább élni. A ti lelketek az én új életem bölcsője, éltetekből kell kivirágoznia jövődicsőségemnek. Átadom nektek erkölcsi kincseimet: megszentelt hagyományaimat, történelmi múltamat, jövődöntő reménykedéseimet. Rátok bízom becsületemet, jellememet, igazságaimat és gyalázatomat. Őrizzétek meg mindezt s dolgozzatok feltámadásomért.

Amint a nemzet nagypénteki keresztfájára függesztem tekintetemet, csudálatos prófétai látomással gazdagodik lelkem. Krisztus leszáll a keresztfáról, vállára veszi saját keresztfáját, azután lassú, nesztelen léptekkel megindul az örökkévalóság útján. Sebeiből csörgedezik szent vére, valahány göröngyre egy-egy csepp ráhull, megszentelődik s minden porszeméből igazságok hősei támadnak. Krisztus szemében kigyúl az élet tüze. Megy, mindig tovább megy. Két keze szórja a szeretet és igazság magvát, úgy halad a történelmi dicsőség, a jövődöntő élet útján. Rátérek Krisztus keresztfájára s tekintetem belevész a húsvéti ég pirkadásába. Csendesesen imádkozom a régi húsvéti éneket:

Krisztus ártatlan bárány,
Ki miértünk megholtat;
A keresztfára oltárán,
Nagy engedelmes voltál.
Viselvén bűneinket,
Megváltottál minket.
Hallgass meg minket,
Oh Jézus, oh Jézus! Ámen.

Elvégeztetett.

(Nagypéntek.)

János 19. 30. „Mikor azért elvette Jézus az ecetet mondja: elvégeztetett! És lehajtván fejét, kibocsátá lelkét.”

Minden utolsóban mélységes tragikum húzódik meg. Sikoltó fájdalom, panaszos elégia, megrázó tragédia. Hasztalan küzdelmében fürgetegként nekirohan a sziklabércfalnak s darabokra zúzza magát vagy halk csendességgel elhalkuló jajszavak közt elalszik, mint szürke borulatban eltűnő árnyék. Halálra sebzetten, velőtrázó sikoltást dob a néma éjszakába vagy csendes sóhajtással búcsúzik, mint a lantról lepattanó húr. Viharvert faként szakad ki a bércorom földjéből és recsegve, ropogva, csattogva zúg alá a feneketlen mélységbe vagy fáradt zizegéssel csendesen elhal, mint az ősz sápadt falombja.

Oly fájdalmas és megrázó ez a szó: utolsó!

Mily fájdalmasan hat reánk az utolsó szó. Hányszor száll felénk az emberi szó, mint egy drága lélek sugárzása. Szavak ruhájában lelket hoz magával, örömet, gyengéd szeretetet, kemény akaratot vagy határozott parancsolást. De egyszercsak a nagy némaság ráteszi kezét az ajakra és akkor elhangzik az utolsó szó. Es az az ajak soha többet meg nem szólal.

Óh mennyire lelkünkbe markol az utolsó tekintet. Hányszor száll felénk szemek sugarán a szív áldott, meleg érzése. Sokszor némán is ékebben beszél minden szónál. Bársonyos tekintetével simogat, fölénk hajol, megcsókol, buzdít, szótlantul esdekel, villámokat cikáz és a harag tüzeiben ég. És eljön az idő: elszáll az utolsó tekintet, mely után több már nem következik. Az a szem soha többet nem nevet. Soha többet nem küld üzenetet lélekből léleknek. Amint kapuja bezárul, meghal benne az élet. Az utolsó tekintet még egy utolsó sugár-fellobbanás, melyen mint ködfátyolos ezüsthídon égbe száll a lélek.

És az utolsó sóhajtás! Ez az életben a végső, utolsók közt a legutolsó. Az arcon már az enyészet rendezi az arcvonásokat, a kihunyó szemek már lecsukódnak s tört rugóju óraként rendetlenül verdes a fájó szív, csak a ziháló lélegzet sejteti még az életet. Mikor azután az utolsó sóhajtás is elrebben, mintha kalitkájából kiszabadulna az aranytollú mesemadár, csendes szárnyrebbenéssel elszáll napfényes hazájába. Ez a legutolsó: az utolsó sóhajtás.

Fájdalmas tragédiák bölcsője ez a szó: utolsó. Emberi szív és elme szerint úgy gondoljuk, hogy vele megáll minden történet. Utána már nincs levés, ez a vég. Mögötte lehet gazdagság, szépség, boldogság, de előtte csak fekete semmiség sötétedik. Nincs folytatás, nincs változtatás és nincs újra kezdés. Az utolsó a befejezést, a véget jelenti. Így gondoljuk emberi szívvel és elmével.

Össze kellene roskadnunk tragikus sorsunk súlya alatt, ha érzésünk és gondolkodásunk felett meg nem nyilatkoznék egy hatalmas harmadik: Isten kegyelme. Nézd a halott erdőt, új lombot hajt tavaszra. Nézd az ősztarolta, lehervadt mezőséget, kikeletkor új élet zöldéi rajta. Az utolsó, csak látszólag utolsó. Nem vész el semmisen, legfeljebb alakot változtat. Az emberi életben sincs megsemmisítő utolsó, mert minden utolsó felett messze magasságban megáll az a csudálatos élethatalom, amit isteni kegyelemnek nevezünk.

Erről az isteni kegyelemről fenséges himnuszokat zeng nagypéntek szent ünnepe. De az isteni kegyelem teljes fenségét a keresztfán elhangzott utolsó sóhajtás foglalja magába: „Elvégeztetett!”

Elvégeztetett!

Három megvilágításban keresem ennek a szónak értelmét. Mit mond az nekünk mint emberi szó, mint krisztusi szó és mint isteni szó.

1. Krisztus elérkezik az élet utolsó, fájdalmas állomásához. Mögötte sötétedik a szenvedés útja. Egy folyton emelkedő, meredek, gyötrelmes út. Most elérkezett a csúcspontra. Mintha az emberekben való csalódás semmivé válnék a kereszt körül őrzöngő, vak indulatú tömeg tombolása mellett. Kajafás és Pilátus előtt megalázták. Beszennyezték isteni méltóságát, kigúnyolták, korbácsolták, úgy bántak vele, mint a gonosztevők söpredékével. De keresztfai kínoztatása minden eddigi gyötrel-

mét meghaladja. Most szegezik a keresztfára. Zuhognak a kalapácsütések és Krisztus kezéhől, lábából patakzik a vér. Felállítják a keresztet s a néptömeg örömujjongással köszönti a halálra ítéltet. Fáradt tekintetét bágyadtan nyugtatja meg a zsi-bongó emberáradaton, de alig talál közöttük meghitt, jól ismert arcokat. Tanítványai szétrebbentek, hívei zokogva elmenekültek.

A gúnyolódok serege pedig megnövekszik. A főemberek és írástudók egészen a keresztfő tövéhez tolakodnak s gúnyolódva kiáltják: egyebeket megtartott, tartsa meg magát, ha Ő a Krisztus, Istennek ama választottja! A fegyverbe öltözött vitézek sem kímélik: ha Te vagy a zsidóknak ama királya, szabadítsd meg magadat! Még a megfeszített gonosztevő' is átkiált keresztfájára: ha Te vagy a Krisztus, szabadítsd meg magadat!

Perzselőn tűz a nap. ínyéhez tapad a nyelve. Lassanként felemésztyődik életerejé. Öntudata el-elröppen, vissza-visszatér, mint végleges búcsúzása előtt a költöző fecskemadár. Szíve felé lopózkodva lassan kúszik a halál.

Megkezdődik utolsó vívódása. De most is minő gyötrelmeket kell végigszenvednie! Akármelyik szegény hajlékba kopogtasson be a halál, a haldoklót utolsó óráiban áhítatos csend veszi körül. Szeretet néz szemébe, gyengéd kezek igazítják párnáját, buzgó imádságok erősítik lelkét. Jézus haláltusájánál vásári lárma tombol, gúnyolódok kacagása hallatszik s durva káromkodás csap fel a kereszthez. A lélek pedig búcsúzkodik a testtől. Mind csendesebb lesz keble zihálása, fáradtabb lesz szívverése, megtört fényű szeme nézése. Egyszerre csak csendesen sóhajt: „Elvégeztetett! És lehajtván fejét, kibocsátá lelkét.”

Elvégeztetett egy áldott élet értünk való szenvedése. Elvégeztetett Jézus kínoztatása és halála. Isten keze megpihent fáradt, zakatoló szíven és lefogta álmra szeretetről beszélő két szemét.

Odaállunk ahhoz a kicsi embercsoporthoz, mely sírva függeszti a halott Krisztusra szemét és csendesen elimádkozzuk szívünk hálaénekét:

Óh fő, vérző sebekkel
Meggyötrött, megrakott!
Fő, szúró tövisekkel
Megkoronáztatott!
Óh fő, előbb oly ékes,
Most olyan megvetett:
Végy tőlem, óh szentséges,
Hálát s dicséretet!

Erről a háláról el ne felejtkezzünk sohasem!

Jézus keresztfáján élet és halál találkoznak. Amint szenvedését és halálát nézzük, megsejtjük, hogy az életet és halált a természet kapcsolatán kívül láthatatlan belső kapcsolatok fűzik egybe. Ennek a viszonynak van belső logikája, egymásból folyó, egymásra utaló törvényszerűsége. Maga a halál lehet a bűn által megrontott természet törvénye, de a halálnak mégis csak az élet lelkiülete, az élet iránya ad határozott jelleget. A halál sötét valóságán mindig kirajzolódik az emberi élet képe és értéke. Más az istenfélő ember és más az istentagadó halála. Nyugodtan lépi át az Örökkévalóság kapuját, kit munkás, tiszta élet, vallásos érzés, tiszta lelkiismeret kísérnek. De marcangoló kín annak búcsúzása, ki minden kincsét földi göröngyökbe temette s kikacagta az örökkévalóságot és az Úr ítéletét.

Gyötrelmesebb szenvedése és halála senkinek sem volt, mint Isten Fiának. És mégis isteni békesség öleli körül. Mintha selyempárnán nyugodnék szent feje s gyengéd kezek tartanák átölelve kemény keresztagyán. Es elalszik egy csendes sóhaj-tással. Halála nyugodt, békességes, mert Istené volt az élete. Lelkét erős szárnyak viszik az ég felé: hívő élete és élő hite. Keresztfára vetett ágyában nyugodtan hal meg, mert hűséges kötelességteljesítés, hivatásának teljes betöltése után várja a halált. Tiszta lelkiismerete párnáján pihen feje, azért mondja csendes nyugalommal: elvégeztetett! Tudja, hogy a halál kapujánál Isten várja s átvezeti az örök dicsőségbe. Ezért mondja oly szent nyugalommal: elvégeztetett!

Nagy életbölcsestéget hirdet ez az emberi szó: elvégeztetett! Hozzád is eljön a halál. Elnémulnak örömekeid, kezedből kiesik a munka eszköze, válladról földre csúszik a fájdalom keresztye. Egyszer majd a te szíved is mind lassabban ver, elhallgat, ki-kihagy, újra kezdi, mint az elromlott óramű, azután egyszer csak végleg megáll. A te életedben is lesz egy szó, egy tekintet, egy sóhajtás, melyről majd azt mondják: ez volt az utolsó. Akár messze, akár közel legyen ez a pillanat, készülnöd kell rá lelkiismeretesen. Minél komolyabbnak tart az ember valamit, annál lelkiismeretesebben készül rá. A halál nagyon komoly dolog, hiszen a komoly dologról szoktuk mondani, hogy halálosan komoly. Vedd komolyan a halált! Készülj a halálra!

Nézz a Krisztus keresztyére s tanuld meg Tőle, hogy a halál arcvonásait az élet rajzolja meg. Életed irányító szellemé-

től, életed lelkétől függ halálod. Halálos ágyadhoz elkísér egész múltad. Meghalt és élő emberek árnyai lebegnek körülötted. Emlékezed kriptájából életre kelnek régefejtett történetek. Végigélsz régi eseményeket, régi elhatározásokat, régi küzdelmeket. Elkövetett bűnök nyújtogatják feléd csontkezűket s elmulasztott kötelességek égető parazsat vetnek lelkiismeretedbe. Rádtekint Jézus töviskoronás arca: miért utasítottál el magadtól? Óh bizonynal, gyötrelmes a halál, ha bűn, mulasztás, önző és hitetlen élet kísérenk a sötét gyászkapuhoz. Ilyenkor nem a halál, hanem az élet rabolja el a lélek nyugalma, a bűnös, értéktelen, hitetlen élet teszi borzalmassá a halál arcát. Oh, milyen gyötrődve, félve, reszketve mondja ilyenkor az ajak az utolsó szót: elvégeztetett!

De minden gyötrelmessége mellett is szelíd arcával tekint reád a halál, ha tiszta, becsületes, istenfélő, hasznos élet után állsz meg előtte. Krisztus lelkének a nyugalma sugárzik a halál arcából, ha Istenbe vetett hittel s kegyelmet kérő imádsággal lépsz eléje. Ilyenkor a halál a küzdelem és életmunka megszűnését, az öröm és szenvedés végét, a szeretet és Istenhez készülés befejezését jelenti. Egy csendes, békességes szót jelent: elvégeztetett!

A halál aszerint veszi fel félelmetes, avagy békességes arcát, hogy milyen viszonyban állsz Jézushoz. Tanulj életbölcséséget néhány ember halálából.

Augustus, a hatalmas római császár, kinek uralkodását nagy alkotásai hirdetik, érzi a halál közeledését. Fehér tógája hullámosan eső ráncait szolgálkezekkel eligazíttatja. Kézitükröt vesz kezébe. Elsimítja arcvonásait s hajának gyérülő fűrtjeit. Azután felolvasó szolgáljával egy vígjáték epilógusát olvastatja s arra kéri a halálos ágyát körülvevő alattvalóit, hogy tapssal jutalmazzák, ha jól játszotta élete utolsó szerepét.

Ilyen annak a halála, ki nem ismeri Jézust. Nincs magába szálló gondolata. Nincs sejtelmes várakozása. Nincs számadása.

Voltaire, a nagy francia író, a keresztyén egyház egyik legnagyobb ellensége volt. Munkáiban állandóan gúnyolta Istent, támadta a vallást s azt a célt tűzte maga elé, hogy Jézust megsemmisítse. Mikor azután utolsó betegsége ágybadöntötte s megérezte a halál fagyasztó lehelletét, egyszerre összeomlott lelkében minden. Kétségbeesve nyújtja ki kezét, de nem talál segítséget sehol sem. Lelkiismerete marcangolja, a halálfélelem

megfagyasztja szívét. Álmatlanul virraszt éjszaka, rémeket lát nappal. Ezerszer megátkozza önmagát és barátait. „Elhagyott engem az Isten, elhagytak az emberek!” Orvosának vagyona felét igéri, ha hat hónapra meghosszabbítja életét. Mikor azután meghallja, hogy annyi ideig már nem élhet, kétségbeesve mormolja: akkor elvesztem! Rettenetes lelki kínok közt, álmatlanul fetreng s megriadva érzi, hogy szívében bizonyossá válnak azok az isteni igazságok, melyeket egész életében durván tagadott. És ekkor halálos verejtékben, eltorzult arccal, sírva, könnyörögve, önmagát tépve egy név sikolt ajkán szüntelen: Jézus! Jézus!

így hal meg Jézus ellensége.

Azután állj meg Luther Márton halálos ágya mellett. Imádkozó lélekkel várja Isten követét. Szíve nyugodt, lelkében békesség honol. Boldog megnyugvással mondja: Atyám, a Te kezembe ajánlom lelkemet! Azután háromszor elimádkozza az evangéliom rövid summáját: Úgy szerette Isten e világot, hogy az Ő egyszülött Fiát adá, hogy minden, valaki hiszen Ő benne, el ne vesszen, hanem örökéletet vegyen. Azután csendesen visszaadja lelkét Teremtőjének.

Végül állj meg ismét Krisztus keresztfája alatt. Nézd utolsó harcát, nézd békességes halálát! Tanuld meg Tőle, hogy ez az emberi szó: elvégeztetett! csak annak ajkáról szállhat el egykoron, ki Benne élt, Vele élt és bízott az Ő megváltó halálában.

2. Jézus utolsó sóhajtása: elvégeztetett! krisztusi szó. Ez a krisztusi szó azt jelenti, hogy Jézus elvégezte a megváltás nagy munkáját. Betöltötte azt az Isten-adta missziót, amelyért Isten a földre küldötte, amely egyedül az Ő ártatlan szenvedésével, vére hullásával és halálával volt elvégezhető.

Nem ünnepsz igazán nagypénteket, ha Krisztus keresztfája alatt nem veszed ajkadra a legelső és legtermészetesebb kérdést: miért kellett Krisztusnak meghalnia? Miért kellett mennyből földre jönnie, miért kellett elszenvednie a megaláztatás hosszú sorát? Miért kellett vérrel, könnyel áztatnia élete útját, miért kellett a Golgothán rettenetes kínok között meghalnia?

Már az iskola padjaiban megtanultuk a feleletet. Azóta százszor és ezerszer hallottuk. Es mégis rút hálátlanság lenne, ha nagypéntek ünnepén Jézus keresztfája alatt újra bizonyágot nem tennénk az Ő szenvedése és halála igaz okairól. Ma is el kell mondanunk a próféta szavával, hogy a mi betegségeinket viselte, a mi fájdalmainkat hordozta, megsebesítettett a mi bü-

neinkért, megrontatott a mi vétkeinkért. Elmondjuk újra, hogy a mi bűneink büntetése volt rajta és az Ő sebeivel gyógyultunk meg. Mint juhok eltévelyedtünk, de Ő eljött a mi megmentésünkre. És az Úr mindnyájunk betegségét Őreá vetette!

Eljött, hogy megmentse a leghatalmasabb isteni kijelentést: az emberi lelket. Ez az örökkévaló érték Jézus nélkül menthetetlenül elveszett volna. Elveszett volna, mint a tengerbe vetett drága gyöngy, mint a porba taposott drachma, amelyen elhomályosodott az értéket adó királyi kép. Összecsapott volna felette a kárhozat, ha nem jön el az egyetlen szabadító. Ennek az örökkévaló léleknek megváltására jött el a megváltó Krisztus. Bűnt nem tett, álnokság szájában nem találtatott, mégis szenvedett. Szeretetlenben és igazságban élt, mégis keresztre hurcolták. Mivel sem szenvedése, sem halála nem volt gyarló természetének avagy bűnös életének következménye, azért lehetett szenvedése és halála megváltás számunkra. Erről a megváltói munkáról mondja Jézus utolsó sóhajtásában: elvégeztetett!

Nagypéntek ünnepe egy hálaadásban szentesülő boldog ujjongás. Sírva, de egyszersmind boldogan állunk a keresztfátővén, mert Jézus a mi lelkünket keresi, a mi lelkünket menti át az örökkévalóságba.

De ugyanakkor nagypéntek ünnepe egy bírói vádolás. Nézd a keresztfán szenvedő, halállal küzdő Krisztust és értsd meg, hogy érted szenved és érted hal meg. ismerd meg bűneidet és a megváltásban ismerd meg a Megváltó Krisztus szeretetének nagyságát.

A modern emberek közt nagyon sokan úgy érzik, hogy nekik nincsen Megváltóra szükségük. Vájjon nem mondd e te is, hogy becsületes, munkás életed nem szorul Jézus megváltására? Életedből kiküszöbölöd a bűnt. Erkölcsi törvényekkel önmagadat szabályozod és sem a társadalom, sem az állam erkölcsi rendjével nem kerülsz összeütközésbe. Kötelességedet teljesíted. Szeretetlenben élsz. Védelmesz az igazságot, igyekezel embertársaidnak hasznára lenni. Jóigyekezettel szolgálod a nemzet és az emberiség ügyét. Elfogadod Jézust az emberiség egyik legnagyobb tanítómesterének. A meggyőződésükért meghaló vértanuk közt is első helyre állítod. De Megváltóról tudni nem akarsz.

A modern felfogással szemben a régi, de örökkévaló írásintéseit írom lelkedbe. Pál apostol szól először hozzád: minde-

nek vétkeztek és az Isten dicsőségétől elmaradtak (Róma 3. 23.) Azután János apostol szól hozzád: ha azt mondjuk, hogy nincsen bűn mibennünk, magunkat csaljuk meg és nincs igazság mibennünk. (János I. 3. 5.)

Igazsággal ítéld meg önmagadat. Ismerd meg, hogy az emberi természetet megrontotta a bűn és ha mindent elkövetnénk is a törvények betöltésére, akkor is haszontalan, rest szolgák maradnánk csupán. Nincs közöttünk igaz egyetlen egy sem. Nem állhatunk meg Isten előtt, hanem csak Jézus kezét fogva. Le kell törölnünk ajkunkról az önigazság hivalkodó beszédét és meg kell tanulnunk a Golgothán elhangzott alázatos szívű imádságot: Emlékezzél meg Uram én rólam!

Áldott legyen Isten, a mi örökkévaló mennyei Atyánk, hogy úgy szerette ezt a világot, hogy még az Ő egyszülött Fiát is váltságul érte adta! Áldott legyen a szenvedés és a halál felett győzedelmeskedő Krisztus, aki befejezte a megváltás szent munkáját ezzel a krisztusi szóval: elvégeztetett!

3. Ez a szó: elvégeztetett! mint hatalmas isteni szó zendül felénk. Ez pedig azt jelenti, hogy a golgothai tragédia utolsó akkordjai egy nagy, szent isteni ámenbe olvadnak. Azt jelenti ez a szó, hogy a szent Isten kiengesztelésül elfogadja Krisztus áldozati halálát és újból kegyelmébe fogadja az embert. A kereszten elhangzó utolsó sóhajtásban ez az isteni ámen. Ezt a szót is meg kell hallanod, mert ez a szó a Krisztus vérével írt megváltási okmányon Isten elfogadási nyilatkozata.

Szálljon lelkedre Krisztus keresztyéről csendes, áldott béke. Ismételd el a nagy apostol boldogító szavát: megigazolunk ingyen az Isten kegyelméből a Jézus Krisztusban lett váltság által. (Róm. 3. 24.) Azután magasztald azt az isteni kegyelmet, amely a Krisztus váltságát elfogadja.

Elvégeztetett! Ez az isteni szó azt jelenti, hogy Isten Jézus megváltói halálával állandóan munkálja világteremtő művét.

A megváltó halálban rejlő örökkévaló erővel felemeli az embert és emberiséget és isteni programjának szolgálatába állítja.

Hiába viszik Jéms keresztyét a templomokba. Személyének és megváltó halálának jelentőségét nem zárhatják falak közé. Jézus az egész emberisége. Örökké élő személye, életéről, tanításáról, meggyőződéséről való vértanúi bizonyágtétele az isteni igazságok örök harcosává avatják.

Mikor elhangzik ajkán az utolsó sóhajtás: elvégeztetett! természeti jelek hirdetik az esemény világtörténelmi jelentőségét. A templomban kettéhasad a kárpit és szabaddá válik az isteni kegyelmet jelképező frigyládához az út. Gyönyörű szimbolizálása a megváltói halál vallási jelentőségének. De ugyanekkor hatalmas jelek hirdetik Jézus halálának az emberiségre vonatkozó hatását. Elhomályosodik a nap, megrendül a föld, megrepedeznek a kősziklák. Lehull a sírok zára, koporsóból kikelnek a halottak, elindulnak a szent városba s megtelik ajkuk Isten dicséretével. Hatalmas erővel hirdetik ezek a jelek, hogy Jézus halála egy olyan világtörténelmi esemény, amely megváltoztatja az egész emberiséget s halottakat és élőket isten munkás szolgálóivá avat.

Ez az isteni szó, mint örökkévaló végezés végigzúg a világon és megérteti az emberiséggel, hogy a megváltott emberi lélek az emberiség legnagyobb értéke. Ez a lélek származásánál fogva Isten bélyegét hordja magán, rendeltetésénél fogva pedig Isten világépítő programját szolgálja. Mikor Jézus ajkáról elhangzott ez a szó, egyetlen ember sem állott büszkén, vagy tétlenül Krisztus keresztfája alatt. Térdre roskadva, mellüket verve heverték a föld porában mindannyian. Még a halottak is feltámadtak, még azok is új énekkel dicsőítették az Istent.

Te sem állhatsz tétlenül a golgothai keresztfá alatt. Nem elég, ha nézed Jézus szenvedését és egyszerűen tudomásul veszed halálát. Nem elég az sem, ha Krisztus áldozati halálával befejezettnek látod megváltásod ügyét s nem gondolsz arra, hogy rád még sok és nehéz kötelesség vár. Át kell venned Jézus halálának kincseit! Fogadd lelkedbe az örökkévaló kincseket, melyekért élt, szenvedett és vértanúi halált halt. Építsd bele azokat eleven kövekként világnézetedbe és szállj értük elszánt, kemény harcba. Legyen szent előtted a lélek s annak örökkévaló értéke. Saját életedben is, embertársaid életében is. Azután legyen szent előtted a lélek isteni eredetéből és az embernek Istenhez való viszonyából származó minden jog és minden igazság. Legyen előtted szent saját vallási meggyőződésed, erősítsd és gazdagítsd azt. Azután küzdj az igazi szeretért, az igazságért, a testvéri egyetértésért!

Legyen mindehhez hited és bátorságod! Ne csak nézd Krisztus szenvedését, hanem szenvedj érte te magad is. Ne

csak nézd Krisztus keresztjét, hanem vedd válladra és hordozd hittel, erős akarattal, diadallal!

Egy régi legenda beszéli, hogy Péter apostol kínzó keserűséggel szívében elhagyta Rómát. A szent város palotásorai lángtengerbe temetkeznek, pusztító tűz nyaldossa a márványoszlopos, büszke palotákat. Egetrázó rázkódással összeomlanak nagy idők alkotásai s a füstölgő romok közt megsemmisülnek a tudomány és művészet remekművei. Szikraesővel teleszórt fekete füstfelhő úszik a pusztuló város felett, olyan mint egy nagy halotti szemfedő. Ezt a pusztulást látja az apostol a lelkek világában is. Meghálnak az ideálok, trónusra kerül az erkölcstelenség s a haldokló kornak homlokán megjelenik az eszménytelenség bélyege.

Az apostol szívében meginog a hit. Könnyező szemekkel, megkeseredett lélekkel elindul.

Elhagyja már az appiai kaput. Messze kanyargó árnyas fasorban viszik lábai. Háta mögött a messze világító égő város, mint egy tűzbe merülő hatalmas ravatal, a feje felett úszó fekete felhő, mint lelkének sötét, nagy bánata.

Egyszerre csak hirtelen fényesség támad előtte. Mintha nem is földönjáró, hanem égből alászálló tünemény lenne, csudálatos jelenség lép eléje. Szeme könnyén át nézi, mégis megismeri. Ezer ember között is, mindig megismerné. Azt az arcot, azokat a szemeket elfelejteni sohasem tudná. Mintha villámütés érné, egész valójában megrendül, aztán hirtelen odarohan Hozzá, lábaihoz rogy, térdét öleli, ruháját csókolja és sírva, könnyörögve kiáltja: Domine, quo vadis? Uram, hova vándorolsz?

Jézus tekintete megnyugszik az apostolon. Hallgat egy ideig, aztán csendesén válaszol: te elhagytad népemet, elhagytad városomat, ledobtad válladról keresztemet. Megyek, hogy azt felvegyem és továbbvigyem. Megyek, hogy másodszer is meghaljak a keresztfán.

Az apostol felkel a föld porából, megfordul és visszamegy az égő városba. Előtte a vértanúság veszélye, mellette a gyötrelmek és kínzások éjszakája. De megy csüggedetlenül és görnyedve, de bátran továbbviszi a keresztet.

Ez a legenda. Nem is csak legenda, hanem örök isteni igazság és Örök emberi kötelesség szemléltetése. Krisztus keresztjét akkor érted meg igazán, ha a megváltói halál és isteni kegyelem örök szimbólumán kívül meglátod benne az isteni

életakarat és életkövetelés örök emlékeztetőjét. Isteni kegyelmet, isteni szeretetet hirdet, de ugyanakkor örökkévaló isteni igazságok szolgálatát követeli.

Emeld fel tekintetedet Krisztus keresztségére és nagypéntek napján mondj egy csendes fogadalmat: nem hagyom el örhélyemet, nem tagadom meg kötelességemet, nem dobom le vállamról keresztemet! Megyek kötelességem útján, dolgozom az igazságért, szenvedek az erényért és igaz életért! Indulj a keresztfá tövétői kereszttel válladon, Krisztus erejével lelkedben, Isten kötelezésével szemed előtt. Ámen.

Az élő Krisztus.

(Húsvét.)

Lukács 24. 1—6. „A hétnek első napján kora reggel a sírhoz ménének, vivén az elkészített fűszer-számokat és némely más asszonyok is velük. És a követ a sírról elhengerítve találák. És mikor bementek, nem találák az Úr Jézus testét. És lőn, hogy mikor ők e felett megdöbbenének, ímé, két férfiú áll a melléjük fényes öltözetben: és mikor ők meg-rémülvén a földre hajták orcájokat, azok mondának nékik: mit keresitek a holtak között az élőt? Nincs itt, hanem feltámadott: emlékezzetek rá, mit beszélt néktek, még mikor Galileában volt.”

Rettenetes álmokkal kínzó éjszaka után megnyugtató, szinte gyermekies boldogságot jelent, mikor az első napsugár megbontja az ég sötét fátyolát. Az éjszaka barlangjából riadtan menekülnek az ijesztő rémalakok s eltűnnek, vagy a való világításába kerülnek aggodalmaink. Ugyanezt a csudálatos boldogságot érezzük, mikor a húsvéti hajnal szétűzi nagypéntek vigasztalan éjszakáját. De örömünk nagyobb, még sokkal, sokkal nagyobb, mert a nagypéntekhez kapcsolódó gyász és rettenetesség nem képzelet, hanem komoly, megrázó valóság. Nem képzelet, hanem valóság Krisztus halála s mindaz a remény-összeomlás, vágymegsemmisülés, ami az Ő életével együtt összeroskadt. Húsvét egy nagy örömujjongás, mert új isteni beavatkozás szüntette meg nagypéntek gyászát s isteni kegyelem bon-togatta ki belőle az élet hajnalhasadását.

A húsvéti sírhoz kell eljutnunk. Sokan nyugodt, derűs érzéssel, emelt fővel indulnak el a nagypénteki sötétségből Jézus sírjához. Jól tudják, hogy angyalszózat ezt az ígét hirdeti nékik: „Nincsen itt, feltámadott!” Üdvösségük kérdése tehát megoldást nyert. Szívük semmi különös ünnepi átalakulást nem érez. Ha lelkükben rezeg is még a gyászos történet hatása, mégis boldogan gondolnak a nagypénteki gyász elmúlására s hálaadással áldják Isten gondoskodó jóságát. Ennyi az egész.

Szinte azt mondhatnám, hogy ezek az emberek nem is mennek, hanem minden fáradozás nélkül egyszerűen megérkeznek Jézus sírjához. A menés erőáldozást, fáradozást jelent, ez pedig náluk nincsen meg. Megérkezésük nem eredmény, hanem egy egészen különálló, előzmény nélküli életfüggvény.

A húsvéti sírnak vannak azután másféle zarándok vándorai is.

Reszketős lábakkal, könnyben égő szemekkel gyalogolnak Jézus sírjához s szívük halványfényű oltártűzével világítják a sírhoz vezető utat. Lelküket még most is Jézus szenvedése és halála tépi, szívüket a bűntudat keselyű-madarai véresre marcangolják. Arcukon feldereng ugyan a húsvéti sírből kiáradó fényesség, de annak alapszínét is nagypéntek gyásza adja meg. Ezek az emberek nemcsak megérkeznek, hanem a megérkezésért küzdenek és szenvednek is.

Kinyújtom kezemet s azt mondom: ezeket az égő szívűeket kövessétek! Csak ezekkel az érzésekkel juthatok el Jézus sírjához! Mert húsvét öröme nem egyszerű, hanem összetett érzés. Nemcsak húsvét diadalmas örömétől kapja ragyogását, hanem nagypéntek fekete ércfényétől is. Húsvét nagysága nagypéntek mélységéből emelkedik ki. Jelentősége nagypéntek rettenetességéből nyer magyarázatot. Nem érthetjük meg, hanem csak nagypéntek által. Nem örülhetünk neki, hanem csak nagypéntek fájdalmával. Nem juthatunk Krisztus sírjához, hanem csak a golgothai kereszt mellől. Ezt az igazságot a nagy apostol így fejezi ki: „Ha Vele együtt meghaltunk, Vele együtt fogunk élni is. Ha tűrünk, Vele együtt fogunk uralkodni is; ha megtagadjuk, Ő is megtagad minket.” (II. Tim. 2, 11—12.)

Ez a húsvéti sírhoz vezető lelki út. Vájjon ezen az úton indultál-e el és ezen az úton érkeztél-e el a templomba? Ne felejtsd: ha nem volt nagypénteked, úgy nem lehet húsvétod. Csak annak ragyog fel húsvét hajnala, aki nagypéntek fájdalmát végigszenvedte. Azért a könnyelmű, felületes lelkek húsvéti újjongásába belekiáltom ezt az éles szót: térjete vissza nagypéntekhez, hogy elérkezhesetek húsvéthoz!

Húsvét jelentőségét rendesen az üres sírral s az angyal eme szavaival szemléltetik: nincsen itt, feltámadott! De húsvét jelentőségének teljességéhez szükséges a másik angyali üzenet megértése is: Jézus él, de ne keressétek a holtak között az élő! Az első angyali üzenet húsvét diadalmas örömét zengi s

a feltámadás örvendetes tényét közli az emberrel. De a második angyali izenet messzebb vezet. Megsejteti Jézus feltámadásának következményét, megmutatja a feltámadott Jézus életmunkájának irányát. Azért támad fel, hogy az élet számára éljen. A feltámadás tényével szemben némelyek megelégedsznek azzal, hogy azt örvendezve, egyszerűen tudomásul veszik. Hány ember húsvéti ünneplése merül ki ezekben a könnyen megszerezhető¹ és épp oly könnyen elveszthető érzésekben! De a másik angyali szózat az élet számára feltámadott Krisztusra mutat s egész valónkat átható, nehéz emberi kötelességeket helyez lelkiismeretünk küszöbére. Ne engedjük a holtak között megsemmisülni az élet Krisztusát, hanem keressük Őt életvalóságokban s mint életet vigyük bele az élet zúgó vizeibe.

Ne keressétek a holtak között az élő! Ez az evangéliom egyik leghatalmasabb és legmegrázóbb isteni intelme. Ez pedig azt jelenti, hogy Jézusnak élő személyiséget és élő elvet kell jelentenie minden ember számára. Az egyes embernek új életközösségbe kell lépnie az örökkévaló Istennel. Ennél a viszonynál Jézus élő személy, nem pedig holt fogalom. A anyaszentegyházban Jézusnak élő fundamentummá kell változnia! Ne száradjon tehát holt dogmává, vagy léleknélküli szertartási formává. Az emberiség életében Jézusnak éltető és elevenítő, lüktető és állandóan munkálkodó elvé kell válnia! Ne zsugorodjék tehát üres fikcióvá és csengő, tartalom nélküli emberszólássá!

Ne keressétek a holtak között az élő!

1. Hajnalébredés előtt, még az éjszaka szürke árnya borong a mezők felett s a pihenés még gubbaszkodva örködik a szunynyadó munkanap ágyánál, mikor néhány kegyes nő elindul Jézus sírjához. Lelkükben több az érzés, mint ajkukon a szó. Keveset beszélnek, azt a keveset is suttogva mondják. Hangjukban megremeg szívük s emlékezésük csendes zokogásba fullad.

Embert siratnak és Istent temetnek. Szívükbe zárták Jézus nemes lényét. Szerették jószívéért, áldott, meleg lelkéért. Jobbnak tartották a legjobbnál, bölcsebbnek a legbölcsebbnél. Szerették velük éreztetett jóságáért. Ha emberileg nagyra, szépre, nemesre gondoltak, akkor gondolatban Őrá tekintettek. És íme mind ennek vége. Boldog együttlétük röpke álom csupán. Áldott lelkének meleg tüze kihamvadt. Meghalt a keresztfán és immár csendesen pihen sziklasírjában. Hallgatagon, csendesen mennek a kegyesszívű asszonyok s embert siratnak.

És Istent temetnek. Nekik Jézus több volt egy tökéletes embernél. Vallásos hitükkel kapcsolódtak isteni személyébe. Reménykedő szívvel Isten küldöttjét ismerték fel benne és hittek benne. Bölcs tanításában, csudatevő erejében Isten hatalmának ragyogását látták és hittek benne. Nem lehet közönséges ember, nem vehet felette győzelmet a mulandóság! Szava előtt meghódol a betegség, nyomor, bűn és halál, meglássátok Ő Isten fia s az örökélet királya!

És íme, meghalt a keresztfán, kihűlt testét vigyázva leemelték, fehér gyolcsba takargatták s az éjszaka sötétsége oltalmában elrejtették. Most viszik néki a kegyelet balzsamos adóját. Óh, de mi ez az áldozat szívük összeomlott oltárához képest.

Az üres sírban angyalszó szól hozzájuk: mit keresitek holtak között az élő! Nincsen itt, feltámadott!

Jézus feltámadása a keresztyén egyház nagy diadal-ünnepe. Jézus sírjában vele együtt el van temetve az anyaszentegyház élete, lelke, hivatása és igazsága. Vele együtt el van temetve az emberi lélek örökkévalósága s az emberiség jövője. Megmerevedett, halott kezében tartja az örökélet kékszirmú virágát, mely megnyithatja az örökkévalóság kapuit. A sírról elgördített sziklakő Jézus diadalmas feltámadását hirdeti. Ez az élő Krisztus az anyaszentegyház örökkévaló fundamentuma. Ezen épül fel, ezen áll és munkálkodik az anyaszentegyház.

Ha Krisztus nem támadott fel, akkor alapjában megrendül az egész anyaszentegyház. Akkor az örökkévaló Krisztus, mint egy rejtett földindulás, megrázza a hatalmas dómokat s a büszke oszlopsorokra épített templomi csúcsíveket. Összedönt és értéktelen romhalommá tesz mindent, amit vallásos érzés és Istent kereső gondolat valaha is megteremtett. Ha Krisztus nem támadott fel, akkor döntsük szét templomunk oltárát, mert akkor csak bűn van és nincsen bűnbocsátó isteni kegyelem. Akkor törjük össze a templomok szószékeit, mert akkor hiábavaló a mi prédikálásunk és hiábavaló a mi hitünk is. Ha Krisztus nem támadott fel, akkor némuljon el a koporsó mellett a vigasztalást hirdető emberszó. Akkor öltözzetek meghasogatott ruhába, öntsétek könnypatakba fájdalomokat, akkor sirjatok, jajgassatok, mert a halál örökhalál, a búcsúzás örök elválás és nincsen, nem lehet viszontlátás. Ha Krisztus nem támadott fel, akkor gúnyoljátok ki az erkölcsi törvény szerint élő balgatag embert s kacgadjatok az erény szeme közé. Akkor a legnagyobb életbölcse-

ség ez marad: együnk és igyunk, holnap úgyis meghalunk. Ha a Krisztus nem támadott fel, akkor hurcoljátok a szenvedés keresztjét sírva, átkozódva, célt nem látva, vigasztalást nem remélve, mert akkor hiányzik az élet értelme!

De csak néhány napon át gyötörtek ezek az ólomsúlyu gondolatok. Csak néhány pillanatig néztük nagypéntek gyászán keresztül lelkünk, egyházunk és életünk sorsát. Isten kegyelmes volt: Jézus él, feltámadott! Feltámadása egyházunk romolhatatlan alapja. A halál felett diadalmaskodó élete a hívő lélek boldogságának és üdvösségének kiapadhatatlan forrása.

Ma újból megzendül az intés: „Ne keressétek holtak közt az élő!” Örök hivatása az anyaszentegyháznak, hogy az élő Krisztust hirdesse s az élő Krisztushoz vezesse a gondjaira bízott leikeket. Temploma legyen az élő Krisztus szentháza, ne pedig a halott Krisztus sírboltja. Az egyház tanítása ne legyen a Krisztus halotti takarója, hanem az élő Krisztus örökké zengő kijelentése. A vallási szertartások ne legyenek üres külsőségek, a vallásos élet ne legyen Krisztus halotti arca, hanem legyen az élő Krisztus vallásos cselekedetekben való imádása, a vallásos lélek természetes hódolása a feltámadott Krisztus előtt.

Ne keressétek holtak között az élő!

2. Jézus feltámadása az emberiségnek is örökkévaló értéket jelent. Jézus a világtörténelem örökkéélő, örökkévaló hatalmassága. Az emberiség legerősebb és legéltetőbb ereje. Egy örökkévaló világtörténelmi elv. Az emberiség fejlődésének örökkévaló feltétele és biztosítója.

Még a leghatalmasabb költői és tudósi képzelet sem tudná megmondani, hogy milyen korszakok vártak volna az emberiségre, ha Jézus a halálban megsemmisült volna. De azért meg tudjuk állapítani, hogy a világtörténelem folyamán sem ember, sem eszme nem hatott olyan gazdagítóan az emberiségre, mint a Megváltó személye és az általa képviselt keresztyénség eszméje. Halálból való feltámadása, személyiségének és eszméinek örökkévaló diadalát hirdeti. Az emberiségre való vonatkozással is elmondhatjuk, hogy Jézus nincsen a holtak között, hanem ma is a világtörténelem országútját járja s élő lelkével életre, fejlődésre vezeti az emberiséget. Évezredek maradnak mögötte. Es Ő Istenküldötte lánglelkekkel, a kereszt táborába gyűjtött embertömegekkel, népek és nemzetek közt munkálja örökkévaló világtörténelmét. Sokszor ujjongva ismerjük fel lelkének nyo-

mait, máskor megdöbbenve, hitetlenkedve állunk meg a történelmi alakulások előtt. De azért mindig érezzük, hogy Jézus a világtörténelem lelke, hogy benne él és általa dolgozik Isten világtörténelmi programja.

Kilépett sziklasírból s új világot teremtett a régi romjain. Az emberiség való és hazug értékei közül kimentett egy elfelejtett, eltaposott, leigázott értéket: az emberi lelket. A hamu halotti takarója alatt szunnyadó emberlélekben meggyújtotta az Örökkévalóság isteni lángját. Megnyitotta az ember szemét a lélek világa számára s megmutatta néki az igazi ember hivatását. Felszabadította az emberi méltóságot. Népek, társadalmi osztályok, kulturális és szociális különbözőségek felett megteremtette a leghatalmasabb összetartó erőt: a közös emberi hivatást. Végigment az élet nagy piacán s a vásári árucikkek közül kimentette a Máriákat és Magdolnákat, a női méltóságot s megmentette a nőt önmaga, a történelem és az örökkévalóság számára. Az élet szűkre szorított határát kiépítette. A mulandó földi élet felett megmutatta az örökkévalóság végtelen gazdag világát. Két szárnyat adott az emberi léleknek: a tudást és a hitet. Megtanította büszke sasként merészen repülni, hogy beszállja az ismeret végtelennek látszó és mégis korlátolt világát, hogy azután felemelkedhesek az örökkévalóság végeláthatatlan világába, melynek boldogító gazdagságát emberi szív felbecsülni nem képes. Átformálta az egész emberi életet. Megteremtette az ember belső életét s megadta annak igazi tartalmát. Összhangba hozta egymással az ember külső és belső életét s megadta életboldogságát az Istennel való harmóniában.

Hasztalanná válik ajkunkon minden szó, mert az élő Krisztus elvégezett történelmi munkáját a leghatalmasabb emberi beszéd sem tudja elmondani!

Korunk egyik nagy tudósa egész életmunkáját azon kérdés megoldására szenteli, hogy vájjon az emberiségnek van-e fejlődése? Az emberiség életének egészen sajátzerű tanulmányozása után azon eredményre jutott, hogy a világtörténelem nem egységes folyamat, hanem egyes, önálló mozaikrészekből álló alkotás. Nem egy széles mederben hömpölygő életfolyam, hanem különböző népek, különböző korszakok kultúrájában megnyilatkozó részletélet. Leverő fájdalommal mondja, hogy szomorú korszakunk egy haldokló kultúra ravatalánál áll. A mi nyugati kultúránk elerőtlenedett, kiélte magát. Az emberiségnek, az

embernek immár semmit sem nyújthat. Ez a nyugati kultúra is magában hordozza az összes kultúrák végzetét: megtette az emberiség hegycsúcsa felé a meredek utat és most feltartóztatlanul zuhan alá. Megemészti önmagát és elpusztítja jövőjét, mint a mithosz Kronosz istene saját gyermekeit.

Ezzel a leverő világfájdalommal szemben a húsvéti sírra mutatok. Isteni erő elgördítette annak szájáról a nehéz sziklakövet. Ha ez a sziklakő ottmarad Jézus sírján, ha Jézus a halál hatalmában marad, akkor igenis siránkozhatnánk az emberiség jövője felett s megállapíthatnánk az emberiség küzdelmének hasztalanságát. De Jézus él, feltámadott! Mint a világtörténelem hatalmas eleteive, benne él a világtörténelem sodrában. Mint örökké élő személyiség a világtörténelem országútján jár s nagy történelmi korszakokban, hatalmas nemzeteknél, kicsi népeknél állandóan munkálja örökkévaló programját. Nem kell mindig nagy alkotásokat keresni! Krisztus lelke az élet észrevétlen, állandó formáló tényezői közé tartozik, mely mindig és mindenütt munkálkodik s hatása alól nem szabadulhat semmisen. Azután nézd meg hódítását. Figyeld meg terjedését. Hány nép nyitja meg előtte lelkét. Hány hatalmas ország tárja fel előtte kapuit? Kelet felé tekintünk, ahol a hinduk lelke olthatlanul szomjúhozza a Krisztust. Kínára, Japánra gondolunk, ahol már szintén tárulnak a kapuk az élet királya előtt.

Jézus ma is megy a világtörténelem útján. Személyiségének végtelen gazdagsága abban áll, hogy mindig a benne rejlő, mindig ugyanazon örökkévalót nyújtja. Mindig azt adja az emberiségnek, amire annak minden időkben, minden viszonyok között szüksége van. És emellett biztosítja az emberiségnek azt, amire éppen annak a korszaknak, éppen annak a népnek, azoknak az embereknek, azoknak az időknek van szükségük. Jézus nem a történelmi múlt bebalzsamozott múzeumi emléke. Nem meríti ki erejét. Sohase fejezi be programját, sohase válik feleslegessé. De igenis vigyáznunk kell arra, hogy ne holtak között keressük az élő Jézust. Az emberi, társadalmi, nemzeti, közösségi életben engedjük érvényesülni az élő Jézust. A jogi, szociális, kulturális életben érvényesítsük Jézus szellemét.

Nagy hivatás vár ebben a tekintetben is anyaszentegyházunkra. Mi az evangéliom, a Krisztus egyháza vagyunk. Az evangéliom fátylóját visszük kezünkben és Jézus fejlődésre képesítő lelkét hordozzuk életünkben. Ne engedjük, hogy ez a

fejlődésképeség meghaljon bennünk és az emberek lelkében, hanem inkább isteni tálentomként őrizzük ezt a kincset az emberiség erősítésére. Meggyőződéssel, munkával, képviseljük azt az igazságot, hogy ma is Krisztus a kultúra lobogó fáklyája. A keresztyén kultúrában igenis van erő, van fejlődésképeség, van nevelő és teremtő hatalom. De csak akkor, ha megőrizzük benne az élő Jézust. Akkor válik erőtlenné a kultúra az emberiség szolgálására, ha benne meghal Jézus és Őt üres jelszavak sírboltjába temetjük. Szívünk, meggyőződésünk s az emberiség története is tiltakozik az ellen, hogy a keresztyén kultúrát egy letűnő kornak ravatalt világító, halálraítélt fáklyajaként tekintsük. Ha van kultúránknak elerőtlenedése, akkor ne sirató sírámot énekeljünk, hanem ezt az új húsvéti himnuszt: Jézus feltámadott és mi nem keressük a holtak között az élő!

Ne keressük a holtak között az élő Jézust!

3. Mikor elhangzik az angyali szózat, sietnek a kegyes szívű asszonyok, tanítványok, hogy lássák a feltámadott Krisztust. Készek elhagyni mindenüket és mindenkit, hajlandók lemondani mindenről, hogy kövessék Őt. Ez a kötelesség vár ránk.

De vigyázzunk ne keressük a holtak között az élő Krisztust! Sok érzést meg kell ölnünk szívünkben, sok indulatot halottá kell tennünk, ha meg akarjuk találni a feltámadott Krisztust.

Hívó lelkek Krisztus sírjához vándorolnak s szívük lángoló oltárával hódolnak előtte. De egyben elfelejtik, hogy ugyanakkor saját sírjuk felé vándorolnak. Mennyi mindennek kell benned meghalnia, hogy elveszék benned a mulandó, értéktelen s megerősödjék életedben Jézus. Holtak birodalmát jelenti az önzés, a saját érdekét szolgáló szűkkeblőség. Halál jár az érzékiség nyomán. Testedet szolgálva, lelkedet vesztegeted. A gyönyört hajszolva, szíved drága kincsét szórod a sárba. Halál birodalma van ott, ahol gyűlölet pusztítja a békességet s harag fojtogatja a szeretetet.

Vallásos életedre gondolj külön is. Sokan megfelejtkeznek, óh de mennyire megfedkeznek arról, hogy Jézust jórészt az igazi lelki vallásosság és a külső, formaszerinti vallásosság összeütközése feszítette keresztre. Meg kellett halnia, mert magasabb lelki vallásossága összeütközött a farizeusok törvényszerű, látszat-vallásosságával. Meghalt, hogy Isten lélekben és igazságban való imádását lehetővé tegye. Es feltámadott, hogy vallásban és vallásosságban tovább élő erő, éltető lélek legyen.

Nézd meg vallásosságodat, hogy vájjon nincsenek-e benne értéktelen, léleknélküli külsőségek? Vájjon vallásos életed külső vonalai mellől nem hiányzik-e a lélek őszintesége és belső tartalma? Az anyaszentegyház lelki édesanyád-e, kinek hatása alól lelked ki nem vonhatja magát, kinek áldásait első anyai csókjától kezdve, lélek és jellemnevelő munkáján keresztül egészen utolsó áldásáig érzed vagy pedig csak egy erejevesztett, üres jogi alakulat? Mikor istentiszteletre jössz, hozol-e neki ajándékot, viszel-e tőle ajándékot vagy pedig csak jottél-mentél s lelked maradt régi ürességében? Mikor imádkozol: látod-e magad előtt Isten arcát, szemébe nézel-e, szívére teszed-e könyörgésedet s hallod-e válaszáat vagy pedig csak szavakat mondogatsz s mint meghervadt fáról az élettelen falevelek, csak üres hangok hullnak alá ajkadról? Letérdelsz az Úr oltárának zsámolýára. Bűnbánatnak kellene téged vezetnie, Isten kegyelmének kellene átölelnie. Vájjon nem lesz-e életedben ez a szent lelki-közösség is üres formasággá, melyből hiányzik a lélek, hiányzik a komoly büntudat, a marcangoló bűnbánat és hiányzik Isten kegyelmének boldogító bizonyossága, mellyel a mennyei Atyr ölébe hajtod fejedet? Kérdezd meg, keresd meg, nem szárad-e vallásos életed értéktelen, holt formákká? Azután nyisd meg lelkedet s halld meg a húsvéti szózatot: ne keresd a holtak közt az élő Krisztust! Az ilyen vallásosságban nincsen Jézus. Jézus csak abban a vallásos életben él, melyben megvan a szív, lélek, élet őszintesége, Istenhez való vágyódása, törödelme és Istenben való megnyugvása.

Az első húsvéti kicsi gyülekezet nyitott sír szájánál hallotta a boldogító szót: ne keressétek holtak között az élő, Jézus feltámadott! Koporsó mellett eltudod-e mondani: én hiszem ezt! Ha tavaszi virágot hintesz szeretteid sírjára, érzi-e szíved a húsvéti igazságot: nincsen holtak között az élő! Csontos arcával ránk mered az örök elmúlás kérlelhetetlen réme. Eljött hajlékba és szüntelen jön, bekopogtatott és állandóan az ajtó előtt áll és kopogtatásra emeli kezét. Ezen nem tudsz változtatni! És ha lelked szeretetét sátoorként terítéd kedvesedre és ha két karod minden erejével viaskodsz érte és ha szíved vérével, vagyonoddal, boldogságoddal, önnön életeddel akarnád is megváltani, akkor is hiábavaló lenne minden áldozatod. Lezáródik a húséges szem. Elhallgat a hozzánk szóló ajak. Erőtlenül alá-hullanak az értünk szorgoskodó kezek. Utolsót lobban az értünk

égő életmécs. Soha, soha többet nincs találkozás! kiáltja a kétségbeesés. Ez a halál! sikoltja a szerető szív. Örökre szól az elválás! keserű a csendes felbúgó fájdalom.

Jézus feltámadása a lélek örökkévalóságát hirdeti. Leigázta a halált s győzelemre viszi megváltottait is. Ne keressük holtak között az élő Krisztust, mert mint öröki« ívaló, élő-hatalom az élet győzelmére vezeti mindazokat, kik hisznek Őbenne. Bármily fájdalmas legyen a halál, nem riaszt vissza hatalma. Jézusban hiszünk és tudjuk, hogy a halál nem megsemmisülés, hanem egy szebb hazába átköltözködés.

A feltámadott Jézus tartja kezében lelkünket. Minden emberi lélek örökkévaló isteni érték. Nem veszt el a földi mulandóságban. Ha az ős sárga, zizegve hulló falevele, a mező sápadt, lehervadt virága és sárga, vánnyadt füve nem pusztul el, hanem megmarad egy új tavasznyílásra, ha a világmindenségben keresztül-kasul cikázó fényvillanások nem halnak el a légűrben, ha a világűrbe belekialtott emberi hang messze, mérhetetlen távolságokban is megzendül és megmarad, akkor hogy vesztetne el az örökkévaló emberiélek, hogy pusztulhatna el a világ leghatalmasabb drágakincse, amit szolgálni van hivatva föld és ég, földalattiak és földfelett levők: az emberi lélek? Nem, az örökkévaló lélek megmarad, szembenéz a halállal és diadalmaskodik. Jézus fogja kezében, kezébe veszi a haláléjszakán s elvezeti az örök dicsőségbe. Ne féljete, Jézus él, feltámadott s feltámadásra vezérel bennünket is!

A húsvéti sírból halotti ének helyett ezerhangon zengő élethimnusz harsog. Kiáramlik a Golgotha halmára s ráhull a messze mezőségekre. A nyitottszájú sírból ezüsthényű út kanyarog a messzeségbe. Ködben, viharban, éjszakában és nap-sütésben örökkévaló vándor vándorol azon: az örökkéélő Krisztus. Áthalad Izrael földjén, azután átlépi országok határait, bejárja a nemzetek birodalmait. Mögötte múltba roskad az idő és jelenné válik a jövő. Ő pedig megy az örökkévalóság útján az élet mezősége felé. Mindig egy és mindig ugyanaz! Mindig élet, fejlődés, szeretet és igazság! Mindig a feltámadott, az élő Krisztus! Halleluja! Ámen.

Halál és élet.

(Húsvét.)

János 20, 1—18. „A hétnek első napján pedig jó reggel, amikor még sötét vala, odaméne Mária Magdaléna a sírhoz és látá, hogy elvétellett a kő a sírról. Futa azért és méné Simon Péterhez és ama másik tanítványhoz, akit Jézus szeret vala és monda nékik: Elvitték az Urat a sírból és nem tudjuk, hová tették őt. Kiméne azért Péter és a másik tanítvány és ménének a sírhoz. Együtt futnak vala pedig mindketten: de ama másik tanítvány hamar megelőzé Pétert és előbb juta a sírhoz. És lehajolván, látá, hogy ott vannak a lepedők; mindazáltal nem megy vala be. Megjőve azután Simon Péter is nyomban utána és beméne a sírba: és látá, hogy a lepedők ott vannak. És a keszkenő, amely a Ő fején volt, nem együtt van a lepedőkkel, hanem külön összegöngyölítve egy helyen. Akkor azután bem éne a másik tanítvány is, aki először jutott a sírhoz és lát és hisz vala. Mert nem tudják vala még az írást, hogy fel kell támadnia a halálból. Visszamenének azért a tanítványok az övéikhez. Mária pedig künn áll vala a sírnál sírva. Amíg azonban siránkozik, behajol vala a sírba. És láta két angyalt fehér ruhában ülni, egyiket fejtől, a másikat lábtól, ahol a Jézus teste feküdt vala. És mondának azok neki: Asszony, mit sírsz? Monda nékik: Mert elvitték az én Uramat és nem tudom, hová tették Őt. És amikor ezeket mondotta hátrafordula és látá Jézust ott állni és nem tudja vala, hogy Jézus az. Monda neki Jézus: Asszony, mit sírsz? kit keressz? Az pedig azt gondolván, hogy a kertész az, monda néki: Uram, ha te vitted el Őt, mondd meg nekem, hová tetted Őt, és én elviszem Őt. Monda néki Jézus: Mária! Az megfordulván monda néki: Rabboni! ami azt teszi: Mestet! Monda néki Jézus: Ne illess engem; mert nem mentem még fel az én Atyámhoz; hanem menj az én atyámfiaihoz és mondd nékik: Felmegyek az én Atyámhoz és a ti Atyátokhoz és az én Istenemhez és a ti Istenetekhez. Elméne Mária Magdaléna, hirdetvén a tanítványoknak, hogy látta az Urat, és hogy ezeket mondotta néki.”

Az élet himnusát. A siralomföld múltó temetőkertjében pedig a sírhalom virágaival játszik az enyhe tavaszi szellő. Az emberek meghallgatják húsvét diadalmas himnusát, de utána

mégis reményvesztetten hullnak a sírhalom keresztjéhez. Az angyalok éneke csak fülükig ér el, a halál elégiája pedig egész bensőjüket megrázza. Így válnak a vallási igazságok erőtlenné a lelkek életében.

A lélek életére nem alkalmazhatjuk a külső élet szokásos megállapításait. Itt más az idő, más a távolság és más a fejlődés időhözköttisége. A lélek befutott útját nem mérik mérföldekkel. Könnyebb egyik világrészből átjutni a másikba, semmint a lélek egyik állomásáról az utolsóba. Könnyebb átélni néhány évtizedet vagy egy emberöltőt, semmint a léleknek eljutni tegnaptól a holnaputáni naphoz.

Senki sem mondhatja meg: mennyi időre van szüksége a léleknek, míg eljut nagypéntek napjától húsvétig. A külső világban három nap csupán, de mennyi a lélek életében? Azután kicsoda mérheti le, hogy milyen messze van Jézus sírja a mi szeretteink sírjától? Es mennyi idő kel! ahhoz, hogy Jézus üres sírjától elérkezzünk kedveseink felhantolt sírhalmához? Pedig erre van szükség!

Jézus feltámadásának bele kell illeszkednie a mi életünkbe. Jézus feltámadásában úgy kell hinnünk, hogy ez a hit vallásos meggyőződésünk sarkalatos alapigazságává legyen. Annak át kell hatnia szívünket, életünket, szabályoznia kell érzéseinket, egész lelkivilágunkat és irányítania kell életünket, cselekedeteinket. Úgy kell Jézus feltámadásában hinnünk, hogy ez a hit ne zúdjék össze szeretteink sírjánál, hanem tudjunk hinni az ő feltámadásukban. Es tudjunk hinni a mi feltámadásunkban is.

De hát kicsoda mondhatja meg: milyen messze esik nagypéntek húsvéttól s mennyi idő kell ahhoz, míg a megtépett emberi lélek Krisztus sírjától eljut szerettei sírjához? Ki tudja: a lelki fejlődésnek mekkora útja, mennyi hit és minő szent bizodalom kell ahhoz, hogy a húsvéti örömmizenet mellett: Jézus él, feltámadott! eltudjuk mondani azt a másik boldogító hitvallást is: feltámadunk, ott fenn találkozunk!

Mária Magdaléna lelke, mint törbe esett madár, kétségbeesve vergődik. Tágranyílt szemekkel mered az üres sírra. Panaszos kiáltással fut tanítványtól tanítványhoz. Nyugtalan, zaklatott lélekkel hallja az angyalok beszédét, de ismét csak tovább szalad. Végre megnyugszik Jézus lábainál. Így talál a halál és feltámadás nagy kérdései közt vergődő lelkünk húsvét diadalünnepén megvilágítást és nyugalmat Jézusnál.

Mária Magdaléna történetében felismerjük a lélek útját Jézus sírjától a feltámadott Krisztushoz. A történet tanulságait három gondolatkörbe foglaljuk össze és beszélünk: 1. a nagy fájdalomról; 2. a nagy vergődésről és 3. a nagy vigasztalásról.

1. Vannak nehezen virradó éjszakák, melyek elmúlt napok fájdalmait rejtik kebelükben. Mélyreereszkedett, haragos, fekete felhők úsznak a föld felett, áthatolhatatlan fekete kárpitjuk rövid lépésnyire is elzárja a kilátást. Semmi sem enyhíti az éjszakát. Minden reménytelen, rejtelmes és sötét. Csak lassan enyhül szürkességbe az éjszaka. Végre egy vékonyka résen meghasad az ég pereme s halvány aranykorona rajzolódik a bércorom fejére. Azután elindul a nap diadalmas útjára.

Mária Magdaléna sötét éjjel elhagyja otthonát s halottsírató útra megy. Amint fáradt léptekkel végigmegy az Arimathiabeli József kertjén, lelkében sötét éjszakává sötétedik a fájdalom. Jézust siratja. Hasztalan feküdt pihenőre, szeméről tovaützte álmát a bánat. Hiába rejtí párnák közé fejét, mégis szüntelen azt a véresre sebzett, elcsigázott arcot látja, mely panasztalan némasággal tekint alá keresztjéről. Nem tud megpihenni. Elindul az éjszaka sötétjében Jézus sírja felé. Rettenetes veszteségében parányi, halvány vigasztalása maradt: Jézus holtteste. Mégegyszer látni akarja, egy pillanattal meg akar pihenni lábainál, mégegyszer el akarja mondani a halotti imádságot. Amint odaérkezik, fájdalma méginkább megnövekszik, egyetlen vigasztalása is elvész: nem találja Jézus holttestét.

Ez a rémület királya: a halál. Az apokalipszis írójának látomása szerint sárgaszínű lován beszállja a világot s rabigában tartja a föld porából vett emberi nemzetet. Bánat, jajszó, kétségbeesés és gyötrelem seregei kísérik, mint királyi palástjának borzalmas uszálya. Pallosa mindenhova elér. Hatalma előtt minden semmiségbe görnyed. Kérlelhetetlen, mint a természet örök törvényszerűsége. Kegyetlen, mint a vak szívtelenség. Bizonyos, mint a gránitsziklába vésett végzet. Sokszor láthatad félelmes arcát. Térdre roskasztott kegyetlen hatalmával. Szeretted köréből elrabolt egyet-kettőt, ki tudná megszámlálni; kedveset, drágát, ki tudná elmondani; fiatal, öreget, ki tudná felsorolni. Mikor a halálra gondolsz, egyéni vonásokat rajzolsz arcára. Megrajzolod homlokát, szemét, száját, azután emlékezed egy pillanatra lelket lehel reá és magad előtt látod megsíratott, eltemetett drága kedveseidet. Egy pillanatra behunyod

a szemedet, egyszercsak éjszakai vándorútra sodródik lelked s felhantolt sírnál rognak meg térdeid.

A halálról az emberek keveset gondolkodnak. Annyira lefoglalja őket az élet öröme és gondja, hogy nem érnek rá vele törődni, így azután megelégesznek azzal, hogy a halál az élet ellentéte, ellenfele és ellensége. Örökös harc folyik közöttük. Ha a halál győz, akkor felbomlik a test és lélek viszonya s megszűnik az élet. A halál tehát életkapcsolatok megszakításában áll. Kegyetlen kezekkel szétszaggatja azokat a kötelékeket, melyek az embert az élethez fűzik. Lecsukja a szemet, megállítja járásában a lábat, megmerevíti a munkához szokott keze- » ket, megállítja a gondolatot és megszünteti a szív dobogását. Az emberek az életkapcsok megszűnésében látják a halált. A halál legnagyobb fájdalmát pedig az emberek között való életkapcsolatok megszakadásában látják. Az ölelő karból kiszakad egy drága lény. Kihamvad áldott munkájú édesanyák és édesapák élettüze. Elhallgat az élettársak hűséges szíve, mely mindig csak a szeretet énekét énekelte. Leválnak az életfáról a kinyílt virágok vagy a bimbózó rügyek s őszi szélhordta szárazlevélként megnyugosznak a halál kezén. Mindez nem más, mint az életkötelek teljes megsemmisülése.

Közös embersors áll előttünk. A zsoltárköltő panaszosan kiáltja: kicsoda olyan erős, hogy éljen és ne lásson halált? (89. zsoltár 49.) Egy másik zsoltárban így sóhajt a lélek Istenhez: íme, tenyérnyivé tetted napjaimat és az én életem Te előtted, mint a semmi, bizony merő hiábavalóság minden ember, akárhogy áll is. (39. zsoltár 6.)

Ha így nézzük a halált, akkor az igazán csak fájdalmat, kétségbeesést és gyötrelmet jelent. Ha drága szeretteink ködbevesző alakját eleveníti meg előttünk, kimondhatatlan veszteségről prédikál. Ha saját közelgő végünket juttatja eszünkbe, úgy félelemről és borzalomról beszél. Jaj az emberi léleknek, ha összeroskad a halál látására és nem tud eljutni a Krisztus sírjához és onnan a feltámadott Krisztushoz.

De van egy igazság, melyről az emberek a nagy fájdalom közepette elfelejtkeznek: a halál a bűn bölcsőjében született. Nem az Isten teremtette, mert az Isten élet és Ő életet teremt és életet akar. A bűn teremti meg a halált. A bűn útja vezet el a halál kapujához. A bűn megértése nélkül nem értheted meg a halált. A bűn legyőzése nélkül nem is győzheted le.

Ha a halál fájdalma porba sújt, kirabol, koldussá tesz és összetör vagy ha melléd áll, válladra teszi kezét és parancsoló szóval hív, gondolj bűnödre s keresd Isten bűnbocsátó kegyelmét.

2. Mária Magdaléna lelki vergődését mesteri kézzel rajzolja meg az evangélista. A halál fájdalmát hordozó ember-lélek hűsége rajza ez a kép.

Sötét gyásszal indul el s kétségbeesve érkezik a sírhoz. Ez a magárahagyatottság fájdalma. Aztán felkeresi Jánost és Pétert, elmondja nekik fájdalmát és aggodalmait, de hiába kér tőlük vigasztalást. Meghallgatja az angyal szavát, de azért tovább tépi lelkét a kételkedés. Fájdalomtól torzított arccal kétségbeesve befutja a kert hajnali verőfényben ragyogó útjait. Arcába csap a granát-almabokor keménylevelű ága, átnedvesíti lábbelijét a harmatos pázsit, de ő mindebből semmit se vesz észre. Ziháló kebellet minden utat befut, könyörgő, kérdező szóval minden embert megállít. Zaklatott lelke, mint vércsétől üldözött galamb sírva, bűgva berepüli szűk határu világát, míg kifáradva, lihegve megnyugszik Jézus lábainál. Ez a lélek küzdelme a feltámadás bizonyosságáért.

Nem Mária Magdolnáról van szó, hanem terólad.

Elindulsz sötét éjszakában s nem látsz fejed felett égi csillagokat. Egyedül állsz a sírhalomnál s nem érzed magad mellett az erőtadó vigasztalást. Boldogságból kiűzött száműzöttként élsz, mint mesevárból kitiltott királyfi. Száraz virágokba temeted arcodat s átélt boldogságot idézed vissza. Újra látod koporsóba helyezett kedvesed arcát, látod szeme mosolygását, hallod hangja csendülését s megfürdeted lelkedet kialudt napsugarak elhomályosodó emlékében.

Egyedül állsz szeretted sírjánál. Azt hiszed, hogy a magány megnyugtat. Elmenekülsz az élet piaci lárájából, elrejtőzködsz az emberek elől. Fáj az emberekkel való találkozás. Fáj az ismerősök arca, fáj a hang, fény, beszéd, minden fáj. Sójajtván mondogatod a költő versét: „Már fáj a bú is, Az öröm is fáj neked! Bánt az árnyék, a derű is, Bánt az édes, keserű is, Mint a szegény beteget.”

A magánytól vársz vigasztalást. Csendes, vigasztaló jóbarát a magány, de csak akkor, ha lelkednek van tartalma. A magány magányosságot jelent csupán és nem egyedüllétet. Sohase tudsz egyedül lenni. Elszakadhatsz másoktól, önmagadtól sohasem. Te magad mindig ott vagy magad mellett. Így azután a

magánynak is van életmozgalma: események, emberek jönnek-mennek, beszéd csendül, válasz hangzik, kérdeznek, felelnek, csakhogy minden láthatatlanul és halk csendességben történik, mint az álomvilágban. Magányosságod lehet tehát áldás, de éppen úgy lehet átok önmagadra nézve. Attól függ minden, hogy magányosságodba milyen lelket viszel. Ha kétségbeesve, Istennel és önmagaddal meghasonolva állsz meg a sírhalomnál, akkor hiába vársz nyugalmat a magányosságtól. Ilyenkor életpusztító kétségbeesés áll melletted. Sírhalmot látsz, mely elrabolta kedveseidet. Nem, még rettenetesebbet látsz: kedveseid holttestét is örökre elrabolták tőled!

Keress meg szeretteid sírjánál a feltámadott Krisztust.

Mária Magdolna nem bírja el egyedül fájdalmát. Elfut Simon Péterhez és Jánoshoz s monda nekik: Elvitték az Urat a sírból és nem tudjuk, hova tették Őt! A tanítványok vele mennek. Beszélnek hozzá, bátorítják, vigasztalják, de Mária Magdolna lelkére nem száll csendes nyugalom.

Ne állj egyedül a sírhalomnál! Keress meg azokat, kiknek van szívük a te fájdalom iránt. Összecsendülő' lelkek sok vigasztalást nyújthatnak egymásnak. A résztvevő meleg tekintet gyógyító balsam lehet. A biztató szóból életbátorság sugárzik. Az égfelé mutató kéz sötét felhőket oszlat s nagy életbölcséségre tanít.

De a gazdaglelkű ember se adhat többet, mint amennyi a sajátja s ami benne értékes vigasztalás, azt ő is felülről kapta az Istentől. Olyanokhoz vidd szíved vérző sebet, akik kaptak Istentől továbbadható vigasztalást. Olyanoknál keress megnyugtatót lelkednek, kik az élet és halál kérdéseit örökkévaló világításban látják. Amit nyújtanak neked, úgy fogadd, mintha Isten keze adná.

Bár vigaszra szorulsz, légy mások vigasztalója. Fájdalmad ne tegyen mások szenvedése elől önzőn elzárkózóvá. Vigasztalj másokat. De meleg részvéten kívül többet is nyújtsál: azt, ami nem a tied, hanem égi magasságból átcikázik lényeden, mint villámszíkra a rézhuzalon. Világíts, melegíts a felülről adott isteni lélek tüzével. Vigasztalásodban legyen meleg érzés, lélek-megértés, szerető jó szó és segítő kéz. Mindemellett pedig ne felejtse, hogy a szenvedni tudás példája csudálatos vigasztaló erőt rejt magában. Ha hittel állsz meg a koporsó mellett s tudsz hittel a sírhalom mellett emlékezni és imádkozni, akkor sokak-

nak lehetsz vigasztalása és sokakat elvezethetsz az igazi vigasztalóhoz.

Van ennek a lelki vergődésnek egy rendkívül értékes mozzanata.

A tanítványok meghallják Mária Magdaléna szavát: elvitték az Urat a sírból és nem tudjuk, hova tették Őt! Elindulnak Jézus sírjához. Vágy, félelem és reménység vezetik őket útjukon. Lépésük gyorsul, csakhamar futva sietnek és lélegzetfogyva megérkeznek a sírhoz. De nem egyszerre érkeznek meg. János, a szeretet, előbb érkezik meg, Péter, a hit, valamivel később. Jánost a sír küszöbén megállítja a félelem, nem mer belépni. A később érkező Péter végül is megelőzi őt s bátran belép az üres sírba.

Bármily nagy legyen is szívedben a szeretet, bármily oltahatatlan vágyódással állj kedvesed sírhalmánál, a szeretet csak a sírbolt küszöbéig visz el, a küszöbön csak a hit segíthet át. Nehéz lelki vergődésedben elemezd Önmagadat. Miért állsz oly kétségbeesve a sírhalomnál? Miért sűrűsödik lelkedben nagypénteki éjszakává a bánat? Miért nem fénylik szeretted sírhalma felett a húsvéti láng? Miért nem tudod saját halottadra alkalmazni a húsvéti Ígéretet? Mert nincsen elég erős hited! Futatsz a szeretet erejével, csak a sírig juthatsz vele. De ha futsz a hit erejével, megérkezel az egyetlen vigasztaláshoz. A szeretet hatalmával hiába akarod megoldani a halál problémáját. Az enyészet sírboltjának ajtózárat a szeretet kulcsával fel nem nyithatod. Hiába térdelsz Isten elé, a szeretet nem biztosítja számodra a feltámadást. De ha van hited, akkor világossá válik a halál és élet nagy kérdése. Hited megnyitja előtted az örökkévalóság kapuját. A hit megadhatja szerettednek a feltámadás boldogságát. Keresd ezt a hitet! Vájjon hol keresed és kinél találhatod meg?

Mindig jobban érezheted, hogy lelki vergődésedben nem nélkülözheted a hitet. Amint Mária Magdolnát kérdezzetik az angyalok: asszony, mit sírsz? úgy hozzád is lehajol az isteni szeretet. Megsimogat árvaságodban vagy özvegységedben, átölel elhagyatottságod, bánatod szomorúságában. Azt kérdezi tőled: mit sírsz? Ez isteni kérdés, nem pedig isteni válasz. Nem ad megnyugvást, nem oldja meg problémáidat. Nem ad a sírnál ezerszer végigszenvedett kérdéseidre választ, csak egyszerűen tudomásodra adja, hogy melletted áll, törődik veled. Látja sírá-

sodat és beszélni akar veled a te nagy gyászodról. Ez a kérdés isteni felszólítás arra, hogy nyisd meg Isten előtt szívedet.

Ezzel azután megkezdődik lelki vergődésed kibontakozása. Felismered a való helyzetet. A halál fájalmát nem oldja meg a magány, mert a saját lelkedre utal, sem az emberek vigasztalása, mert az megint Istenre utal. Nem oldja meg a szeretet sem, mert az a hitre utal. És a hit is csak akkor oldja meg, ha nem marad meg az üres sziklasírban, hanem megkeresi hitének élő tárgyát, ha megtalálja a feltámadott, élő és életet adó Jézust.

Eléd tártam lelki vergődésed nehéz útját. Kiérezheted belőle nehézsége mellett annak szükségét is. Jézushoz csak a lelki fejlődés eme nehéz útján juthatsz el. A nagy vigasztalást is csak nagy szenvedések után nyerheted el. De ne felejtsd: ezért a nagy vigasztalásért érdemes küzdeni!

3. Mária Magdaléna ajkán még sír a halál feletti panasz, midőn egy ismeretlen férfit lát maga mögött. De nem ismeri meg Jézust. Es szól hozzá Jézus: Asszony, mit sírsz? Kit keresz? Mária Magdaléna újból elpanaszolja rettenetes fájalmát: üres sírt talált, a Krisztus holttestét is elrabolták tőle. Ekkor Jézus szóra nyitja ajkát. Egyetlen egy szót ejt ki ajka: Máriai Erről az egy név-kiejtésről megismeri Mária Jézust és sírva borul lábai el: Mester! Jézus nevéen nevezi őt. Ezzel nemcsak hozzá való közelebbi viszonyát jelzi, hanem helyreállítja, újból elevenné teszi vele való személyes lelki viszonyát. Mária is csak egyetlen egy szót ejt ki: Mester! De ebben az egy szóban hatalmas erővel megzendül öröme, életfelajánlása és szent hódolata.

Mária Magdaléna megtalálja a nagy vigasztalást, mert megtalálja Jézust. Amint lábaihoz borulva megcsókolja ruhája szegélyét, amint szemeivel látja Jézust, füleivel hallgatja beszédét, lelkében megszűnik a halál borzalma. Megérti, hogy a halál nem szakít el minden életkapcsolatot, a léleknek Istennel való kapcsolata megmarad.

Ezzel a vonással egészítsd ki a halálról való felfogásodat. Azt mondtam, hogy a halál a léleknek a testtől való elválása s az érzéki világgal összekötő kapcsolatoknak szétszakadása. De vannak az életnek olyan kapcsolata, melyeket a halál nem szüntethet meg. Elszakíthat kedveseidtől, kitéphet a földi világból, megsemmisítheti a földi élethez, az emberekhez fűződő örömeidet, de nem tud hozzányúlani a lelkedhez. A halálnak

csak az érzéki világ felett van hatalma. A lélek isteni, halhatatlan. Lelkednek Istennel való kapcsolatát nem semmisítheti meg a halál. A benső ember a halál után is tovább él. Ezt a boldogító, nagy igazságot Pál apostol megrázó rövidséggel így fejezi ki: csak a testnek bölcsesége a halál. (Róm. 8, 6.) És kiegészíti egy másik igazsággal: a lélek élet az igazságért! (Róm. 8, 10.)

Ha beszéltem néktek az Apokalipszis sárga lovon vágató, félelmes lovasáról, ki a pokol szolgaseregének kíséretében bejárja az egész földet, akit gyász, jajszó és velőt hasogató temetési ének kísér, akkor hadd mondjam el azt is, hogy a diadalmos életnek is van Isten küldötte szent hőse, ki hóféhér lován szintén végigszáll a földön, életté változtatja a halált, húsvéti szent zsolozsmákat ébreszt a haldoklók és halottat-síratók ajkán. Az élet diadalmos hőse, ki kérésziét visz kezében: Jézus.

Röpke szempillantás alatt megváltozik a halál arca. eltűnik a csontarcú rém-alak, kinek üres szemüregéből kísérteties semmiség mered az emberre, ki csont-kezét mereven nyújtva prédája felé, mindennap közelebb jön hozzánk. eltűnik a halál után következő lét vagy nem-lét rettenetes bizonytalansága. Fehér ruhába öltözött angyalt látunk, isteni szózatot hallunk, a kegyelem napsugár-tengerében fürdő, örökkévaló hajlékot várunk. Ez a halál jött el a ti kedvestekért, ez az örökkévalóság tárja fel előttetek kapuját. Isten letörölte szemükről a könnyet és levette vállukról a szenvedés keresztyét. Ahol ők vannak, nem lesz sem gyász, sem kiáltás, sem fájdalom, mert az elsők elmúltak. Istenhez tértek. Ha őket Istennél tudjuk, akkor az örökkévalóság számunkra már nem határozatlan, ködbe vesző bizonytalanság, hanem étellel meggazdagodott szent valóság. Nem tudjuk *hogyan* van, nem tudjuk *hol* van, de érezzük és tudjuk, hogy *van*. Kedveseink lelke benépesíti. Nem üres és nem idegen nekünk. Van vele közösségünk azok által, akiket Isten magához hívott, kikkel egy volt földi életünk boldogsága, akikkel egy Jész lelkünk üdvössége. Töröld hát le ajkadról a pogányos jajgatást s tanulj meg kedveseid sírjánál húsvéti hálaadással imádkozni: „Boldogok a halottak, akik az Úrban halnak meg, mert megnyugosznak az ő fáradságuktól és az ő cselekedeteik követik őket.” (Ján. jel. 14, 13.)

De azután ne elégedj meg ezzel a nagy boldogsággal, hanem töltsd azt meg élettartalommal. Azt mondja a Krisztus:

„Én vagyok a feltámadás és az élet, aki én bennem hiszen, ha meghal is, él.” (János 11, 25.) — Azt mondja továbbá: „Aki az én beszédemet hallja és hisz annak, ki engem elbocsátott, Örök élete van. És nem megy a kárhozatra, hanem átmegy a halálból az életre.” (János 5, 24.) És ismét azt mondja: „Bizony bizony mondom, ha valaki megtartja az én beszédemet, nem lát halált soha örökké.” (János 8, 51.)

A halál felett diadalmaskodó életnek tehát feltételei vannak. Aki hisz Jézusban, az a halál után is él. Aki Jézus beszédeit megtartja, aki hisz Jézus messiási személyében és művében, az általmegy a halálból az életre. A feltámadás boldogsága hithez van kötve. Nehogy a hitet értéktelen formassággal, vagy látszat-hittel helyettesítsd, Krisztus utal az Ő szent igéjére és annak megtartására. Jézus beszédét hallgatni kell, benne hinni kell és ezt a hitet szent igéjének megtartásával kell bizonyítani. Krisztusként imádd Őt! Higgy benne, mint Isten-küldötte megváltóban! Elj az Ő szent igéje szerint!

Mária Magdalénának is egyszerre az első pillanatban parancsolatot adott: menj az én atyámfiaihoz és mondd el ezt nekik! És Mária Magdaléna sietve elment és hirdette a tanítványoknak, hogy látta az Urat. Ez a húsvéti bizonyág-tétel várakozik tereád is. Tégy bizonysgot arról, hogy láttad az Urat. Hited legyen bizonysgtétéled alapja: bizony feltámadott az Úr, előttünk megy és mi követjük Őt! Kezében viszi lelkünk üdvösségét és mi tudjuk, hogy valóban Ő a feltámadás és az élet! Szereteted legyen a bizonysg-tétel folytatása. Töltsd meg életedet a feltámadás meleg verőfényével. A szeretet apostola oly igaz szeretettel int: átmegyünk a halálból az életbe, mert szeretjük a mi atyánkfiait. Aki nem szereti az ő atyjafiát, az a halálban marad. (I. János 3, 14.) Tégy bizonysgot Jézusról azzal, hogy kemény elszántsággal harcolsz a bűn ellen. Élj a léleknek, a mulandóság közt is az örökkévalót keresd. Ne felejtssd el, hogy a test gondolata ellenségeskedés az Isten ellen. Azok győzik le a halált, kik meghalnak a bűnnek és élnek a Krisztusban, a Krisztusért.

Lassanként átalakul egész élet-felfogásunk. Meglátjuk az életben a halálra-készülést és a halálban az életre-készülést. Megváltozik maga a halál is, árca lesz az életnek. Nem ijesztő rém többé, hanem égből küldött isteni izenet. Nem megsemmisülés, hanem csak „általmenés” egy szebb életbe. Isten izen

értünk és magához szólít. Jézus átvezet abba az örök hajlékba, ahol Ő van és ahol számunkra is helyet készít. Nem félünk immár a haláltól. Lelkünkben kibékül az életösztön a halálfélelemmel. Kívánunk elköltözni és a Jézussal lenni. Ez az a boldogság, mikor az ember már hitben jár és nem látásban. Istennek él és nemcsak önmagának. Földön jár és mégis a mennyet látja. Mulandóság göröngyei között botladozik és mégis örökkévalóságra érkezik.

Buzgó imádságban kérjük az Istent: adjon nekünk Szentleikével erőt, hogy a halál éjszakájából elérkezhessünk Krisztus sírjához s onnan eljuthassunk a feltámadott Jézus lábaihoz. A feltámadott Krisztust pedig arra kérjük: tanítson meg minket hinni, azután mint egykoron Máriát, szólítson minket is nevünkön s tegye hátralevő életünket egy szent isteni megbízatássá. Ámen.

Tartalomjegyzék:

1. Advent nélküli Krisztusvárók. (Advent.)	5
2. Az Isten báránya. (Advent.).....	15
3. Az eljövendő. (Advent.) . . ,.....	24
4. Az ajtó előtt álló Krisztus. (Advent.).....	33
5. A világosság hőse. (Karácsony).....	42
6. A három Krisztusarc. (Karácsony.).....	52
7. Élet a halál tükrében. (Szilveszter.).....	64
8. Az üvegtenger partján. (Szilveszter.).....	71
9. Illés vándorútján. (Újév.).....	80
10. A bethlehemi bölcsőtől a világalom trónusáig. (Víz- kereszt vas.).....	90
11. A szentély küszöbén. (Vízkereszt u. v.).....	102
12. Élettársak — örökostársak. (Vízkereszt u. v.)	114
13. A gyermek. (Vízkereszt u. v.).....	124
14. Ketten az Isten előtt. (Vízkereszt u. v.).....	136
15. Csendesség. (Vízkereszt u. v.).....	148
16. A nemzet sorsa. (Vízkereszt u. v.).....	160
17. A megdicsőülés hegyén. (Vízkereszt u. v.).....	171
18. Templomküszöbtől a templomoltárig. (Böjt.).....	184
19. Feltétlen bizodalom. (Böjt.).....	195
20. Lelkek tragédiája. (Böjt.).....	206
21. A nemzet bűnbánata. (Böjt.).....	213
22. A bűnös asszony. (Böjt.).....	226
23. A megmentett élet. (Böjt.).....	240
24. A fájdalmak királya. (Virágvasárnap.).....	250
25. A Golgothán. (Nagypéntek.).....	260
26. Elvégeztetett. (Nagypéntek.).....	270
27. Az élő Krisztus. (Húsvét.).....	281
28. Halál és élet. (Húsvét.).....	291